

JÓSUINA

KÉI ÉLTI

12.874

OSZK

83-84

P. o. Hung.
909/bv.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

JÓSIKA MIKLÓS REGÉNYEI.

83. 84. füzet.

UJ OLCSÓ KIADÁS.

KÉT ÉLETT

SZESZÉLYES REGÉNY.

MÁSODIK KIADÁS.

EGY-EGY FÜZET 50 KRAJ CZÁR.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

1890.

Ára 1 forint.

KÉT ÉLET.

SZESZÉLYES REGÉNY.

IRTA

JÓSIKA MIKLÓS.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

1890.

FRANKLIN-TÁRSULAT
NYOMDÁJA
BUDAPEST

M.M. MŰZEUM
KÖNYVTÁRA

52

12. 874/8384

R
1965

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

ELŐSZO HELYETT.

Ki a szeszély ábrándjai alatt szereti az egészséges valót fölkeresni, könnyen reá fog arra találni; a ki pedig csupán mulatni akar s a sorok közt olvasni nem szeret, legalább párszor nevetni fog; — s ez is jobb mint semmi, most,* mikor oly kevés ember van, ki szivéből nevethet.

A szerző.

* T. i. 1862-ben.

THE GREAT ONSZK

THE GREAT ONSZK

THE GREAT ONSZK

THE GREAT ONSZK

THE GREAT ONSZK

I.

Mintegy 14—15 éve lehet annak, hogy a színháztéren, az akkor — nem tudjuk most is — annyira látogatott kioszk előtt, két csinos ifju beszélgetett.

Hallgassuk ki őket.

— Isten hozott pajtás! — kiáltott fel egy kis szőke uracs, lábhegyre emelkedvén, — mikor érkeztedl vissza?

— Pár órával ezelőtt — felelt a hosszú, sugár kérdett, a lehető legbambább arczkifejezéssel.

— Jól mulattál-e?

— Nem tudom, mit feleljek erre.

— Nem tudod?

— Nem ám!

— Furesa! aztán oly képet csinálsz, mintha épenségesen felelted volna, hogy a három után négy jó!

A hosszú, sugár ifju önkénytelenül elnevette magát. — Igazad lehet — szólt azután, kissé összeszedvén magát — mert darab idő óta kétkedni

kezdek a számoknak ezen következetes rendje fölött.

— Régi jó barátunknál valál látogatóban, kinek kedves neje s gyönyörű leánya mellett még hires jó asztala s hires jó borai vannak; nem megvetendő adalék a csendes háztartáshoz.

— Csendes háztartás! — ha ha ha! — hol van az most!

— Mit mondasz! talán összezördültek? Hiszen Szécsi Kálmán és neje úgy éltek együtt, mint a galambok; mi történhetett?

— Épen ez a kérdés. Lásd barátom, de ha úgy tetszik, üljünk le e lóczára. Lásd barátom, Kálmán s a kedves, igaz már 37 éves, de mindig bájló neje Anna grófnő s remek leányuk Ágnes soha sem perelnek együtt, és mégis az ember önkénytelenül érzi, miként is fejezzem ki magamat, hogy, hogy nincsen rendében a széna.

— No ez mégis különös; összekoczczanás összekoczczanás nélkül és meghasonlás zavartalan csendben! de barátom, hallatlanul untatni kezdesz engemet, szólj tisztán, mi a baj? Szécsi Kálmán barátunk szeret jól élni; ez talán tulzásaiban egyetlen hibája, vagyona ingadozik-e? ezen életnemet nem folytathatja? féltékeny-e 18 éves házasság után? most először, mert soha sem volt az — vagy —?

— Hagyj föl pajtás a találgatásokkal, mert úgy jársz, mint én; azaz még kitalálhatlanabbak leendnek ezen emberek! Elmondom neked, a

mit tapasztaltam, aztán okoskodj, kedved kényed szerint.

— Kíváncsi vagyok.

— Nem ott a baj pajtás, a hol keresed, egészen máshol rejlik a bibe.

— Máshol? de hát neje?

— Igazat szólva, ez sem a régi.

— De hát mi Isten csodája szállta meg e kedves háznépet, melynek körében öröm volt mulatni?

A hosszú barna úr feleletül saját szép fehér homlokára mutatott ujjával s oly caracallát csinált, mint mikor a siketnéma S betűt rajzol a légbé.

— Ah! — kiáltott fel a kis szőke, majdnem fölugorván a lóczáról, — hiszen ez borzasztó! és a kedves grófnő?

— Ez is hőbörtös.

— Az is megcsábult? hát a szép Ágnes?

— Barátom, ha agyonütéssel fenyegetsz, sem tudom mit feleljek neked. Hogy örültek, azaz bolondok volnának, nem merném rájuk fogni; elég okosan és zavartalanul beszélnek, főleg Ágnes és Szécsiné, hanem van különösen Kálmán barátunkban valami egészen sajátos, rögtöni felijedés, mintha egy bomba pattant volna háta mögött. Azután pedig, oly bambaság — nem tudom másként nevezni — következik, mely egészen a mákony-álmhoz hasonlít, szemei egy tárgyon megrekednek, azután maga körül tekint, mintha mind ismeretlen emberek közt volna, és

nehány percz mulva megrázza fejét, mosolyog, társalog, szóval pajtás, mindezekben van valami bemámorosító s lehangoló, mit lehetetlen leirnom, ezt látni kell.

— Idegbaj, reánk ragadt ideges nőinktől, mi lehetne más?

— Meglehet, de annyi igaz, hogy gyógyítani annál nehezebb, mivel Szécsi minden áron titkolja baját, főleg idegenek előtt, s neje sem szeret e tárgyról szólni; Ágnes pedig éppen nem. Annyit azonban a beszédes Mihály, régi inas, elárult, hogy a gróf mintegy három év óta már nem olyan, mint ezelőtt volt, s főleg mióta a nagyasszony a háznál van.

— Micsoda nagyasszony?

— Kálmán nagyanyja; mondom, mióta az öreg grófnő a háznál van, ott a levegő — miként a komornyik magát kifejezte — megváltozott.

— Van-e orvos a háznál?

— Az kellene még! Ha csak említi is valaki az orvost, Szécsi barátunk azonnal haragra lobban. Van ugyan barátunknak egy régi kedves embere, tanuló-társa, Tarnay, hires orvos, kit te is ismeresz; de ez éppen most utazik, s nem tudni, mikor tér vissza. Ezt talán a házhoz lehetne hozni? Ki tudja? mert Kálmán undorodik minden orvostól.

— Láttál-e valami változást a háznál, a háztartásban? talán házsártos, mogorva az öreg asszony. De mikor is jött ez a házhoz? én igaz, rég nem voltam Szécsiéknél.

— Igazat szólva barátom, én ott nem láttam más változást, mint 24 Szécsi jelenlétét.

— Micsoda 24 Szécsi?

— A nagyasszony, mikor a házhoz jött, magával hozta a Szécsi-ösöket, vagy inkább annyit ezek *képei* közül, a mennyivel birt. Vannak köztük némberek, sőt pár gyermek is. Ezek most a szép tágas ebédlő falain díszlenek, széles arany keretekben, melyek alján neveik olvashatók, mint szintén születésük s kimulásuk éve, s napja.

— Hiszen ez csak előnyére válhatott barátunk úgy is szép falusi lakának.

— Természetesen! s mivel a jó, kedélyes, bár kissé szótalan, és olykor szórakozott nagyasszony még e történelmi gyűjtemény mellett nagymenyiségű ritkaságot, műtárgyakat, aranyat és ezüstöt hozott magával: barátunk háza valóban sokat nyert. Az ily kincsek fájdalom, mindinkább ritkulnak hazánkban.

— Ha ez az egyedüli változás, úgy meg nem foghatom — —

— Én mást nem vettem észre. Kálmán asztala csak oly bő és fűszeres, francia szakácsa valódi Carème, borai csak oly válogatottak s tüzesek, s ő csak oly étvágygyal bír, mint eddig. Tudod, hogy ez régi szokása. Mióta elhagyta a katonaságot, Kálmán barátunk későn kel föl, keveset vagy épen nem lovagol, hanem különös élvezet talál abban, ha kertjében ülhet, egy-egy könyv-

vel s jó erős szivarjaival, melyektől másnak a feje szédül.

— Hm, hm! Be sok bolondja van a jó Istennek! — mond a sugár barna ifju, azután megragadván barátja kezét, bizalmas hangon folytatá: semmi változás, és mégis ismerhetetlenségig változott emberek —? ez ellenmondás. Kell mégis valaminek lenni, a mi ott sokkal inkább feltűnik, mint a Szécsiek ős családi képei és egyéb fényüzési tárgyak; szólj, de ne csigázd fel kíváncsiságomat, halljuk, mit láttál, hallottál, észleltél? a mi téged arra az eszmére hozott, hogy szegény Kálmán — sőt még a kedves grófnő is — folytatá az ifju, homlokára mutatva.

— Nehéz ezt megfejteni — mondtam már — ezt látni kell, hogy az ember értse.

— No, de mégis!

— Mit mondjak neked! a salonban ülünk; a beszélgetés foly, a háziak mind igen okosan szólnak, a nagyasszony is tesz egy-egy észrevételt; egyszerre Kálmán felpattan székéről, az ablakhoz rohan, kinéz, bámul, mintha csodát látna; aztán bambán, megszégyenülve, mondhatnám lefőzve, visszatér, leül, darabig hallgat, s aztán újra a régi.

— Furcsa!

— Az ám pajtás, nagyon is furcsa! Máskor a grófnő szeme egyszerre csak megakad férjén, meredten néz reá, mintha valamit ki akarna betűzni vonásaiból: aztán vagy fájdalmas mosoly

vonul el ajkain, vagy épen egy árulatos könyet töröl ki szeméből.

— Hát a kedves Ágnes?

— Ez is anyja nyomdokit követi: olykor vörösek szemei, mintha sirt volna, halványabb a szokottnál, s a régi kedves vidámságnak alig van nyoma.

Fiatal leánykánál ennek más okai is lehetnek.

— Igaz, magam is jöttem e gondolatra.

— És a nagyasszony?

— Ez, édes barátom, se nem hall, se nem lát semmit. Legalább észre nem lehet rajta venni, hogy a háziak módjában valami őt meglepi, vagy figyelmét felidézi. Olyan ez igen tisztos, bár egészen összeaszott nő, mint a szikla valami háborgós tengerben.

— Nem is mondhatom, mennyire felizgattad kíváncsiságomat.

— Eredj oda, látogasd meg Kálmánt, ki most is örül, ha vendége érkezik. Az egész háznép, még az öreg asszony is szívesen fognak látni, és barátom, mégis fogadni mernék rá, nem mulatsz ott sokáig.

— Miért gondolod ezt?

— Valami nyomasztó van a légben, s maguk a tágas, világos teremek és szobák, sajátos benyomást tesznek a látogatóra: különösen a nagy terem, hol a 24 apróbb nagyobb Szécsi kisérteti szemekkel kémli az idegent, mintha ki akarná nézni a házból.

— Szinte borsószik a hátam! — mond nevetve a barna, — de mind ez érdekes, regényes, rendkívüli — —

— Igaz, szinte feledém, van mégis valami meglepő: a falon függő Széchi-hölgyek közt van egy *Szécsi Bóra*, ki barátunk nejéhez, a szép Annához annyira, de annyira hasonlít, mikép az ember esküt merne tenni, hogy a kép az övé, s nem férje valamelyik dédanyjáié.

— Sajátságos!

— De ez még nem elég, mert van a fiatal hölgyek közt — mindig a falonfüggőket értve — egy másik *Szécsi Ágota*, ki szakasztott olyan, mint Ágnes.

— Ne mond!

De nem eddig van! Magamon bámulok, hogy nem ezzel kezdtem észrevételeimet. A nagyasszonynak is van ott a falon egy párja. Szécsi barátunknak, ég tudja, hányadik dédanyja, ki ódon öltözetét kivéve, szakasztott olyan, mint a nagyasszony.

— Lám! lám! Eddig semmi rendkívülit sem akartál látni, s ime itt három nagyon is föltűnő dologról szólasz. Azonban mindez igen természetes megtörténhetett; ily hasonlatosságok nem rendkívüliek; vannak egész családok, melyekre bizonyos közös vonásról, szemről, ajkról rá lehet ismerni. Magam pedig láttam egy családi őst, ki meglepően hasonlít egyik még élő utódjához, kinek szobájában függ; mintha csak magát

festette volna le I. Leopoldkori tábornoki öltözékben.

— Hát ha azt is tette?

— Eltaláltad! Egy ily erdélyi fejedelmet is láttam valahol.

— No de a Szécsiek képei egykorúak a lefestettekkel, még pedig félreismeretlenül.

— Legyen neked a te hited szerint, hanem annyi igaz, hogy én nem később, mint holnapután reggel indulok Kálmánhoz.

— Tedd, s ha visszajössz, közöld velem észrevételeidet: meglehet, hogy többet látsz és hallasz mint én.

E pillanatban többen érkeztek a kioszk elé, s a párbeszéd félbeszakadt.

Hogy azonban mielőbb kielégíthessük azoknak kíváncsiságát, kiket a főlebb adott párbeszéd netalán érdekel; legjobb lesz, ha magunk sietünk *Szécsvárra*, miként gr. Szécsi Kálmán jószágát nevezik.

II.

Szécsvár, régi hadias ősöktől öröklött birtoka volt a Szécsi-családnak. Századok folytában, honunk ős történelme kezdetéhez igen közel, ott mindig lakott a családnak valamelyik tagja, olykor többen is egyszerre. Néha valami magános öreg vitéz, ki csatákban megroncsolt tagjait ott pihentette ki; máskor népes, viritó család, olykor, siró özvegy; szóval ember és hagyományok emlékezetére Szécsvár soha sem volt lakatlan; még akkor sem, ha felét ellenség rombolta le, vagy tűz által pusztult el nagyobb része. Ez egyik oka, hogy e régi kastély könnyen kiheverte, s régi magyar szólás szerint: mint a kigyó, nem bánta farkavágását. Mint a Phönix hamvaiból, egyszerre csak újra ott állt, vörös cserép, vagy sötét pala-kő fedéllel, daczos őrtornyaival s csikorgó bádogvitorlákkal s szélkakasokkal.

De mivel a kortól, melynek ujraszületését köszönhette, mindig elsajátított valamit, nem hasonlított azon ódon várkastélyokhoz, melyek éven-

kint kevesednek annak, a kedves civilisatióknak mérges fogai alatt.

Visszaemlékezésünk s régi hagyományaink fölött, fájdalom, nem örködik az egészen szabad nemzetek szép és nemes kegyelete! — Hol a hazát imádni bűn, hol a szabadság óhajtása véték, melyért halállal bünhődik az ember, ott valamit csupán csak azért megtartani, mert régi, mert kedves emlékezetek függnek rajta, — a rosszul kamatozó vállalatok közé tartozik.

De térjünk vissza Szécsvárra — a mostanit értjük — mely nagy részt a jelenkor színezetét viseli. Szécsi Kálmánnak nagyatyja, gr. Szécsi András, ujítottatta meg, vagy inkább építtette egyik szárnya híján egészen újra a kastélyt.

De a helyett, hogy a régi várnak még kistrészen ép szárnyából kivehető ódon rendszert követné; még e megmaradott szárnyat is összhangba igyekezett hozni az új tervvel. Belől azonban néhány boltozott terem, főleg az épület régi szárnyában, tanúskodott az ősök tömör, századokra számított izléséről.

Így a kastély — miként azt a vidékiek nevezték — csinos és tágas volt; de maga Henszlmann honfitársunk aligha igazodott volna el abban, minő stylvegyíték járult az épülethez, míg belőle az lett, a mi.

Egyébiránt a helység egyik végén, szépen és jól tartott angolkertnek közepében emelkedett, s a körüle itt-ott a bársonysíma gyepen álló

agg fatömbök kedves, kinálatos jelleget adtak neki.

A külső csínnak s jellegnek a belső felosztás is megfelelt; voltak abban, miként mondtuk, ó-stylben meghagyott, vagy kiigazított termek csúcsos boltozatokkal és szellős, tágas szobák a XIX-dik század szellemében: végre pár sötétebb hézag, szigorú s egyszerű régi bútorzattal. Így rövid képét adván a laknak, mielőtt azzal bővebben megismerkednénk, szóljunk valamit a családról, melynek rövid leírása egy párbeszéd hiányos eredménye lévén, nem lehet kielégítő.

Szécsi Kálmán, a lak ura, ez időben 46 éve volt, erős, vérmes tekintetű, szóval olyan, hogy őt inkább — ha szabad így szólni — igen nagyon egészségesnek, mint betegesnek, vagy épen betegnek gondolhatta az, a ki először látta. Szabályos, értelmes vonásai voltak, s ha megindult volna nőt keresni, kapott volna eleget a négy görög kereszt daczára, ha igaz? így mondta a világ.

Míg katona volt, mert néhány évig szolgált a lovasságnál, s alig 25 éves korában mint kapitány lépett ki, őt a legvidámabb fiatal emberek egyikének tartották. Mint fiatal házas is kegyence volt a társaságnak, s házát az emberek örömet keresték föl, mert ott háborítlan házi békét, kedves hölgyeket s derült kedvet találtak.

Később régi barátjai azt vették észre, hogy Kálmán pajtás elrestült; keveset jár ki, gyakran panaszkodik főfájásról, s hogy kedélye

sem oly nyugodt, sem oly derült, mint azelőtt volt.

Nejének már fölebb hallott rövid leírásához azt adhatjuk, hogy jelenben nagyon feltűnt halványossága, mely beteges tekintetet adott neki, s valami izgatottság idegeiben, melyet olykor kínos volt nézni. Egyébiránt társalgása kellemes, észszel teljes maradott, s a kedves nőnek férje fölötti hatása félreismerhetlen; bár ezt Anna arófnő a lehetőségig titkolta, s hatalmát azon szívélylyel s gyöngédséggel gyakorolta, mely nem minden nő szokása, főleg ha a felső emeletben előben laknak, mint férje uránál.

Ágnes az egész ház kegyencze volt; szép, sugár leányka, a régi magyar szólás szerint olyan, mint a szarvas. Sötét haja volt ennek is, mint anyjának, s mély, de azért élénk tűzű szemei, valódi fekete gyémántok, melyekben üdv és kegy honolt. De a rózsák e szép arczról is letűntek, csak a fehér liliumok maradtak, s vonásainak azon átlátszóságot kölcsönözték, melyet a remek festők madonnáknak s cheruboknak szoktak adni.

Mindamellett azonban, hogy Kálmán úr leányát a bálványozásig szerette; ezt a maga s nem leánya inye s izlése szerint tevé. Senki a világon nem óhajthatta a kedves gyermek boldogságát, fényes jövőjét inkább mint Szécsi; de mi és minő legyen ezen boldogság? maga szerette értelmetzni, s kedvencz állításai közé tartozott, hogy a szülők kötelessége, gyermekeiket akaradjuk

ellen is arra szorítani, hogy boldogok legyenek; miután a legtöbb fiatal szív, épen mivel a szív a delejtű, nem ott keresi a boldogságot, a hol az van.

Eseményeink egyébiránt tanuskodandnak arról, hol kereste Kálmán úr a boldogságot? mit tartott biztos alapnak s miben tértek el nézetei vagy talán *rögeszméi* neje és leánya meggyőződéseitől.

Még egy alak van, melyet rajzolnunk kell, s melyet szándékosan hagytunk utoljára.

Ez ama két uracstól a pesti színháztéri kioszk előtt is említett gr. Szécsiné, a *nagyasszony*, Kálmán grófnak nagyanyja, ki egyébiránt külalakjára nézve megfelelt e minőségnek. Korát udvariatlanság lenne fürkészni.

Kisded, czingár nő ez — mert gondoljuk még él — feltűnő finom vonásokkal, melyek egykori nagy szépségről tanuskodnak. Egyébiránt az egész arcz, főleg homloka, sűrű hálózata a vékony redőknek, s ajkai oly keskenyek hogy néha majdnem eltűnnek, igaz hogy fogaitól rég búcsut vett.

Az öreg grófnő, senki sem tudja minő szélyből, oly öltözetet fogadott el, mely majdnem apáczaöltönyhöz hasonlít, s innen van, hogy ő egyik mint másik nap tökéletesen hasonló öltözetben jelenik meg. Haját — ha még volt — valódi kolostori gyolcsfejdíszszel borította.

De ha valaki ezt negélynek, vagy túlzott áhitatnak gondolja, igen nagy tévedésben van. Nem mintha az agg grófné nem volna vallásos ér-

zelmű, vagy fiatalságában — no de ne folytassuk — mondjuk, kissé szabad féket engedett volna szeszélyeinek, vagy épen szenvedélyeinek; — korántsem! Mindenki tudta, ki az öreg asszony fiatalabb éveire még visszaemlékezett, hogy kisebb gondja is nagyobb volt az erős, heves szenvedélyeknél. Szerette-e férjét? vagy csak becsülte, szíve szerint boldog volt-e? vagy csak annak lát-szott s jóakarólag annak mutatta magát, ezt nehéz lenne elhatározni; de annyi bizonyos, hogy ideje sem maradt egyébre, mint háztartására felügyelni. Szerette az életet, az embereket, háza víg, népes, olykor zajos volt; de azon gyászév után, mely férjének halálát követte, a grófnő — akkor már túl 60 éven — egy más, útonkívüli jószágába vonult, s ott olyan életet élt, mint a legtöbb öreg nő. Rendesen megtartotta a fölkelési, ebédi, uzsonnai, vacsorai és lefekvészi órákat; ha valaki hozzá vetődött, szívesen látta, s aztán nem sokat gondolt vele, ha jött-e újra vagy nem. Ellenben fiát, menyét, különösen pedig unokáját, nagyon szerette; ha nekik nagy örömet akart csinálni némelykori látogatásuk alkalmával, gyakran mondta: na, fiam Kálmán, meglásd, hogy elébb-ntöbb egyszerre csak nálatok fogok teremni, mindenemet nektek adom, ti pedig engem jól fogtok tartani, s érettem életetek módjában nem fogtok semmit változtatni. — Mig kedvem tartja veletek s köztetek mulatok; s ha megunlak jó fiú, visszavonulok szobámba, melyet magam fogok

magamnak választani, s minden rendében leend; a kecske sem hal meg éhen, a káposzta is megmarad.

Ilyenkor aztán fia, menyé, s az igazán ifjú zsenge Ágnes, ők tudják igazán-e vagy csak becsületből, nagy örömet mutattak, s a nagyasszonyt váltig kérték, ostromolták, hogy csak minél előbb.

Ez aztán, miként már értésünkre esett, meg is történt, s volt-e igaza a világnak vagy nem, annyi bizonyos, hogy sokan azon változást, melyet főleg 2—3 év óta Kálmán úrban a világ észrevett, a nagyasszony odaköltözésétől napolták.

III.

Történetünk kora már körülbelől említve levén, elég legyen mondanunk hogy 184 — valamelyik évében, május hó vége felé, nem igen jókor reggel, Szécsi Kálmán hálósobájába nyitván, ott a sötétség miatt csak keveset látunk.

Úgy kell lenni, hogy régi inasa, ki egyszersmind vadásza is volt, Mihály uram, parancs következtében urát bizonyos órában felköltötte.

Mert az ősz bajuszu, igen becsületes képü, vaskos Mihályt tiszta kék-fehér csíkos köczében, fehér előkötővel a szobában találjuk. Ő legkevesebbé sem csendesen, sőt a lehető zajjal, az ablaktáblákat nyitogatta, azután egy — most már egészen kivehető — függönyös ágy felé közeledett.

A ki Mihály uramnak arczát figyelemmel vizsgálta, valami egészen sajátos kifejezést talált volna a szabályos, velős vonásokban.

Nem mondjuk a félelem- vagy gúnyét, nem! a kifejezés, habár egy kis vegyítékével birt, úgy

a félelem- mint a gúnyviszketegnek, leginkább élénk kíváncsiságot árult el.

Kissé időzött a befüggönyözött ágy előtt, azután, mintha rászánta volna árva fejét — erélyes rántással választá szét a függönyöket.

E pillanatban nyitotta fel a szemeit Szécsi Kálmán, s szép férfias arcza kifejezést nyert, mint valakié, a ki tulajdonkép nem tudja hányadán van, és gondolatban kérdeni látszik: hol vagyok? ki az, a ki előttem áll?

Fölemelte fejét, megdörzsölte szemeit, azután meredten bámult a vadászra, ki a maga részéről nem is hunyorított.

Végre Mihály, leirhatlan csendességgel, ropant ezüst órát, valódi pecsenyeforgatót, vont ki zsebéből s azt urának orra elé tartván, egyet kurjantott: «Méltóságos úr, 8 óra!»

Szécsi Kálmán hasonlóan egy automáthoz, melynek gépét felhuzták, csendesen fölemelkedett ágyából; s mindig nemével a tétovának, szemmel tartván Mihály gazdát, elébb az egyik, azután a másik lábát vette ki a paplan alól. Ezen egész működés alatt félreismerhetlen volt, hogy Szécsi úr kötve hisz a komának, s oly óvakodva kíséri Mihály uram minden mozzanatát, mintha valami oroszlánál vagy tigrissel állna szemközt, s a pillanatot várná, hogy — na most! — tüstént reám ugrik!

Mindamellet, de folytonosan farkasszemet nézve, az ártatlan s a világért sem harczias igényű

vadászszal, átvette tőle a bő világos-kék reggeli bugyogót, s lábait az ágy előtti szőnyegen örökdő törökös sarukba csúsztatva, felkölt s egy barna hálókabátot öltött magára, mindig a szolgálatban igen ügyes vadász segedelmével, kinek arca zárt könyv volt.

Meg kell jegyeznünk, hogy ezen utóbbi működés közben, mikor Szécsi egyik karjával már szállást foglalt a hálókabátban, hirtelen, mintha valami megcsipte volna, visszafordította fejét, tágra nyitotta szemeit, s oly komolyan nézett Mihály urra, mikép nem csodálhatjuk eléggé ennek egykedvüségét, hogy hahotára nem fakadt.

Azonban ez alkalmasint szokott dolog lévén, talán épen a reggeli órákban, Mihály kiállta urának kihívó, vagy inkább bamba tekintetét, s egy fordulatot adván hengeralakú testének, úgy intézkedett, hogy Szécsi urnak másik karja is szállást nyert. A szokott mosakodás után a reggeli *tulinetti* — miként Mihály nevezte — be lőn fejezve.

Szécsi gépileg engedett, s mikor Mihály művészi csokrot penderített a hálókabát bojtos övzsinorából, a lak mámoros ura körültekintett a szobában, mintha minden külön tárgyról tudomást akarna venni.

E közben Mihály, csinos rézveretes ládácskából szivart emelt ki, annak hegyét levágta s égő gyufát tartván kezében, azt ura elé tartotta.

Lehetetlen a kíváncsiságot, talán csodálkozást leirnünk, melylyel Szécsi a szivart, különösen pedig

a gyufa fellobbanását bámulta ; — azután, mintha valami furcsaság jutott volna eszébe, — mosolygott.

— Jól vagyunk már ! — mondta Mihály magában — bizony ideje volt — —

Szécsi átvette a szivart, meggyújtotta szépen, azután az ablakhoz sietett, azt felnyitotta, s kényelmes támlányba vetvén magát, kikémelt a szabadba, a nélkül hogy ezen egész idő alatt egy szót ejtene ki ajkain.

Mihály ez alatt rendet csinált a szobában, s az ágyat félig-meddig megvetvén, a függönyöket összevonta, s az ajtó elé intézte lépteit.

Mikor az éltes, de igen ép kinézésű vadász az ajtóhoz ért, visszatekintett és szólt : A grófnő ő méltósága azt kérdezteti : ha lejő-e méltóságod reggelizni, vagy ide hozzam a reggelit ?

E szavakra Szécsi úr felpattant támlányáról, s Mihály felé rohant, ki a maga részéről óvatosságból már felnyitotta volt az ajtót, hátravonulását — ha kell — biztosítandó.

— Már megmondtam százszor, Botond ! hogy annak az asszonyi állatnak nevét ki ne merd előttem mondani ! — E szavak után Szécsi egyszerre megakadt, s hebegve folytatá egy kis szünet után : — az — az — megálljunk Botond — vagy — vagy — *Mihály*, mit kérdeztél tőlem, öreg ?

— Nem vagyok én öreg — kérem alássan ! — Aztán nem én, hanem a méltóságos grófnő kérdezteti — —

— Úgy úgy! hm egészen félreértettelek; tehát ugy-e a reggeliről volt szó?

— Igen.

— No tehát csak le kell vinni, a szokott helyre.

E szavak után Mihály leírhatlan arczkifejezéssel kiindult a szobából, rázván fejét, úgy hogy hosszú bajusza örvénylett belé, mintha mondaná: nye doma pán, ez megbolondult, semmi kétség benne, jaj beh kár, csak tudnám, miért hí engemet *Botond*nak, talán csak nem *bolond*, a mit mondani akar.

Mihelyt a vadász eltűnt s behúzta az ajtót maga után, Szécsi tapogatni, csipkedni kezdé karjait, orrát, azután a magas állótükör elé lépett, s nagy figyelemmel vizsgálta saját személyét; mintha azzal új ismeretséget akarna kötni. Vonásai igen komolyak voltak, de azért koronkint elmosolyodott. Annyi bizonyos, mormogta magában, hogy álmomban — ha csakugyan álmodom most — szebb legény vagyok, mint az életben.

E szemle után újra az ablak mellett foglalt helyet, s bodor füstöt eresztvén félre égő szivarjából, egészen összehamvazta hálókabátját.

Ezen ablakból kellemes kilátás nyílt. A kastély előtti — már említett — gypszyonyegen, épen Kálmán ablaka előtt, szerfelett szép virág-ültetvény terjedett, a májusi tavasz legbájosb gyermekeiből teljes illat- és szingazdagságban. Jobbra balra fatömbök emelkedtek, széles, tágra nyúlt

koronáikkal, s ezek közt nem igen nagy távolra a falusi sötét egyházat, annak csillogó bádoggal fődött hatszögű tornyát, a venyigével szőnyegzett kedélyes paplakot, s az azt köröző csipke lombú ákácok néhányait lehetett kivenni.

A kastély tulsó oldalán a vidéknek más természete volt. Ott sziklák, bérczek emelkedtek, s távolabb gyönyörű erdő nyúlt el, melylyel később aligha meg nem ismerkedünk, ha csak futólag is.

Figyelemmel vizsgálva, és szemmel kísérve Szécsi arcát, könnyű lőn észrevenni: hogy azon mámoros, mondanók bamba kifejezés, melyet abban ébredése pillanatától fogva észrevettünk; lassan — igaz nagyon lassan — oszlani kezd, s a vonások kissé öntudatosabb s ez által kellemesb és tartalmasb kifejezést nyernek.

Szécsi felkelt, fel s alá kezdett az elég tágas szobában járni, egyszerre megállt, míg vonásai bús, majdnem rémült kifejezést nyertek. Kálmán a falon a többi képek közt egy kis arczképet vett észre, mely úgy látszik eddig kikerülte figyelmét.

E képre tapadt most sovár, mondanók áhítatos tekintete, míg reszkető ajkai majdnem hallatlanul rebegték: mi ez? mi fejlik ki, s tisztul előttem? élek-e vagy álmodom? Oh! ha ez — ez volna az igazi élet, s ha ama nő!! Szécsi összerázkódott, ha ama nő, és minden egyéb, felizgatótt képzelmem műve volna — káprázat — csaló álom?

E pillanatban felnyílt az ajtó, s azon Szécsi Kálmánné halványan mint a vízi liliom, de a legizletesebb pongyolában lépett a szobába.

— Jó reggelt, kedves Kálmánom — szólt a nő közelebbjőve s mindkét hófehér kezecskéjét nyújtván férjének. A grófnő inkább vidám mint aggódó hangon üdvözölte őt, de kedves vonásai némileg megczáfolták hangját, mert ezekben valami görcsös rángása a bizonytalanságnak s félelemnek valának kifejezve.

— Te Bóra! — te itt? — jó reggelt — örülök kedvesem — azt kérded, miként jöttem ide? mit keresek itt?

— Tévedsz jó Kálmánom, jó reggelt kívántam neked, de semmit sem kérdeztem; azután Anna az én nevem, Bóra a falon függ az ebédlőben.

— Anna? meglehet, de kérdeztél valamit, világosan emlékezem.

— Valóban nem, félreértettél. De tudod-e barátom, hogy te ma reggel újra olyan vagy, mintha épen kicseréltek volna.

— Hát még te!?

— Én la! és mikor, ha szabad kérdezniem, cseréltek volna ki engemet? Tükröm azt állítja — igaz hogy nagy hizelgő — mikép nem vénülök nagyon — mond Anna — kinek ajkai körül fájdalmas inkább mint derült mosoly tévedett.

— Tükrödnek igaza van Bóra — Anna akarám mondani — nagyban pedig! erősíté Kálmán, félreismerhetlen gyönyörrel legeltetvén szemeit neje classicus vonásain; sőt kevesebbet mond a valónál, mert habár eladó leányunk van — már a micsodás — legkevesbbé sem vénülsz.

— Nem sántítok, udvarlóim nincsenek! mi változott tehát?

— Miként mered ezt — ily szemtelen — hó! — megálljunk csak — igen — neked — azaz tulajdonkép neked — nincsenek gondolom — udvarlóid!

— Gondolod — hálátlan ember? Tudod, igen jól tudod, hogy nincsenek s nem is voltak soha! És most csak meg nem örültem, hogy a bolondját járjam, mikor kedves leányunk a 17 évet betöltötte.

— Ő sem jobb! és már — 17 évvel félgyermek és —

— Mit — és már? és mit és?

— Bocsánat Anna, csak azt akartam mondani, hogy férjhez is mehetne botrány nélkül. Ha jó szerencséje akad.

— Úgy van, én 16 éves voltam, mikor e bolondságot elkövettem.

— Köszönöm szépen!

— Tréfa, mi tréfa, Kálmán, én meg nem foghatlak! Sajátos magad viselete már vendégeinknek is feltűnt. Nőd vagyok, aggódom; s ha nem tudnám minő indulatba jössz, valahányszor or-

vosról beszélek, eddig rég ide hivattam volna egyet.

— Orvost? — kiáltott fel Kálmán összevont szemöldökkel — hát beteg vagyok-e? azt mondd, hogy magam viselete feltűnő? nevezd meg nekem azon szemtelent, ki azt meri állítani, hogy megháborodtam!

— Sok bajod volna Kálmán, ha mindegyikkel vívni akarnál, ki meg nem foghatja, honnan leessen az, hogy néha saját nődre sem ismeresz. Panaszkodsz ugyan, hogy néha nyugtalan éjed, zavart álmaid vannak, hogy fejed sivár, de mindez meg nem fejti sajátos magad viseletét, főleg a reggeli órákban.

Kálmán két kezével fődte arczát le. Anna! — szólt azután szomorú hangon — ne vádolj engemet, nem vagyok én sem beteg, sem örült, én szerencsétlen vagyok, ez az egész! Látlak, és nem tudom árny vagy-e vagy valóság? látom Ágnese-met, szelíd leánykámát, s kedves jámbor szemeiből egyszerre mint a villám pár sugár lövel ki, s elémbé állítja Ágotát — egy más — oh mennyire más teremtest. Élek s nem tudom álmodom-e. Álmodom s nem tudom élek-e? Oh az én fejem, melyben a vihar zúg. Ki fog nekem békét hozni!

— De miért történik mind ez? ki az a Bóra, az az Ágota? — kérdé Anna, férje kezét megragadván miért, — mereszted reám szemeidet?

— Tévedés Annám! — mond Kálmán, ki most

csendesen kezdett fel s alájárni a szobában. Tévedés, mert ha kétely ragad meg látásodkor, az indulat, mely mindenben felül lebeg, fájdalom, a harag indulata.

— De miért? az égre kérlek! mit vétettem én s ártatlan gyermekem ellened?

Kálmán, míg nejevel társalgott, lassanként magához tért. Vonásai, ama kétkedő, kérdő, tétovázó kifejezést elvesztették, s ő perczről perczre inkább vissza kezdte nyerni öntudatát. Annát szerette, ki ne szerette volna e nőt! Ágnes szive gyermeke volt, kit majdnem elkényeztetett; s mégis, ha ezen ember, ki sem indulatos, sem durva nem volt, valaki ellen vétett, ez Ágnes. De a kedves leány jól tudta, hogy atyja jó szándékán nincs és soha sem volt oka kétkedni: azért türt, hallgatott, várt, miért és mi okon, megtudjuk nem-sokára.

— Igazad van, Annám! — szólt végre Kálmán megállva neje előtt, s magam átlátom, hogy ez így nem maradhat. Van egy jószágom Horvátországban, Zrínyi-örökség, nem sok, kis része egy sokfelé oszlott birtoknak; van ott egy kis váram; soha sem voltam benne; négy-öt szoba — mondják — az egész; mohos falak sűrű erdőben, oda megyek, elrejtözöm a világ elől; míg az Isten, a a sors, a végzet, nem tudom melyik, megoldja e borzasztó talányt bennem.

Anna férje nyakába borult: — elhagyni engem és Ágnest, s a jó nagyasszonyt, valódi szentjét

házunknak? oh Kálmán! miként jöttél e kegyetlen, e szívtelen eszmére?

— Sajnálj engemet, Anna!

— Oh kérlek Kálmán, nem volna valami mód abban, hogy segítsünk rajtad, épen mi, kik szeretünk? annyi évi boldog házasságunk emlékeztére kérlek, légy nyílt irántam, nem vagyok-e nőd, s nem illő és üdvös, hogy én, ki legközelebb vagyok hozzád, legalább tudjam és ismerjem a szerencsétlenséget, mely nem a tied egyedül, hanem mindnyájunk szívét búval és keserűséggel tölti el?

— Vannak dolgok, jó Annám — viszonzá Kálmán — melyeket tapasztalunk, átélünk, észlelünk, s melyeket megfejtetni s elbeszélni majdnem lehetetlen.

— Oly rosszak?

— A hogy veszi az ember, Annám! de csodások és hihetetlenek! jók olykor az üdvig, rosszak máskor a kétségbeesésig; szemközt állnak, mint két ellenséges lény, kiket a sors egy lánczra fűzött, kik elválhatlanok, habár egymást gyűlölik és rettegik.

— Nem értelek! — sóhajtott Anna szomorun.

— Hát én, értem-e magamat!?

— Miért nem mondhatnád el nekem, hű nőnek, a mi éltedet szomorítja? Hiszen a nyiltság maga ír a legtöbb sebre, s a néma betegnek nincsen orvosa.

— Lásd Kálmán, én mindent el merek neked beszélni, a mi velem történik; sőt ha olykor néze-

teink eltérnek, őszintén elmondom kételyeimet s ellenkezésem okát; — és te, a férfiú, ne bírnál szerencsétlenséged bátorságával, s nem mernéd előttem felleplezni a gyötrő titkot, mely már egészségedet is megkezdte ingatni!

— Egészségemet! mindig aztemlegeted: én ép, erős vagyok, étvágyam sem a legrosszabb, álmom is — hó — megálljunk, ne folytassuk e tárgyat Anna, az égre kérlek! mert szemem elhomályosodik, szívem erősebben ver, s mint a terhes felhő vonul el valami homlokom előtt. Azt hiszem, hogy magamhoz tértem, hogy világosan látok: és ime minden összevegyül megint!

— Isten taníts e kint túrni! — szólt Anna — hallgatok, mivel így akarod.

E pillanatban egy szép fekete márvány óra a kandalló fölött kilenczet ütött.

Kálmán összerázkódott, s az órára bámult, azután mosolygott: — számláltad-e az órát? kérdé.

— Innen is látom, Kálmán; még egy félóránk van, azután lemegyünk, mert tudod, hogy nagyanyád szereti, ha a reggelinél az egész családot együtt láthatja, s ha nem várakoztatjuk.

— Egész félóra?

— Ugy van, Kálmán, az óra kilenczet ütött. És most még egyszer kérlek, jó Kálmán, könnyíts szíveden, könnyíts fájdalmadon, légy nyílt, ne hagyjuk e félórát is kárba menni.

— Zsarnok!

— Nem zsarnok, *hü nő*, s mint ilyen, végre tudni

akarom, honnan van, hogy régóta már, de különösen az utóbbi időkben, a reggeli órákban annyira el vagy fogulva, hogy őszintén megvallom, óvakodom ily órákban minden látogatástól. Ha a mámor elmulik, a régi vagy újra. Igaz, sem oly derült, sem oly kedélyes, mint egykor — a jobb napokban.

— A kor elhervasztja a kedély virágait, s miként a tél közeledik, a vért is jégkéreg kezdi borongatni.

— Te az élet, a kor erejében vagy, mond Anna, nevetséges tehát a korra hivatkoznod, mikor emberek, kik atyáid lehetnének, vidámak és elfogulatlanok. Olyan vagy, bocsánat Kálmán! mint a ki mákonynyal él s olykor e gyanú emelkedett bennem.

— De azt már csakugyan nem teszem, Anna; általában láthattad, hogy életnememen úgy szólnán semmit sem változtattam.

— Kevesebbet jársz, s régi ismerőidet elhanyagolod. Aztán öntudatával bírsz-e annak, hogy a thea után mintegy 9 és 10 közt este nyugtalan vagy, nem találod helyedet, még vonásaid kifejezése is megváltozik: mintha valami lesújtó hír csendülne meg füledben, vagy gyötrő előérzetek martaléka lennél. Nem így van-e? mered-e tagadni?

— Mindenki legjobban tudja maga baját, Anám, viszonzá kissé békétlenül s az órára tekintve Kálmán. Némely dolgokat nem jó fürkészni, mert

a hol az ész a rendes okoskodás fonalát elveszti, — ott — oh! az Isten megőriz ettől — ott — mondom, az ész tévedezni kezd s kerékvágásából kizökken. Tudom, érzem a reggeli órák tétováját, az esti homály baljóslatú előérzeteit. De engedj jó Annám egy észrevételt: a mit te vakmerően fessegetsz, talán a gyenge kéreg, mely örvényt főd, s melyet te mégis megingatni akarsz. Miért e veszélyes, vakmerő vizsgaság? Lám, nagyanyám még soha egy észrevételt nem tön; úgy szintén Ágnes sem; még öreg vadászom, Mihály, kinek pedig sok szabad, sem kérdezősködik.

— A nagyasszony — igazad van — nem kérdezősködik, — mond Anna, ő se nem hall, se nem lát. Ő magában zárt, szemlélő életet él; — de ha hallgat, én nem egy sohajt lestem el ajkairól; Ágnes a magános órákat választja arra, hogy rajtad aggódjék. Az öreg Mihály pedig hallgat, csak fejét csóválja s bajuszát pödri; de illő tisztelet mellett eleget mormog magában. Sőt talán fecseg is. Én nőd vagyok, ez fejtse meg nem kíváncsiságomat, hanem tudvágyomat.

— Jó Annám! nem értelek félre, de ismétlem, mit sem érnél vele; ha titkomba beavatnálak; segíteni nem tudnál, s talán még többet aggódnál; — és drága nőm: nem hinnél, nem hihetnél nekem, mert a csodák kora lejárt, és mégis a mi velem történik, csoda, valóságos csoda! Százszor ajkaimon volt a közlő szó, szivem egyik kínja az, hogy nyilt sem merek irántad lenni, mert — fé-

lek — félek, hogy örültek tartanál, s az örültek házába záratnál!

E szavakat Kálmán oly szomorúan s oly mély felindulással mondta, hogy Anna grófné karjait terjeszté utána, s szemei könyekkel teltek meg.

— Nem, Kálmán! ezt én soha sem fogom hinni! s ha hinném is, nem volnék képes azt tenni, mit elég kegyetlen vagy rólam feltenni. De, jó Kálmán, e bizonytalanság felemészti mindnyájunk életét, a tiedet legelőbb. Higgy nekem Kálmán, bárminő nagy legyen a baj, mely tégedet önmagad előtt is talánynya tesz; ha azt hű nőddel megosztod, ki sziveden képtelen kétkedni, felétől a tehernek megmenekszel. Nem hiszem, hogy tőlem félnél! — azért ime összetett kezekkel kérlek, bármi súlyos, csodás, megfoghatlan és hihetetlen legyen, a mi bánt, végy erőt magadon, légy férfiú, beszélj nyiltan! Ne vedd a szerelem e szívósságát vakmerőségnek, élő hit ez az Isten jóságában, ki megmenthet tégedet.

— Anna, — szólt Kálmán, felkelvén székéről, van pedig e kíváncsiságban vakmerőség, s vannak titkok, melyek fessegetése rosszul esik, s azért nem örömmel üzzük! — Én szeretlek, jó Annám, e szerelem tett némává; de kéréseidnek ellenállni nem tudok. Ha megutálsz, ha irtózva fordulsz el tőlem nő! óva intettelek! Magad fessegetted a varázs lakatját: legyen neked a te hited szerint. — Szécsi e szavak után az órára nézett és folytatá: Jer, ne várakoztatassuk kedves nagyanyámat. A regge-

lit mindjárt feladják, jer jó Annám! reggeli után elmondom neked, mi kíváncsiságot annyira felingerelte: ha vigasz, remény, nyugalom helyett halált hozok szivedbe, magadat vádold.

Anna elhalványodott, de egy szóval sem mondott le követeléseiről; s férjével együtt kihaladott a szobából.

Ha mondanók hogy a grófné többet várt, hogy beszélgetésének eredményét nem tartotta nyerevénynek, sőt férje utóbbi bajlóslatú óvintése után kissé ingadozott, tévednénk. E nő azon kitartó, jellemerős teremtmények egyike volt, kik épen mivel a tevés és nem semlegesség van természetükben; inkább szeretnek a valóval, mint örökös talányokkal szemközt állni. Az emberek azt mondják erre; igen, de mit ér a való, ha ez bizonyos, kikerülhetlen rosszról tanuskodik? Az Annához hasonló nők erre azt felelik, hogy nem minden betegség gyógyíthatlan csak azért, mivel a beteg azt gyógyíthatlannak hiszi, vagy már az orvosok is lemondanak róla; hány ily beteget gyógyított ki már valami vén asszony, olykor az idő maga! A valódi, szép hivatását értő orvosnak kötelessége épen az ily betegségnek valóságáról meggyőződni, hogy az igazi gyógyszert eltalálja.

IV.

Kálmán és Anna szótlanul s mélyen gondolataikba merülve, jöttek le a földszinti osztályba, hol ebédelni és reggelizni szoktak, mióta a nagyasszony a háznál volt; kinek kényelmére — hogy a hágsókon járást kikerülje — ezen alsó osztályban volt szállása. Mikor a tágas köröndbe érkeztek, mely sok színü márvány pallójával maga is szép tágas teremhez hasonlított, ott egy szemközti ajtóból Ágnes sietett szülői elé.

— A reggeli kész! — szólt szelid hangon — atyja kezét vonva ajkaihoz, ki leányának homlokát csókolta meg.

Ágnes karcsú, kecssteljes gyermek volt, tartásában mozdulataiban oly festői és szépészeti kecs létezett, hogy az ember e bájos gyermeket minden látásra szerette volna fényképezni.

A szép nemes arczél, még árnyát is kedves tüneménynyé tevé, s mint a vadgesztenye oly barna szemeiben, értelem és érzés világolt. Ha mosolygott, a sziv fölmelegedett, ha köny lopó-

zott a nagy ábrándos szemekbe, az ember a tűzbe ment volna érte. — Ilyen volt Ágnes! — ki csodálná, hogy lehetlen lön őt nem szeretni, — be-
lopta magát a szivekbe; s mivel legkisebb tet-
szelkedés sem volt benne, de annál több ösztön-
szerű kecs és illemérvet — mindenkinek tetszett.

Szécsiék követték leányukat hófehér reggeli pongyolájában, s két elég tágas szobán keresztül az ebédlőbe értek, s azon keresztül haladva, egy kisebb terembe jöttek.

E szép házban szokott a család reggelizni.

A nagyasszony volt többnyire az első, — kinek úgy is csak pár lépést kelle tennie, — ki megjelent, mikor a reggeli már az asztalon volt.

Fekete ében s elefántcsont gombú pálczika segedelmével, elég biztosan, habár kissé tipegő léptekkel érkezett a szobába, s azután egy hosszú s szép faragású tölgy-asztal mellett foglalt helyet, — roppant tágas támlányban, melyet bársony borított s hátán a Szécsiek czimere — Ágnes művészi kezei által himezve — pompázott eleven színeivel s heraldikai körözetével.

Itt szokta aztán a nagyasszony bevárni gyermekeit, miként a családot nevezte. Soha sem zúgolódott, soha semmi ellen kifogást nem tett; ha valamelyik tagja a családnak hiányzott, azt sem kérdezte, miért nincs jelen? — mit talált, abból evett, ivott — igen mértékletesen de jó étvágy-
gyal.

Már az otthoniak e majdnem ókori alakot

s annak minden különösségeit, vagy inkább szokásait ismerték s a jámbor öreg nő senkinek sem volt terhére. Igaz, keveset szólt, de szótlan-
nak sem lehetett őt nevezni: voltak tárgyak, melyek őt fölmelegítették, s olykor — igaz, hogy nagyon ritkán — szinte beszédessé tették.

Szécsi kezét csókolt nagyanyjának, ki őt homlokon csókolta meg. Anna és Ágnes úgylátszik már elébb találkoztak az öreg nővel, mert csak köszöntek s azután mindenki leült.

Mihelyt Anna a nagyasszony mellett helyet foglalt, ez azonnal s minden szó nélkül eléje tartotta csészéjét, s Anna kávé-t és tejet töltött abba, miután a nagyasszony már czukrot tett volt bele. A többiek napi eseményekről beszélgettek s úgy látszott, Anna minden czélzást kerül, melylyel férjének a reggeli óráit elkedvetleníthetné. Eléggé ostromoltam szegényt! gondolta magában: de ennek meg kellett történni.

Vallomások küszöbén állt, s talán ez okozta, hogy valami elfogultság mutatkozott egész valóján.

Ágnes arcának kifejezése bánatos volt inkább mint derült, s az egész társaságban az olykor megjelenő pár férfi-cselédet kivéve, a nagyasszony a legszenvetlenebbnek s legnyugodtabbnak látszott.

Míg a többiek a kávé mellett villásreggelivel elfoglalva társalogtak, addig a nagyasszony csészéjét kihörpölgette, s egyéb Isten áldásaihoz látott s mindegyikből vett valamit, habár oly cse-

kély mértékben, hogy ez inkább kóstelgatáshoz, mint reggelizéshez hasonlított.

Egyszerre egy szépen hámozott körteszelet-kével finom, száraz ujjai között megszólalt. — Lesz-e ma vendég, gyermekeim?

— Nem tudnám ezt bizonyosan állítani, kedves nagyanyám; felelt Kálmán, de nem lehetlen.

— Vendég nélkül mitsem ér a magyar háztartás falun; szólt a nagyasszony: már két napja, hogy senki sem jött!

— Ha jő — mond Kálmán — szívesen látjuk, ha nem jő, majd megélünk magunkban is.

Annyi bizonyos, hogy a minő vendégszerető volt Szécsi, mégis az utóbbi időkben nem nagyon örült a látogatásoknak, főleg ha a vendég este jött s az éjet a háznál töltötte.

— Ha csak Hederfáy nem jő — mond Ágnes kedvetlenül s fölvetvén kissé ajkait, mi épen nem volt szokása; mert — folytatá — ő szokott darab idő óta leggyakrabban szerencsételni látogatásával.

— Lám, ezt én észre sem vettem — mond a nagyasszony, egy kis kagyló-ládácskát vevén elő s azt felnyitván. E ládácskában régi arany csipkék voltak, melyeket szétszálózott, mi úgy szólván egyedüli kézi munkája volt.

— E látogatás ellen legkisebb kifogásom nincsen, mond Kálmán. Hederfáy dúsgazdag szülők fia, s bizony alig van a hazában jobb partie most ennél.

— Pénzre — mond Ágnes, — míg Anna intett szemével, a nagyasszony pedig foszlányozta a csipkéket, mintha nem is sejténé, miről van szó.

— Tévedsz Ágnes — mond Kálmán, kissé szigorúbb hangon a szokottnál. — Hederfáy nemcsak pénzre, hanem birtokra, régi névre, s műveltségre is legkitünőbb ifjaink egyike.

— Úgy hát igen, most jut eszembe — szólt egyszerre a nagyasszony — hát Szerémváry öcsém hová lett? az már ugyan rég nem volt itt!

— Nem tudom, nagyánám! — felelt Kálmán egykedvűen.

— A szegény fiú annyira el van foglalva, jegyzé meg Anna, míg Ágnes lesütött szemekkel hallgatott, hogy nem csoda, ha ritkán jut arra, hogy látogatásokat tegyen.

— Miért nem kéri meg Hederfáyt, hogy hozza ki magával Pestről? mond Kálmán; ez örömetst megtenné, habár Szerémváry öcsém nem a legudvariasb iránta, mi szegény legénytől nem a legesélyesebb eljárás.

— Oly gazdag ember iránt — mond Ágnes szilárd hangon. — De én úgy tudom, hogy Szerémváry sem szegény, s nem szorult még senkire.

E közben a nagyasszony egy, övéről függő ódon alakú órát vont közvetlen az orrához, s miután meggyőződött, hogy már tíz óra régen elmult, csendesesen, s két kezével segítvén magán, föl kezdett emelkedni a székből. Kálmán azonnal oda sietett és segített, míg Anna a támlányt

távolította el, Ágnes pedig a kagyló-ládácskát hozta rendbe.

A nagyasszony igen nyájasan köszönt, s szokott tipegő lépéseivel, a kis pálczikával segítvén magán, kiment a szobából.

Mihelyt Ágnes, ki a nagyasszony után ment, az ajtót betette és szülőihez visszatért, Kálmán megsimogatta a leánya halvány arcát s jóindulatú komolysággal mondá: Gyermekeim, te még igen fiatal vagy arra, hogy az embereket jól megítélhesd; azért én neked azon jó házi tanácsot adom, hogy függeszd föl ítéletedet, s mivel 17 évvel hosszú jövőről rendelkezhetsz, ne hamarkodj el semmit.

Ágnes nem felelt; pillanatra tekintete az anyjával találkozott, s talán egy észrevétlen intés okozta, hogy Ágnes azon az ajtón át, melyen csak az imént haladott ki a nagyasszony, maga is eltávozott.

Férj és nő egyedül valának.

— Jer, Kálmán, menjünk az ebédlőbe, ott most senki sem háborít s ott beválthatod szavadat.

Kálmán arca oly bús kifejezést nyert, melyet nehéz volna leírni; de nem ellenkezett, hanem csendesen s elmélyedve követte nejét.

Az ebédlőt csak futva láttuk, s azért nem árt, ha erről néhány rövid szót mondunk.

Úgy látszik, hogy a falkárpitok azon időből valának, mikor ezeket nem közvetlen a falra, hanem erős vászonra ragasztották, mi most csak a szö-

vetkárpitokkal történik. Ily kissé nehézkes hamuszín s habozott kárpitok borították a szép, felül boltozott ebédlőnek sima falait; míg ajtók s ablakok mellett vörös szórdamask-függönyök léteztek.

A butorzat széles, vörös bőrrel levont székek-ből, néhány támlányból, a roppant csillárból ragyogó üveg-csapokkal s levelekkel, a fali gyertyatartókból s végre a már említett 24 régi s néhány nem említett újabb családi képből állt.

A terem közepét a hosszú ebédlő-asztal foglalta el.

Az ablakokon a nap sütött be s az egész, kissé szigorú színezetű terem, elég kedélyes tekintettel bírt.

A régi családi képek ódon öltözetükben, habár nem elsőrendű művészek művei, széles arany keretükkel majdnem befödven a falakat, jó benyomást tőnek az idegenre.

Kálmán azonban, ki épen nem volt babonás, nem szerette e termet, s ha Anna tőle kérdezte, mit nem szeret e szép, egészen családi színezetű hézagban: Kálmán vagy tagadta ellenszenvét, vagy azt mondta, hogy kedves Annája s Ágnese képeit nem szereti a halottak közt látni.

Ez azon, egyébiránt valóban csodás hasonlóságra vonatkozott, melyről fellebb szó volt.

Annának czélja az: hogy férjét közlésekre bírja s azért választotta e szobát, mivel itt nem igen szokott a cselédség megfordulni.

Mikor a falnelletti támlányok kettejét az egyik ablak közelébe görgették karikás lábain, mindketten helyet foglaltak.

Annának meg kellett szívét keményíteni; mert Kálmán halvány vonásaira s azoknak bús kifejezésére tekintve, érezte, hogy ereje fogy s talán maga kész leendő a közlésekről lemondani. Igen, de e nő szerető, valódi feleség volt; s valami meggyőződés ösztönszerűen azt sugallta neki, hogy férje mindaddig veszélyben van, míg baját titkolja.

Anna darabig félbe nem szakította a hallgatást, de látván, hogy Kálmán mindig elmélyedtebbé válik s maga nem szól: összetette kezét s egy kérő és kérdő tekintettel keresvén fel férje szeméit, némán nyilatkozott ugyan, de Kálmán őt tökéletesen megértette.

Kálmán megragadta Anna kezét s mély felindulással, mely valódi ijedtséghez hasonlított, szólt: Jó Annám! meggondoltál-e mindent? — oh! szólj! — ha mondom neked, a mi lehetlen, mit nem értek, mi elbúsít, *nem fogsz-e engemet örültnek tartani?*

— Légy nyugodt, Kálmán.

— Oh! ki ez tudna lenni! de akarod, legyen! hallani fogod, a mit még senki sem hallott, Annám: *én nem tudom, élek-e vagy álmodom! E terem, a hol ülünk, a kies vidék, mely kastélyunk ablakai alatt terül; a kedves nő — folytatá Kálmán akadozó hangon s nejét közelebb vonva magához, — a kedves nő, kit szeretek, kit ölelek, a drága*

gyermek, házunk büszkesége s a jámbor öreg nő, mint ködkép lebegnek előttem. Főleg reggel, ha álmomból fölriadok, minden új, és meglepő előttem; minden tárggyal meg kell ismerkednem. Mintha egészen más világból, századokat átugorva egyszerre, mint valódi hazajáró lélek ismeretlen világban és ismeretlen emberek közt találnám magamat. Azután a köd halkul, halkul, ritkul, foszladozik; úgy tetszik nekem, mintha lassanként emlékezetem térne vissza; mintha azt, a mi engemet első pillanatra meglepett, régen ismerném már. De mindez olyan, mint a széptollu madár, melyet a gyermek álmában kezei közé szorít, s minden pillanatban fél, hogy kiszalasztja örökre. Pár óra telik el, s a mámor végképen megszűnik: minden ujra tisztán áll előttem. Tudom, érzem, hogy élek, s hogy élnek s nem álomalakok mindazok, kik körülém vannak. Azután mint a villámcsapás, egy más életnek képei tűnnek fel előttem. Oh, de ez valódi csoda! s innen van Annám, hogy most, midőn egész eszméletem visszatért, mégis nem tudom hogy fejezzem ki magamat, valami lidércznyomáshoz hasonlót érzek, s kétkedem magam fölött.

— Én, ki az ördögtől sem félek — folytatá Kálmán, ki annyiszor szemébe néztem a halálnak — mint a gyáva gyermek, félek az esti homálytól. Nem mert az idő setétül, nem mintha kisértetektől remegnék; hanem félek, mert minden este neme a halálnak.

Miként fejtsem meg ezt neked, nem tudom! eszem megáll, magamat tartom nevetségesnek, és mégis minden úgy van, miként azt neked mondom.

Ha a szokott lefekvési idő közeledik, egyszerre valami nem természetes, hanem ájulatos álom kap meg ezer hurkaival és görcseivel, s von maga után ellenállhatatlanul. Láthattad nem egyszer, hogy erőt akartam magamon venni, de az álom annyira megkapott, hogy összerogytam s nem egyszer, alig ingadozva lábaimon, vezettek ágyamhoz, anélkül hogy tudnám, miként jutottam oda, vetkőztem le s aludtam el.

És aztán, ha ez ájulat után szememet felnyitom: oh! akkor.

— S mi történik akkor?

— Egészen új világban vagyok; ébren, heverve ágyamban, életem teljes öntudatával, habár ott is az első benyomás rövid, de igen rövid mámorban mutatkozik, s a mi végkép megfejthetlen: ama másik életben otthonosabb vagyok, mint itt.

— Más világban? tehát szellemek, régen elhaltak közt? hiszen ez pusztá álom, Kálmán, talán élénk, eleven álom, minő olykor van, de álom mégis!

— Nem, nem! viszonzá hevesen Kálmán, nem szellemek, nem halottak közt vagyok. És mégis minden egészen más, kezdetleges, elmaradott, durva! Az emberek más otromba nyelvet beszélnek, s mit mi e században megszoktunk, arról fogalmuk sincsen.

— Ott vagy te magad, Anna; folytatá Kálmán rövid szünet után és szemeit sajátos kifejezésével a kételylyel vegyült fürkészetnek, szegezvén nejére. Ott vagy! arczod ugyanaz, szemeid, ajkaid, termeted. Oh, de álmaim e mindenkori kísérője nem az én Annám! az a gonosz Bóra, ki itt a falon függ, merev, kaján tekintetével; így vagyok Ágnesünkkel, ott Ágotával, kit hasonlóul itt látsz a falon, ama fiatalon megromlott leánynyal, kinek sátáni gúnymosolya idáig üldöz. Csak nagyanyám hasonló magához, egyet kivéve, mit le nem irhatok, mivel ezt látni kellene. Olykor félek tőle Annám. Oly valami jegesen nyugodt és hideg van egész valójában, mi a vért megfagylalja, s tekintete olyan, minő azoké lehet, kik éji vándorlásra sírjaikból kelnek ki. Aztán van még egy alak, neme a bohócز kísértetnek; ösatyám anyai részről, az öreg Perényi Vojt, ki csak be-betoppan, anélkül hogy tudná az ember, honnan jött, ki morog, tréfál, olykor eszik, iszik, s ki éjjel a hosszú hideg folyosókon kóborog vég és czél nélkül. Senki sem fél tőle, s mégis borsószik az ember háta, ha e megfoghatlan lényt látja.

— A felizgatott képzelet műve mind ez! — mond Anna, ki nagy figyelemmel hallgatta férje vallomásait.

— Nem — Anna! tévedsz, ez több az üres képzelet és szeszély játékánál: ez valami érthetlen és csodás, mi hitemet ingatja meg. Tudod-e jó asszony, hogy én két életet élek: egyiket itt a

XIX-ik században, kedveseim közt, az előhaldás, a csodás találmányok és fejlődések korában; s egy másikat, nem tudom hol, nem tudom minő emberek közt, a XII-ik században, ha emlékeztem nem csal. Ma a felvilágosodott kor embere, holnap vagy inkább még ma éjjel, a legdurvább századok viszontagságos, kezdetleges korának fia!

— Ez nem példa nélküli Kálmán — mond Anna — mindenképen igyekeztél férjéd megnyugtani. Olvastam, vagy hallottam már ezen makacságáról a szeszélyes álmoknak; s már az, hogy én s Ágnesem álmóleted mindenkori kísérői vagyunk, jele, hogy képeket, melyeket szeszélyed álmaidba sző, innen a földről vetted.

Kálmán, nemével az ijedelemnek, s összerázkódva nyujtotta kezét azon kép felé a falon, mely velök szemközt függött s Annához oly csodásan hasonlított. Azután ujjával oda mutatva, szólt: Nézd ama képet, te vagy az, és még sem te! én tudom, én érzem a különbséget. Ama nő szeme baljóslatu szikrákat szór, a mosoly, mely ajkain lebeg, a gúny kaján mosolya, és én e nőt látom előttem, ki életemet megmérgezi.

— Nézd — folytató Kálmán, azon másik, kissé távolabb függő képre, mely Ágneshez hasonlított, mutatván: — Nem kedves gyermekünk szép, remek vonásai-e ezek? s mégis, Annám, van e vonások kifejezésében valami, hogy is mondjam! aljas, durva, daczos, mi okozza, hogy ha tehetem, rá sem nézek e képre.

—Ez is a képzelődés műve, Kálmán. Nem tagadom, hogy e képeknek egyike sem hasonlít kifejezésben hozzánk. Ama régi időkben, hol illem s gyöngédségről kevés embernek volt fogalma, a vonások sem tükrözhatték vissza a finomabb modort és szokásokat. Vedd ehez a merev öltözetet, a nehézkes ékszereket, a feszes tartást, mind ez sokat változtat.

— Igen, de én épen e merev öltözetben látom e két hölgyet, s arczok kifejezése is ugyanaz!

Bár mennyire igyekezett Szécsiné férjét megnyugtatni, s vigasztalni; a mit hallott, reáborzasztó hatást gyakorolt: nem tagadhatá magától, hogy ez az örülségnek egy egészen új, eddig nem hallott neme, s ha ez sokáig így tart, valódi örülséggé válhatik.

— És ez minden nap így van-e?

— Igen Anna, minden nap, s van valami folytonosság ezen sajátságos állapotban, mi minden egyébnél inkább aggaszt: az események ha olykor csodásan is, de bizonyos rendben követik egymást. Reggelizem, ebédhez ülök, vacsorálok, vendégeim érkeznek; s aztán ott mintegy félóránnyira kastélyomtól egy másik emelkedik, mohos sziklaszakadások és romok közt sötéten és füstösen; és abban egy gazdag, durva fiatal rablólovag lakik, ki meglepően hasonlít barátunk, a derék Hederfáyhoz.

Anna nem felelt. Ezer kérdés lebegett ajkain; szeretett volna részletekbe átmenni; de átlátta, hogy ez férjét mindinkább fel fogja izgatni; azért

végét akarván vetni — *legalább mára* — a társalgásnak, fölkel, s férjét benső szerelemmel ölelte meg, ki hasonlóul fölkel.

— Nem, Kálmán! — szólt Anna. — Ne ismerd félre ez őszinre szívet, mely inkább a tied, mint valaha. Ha átok van rajtad, engedd, hogy hű szerelmem részvételével letörjem annak életét; ha elméd bal irányt vett, ha valami gonosz rögeszme martaléka vagy, hagyd szenvedéseidet megosztanom. Így, ha nem is nyugalom, legalább a felosztott fájdalom vigasza száll kebledbe! de mára szakítsuk félbe a társalgást, kimerültél s árthatna neked.

— Nem, kedves Annám! ülünk le újra, s engedd, hogy vallomásaim minden részletein átessen még ma. Úgy is kedvesem, te akartad, legyen neked a te szép hited, a te ígért- s vigaszteljes szerelmed szerint! Félre minden titkolózással; láss, ismerj meg annak, a ki vagyok; s ments meg, vagy szánj, lelked bensősége s szived nemessége szerint!

Evvel Kálmán nejét a távolibb pamlaghoz vezette s rövid szünet után, mialatt gondolait szedte össze, elmondta: *a mit élénkebben s hűbben fogunk megérteni, ha közlő szavak helyett, Kálmán titka felől felgördítjük a bűvös leplet s a tények színhelyét keressük fel.*

V.

Miután Kálmán neje előtt kitárta szivét, s neki mindazt tartalék nélkül elbeszélte, mi életének titkát képezte; s a szegény nő, nem tudjuk nyugalma, vagy még nagyobb aggodalmára, mindent megtudott; e nap is, mint a többiek, elhullatta homokját, s az est bekövetkezett. A szép lakban a lámpák égtek, a társalgás, habár vonatva, folyt, meg nem akadt; míg végre az óra közelgett, mikor a család tagjai lenyugvásra készültek. Semmi sem történt másként, mint holdak óta már; de egyet lehetett észrevenni, hogy Anna bensőbb, odasimulóbb volt mint valaha, s férjét hálószobájába kísérte, mely közvetlen az övé mellett nyílt.

Még darabig beszélgettek együtt, azután az inas jött, és Anna átmenvén a szobájába, Kálmán a vetkezéshez fogott.

Valami oly bús lehangoltság volt ezen ember vonásain, mintha a vesztőhelyre készülne. S az álom annyira elkezdette nyomni, hogy midőn

leveközött, inasa úgy szólván maga helyezte őt ágyába, azután meggyújtotta az éji lámpát s jó éjt kívánván, odahagyta a hézagot.

Kálmán ágyában is küzdött az álommal, de végre ez erőt vőn rajta s nemsokára az éji lámpa kísérteti fényében, vonásain valami merevültség tünt föl, mely ájulásra gyaníttatott inkább, mint inkább álomra.

Meddig pihent így, ha csakugyan pihent, nem tudjuk, de midőn szobája ablakain a nap első sugarai szivárogtak be, egyszerre felriadt álmából.

És most valódi csodával találkozunk.

Azon szoba közt, melyben őt nejével társalogni, s azután lepihenni láttuk, s a közt, hol vele most találkozunk, oly roppant különbség van, hogy azt okvetlen le kell röviden írunk.

A hézag sötét, magas szoba, csodás faragásokkal ékített vastag s füsttől barnult gerendatetővel.

A nyoszolya, hol őt most könyökére támaszkodva s felkelő-félben látjuk, festett famennyezettel bírt, melynek homlokzatán durva művi avult aranyozású családi czimert lehetett kivenni. Vánkosai vastag, de hófehér vászonból készültek, s a takaró szép tigrisbőr volt.

A falakon sem kárpit, sem festés nem létezett, hanem elég jól meszelt vakolat, s a butor-

zat többi része is annyira különbözött attól, a mit jelen korunkban látunk, mintha egyszerre néhány századdal visszaestünk volna az idő kerékén.

Magas, faragásokkal telt szekrény, minőket most régi pohárszékekhez lehetne hasonlítani, volt a legnagyobb butordarab a szobában, s az egyik falnak egy részét betöltötte.

Két nagy mérvű rézveretes láda, eredetileg alkalmasint vörös, most rőtbarna, melyeken szükségből ülni is lehetett, a szekrény két oldalán nyugodott; egy másik falon fogasok, megrakva, sajátos alakú, egyenes kardokkal, roppant markolattal, szegekkel tüskézett s kezdetleges tülterheltséggel, drágakövekkel ékített, ezüst s aranyozott buzogányok! széles csatabárdok, kantárok, ostorok, szóval egész ódon fegyvertár, minőt még gyűjteményekben is ritkán lát az ember, s mely az egész hézagnak sajátos, szigorú tekintet adott.

Két magas, vasrostélyok által védett ablakon át fért a világosság ezen elég tágas négyszögbe; de ez is vastag, kissé domború zöld üveg hatszögeken át; melyeket ólomszalagok tartottak együtt, igen hiányosan.

Mindamellett az egész nem tőn kedvetlen vagy bús benyomást; minek oka talán az, hogy ez a legvilágosabb napok egyike volt; a hézagban pedig minden tiszta s a fegyverek s hasonló nemüek fényesek és ragyogók.

Kálmánra is nehezen lehetett volna első tekintetre ismerni, habár kora s vonásai ugyanazok voltak, melyekkel történetünk kezdetén találkoztunk.

Haja, a jelen divat rövidsége helyett, vállait borította el, s barnultabb képének férfiasb tekintetet adott.

Emellett arczában nem lehetett azon bamba kifejezést látni, sem a búskomolyságnak azon kinyomását, mely úgy szólván állandóvá lön holdak óta azokon, ha Kálmán egyedül volt; mert mások, főleg idegenek előtt, rendbe tudta magát szedni.

Szemöldei össze voltak vonva, s vonásai inkább daczot, mint kedvetlenséget árultak el.

Hogy a szobában könyv, szivar, s képek hiányoztak, alig kell mondanunk.

Mikor Kálmán kikelt ágyából, könnyű subát vett magára, mely közvetlen nyoszolyája mellett egy széken hevert, azután durva mívü otromba sarukba dugta lábait, s oly otthonossággal közeledett az ajtóhoz, mintha e szobát sokkal inkább megszokta volna, mint azt, hol őt nem rég álmából felriadni láttuk.

Az ajtó durva tölgyfából készült, nehéz és tömör volt, s minden készüllete egyszerű vas sarkaiból s széles vas reteszből állt, melyet kívülről is fel lehetett nyitni. — Mikor a deszkapadolaton az ajtóhoz ért, félig kinyitotta azt, s nyers érczeljes hangon felkiáltott: Botond!

Jövök, viszonzá erre egy vastag hang s nemsokára nehéz kopogó lépteket lehetett hallani, mintha valaki hágsón jőne fölfele s lépteitől az alattok terjedő pineze morogna.

Kálmán az egyik ablakhoz sietett, s tágra nyitotta azt, míg Botond a szobába lépett.

E Botond nem volt más, mint az elég koros Mihály, Szécsi Kálmán vadásza, de ifjabb s kire nehéz leende ismerni, mert arcza inkább hasonlított valami sátoros cigányéhoz, mint uri vadászéhoz, annyira elpörkölte azt a nap. Haját sem tartotta rendben, s ez okon fejéke, meglepő hasonlatossággal birt a szarkafészekhez.

Tagjait, a reggeli csíkos ujjas helyett, durva posztó köcze fődte.

Kálmán rá sem nézett inasára, s ez urának öltözetét, melyet karjain czepelt a szobába, a magas hátu székek egyikére elhelyezvén, kiment újra s pár első kaptáju piros csizmát, rémletes sarkantyukkal hozott magával, s a ruhák mellé tette a földre.

— Milyen időnk van, szolgám? — kérdé Kálmán pusztá szokásból — miután az ablakból kitekintvén, azt épen oly jól tudhatta, mint Botond.

— Láthatja kegyelmed, hogy milyen, — felelt Botond vigyorogva, — csak aztán állandó maradjon.

— Miért jöttél ma oly későn Botond? tudod, hogy vadászni készülök.

— Kétszer is költöttem kegyelmedet, de úgy

aludt, mint a gözü; nem is csoda, a tegnapi fáradtság után.

— Lehuztátok a farkasok bőrét?

— Le ám, ott vannak abroncon a konyha tornáczában.

— Mi ujság, Botond?

— Semmi különös uram, — felelt a szolga, — míg az ágyat rendezte, de ha kegyelmed vadászni akar, jó lesz felöltözni, már a peczéretek czorkászszák a kopókat.

— Fölkelt a nagyasszony?

— Nem láttam, hanem az ifjú asszony s a leányasszony már a tornáczon ülnek.

— Kérdezősködtek rólam?

— Nem.

Kálmán kissé összeszorította ajkait, azután nyitva hagyván az ablakot, öltözködéshez fogott, Botond elég ügyes szolgálata közben.

Szécsi Kálmán Pesten s faluhelyen is, a legválasztékosabb izlésű embernek tartatott. Egyszerűség, tisztaság, ez volt elve. Azonban mikor itt vele, nem tudjuk a tulajdonképi, vagy áloméletében találkozunk, mostani magyar öltözetünk szabására alig ismernénk, sem az ekkor honunkban is általános francia viseletre, melyért a francziákat gyűlölő németek annyira rajongnak, hogy minket magyar divatunkkal együtt saját sörrel töltött, köcsög kalapjukba fojtának, persze ha félnénk.

Miután Botond nagymérvű szarú-fésűvel urá-

nak haját rendbe hozta, azaz kifésülte, s Kálmán roppant medencze előtt mosakodását bevégezte, felhúzta a sötétzöld durva szövetű, zsinórtalan nadrágot, erre a hatalmas piros csizmát, azután ing-gallérját Botond úr felhajtotta, s ráadta urára a hosszú vörös dolmányt, mely sarkig ért s gombok helyett vert ezüst széles kapcsokkal volt ellátva; ha kiment, öv járult hozzá, de nem zsinóros, hanem bőr-öv, különböző boglárokkal díszítve.

Mikor aztán Botond urának dús hajzatát szétfektette vállain, Kálmán sűrű szakálával szép régi alak volt; s bizony ama késő században, melynek számát sem tudjuk teljes biztossággal, habár sejtjük, igen tisztességes magyar várur volt; igaz, hogy a pipa hiányzott, de akkor még a dohánynak híre sem lehetett.

Botond elvégezvén teendőit, kiment a szobából s Kálmán úr újra az ablakhoz sietett, s mintha ki akarná magát szellőztetni, körültekintett a vidéken.

Első dolga volt kezét ökölre szorítani, s avval fenyegetőző mozdulatokat tenni: mindjárt meg látjuk *hova?* s alkalmasint megtudjuk később *miért?*

Ha valaki e hihetetlen s mégis némi nézetben valóhí történetünket *nem a közepén kezdte meg*, mert ily olvasó is van, hanem elején, arra a gondolatra jöhetett, hogy emberünk itt ugyanazon szép és kies vidéket pillantotta meg, melyet föl-

lebb röviden ecseteltünk: talán olynemű különbséggel, minő Kálmán saját személyén tünt fel.

Korántsem! Ez egészen más vidék volt, de kétségtelenül honunk valamelyik vidéke.

Szemközt Kálmán ablakával, a széles völgyben egy daczos ódon vár emelkedett. A mennyire a távolban ki lehetett venni, alapja szürke, bokrokkal gyéren benőtt, össze-vissza fekvő sziklafokon nyugodott, s alatta nem tudjuk a Sajó vagy Körös, de semmi esetre nem folyt a Duna vagy a Tisza.

Jobbra, balra a vártól, kormos tornyaival a bérczek szép erdőséggel valának borítva, de a vár körül, vagy alatta semmi helység nyomát sem lehetett kivenni. Talán túl volt a váron, vagy épen azon magános sásfészkek egyike volt ez, melyeket atyáink annyira szerettek, nem a hosszú uszályu, ördögbordás lapályokra, hanem jó közel a tüzes mennykövekhez építeni.

Bizonyos, hogy e marczone lakban Kálmán urnak aligha valami jó barátja lakott; mert az ököltre szorított s ama vár felé fenyegetőzve emelt kéz némi vizsályokról tanúskodott.

Egészen véve a vidék a széles völgyet, a gyorsan habzó zöldes szürke folyót s a fodros erdőséget együtt véve, inkább a zordonok mint a kiesek közé tartozott, s ama bús komoly vár, mélázó tornyaival, s köpeny-forgató szélkakasai-val, semmi anachronismust sem képezett.

De legyen ez bármikép, lakott légyen annak,

belül alkalmasint lakályos hézagaiban, bárki, Kálmán úr tiz, tizenkét percznyi szellőzés után oda hagyta szobáját, prémes süvegét kapván fel az egyik ládáról.

Mikor a kerek, boltozott, egészen üres előszobába ért, ennek nyitott ajtaján át, sötét folyosóba jutott, szemközt a széles faragott kőhágcsón haladott lefelé.

Nemsokára azután leért a lak alsó osztályába s egy másik boltozott folyosóra, mely hasonloul pár, a falból kirugó tölglóczát kivéve, egészen üresnek látszott, s az unalmasan gyér világítást néhány keskeny ablakrésből nyerte.

Kálmán egyenesen haladott, léptei úgy kongottak, mintha dobogón járna, míg szemközt vele, mintegy 30 lépésnyire, roppant tölgy és vaspántokkal erődített ajtóhoz ért, s ezt megnyitván, tágas terembe lépett, hol szükségből száz ember elfért volna.

E nagy hézag sokkal világosabb s lakályosabb tekintetű volt azoknál, melyeket eddig láttunk, s habár butorzata, néhány sötét szekrényből, s a falak hosszában elnyuló faragott párkánu lóczákból állt csak; a magas, de elég széles s kőkeresztéktől átszegett ablakok, s kellemes, vidor világot terjesztettek abban. A falak minden ékessége messze kiálló sok águ gyertya- vagy szövétnek-tartókból állt.

E teremnek egyik végén közel az egyik ablakhoz, három néember ült, terített asztal mellett, s közelükben Botond, bőrrel czifrázott köczében, mintegy parancsra várva.

A néberek egyikére azonnal rá lehetett ismerni; mert ez nem volt más, mint az agg Szécsiné asszony.

Nem tudjuk, miként történt, de a fekete szőrváll arany lánczczal befűzve, az öblös rása-nemű szoknya, s az alacsony magyaros főkötő, mely alól hófehér haja tünt ki, oly egészet képeztek, miben a XIX-ik századbéli aggra ismerünk ugyan, de ennek többnyire sötét szövettű öltözetétől, s apáczai fejdíszétől nagyban különbözött.

A más két néemberre is rá lehetett boszorkányság nélkül ismerni, de nem tüstént, megmondjuk miért. Az első a szép Anna, a másik az igéző Ágnes volt; de mennyire különböztek ezek a két hölgytől, kikkel rövid ismeretséget tévénk fölebb.

A kedves, nagyvilághoz szokott, kecssteljes Szécsiné, szinleg magasabbnak látszott s nemcsak egész tartásában valami büszke merevség tünt fel, hanem vonásai is, szigoru, mondhatnók, megvető s lenéző kifejezéssel birtak.

Ezenkívül ajkai körül oly kaján, álnok vonáska lopta el magát, mely hasonlított, az óva intő uti faoszlophoz, minők azon időben, haramiáktól látogatott erdőségekben, nem tartoztak a ritkaságok közé; sőt oly hegycsuklók torkolatá-

nál sem hiányoztak, hol az akkor farkákként kalandozó farkasok tartották gyűlhelyeiket.

Szóval e vonás, arra, ki a vonásokban olvasni tud, rákiáltott: jól összeszedd magad koma, mert a bokorban kigyó lappang.

Ez tehát Anna volt ugyan, de annak második, nem javított kiadása, a mondott roppant sajtóhibával, egyébiránt szépen mintázott piros ajkai körül.

Hát még Ágnes! Lehet-e valami szomorítóbb, mint mikor ifjú szívvvel, a szerelem varázslánczai közt, a hölgyben, kit élettársul választunk, kit szépnek, jónak, kedvesnek hiszünk, talán látunk is: közelebbi s bensőbb ismeretség után, azon apró szeplőcskéket kezdjük egyenkint fölfedezni, melyekből az idők élvei s viszontagságai közben rút, nagy szömölcsek válnak.

Mikor az évek hosszában, a duzzogásból lassankint komoly rosszakarat; a fesztelen vidámságból szilaj féktelenség; a természetes bájoló kecsből szemtelen kaczérság fejlődik ki; s mindez halkal s mindig szembetűnőbben a vonások kifejezésébe is beedzi magát!

A mi szép, üde s ártatlan Ágnesünk szelid, nemes arcza, ugy látszik, ily szomorúan sértő változáson ment keresztül. Pedig csak tegnap láttuk őt, nyμφhai természetével s vonásainak azon angyali kifejezésével, mely a rejtett kincseknek egész tárházáról tanúskodott az üde és érintetlen szivben.

Ágnesben, miként őt most látjuk, első tekintetre a kaczer, negély- és hányivetésteljes leányra kell ismernünk, azon úgynevezett *női öntudattal* biró, magukkal eltelt libák egyikére, kik magukat Diannáknak s Minerváknak hiszik. Férfias tagmozdulatai, szemtelen mosolya, szűrő tekintete, minden fogalmát a kecsnek és szelidségnek agyonölte.

Öltözetben is, anya mint leány, az időkhöz mérve, melyekben éltek, pazar fényben tűntek fel, holott, legalább úgy kell hinnünk, e lak vagy vár, falu helyen emelkedett, s így a túlzott fénynek sem oka, sem alkalmá nem volt a pávás-kodásra.

Öltözetükről csak annyit mondunk, hogy ez egészen ódon szabásu volt; igen hosszú derékkal, selyemszövetből, melylyel akármely pluviale sem szégyenlette volna meg magát. Vállaik füzere gyöngyökből s drágakövekből állt, s Ágota pártája árán most is lehetne pár falut a Krajnán, vagy az erdélyi móczok közt venni, de mind-ebben semmi izlés.

— Jó reggelt, Bóra! — szólt Kálmán — mig vonásai egészen hidegen maradtak, azután kezét adta leányának, ki azt ajkaihoz vonta.

Látszott, hogy Kálmán, ha nejét nagyban unja, leánya Ágota iránt még kevesebb rokonszenyvel viseltetik.

— Jó reggelt! — válaszolt némi gúnnyal ajkai körül Bóra. — Nem álmodtál-e ma éjjel

arról a füstölgő befogott ördögről, ki annyi szerket pörget maga után?

— Vagy arról a nagy házról, tevé Ágota hozzá s vigyorgott, hol az emberek bolondoknak öltöznek, még majmoknak is; azután megölik egymást s később vacsorálni mennek egy másik házhoz, hol egy tányér levesért annyit fizet az ember, a mennyiért most három ebédet kiállíthatna?

Kálmán pillanatra megállt s a két nőre nézett. Szembetűnő volt, hogy gondolatait szedi össze s azon töri fejét, mit feleljen nekik, kik egy titkára akadtak, melynek ő egyelőre semmi különös fontosságot nem tulajdonított; a mit csak az udvari papnak beszélt el, ki megrémült, s ezt ördög incselkedéseinek nyilatkoztatta.

Ez szegyet ütött Kálmán úr fejébe, s mivel a pater ugylátszik mindent kipletykált, s Anna s Ágota, sőt a nagyasszony is mindent tudtak; Kálmán saját nevére gyanakodott, hogy az bizony talán boszorkány s őtet elvarázsolta.

Kálmán mérges tekintetet vetett leányára, kinek gúnyos szavai annál inkább sebzették őt; mivel ama régi időben a gyermekek több tisztelettel viseltettek szülőik iránt, mint jelen, igen czifra és czikornyás korunkban, hol a gyermekek *tegez*ik szülőiket; mi finom nevelés és kedélyesség kíséretében, növeli a bensőséget s legkevesebbé sem csonkítja a tiszteletet; de műveletlen embereknél épen az ellenkező hatást idézi elő, s

feszengő meghittséggé, s olykor durva tiszteletlenséggé fajul.

Mikor az asztalhoz ért, hol a nagyasszony kissé békétlen arczkifejezéssel látszott a reggeli lakoma megkezdésére várni, Kálmán nagyanyjának kezét megcsókolta, azután helyet foglalt, s a reggeli kezdetét vette.

VI.

Bóra és Ágota, bocsánatot, ha le nem irjuk a reggelit, párszor visszatértek ingerkedéseikre.

— Lám — szólt Bóra — mi nem szolgálhatunk neked forrázott szénával, s vízzel felelesztett paszuj-szénnel; miként azt álmaidban kapod. Meg kell elégedned a bor- és sör-levessel, a lángossal s a sült szalonnával.

— Azután — mond Ágota nevetve — zordon időket élünk, várainkat falak, árkok körítik, nincsenek oly szép mindenféle szövetekkel bevont szobáink s kertek közepette épült házaink s nyílt kapuink.

— Hát még a vörös lebernyék — mond Bóra — melyekben a rókákat szoktad üzni, míg most meleg bőrköczében állsz télben lest a farkasokra. Beh restellem, hogy ujjaidat bezsirozod azzal a sült szalonnával, ne hozassak fel egy vasvillát az ólból, — ha — ha — ha!

Kálmán mindezekre semmit sem felelt; hanem feltette magában, hogy a patert jól lehordja

szajkópétersége miatt, s hogy neki soha többé el nem beszéli álmait, melyek a szent embert ugyanis borzadálylyal töltötték el, és haját csak azért nem meresztették föl, mivel ez nagyrészt le volt borotválva.

A nagyasszony a maga részéről darabig hallgatott; azután mély hangon szólt: elég vászon-cselédek! ne bántsátok Kálmánt! Az álmokban olykor sok igaz van s bizony ha minden úgy történik, mikép azt a pater beszéli, okosabbak az emberek, mikor álmodnak!

— Az ám — mond Bóra — de bezzeg, ha hajba kapnak, csak úgy mérszárolják egymást, mint most.

Gyönyörű mulatság! Valami réz kéménybe fekete port dugnak, s aztán az akkorát szól, mint mikor az istennyila leüt, és seregestől lefejezi az embereket.

— Nekem csak egy tetszik különösen — mond Ágota, s mutatja milyen okos az ember álmában?

— S mi volna ez Ágota? — kérdé végre Kálmán — átlátván, hogy jobb a némberekkel nem ellenkezni.

— Az, uram atyám — felelt Ágota — igen komoly arcot negélyezvén, hogyha valaki egy tál előtt áll, s ott egy szeget megmozdít, száz órányi távolságra beszélhet egy más valakivel s ez tüstént felel, ha kedve tartja.

— Száz órányi távolra? — mond Kálmán

haragosan — 1000 óra s több sem tesz különbséget, te libácska!

— Mondom! — tevé hozzá Ágota — no de libácska vagyok, s azért bámulom, hogy az emberek repülni is tudnak, megtöltenek egy nagy hólyagot nem tudom mivel, s rá ülnek s úgy mennek talán a holdig.

— Ha ezt most tenné valaki, Kálmán — szólta nevetve Bóra — megégetnék mint valami boszorkányt.

— Bizony — felelt Kálmán kedvetlenül — s miután a XIX-dik századi élete vagy álma ezen emlékeztetés után még világosabban kezdte magát előtte lerajzolni, bizony, ha meggondolom, nem is sokat ér ez az élet! A szomszéd várban ellenség lakik, a király a szent földön kalandorodik, hol semmi dolga. Aztán itthon sincs nyugalom!

A nagyasszony helybenhagyólag intett fejével.

— Hát itthon ki háborít? — kérde Bóra ingerülten — mialatt vonásai kaján kifejezést nyertek. Nincs-e jó ágyad, jó ebéded, vacsorád, ki tesz csak egy szalmaszálat is utad elé? Szeretném tudni, mivel van jobb dolgod álmodban?

Kálmán ajkai körül fájdalmas mosoly vonult el. Ne kérdezz engemet Bóra, szólta, mert azért a mi álmodban történik, rád sem tudok haragudni. Oh ha a tiszta forrásban meg tudnám neked képedet mutatni! ha látnád, hogy örökös duzzogásod s fejességed helyett, minő egészen

más teremtése vagy te az Istennek, s mennyivel vagy szebb és kevesebb mint e mogorva falak közt!

— Oh, hát én is ott vagyok álmaidban? ez ujság előttem; erről a páter semmit sem szólt. Természetesen, engedelmes báránka vagyok, ki mindent akaratos férjem kedvére teszek, s ha házának s övéinek vesztére jár, csak jóváhagyó mosolyom van kedves férjem számára?

Mindezt Bóra oly paczkázó, oly kihívó hangon mondja, hogy Kálmán urnak béketűrését valóban csodálni lehetett. Mert abban a században, melyben most vele találkozunk, a nők állítólag engedelmesebbek voltak mint most, s a háznál a férj volt az úr, nem a vászoncseléd. No, de Kálmán két életet élt, s mivel sejtjük, de nem tudjuk bizonyosan, melyik a tulajdonképi, s melyik az álmélet; függesszük fel ítéletünket. Az álm olyan mint a költő: *multa licent stultis, pictoribus atque poetis* — mondták a régiek — az álomról is ez a véleményünk.

— Bizony Bóra, ha igazat kell mondanom szebb, jobb, okosabb is vagy, mikor nem vagy, mint most, saját életteljessedben.

— Hát én la! — szólt Ágota — minő olajos szent szűz lehetek? alkalmasint ki nem fordul az olvasó kezemből, s egész nap térdeimen heverek, kérvén bűneim bocsánatát?

— Te? — szólt Kálmán mély megvetéssel — te kaczer, vásott, szemtelen leány? bizony azt

sem tudom, mi vagy. Még álmomban is idő kell, míg eltorzított vonásaidat megszokom.

Ágota e szavakra hangosan sirva fakadt; azután felugrott az asztaltól s jajveszékelve kulcsolta kezeit fejére, úgy hogy a cselédek száját tátottak s szemeiket meresztették rá.

— Beh megtanítnám, ha leányom volna; mormogta magában Botond, nadrágszijára nézván.

— Miért bántod azt az ártatlan gyermeket? — mond Bóra dühösen.

— Mert semmirevaló s mind egy húron pendültök, kedves nagyasszonyanyámat kivéve, kit Isten áldjon meg, — mond Kálmán, tökéletesen elvesztvén böketürését. — Ám lásd, mit cselekszel, én mosom kezeimet.

— Mint Pilátus! — tévé hozzá Bóra — azután fölkel s az ablak közelébe sietett, hol Ágota szemeit kötényével törülgette.

— Hagyjon nekem békét, anyám! — riasztott reá a durva gyermek. — Látom, hogy atyám üldözőbe vett, s nem lesz nyugtom, míg oda nem hagyom a várat.

— Minél előbb, annál jobb lesz! — mormogta magában Kálmán — azután Botondhoz intézvén szavait, folytatá: lovat kell nyergelni!

Botond azonnal odahagyta a szobát, míg a nagyasszony békítő hangon szólt. — Mindennap ez a csetepaté! Légy úr házadnál Kálmán s csinálj rendet, mert ez egy angyalnak a béketürését is kimerítené! Te pedig Bóra, ha már elrontottad

gyermekedet, ne rontsd el azt még inkább. Hadd duzzogjon, úgy sem csinál egyebet, kivéve mikor Borz uram jó a házhoz. Hej akkor olyan, mintha kicserélték volna.

— Pedig míg én élek, nem lesz annak az utonállónak és zsidófosztogatónak felesége! — mond Kálmán — odahagyván ülését.

— Igaz — vágott szavába Bóra — jobb lenne ha Békesi uramhoz menne férjhez, kinek egy korbadt vára mellett semmije sincsen, s kinek meg én nem adom leányomat, csak hogy tudd!

— Még talán engemet is meg kellene kérdezni? — kiáltott fel Ágota, — ki visszanyerte nyugalmát s nem sirt többé; majd mennék is én ahoz a semmiházihoz és éhenkórászhoz!

E pillanatban a kapuőr kürtje hangzott, vendég jött.

— Ha Békesi uram! — mond Kálmán az ablak felé sietve — kit semmiházinak mertél nevezni, pedig régibb nemes nálunknál, — akkor elviszem magammal vadászni, nehogy magyar háznál, magyar asszony s magyar leány, gorbán fogadják a becsületes vendéget.

— Éhenkórász ő kegyelme s nem becsületes vendég — mond Bóra.

Ágota is az ablakhoz sietett, s arcza sugárzó kifejezést nyert. Ez Borz uram! — mond jó kedvvel — haragszik-e még uram atyám?

— Reád? — felelt Kálmán összeszorított gunnyal — reád? nem! sokat kell nőnöd addig!

— Csak itt nem hagyod a vendéged? — szolt most Bóra békítő hangon — magyar úr, saját házádnál?

— Ne tanítsátok Kálmánt emberségre! — mond a nagyasszony nyugodtan — jobban tudja ő azt, mint ti.

Valóban, mikor Borz uram leszállván lováról azt a fegyveres szolgának, ki vele jött, átadta, a folyosóba lépett, s onnan az ebédlőbe nyitott: Kálmán úr komoly arczczal ugyan, de oly kifogástalan udvariassággal fogadta őt, mintha pillanatra visszaesett, vagy átugrott volna a XIX-dik századba.

Mondjunk már most valamit Borz urról s legegylebb is adjuk pár vonással hí képét.

Borz úr igen előkelő családból származott, s azon mogorva és daczos várurak egyike volt, kik ama sötét korban nem sokat válogattak az eszközökben; mikor arról lön szó, hogy vagyonukat növeljék. Elég esinos férfiú volt, inkább köpczös, mint sugár, szabályos, de durva kifejezésű vonásokkal s egész erdejével a kissé rendetlenül tartott szénfekete hajnak, mely két vállát borította el, mint a bunda.

Öltözete hosszú vörös dolmányból állt, mely, miként akkor szokásban volt, ha az urak lóra ültek, fel volt térden felül hajtva, s kapcsok által az övhöz erősítve, mely kissé avatag kinézésű,

aranynyal áttört hosszú kendőből állt, s alkalmazást keletről jött.

Lábai roppant csizmákban fészkeltek, s durva, nagymérvű vörös kezének egyik ujján akkora pécésétes gyűrű ült, mivel könnyen föbe verhetett volna egy bikát.

— Isten áldása kegyelmetekkel! — szólt nyers hangon a huszonöt éves ifju, kinek állát elég sűrű szakál borította már, míg a természet e részben mostohább volt arcza két oldalán, de e hiányt borzas fekete bajuszszal pótolta.

— Oldja le kelmed kardját, szomszéd! — mond Kálmán — azután az inasok egyikéhez szólván folytatá: a lovakat le kell nyergelni.

Az inas elment, Borz uram pedig leoldotta hosszú, félegyenes, széles kardját, mely felért egész öltözetével; azután kacskaringós léptekkel, s igyekeztén a legszeretreméltóbbnak látszani, közeledett a nagyasszonyhoz, míg apró, üszökként szikrázó szemei a legédesebb pillantásokat vetették a magát hajtogató Ágotára.

Világos, hogy ez a két fiatalabb néember előtt igen kedves vendég volt. Ellenben a házi úr csak kénytelenségből tűrte őt.

De ki volt e szeretetreméltó egyéniség?

Borz úr, a híres Borzok, nem a négylábuak utódja, azon haragos tekintetű várban lakott, melyre Szécsi Kálmán uram öklöt emelt, s mely kedves vár igen rossz hirben volt ez időtájban; mert nemcsak az atyus Borz, hanem még a nagy-

apó, szokásba hozták azon sajátos nemét a vendégmarasztásnak, mely abból áll, hogy a vándor zsidókat és saracenusokat megkönnyítették. Más szavakkal, hogy azoknak mindennemű podgyászát a várba vitték, olykor még lovaikat is, az udvariasságot pedig annyira felfokozták, hogy így útszélen marasztott vendégektől nem is kívánták azon alkalmatlanságot, hogy maguk személyesen a várba felsétáljanak.

A király, találják ki önök melyik? nem is volt az országban; s ezalatt a türelmetlen otthoniak bizony csak egy kicsinyben mult, hogy a szőnyeget ki nem rántották lábai alól. Persze később egy arany-golyót ajándékozott makranczos hiveinek, s régi szokás szerint protestálván a protestálandók ellen, szépen beadták derekukat.

Még később a fényes arany-golyó is, mint sok más, Buda alatt a lom-kamrába jutott, az őslényi ritkaságok közé.

Ez tehát kissé rendetlen idő volt, s ha az atyus és nagyatyus olykor egy-egy intést kaptak, ezt ők szépen egy csomó pénz alá szuszakolták, vagy valami keleti szövetbe burkolták, s a tulajdonoshoz visszaküldötték. Borz urfi, becsületes nevén *Ákos*, a nép úgy nevezte őt a *kos*, minden intés és emlékeztetés mellett szelidebb modorban, egész kényelemmel üzte mesterségét.

Volt is mindennemű eredménye, jó és rossz, miként e szegény világban történni szokott, ha atyja tehetős, nagyapja gazdag, ő egyszerre dús

úr lön. Kiváltogatta szépen vendégeinek er-
szényéből a régi Borzok elzalogosított és eldári-
dózott jószágait; s mikor vele megismerkedtünk,
ott állt, hogy szükség esetében 100 fegyverest
állíthatott, ha kellett, vagy az alól ki nem buj-
hatott.

Féltek is tőle, mint épenségesen a tűztől; ke-
rülte mindenki s vára gonosz kalandorok és sem-
miházi ingyenélők tivornyája lön, hol a borkanta
soha sem szállt le az asztalról, s a tálak sem
szüntek meg füstölögni.

Ez volt az ügynek vasárnapi oldala, hanem a
hétköznapi ettől kissé különbözött; mert megtör-
tént és mondják nem egyszer, hogy vendégma-
rasztásai közben a vitéz várurat igen csunyául
megpántolták. A többi közt egy adomát beszélt a
világ, valami udvariatlan, álcázott saracenusról,
ki miután őt Borz úr hat fegyveres szolgával egy
mély utnak torkolatában meglepte, s tőle a szo-
kott adót, azaz mindenét, vagy életét, s azután a
többit is követelte; rosszul értette a tréfát s cse-
lédjeivel megcserélvén a szerepeket, Borz urat
ingig vetköztette, haját, szakálát megnyiratta,
elvette lovát, fegyverét, s őt, s a hat szolgát go-
noszul bakba kötve, szép rendben a folyó part-
jához fektette. Ez meglévén, a tréfás saracenus,
valami akkoridei rákóczi vagy nagyidai nótát
daloltatott el, s a kézhez kerített martalékkal
úgy elhordta irháját, hogy soha míg a világ, őtet
senki sem látta a vidékben.

Borz urat és társait az utasok csak nevelték, de akadt aztán olyan is, ki végre, miután vagy 8 órát töltött bakba kötve, kiszabadította őket kötelékeiből, s mindnyájan igen szellősen, — pedig tél eleje volt, — s félig megfagyva sompolyogtak vissza a várba, lármázván és káromkodván, s esküdözvén mennyre és pokolra, hogy: na hiszen jaj neked saracenus, csak üstöködre tessük kezeinket! De biz a saracenus üstöke, négy éve e szép históriának, soha sem került Borz uramnak kacsói közé, s kárral, szégyennel maradt a jámbor!

Volt e kuszakuszában, *miként az irástudók ezt nevezik*, valami igen különös, mi furcsának is oda illett volna, s ez az, hogy Szécsi Kálmán uram épen azon napnak késő éjén, melyet Borz úr bakban kötve töltött, rémítő jó kedvvel érkezett meg a várába, s mikor a némberek tőle kérdezték, hogy uram-uram, hol töltötte kegyelmed a napot s az est egy részét? csak csiptetett szemeivel, de nem szólt semmit. Gondolta: *ne szólj szám, nem fáj fejem!* Hanem aztán megtörtént másnap reggel, mikép a vidék kaján kárörömmel hirdette, hogy Borz uram minő pórul járt, s minő kenetesen megdorgálták őt az útszélen.

Bóra és Ágota kigyót-békát kiáltottak a saracenusokra; Kálmán uram pedig csak mosolygott magában, gondolván, hadd siránkozzanak árva fején, majd jó lesz ezt ismételni, tudniillik a sa-

racenusoknak, kiknek rovására sok történt akkor, miről ők nem is álmodtak.

Borz uram fél évig nem bujt ki fészkeből bevárván, hogy szakála s haja megnőjenek, s kész lakomát engedvén az egereknek, míg ő, a doromboló kandur, őrizte falait.

Mikor aztán újra emberszint váltott, s a sok ütlegek kék foltjai elmultak, átment a szomszéd várba, állítván, hogy azok, kik őt huszszoros erővel megtámadták, nem voltak saracenusok, hanem valamelyik ellenségei közül kente feketére pofáját; mert ő egyedül is leverne 20,000 saracenus.

— Ez sok! — no de ezt Borz úr mondta — s ő felelős róla.

E magyarázat közben, egyszerre csak eszébe jutott Bóranak, hogy ugyanazon éjjel, melynek estéjét és egy részét Borz uram és társai, mint a kárákatonák, a folyó partján töltötték, Kálmán haza érkezhén a vadászatból, arczán egy nagy fekete folt volt, mit neje azonnal észrevett, de férje azt állította, hogy egy kormos gunyhóban delelt s alkalmasint valamihez nyulván, saját kezével feketítette be magát.

— Hm! — gondolta magában Bóra — ha csakugyan az én férjem lett volna az a saracenus! de nem szólt semmit; Borz úr pedig nem vette észre, hogy Kálmán minő gúnyos mosollyal hallgatja szomszédjának ügyetlen mentegetőzéseit.

Ágotára nézve, pedig félgyermek volt még, Bóra asszony úgy számított, hogyha ily dúsgazdag veje lesz, Ágotánál boldogabb teremtés nem fog létezni a világban. Ő pedig maga, mert Bóra előtt az első mindig *saját személye* volt; ha már oly daczos és értelmes férfiut, mint Kálmán, papucs alá tudott lassankint terelni: Borz Ákos urammal még hamarabb elkészül, mert az ily házastros urakból készülnek a legkifogástalanabb papucshősök és fejkötős Achillesek. Akkor aztán ő lesz az úrnő a két várban s Borz uram egyéb birtokaiban, s élhet kedve kénye szerint, még a királyi udvarnál is megjelenhetik, mire mindig sóvárgott.

Ez okon már régóta, tyúkkal, kalácsesal járdogált Borz uram körül, ki mindezt saját érdemeinek és szeretetreméltóságának tulajdonította, s nem is álmodta hány piszkos zsebből és zsákból került ki a kegyelet, melynek tárgya — Bóra részéről.

Ez volt azon egyén, ki most már mint szokott vendég, megjelent Kálmán uramnál.

Közte és Ágota közt régen történtek már nyilatkozatok, s úgy látszik, hogy a dolog oda ért, mikép már a szomszédok házasságról kezdtek beszélgetni.

Kálmán eddig hallgatott, hagyta a dolgokat menni s mendegélni, feltéven magában, hogy ha kenyértörésre kerül az ügy, majd ő is hozzá szól a maga módja szerint, ha szükség, akár a fokossal.

Hogy helyes mérvünk legyen Kálmán cselekvéseinek megítélésére; elkerülhetlen ide egy kis lélektani észrevételt igtatnunk.

Könyvünk címe: *két élet*, ezek egyike már a korok egymástóli távolsága miatt is, nem való, hanem álm-élet, ezt kell legalább hinnünk.

Feltéve, hogy épen e késő századi létezés, melynek jelenetei közt Kálmán urat megleptük, az *álmélet* s a másik, melyben vele először találkoztunk, a *való*, senkit sem fog meglepni, ha egyikében e két életnek az álm szokott jelenségeivel találkozunk.

Álomban többnyire aggály nélkül engedjük át magunkat azon vonattatásnak, melynek mámorában ringattatunk. Olykor az is megtörténik, hogy álmaink tündéres, vagy prózai képei közé, valami távoli visszaemlékezése vegyül a *valódi életnek*, vagy hogy pillanatokra még annak is sejtelmével birunk, *hogy ez bizony csak álm.*

Ez okozza, hogy ily sejtelem minket sokra felbátorít, mit talán a valódi életben alig merénénk tenni, mintha mondanók: miért ne tenném? *hiszen csak álmodom!*

Ha aztán valami borzasztó álm karmai közt vagyunk, többnyire a bekövetkezett katasztrófa, egyszersmind álmunkból felriadással jár.

Világos, hogy Kálmán úr mogorva várában kevésbé volt elfogult, mint XIX-dik századi választékos falusi lakában. Míg ott az ébredés nála valami zavart zsibbadtság érzetével járt, s talán

eleven képzelődésének éji képei kemény nyomást gyakoroltak kedélyére; ódon várában őt könnyen láttuk ébredni s körözetét mint valót elfogadni.

Ha történetesen *a másik élet volt a képzelt* s nem való, s annak jeleneit mint valami jószzerű nyilvánítását a gondviselésnek kell tekintenünk, akkor természetesen hibás lélektani észrevételt tettünk, s ennek így létéről csak e valóhű, bár igen csodálatos történet befejezése után győződhetünk meg.

E beékelés után s Borz úr multjának egy részével ismerősök lévén már, bátran visszatérhetünk a terembe, honnan a megújított s Borz úr által is élvezett reggeli után, a cselédség kitakarodott, a nagyasszony pedig szokása szerint a kápolnába sietett, hogy olvasóját háborítlan magányban elmondhassa.

Mikor mindnyájan felkeltek az asztal mellől, hol Kálmán sovány feleleteket adott Borz uramnak, a férfiak fel s alá sétálgattak — magyar szokás szerint — a tágas hézagban, s Kálmán hol egyik, hol másik ablakhoz ment, mintha minduntalan meg akarna azon meggyőzésben erősödni, hogy régi-régi magyar vár ura, egész kis király birtokában s a ki vele paczkázni mer, annak áll elébe.

Másrészt nejére kacsintgatott, s olykor pillanatokra szemöldei összevonultak, azután megázta fejét és mosolygott.

Talán e makacs, önfejű nő s a szelid, angyalian békés Anna közt tőn összehasonlítást, kik életét átszegték, mint a keresztút a mezőn.

Egyszerre Borz úr megállt mellette s állásba tévén magát, miután köhintett s bajuszának hősies horgokat pödörített, ekként kezdte meg prózáját:

— Szécsi Kálmán uram!

— Hallom Borz uram — felelt a vár ura.

— Régen járok már kegyelmednek uri házához, és sok szivességét tapasztaltam.

Ágota elprüsszentette magát, Bóra jó egészségére kívánta.

— Ha atyám, vagy valami közelebbi atyámfia élne, ősi magyar szokás szerint azokat küldöttem volna kegyelmedhez.

— Mi végre? Borz uram.

— De mivelhogy ilyenek nincsenek, a szomszédság közt pedig több az irigyem mint barátom; magam akartam — —

— Mit?

— Megkérni kegyelmedtől hugocskámat, Ágotát, feleségül.

Míg Borz úr így nyilatkozott, Ágota a világért sem sütötte le szemeit, hanem kihívó daczczal meresztette azokat atyjára, ki ezt igen jól észre is vette.

Látván e közben a szenvedélyes kérő, hogy Kálmán gúnyoros mosolylyal tekint reá, de semmit sem felel; kissé ügyetlenül meghajtotta ma-

gát Bóra előtt, és sarkantyuit összeütvén, ekép folytatta előadását.

— Kegyelmed pedig Szécsiné asszonyom (akkor még nem voltak grófok), ki birtokomat ismeri, és igen jól tudja, hogy nemcsak ebédet, hanem vacsorát is adhatok, drága szerelmes menyasszonyomnak —

— Még nem vagyunk addig Borz uram — vágott közbe Kálmán — aztán ebédet és vacsorát feleségnek adunk, s nem szerelmes menyasszonyunknak.

— És — folytatá Borz mintha félbe sem szakították volna, — ha kedves hugocskámnak van mit aprítani a tejbe, nekem meg bőségesen van tejem —

— Vagy inkább a teheneknek? — tette hozzá Kálmán, kinek vonásai valódi talányt képeztek.

— Jól értettem kegyelmedet — mond előzőkeny mosolylyal Bóra.

— Úgy, tehát — végezte be a kérő újra észrevétel nélkül hagyván Kálmán urnak udvariatlan megjegyzését és Bóra nyilatkozatát, — ime kegyelmedet is kérem, hogy derék férje előtt szót emeljen érettem.

Mielőtt Bórának még ideje lett volna, a követelt szép szót emelni, Kálmán felkiáltott: — És mindezekben Borz uram, kegyelmed a fő dolgot elfeledte, ha tudniillik leányomnak van-e kedve oly országháborítóhoz és cape-rape emberhez menni, mint kegyelmed, Borz uram?

Borz e szavakra oly piros lett, mint Kálmán urnak csizmája, Bóra pedig oly halavány, mint a sajt.

Ágota azonban megtartotta mind daczos állását, mind lélekjelenlétét, s atyjához közeledvén, félelmetlenül felkiáltott: — Borz uram, habár a legvitézebb férfiak egyike az országban, nem bátorkodott volna Szécsi Ágotát megkérni, ha csak erre tőle magától engedelmet nem nyert volna.

— Te tehát, gyöngy gyermekem! beleegyeztél e házasságba? — kérdé atyja.

— Beleegyeztem, igen! — viszonzá a leány — s bizony kötve hiszem, hogy a kik Borz uram ő kegyelmét országháborítónak s cape-rape embernek nevezik, nem háborították-e az országot maguk is, és cape-rapéztak, ha alkalom volt reá!

— Látod Kálmán, — szólt Bóra méltóságteles hangon, — hogy én is, leányom is, miként magad kívántad, beleegyeztünk e szerencsének elfogadásába! azért remélem, nem fogsz akadály lenni ebben, nem akarod szándékosan szerencsétlenné tenni egyetlen gyermekedet?

— Te vagy az Bóra, ki kapzsiságból és hiúságból feláldozod gyermekedet. Te vagy az, a ki őt rábeszélte, hogy becsületes embereket visszautasítson, s olyan embernek adja kezét, ki szégyenére van az országnak, kit a király maga, ha a hazában volna, rég megfenyített volna!

— Kövesse meg magát, uram, Szécsi Kálmán

uram — felelt büszkén s indulatosan Borz — a Borzok mindig felérnek a Szécsiekkel, s én Borz Ákos, senkitől sem fogadok el fenyegetést, legkevesebbé a királytól, kire magára fenyegetés vár, ha visszatér az országba.

— Ha nem értette meg kegyelmed, a mit mondtam — szólt haraggal Kálmán — világosabban beszélek: Én a míg élek, nem adom oly embernek leányomat, kit se nem szeretek, se nem becsülök. De, hogy kegyelmed lássa, mikép nem fejességből ellenkezem, tegyük bíróné a *nagyasszonyt*, Szécsiné asszonyomat, kit az egész világ tisztel, s kit, mint legöregebbet a háznál, megilleti, hogy unokájának sorsáról határozzon!

— Erre soha sem állok reá, Kálmán — szólt Bóra, míg szemei szikráztak — tudom én jól, hogy egy kövön fujtok a nagyasszonynyal, de itt én vagyok, mint anya, ki szivem alatt hordoztam gyermekemet, az első személy, s ime Borz uram, én kegyelmednek kérésébe beleegyezem s kegyelmed e mai naptól fogva Ágota leányomat menyasszonyának tekintheti.

E szavakra Ágota Borz uram nyakába vetette magát, s mikor Borz — a hirtelen megtámadás után — visszanyerte az egyensúlyt, maga is átölelte Ágotát, s egy pár csattanó csókot helyezett annak két piros arczára.

— Ha így vagyunk — mond Kálmán, neki-bikacsolván magát, — talán én volnék még úr a

háznál, s majd rendet csinállok a vászoncelédek közt; — evvel elkiáltotta magát: — Botond!

— Itt vagyok uram! — rikkantott Botond, a terembe rohanva.

— Fogd csak Borz uramat ölbe, és dobd le a grádicson, aztán, ha nyaka nem törik, elmehet oda, a honnan jött!

— Hogyan, Kálmán — kiáltott Bóra Borz és Botond közé vetvén magát, míg Ágota újra átölelte kedves Borzát, — te saját uri házadnál így bánasz a vendégekkel s te ily embert mersz cselédekkel ledobatni a hágsón? hiszen ez egészen hallatlan botrány!

— Sohase aggódjék; drága annyokom-aszszony — mond Borz, kikanyarodván Ágota ölelő karjai közül — még megfelelek én e gaz ficzkónak! — Evvel roppant pecsétes gyűrűvel felfegyverzett öklét fölemelte, s egy ütésre — mint a mészáros a bikát — leverte Botondot, ki elnyulva maradott a földön.

Kiáltás, jajveszéklés, a cselédek berohantak a terembe, s Borz uram a két néember közt helyet foglalván, végrehajtott műtéte után ott állt, mint valami feldühödt szelindek, várván, ki meri őt bántani.

Kálmán magán kívül volt haragjában, s mint tigris ráugrott Borz uramra, a néembereket eldöntötte, mint a kévéket, s a kézzel-lábbal kapálózó Borzot felölelvén, kiczepelte őt a teremből s ledobta a hágsón.

Míg ez hallatlan csörömpölés és káromkodás közben lehemperedett a fokozatos meredeken, s Kálmán úr comitivául, nehányat a czifrábbak közül utána menesztvén, visszatért az ordító némberek közé; egyszerre a terem egyik ajtaja fel pattant, s azon a nagyasszony, fehérén, mint a halott, s tágra nyílt szemekkel, hasonló a hazajáró lelkekhez, a hézagba toppant.

— Micsoda csetepaté ez? — kiáltott fel földalatti hangon, mint a repedt brugó; míg a szemközi falon ugyan e pillanatban egy kerek rés nyílt, s azon az ösatya dugta ki fejét, hosszúra kinyujtván pipacsvörös nyelvét s fenyegetve emelvén föl hosszú, sovány ujját.

Kálmán felriadt, az ösatyára bámult. Boszorkányság! minden eltűnt, s ő XIX-dik századi kényelmes háló-szobájában s ágyában találta magát.

VII.

— Ledobtam a nyársalni valót! — kiáltott fel dühösen — aztán egyszerre torkán rekedt a szó! — hol vagyok? — susogta s a légbre meresztette szemeit.

E pillanatban Anna lépett a szobába.

— Jó reggelt, Kálmán! — szólt szives hangon — ma sokáig aludtál.

Kálmán a nőre bámult: Te? — kérde azután, míg félig fölemelkedett ágyában, s körültekintett a szobában, — álmodom-e vagy ébren vagyok? hiszen ez lehetetlen! E pillanatban dobtam le a hágcson azt a semmirevalót, de hol van nagyanyám?

— Térj magadhoz Kálmán, — szólt szelid bensőséggel a nő, — te csak álmodsz, ez a való élet, s ime a te igazi szerető, hű és engedelmes nőd, kinek minden boldogsága tégedet szeretni. Nemde csak tegnap ígérted nekem, hogy nyugodtabb leendsz, hogy mindent el fogsz beszélni nődnek, s hallgatni fogsz óva intő szavamra, míg az Isten e gonosz lidércnyomást megszünteti.

— Oh fejem! e nehéz fejem! Anna! álom vagy valóság, nem tudom; de jer, hadd öleljelek szivemhez, hogy ajkaidat érintsem, kis kezeidet csókokkal halmozzam el! Álom vagy valóság! te olyan angyal vagy! a jóság angyala! melletted a lég fűszerebb, a szív csendesebben ver s a nyugalom, mint a meleg napsugár elárad keblemben. Jer, jer! Így; oh, ha ez álom, bár tartana mind örökre!

— Nem álom! térj magadhoz, kelj föl, reggelizzünk, aztán ülj lóra, veled megyek. Künn a szabad légben, az Isten egyházának kék öble alatt magadhoz jössz újra!

Mióta Kálmán nevének mindent bevallott, úgy látszik, hogy a reggeli mámor és kétség valamivel rövidebb ideig tartott.

— Elmondasz-e nekem mindent? — kérde Anna.

— Várj, hiszen előttem áll a szemtelen! látom a hágsón legurulni, mint a lőtt medvét. Az ajtót látom nyilni s nagyanyám sötét alakja s az ösatya gúnyos pofája rajzolja le magát előttem. — Kálmán a légbe nézett, mintha látná, a mit beszél.

— Álom, tündérezet, nem egyéb — mond Anna szomorúan, míg szép arczában valami rémület rajzolta le magát, s férjének minden mozdulatát szemmel tartotta.

Most Mihály lépett be, s Kálmán vonásain újra a bámulat kifejezése ült.

— Nincsen-e bajod? — kérde Kálmán, figye-

lemmel tekintve az inasra, kit csak pár percz előtt Borz uram súlyos ököllel levert volt.

— Semmi bajom! nagyságos uram — felelt Mihály, hol Kálmánra, hol Annára nézvén: — mi bajom volna?

— Hát mert —

— Megálljunk csak Kálmán! — kiáltott fel Anna, megragadván férje kezét, — nézz körül, itthon vagy; a mit láatsz, azt nem lehet álmodni! Nincs oly jós, ki ilyet és annyit álmodhatna. Régi dolgokat álmodhat az ember, annyi ilyet olvas vagy lát képekben; de gőzöst, vaspályát, villany-távíró-t, ki tudná ezt álmodni, ha csak most nem él?

— És mégis — mond Kálmán — nem tudom, mi igaz, mi valótlan? ha a valótlan annyira hasonlít az igazhoz?

Mihály fejét rázta. Világos, hogy nem tudta, miről van szó, és szegény urát egyszerűen hóbortosnek tartotta. — Kötni való szegény! — susogta magában.

— Ki mákonynyal él, álmodik elég zavart dolgot, mit valónak hisz, mond Anna, intvén Mihálynak, hogy menjen ki, s ha a reggeli kész, jelentse.

— Igen, jó Annám — viszonzá Kálmán — de én nem élek mákonynyal.

— A gondviselés utjai csodásak, barátom! — szólt merengve a nő — olykor előérzetben, olykor álmokban susogja tanácsait, intéseit; ki tudja ha az álmélet, mely annyira nyomja kedélyedet, nem foglal-e tanulságot magában? Ha hibáidat

— az álom hibáit értem — valódi életedben nem kerülheted-e ki? Emlékezel-e olykor ama zsémbes képmásom társaságában reám, a te igazi nődre? jut-e eszedbe, a mit együtt beszélünk?

Kálmán elgondolkozott, látszott hogy eszméit rendezni s lassanként magához tér. — Igen, — felelt némi szünet után. — Olykor mint szeszélyes rajz átfutja jelen életem ama csodás álmokat. Mindaz, a mire visszaemlékezem, valami köd-burokban jelenik meg. Emlékezem, igen, de a régi kor előítéleteivel s tudatlanságával. Tudom, a mit itt átélek, ismerem a kor csodáit, de egészen tiszta fogalmam nincsen azokról. Az ördög s boszorkányok művének tartom mindazt, a minek csak lehetőségéről sem tudok meggyőződni; aztán te s főleg az a semmirekellő Ágota, látásaimmal gúnyt űztök s engemet még inkább megzavartok.

Kálmán e szavak után homlokára ütött, azután némi felindulással tört ki: Nem! az égre, nem te, nem kedves, ártatlan gyermekem, hanem amaz ördögös kárpázati lények keserítnek engemet!

Az ajtó újra megnyílt s azon Ágnes jött be s atyja karjai közé futott, ki őt rohamos szivességgel ölelte meg, s ártatlan szemeibe nézett, mint a ki csel és ármány közt az igazság egy sugarát pillantja meg. — Oh! ez, ez az én kedves Ágnesem, az én kedves gyermekem! — szólt, míg arcának mámoros kifejezése a visszatérő értelem világításában kezdett sugározni.

Ágnes után Mihály jött s a reggelit jelentette be.

Hetek, holdak óta Kálmán nem tért aránylag ily hamar magához. Úgy tetszett neki, mintha minden elevenebb, elhatározottabb színben tűnnék fel, és Anna, Ágnes, később a nagyasszony, körül irtabb alakban jelennének meg most, mint azelőtt a reggeli órákban.

— Egy hajszál! — sóhajtott Anna a reggeli után, — de a remény és szeretet horgonyát megbírja, ha élőhit járúl hozzá. Az Isten megmenti őt e csodás, soha nem hallott betegségtől.

A délelőtti órák csendesen leperegtek. Kálmán kilovagolt nejével, később barátaival, ismerőivel találkozott, s elég vidám volt; csak mikor a jövő éj jutott eszébe, kezdtek vonásai elkomorodni.

De talán ideje, miután századok előtti életnek vad regényét megkezdjük s annak pár gonosz jelenetét láttuk, hogy mondjunk valamit e szerencsétlen férfiú jelen életéről is. Mert hol az életkehely, mely egy csöppjét az örömnélkülöznél? s hol a nap, melynek minden órája csak boldogságot, örömet és megelégedést hordana szárnyain?

Ágnes fiatal leányka volt. Szülői őt szeretettel nevelték, de melyből egy okos anyának jó indulatú szigora nem hiányzott.

Jól nevelt, művelt, szerény gyermek volt ez, de ifjú és vére meleg, szive üde, lelke minden ne-

mesb benyomásra tárva, s szive, ha mindig jobbra is hajlott, nem maradhatott mentt sem csalódásoktól, sem tévedésektől.

Szécsiék bár falusi magányban laktak, házuk ritkán volt üres, a hétnek többnyire három, olykor négy napja is tanuskodott a lak urának vendégszeretetéről.

A gyakoribb látogatók közé tartozott különösen két ifju: gr. Szerémváry és Héderfáy; egyik a legfőbb aristocratia tagja, de szegény, a másik ennél régiebb nemes eredetű ifju a középrendből és dúsgazdag.

Hederfáy szülői éltek s többnyire Pozsonyban laktak.

A családot minden tekintetben rendezettnak hirdette a közvélemény, ha igaza volt-e? meglátjuk később? s így az ifjú Hederfáy igen kedves vendég volt leányos házaknál s Szécsváron is, hol különösen Kálmán, a vele kilovagló, vadászó, s iránta feltűnő tiszteletet mutató ifju iránt rokonszenvet érzett, s igen örült, hogy nagyban udvarol a szép Ágnesnek.

Alább még többet szólunk az ifjuról, kit ezenel csak bemutatunk; de most valamit kell Szerémváryról is mondanunk, hogy aztán vázlatunkat Hederfáyval befejezzük.

Szerémváry az egész vidéken eredetiségnek tartatott, a nélkül hogy különcz lenne. Ennek atyja néhány év előtt halt meg mint nyugdíjas őrnagy, ki hosszú szolgálati éveit után, a nélkül,

hogy neve otthon, vagy a hadseregben hangzott volna, falusi magányban visszahuzva élt s mint becsületes, de nem predikációs halott szállt alá, vagy föl — ő tudja.

Az öreg úr egyoldalú növelése s a hazai ügyekben majdnem tökéletes járatlansága, valamint grófi nevének daczára csekély s e mellett elhanyagolt birtoka levén: könnyen megfogható, hogy fia Béla nevelése nem tartozott a legjobbak közé. Ha mindamellettt Béla sokoldalú műveltséggel bírt, s magát, miként látni fogjuk, fel tudta saját erején küzdeni, ez annál nagyobb érdeme volt, mivel az örökség atyja halála után annyira meglőn terhelve adósságokkal, hogy majdnem semmivé olvadt össze.

Ehhez az is járult, hogy Bélának anyja egy volt azon üres, szép phrasisokkal páváskodó libák közül, kik fiatal korukban, szépség s egy kis kaczéréság járulván hozzá, férjhez mennek, de milliókkal sem hoznak boldogságot a házhoz, s következőleg e divatos komédiásné fiának növelésére inkább rossz mint jó behatással volt: no de a halottakról vagy jót vagy semmit.

Az ifjú Szerémváry, szülői egyetlen gyermeke, s ki szegénysége miatt nem igen használta a grófi czimet, mint legtöbben a hazában, nem tudjuk Debreczenben, vagy Patakon kezdte meg s végezte be tanulmányait, aztán Pestre jött mint jurátus. Később foglalkozás nélküli ügyvéd lőn, s mint ilyen, a benne bizó peres felek viszályai

helyett, Szentpéteri ezüstmivest látogatta meg, s órákig nézte, miként végzi ez be ama Nagy Sándori csataképét, mely részvét híján külhonba vándorolt.

Mi e körülményt, mint szintén azt, hogy Szerémváry a Barabás festő hazánkfiának igen gyakori látogatói, *nem mondjuk tanítványai* közé tartozott; azért hoztuk fel, mivel e két ismeretség a rendkívüliségeket kitalálni szeretők előtt sejtelmeket ébreszthet, melyek aztán némely meglepő dolgok magyarázatára is szolgálhatnak.

Annyi bizonyos, hogy Szerémváry azon időben, mikor Szécsiékhez jární kezdett, Pesten nagy izléssel butorozott szállással bírt, s külső megjelenéséről ítélve, őt akárki a vagyonosabb házak egyikéből eredettnek hitte volna.

Tudva volt, hogy pár év előtt Hederfáy társágában nagy körutat tett Európában, de az is, hogy elébb tért vissza hazájába, mint utitársa; kivel azóta legfőlebb harmadik helyen, színházban s másnemű társaságokban találkozott.

Mindenből látszott, hogy a két ifju s egykori tanulótárs, a minő barátok voltak, vagy legalább azoknak lenni látszottak közös utazásuk előtt, annyira meghültek egymás iránt később. Sőt voltak, kik tudni akarták, de aligha képesek leendnének bebizonyítani, hogy a két ifju közt komoly, igen komoly párviadal történt, s kik erősíteni merték, hogy Hederfáynak hosszas mulatását Heidelbergben, hol nem oly régen hat egész hónapot töltött, igen veszélyes sebnek gyógyítása okozta.

Mindez azonban fel nem tűnt; mert ha a két ifju valahol találkozott, egészen úgy viselte magát, mint jó ismerők szokták; a nélkül, hogy bensőbb barátság lenne közöttök.

Ha önök a két ifju külsőjét is szeretnék ismerni, e részben kissé eltérvén a szokott regényírói áradozástól, röviden megmondhatjuk, hogy a két ifjút mindenki, főleg, termetre mely a közép magasságot meghaladta, igen csinosaknak tartotta, habár az úgynevezett férfui szépségekhez egyik sem tartozott.

Hederfáy igaz magyar jelleg volt; kissé jelölt, velős vonásokkal, se nem szőke se nem barna; sötét szemekkel, minőket a régiek kökényszemnek neveztek, igen kicsiny lábakkal, de kemény, erős kezekkel, melyekkel nem jó leende a Temse szélén is találkozni.

Kevés hiján e leírást egyik útleveléből másoltuk, mint *hivatalost*.

Szerémváry szőke hajjal bírt, s nagy sötétkék szemekkel; vonásai igen finomak voltak, de kifejezésük férfias és erélyes.

Ugyane finomság mutatkozott termetében is, mely a legválasztékosabbak egyike volt Budapesten. Nagy szó.

Ime a második útlevéli másolat.

Önök így legjobban rájok ismerhetnek; hanem hogy sehogyse tévedjenek, sziveskedjenek a jelen 24—25 évhez, még 15-öt tenni legalább.

Mivel azonban az útlevéiben a lelki tulajdo-

nok, szenvedélyek és szeszélyek feljegyezve nem voltak, itt a másolást berekesztjük, és elmondjuk, a mit tudunk mind a két uracsról.

Hederfáy mióta haza jött, mindenben résztvett, a mi az ily gazdag urak napi foglalatosságaihoz és kedvelményeihez tartozik. S mivel ezt körülbelől mindenki tudja, miből áll: csak azt teszszük hozzá, mi tulajdonképen magától értetik, hogy hazafiui áldozatokban sem volt fukar, sem szükkeblű, legkülönösebben abban tüntette ki magát, a mit akkor s még jelenben is, az új szótár szerint *higgadtság*nak neveznek. Azon tulajdonok egyikében tehát, melyek által az ember a lehető legolcsóbb áron philosophussá válhatik; s melynek csak az a kis hátránya van, hogy más-hol más elnevezéssel tisztelik meg; a mit mi illetlenségnek tartunk.

Mindamellettt öt kevesen szerették, s ezen ellenszenvtől még a gazdag férjre, a szenvedélyes szeretőre vágyó szülők, hajadonok és özvegyek sem valának egészen mentek. De szabály kivétel nélkül nem létezik, nem is volna akkor reá szükség, azért volt Hederfáynak is néhány barátnéja.

Azon kisasszonykák közül, kik őt csak társaságban látták, többen jószívvel rászánták s feláldozták volna magukat arra, hogy Hederfáynék legyenek, ha már meg kell lenni.

Mondják, hogy pár világfájdalomba berántott falusi kisasszonyka, még verseket is írt rá. Ez baj! Szóval hiányai s előnyei miatt Hederfáy

érdekes férfiú volt; sokat csacsogtak s néha beszéltek is róla.

Kálmán szerette őt, s ezt, ha sarokba szorították, így indokolta: szeretem biz én! mert valami férfias van benne, mi őseinkre emlékeztet; aztán gazdag fiú, s leányom alig kapna ennél kitünőbb *birtoku* férjet, végre kissé nehéz természetű és zsebre semmit sem rak, sőt! ez még nem nagy baj; mondják, hogy épen a heves, kissé fellobbanó emberek a legjobbak, s ha magától a megtestesült ördögtől sem félnek, szelid, jámbor nejeik azt csinálják velök, a mit akarnak. Épen mert gyöngédek, épen mert a férfiú, a valódi, csak egyensúlyú fegyverrel vív, s hol ellenállás helyett szerelem és bensőséggel találkozik, hódol és engedelmes.

Éljen Kálmán úr! Sok igaz van abban, a mit mond; de talán egyben téved mégis: a férfiasság nemcsak az előszámlált tulajdonokból áll, hanem van annak egy más értékes magva, melyből aztán a férfiasság terepélyfáján, nemcsak földtartó gerendák s árbo czok, hanem virágok és gyümölcsök is érnek. E magva a dús aratásnak, ha nem is mindig a boldogulásnak, a férfiú *jelleme*.

Meglehet azonban, hogy e részben is kiállta a tűzpróbát, *videbimus*, mondta a vak ember, mikor avval biztatták, hogy látni fog, igaza volt!

Látni fogunk pedig az események folytában; addig szóljunk Szerémváryról.

Sokszor azt kérdi az ember magától: mikép

van, hogy ezen egyén, kinek se pénze, se posztója, mégis mindent készpénzzel fizet, hacsak adós nem marad; s mindig finom posztóban jár? Ez pedig mindennapi jelenet, s ezen nincs mit csodálkozni; kinek mindene az, a mi rajta és zsebében van, az e mindent okkal-móddal hamarabb megszerezheti, mint a csákvári uradalmat; világos!

Hja, annyi az iparág a halvány hold alatt, az iparüzők pedig annyi osztályra és minőségre szakadoznak el, hogy igen nehéz volna némely ruha-és erszény-tekintély forrásainak nyitjára akadni.

Hogy ez szemet szúr, nem lehet tagadni, és ha sokan e kápráztató ipar következtében azt hiszik, hogy homokot szórnak a világ szemébe, jaj beh mekkorát tévednek! Épen e nemén az embereknek nevet a világ, persze titokban s barátok közt legtöbbet; ezen ernyők kas nélkül, épen mikor azt hiszik, hogy nagy szerepet játszanak, a statiszták sorába jutnak.

Hanem aztán mindig igazságos-e az ily ítélet? s minden vagyon s előny, melynek forrása talán épen birtokosa szerénysége miatt titok, megérdemli-e az élczetet s gúnyt? ez más, de igen fogas kérdés.

Azért ítéletünkben óvatosak legyünk.

Gr. Szerémváry vagyona, ha ilyen volt, nem tárgya e valóhű, legalább álmatlan részében az életből vett történetnek. Nem miként lett azzá, a minek őt a világ tartja; hanem mi

történik vele a nagy világban, ez a feladatunk, s ez okon nem szükség, hogy mi is titkolózzunk, s jobb ha az olvasót azonnal oly biztos alapra állítjuk, honnan elébb Szerémváryt s nem sokára Hederfáyt is megítélheti.

Szerémváry vagyonának igen nemes és az ifjunak becsületére váló forrása volt. Ő kitartó szorgalom által már 21 éves korában megtudta magának a festészet elméletében azon biztos tudást szerezní, miáltal képes lón helyes ítéletet hozni a művészi tárgyokról. E mellett évek óta valódi szenvedélylyel megszerezte magának a világ legtöbb nevezetes képtárának leltárát; mi nem sokba került, miután az ily leltárak használat után könnyen megkaphatók.

Ehez roppant emlékezőtehetség, Isten bölcső-ajándoka járulván, nem boszorkányság, ha igen jól tudta egyik vagy másik *eredeti* képnek hollétét, s épen azért megtudta biztosan különböztetni *a másolatokat az eredetiektől*. Gazdag képgyűjtökre s nyilvános képtárakra nézve ezen elméleti képesség s az utóbbi biztos tapintat megfizethetlen tulajdonok.

Szerémváry szülői s különösen atyja halála után úgy maradt, mint a madár az ágon. Egész élet állt előtte! s most hová? kérdé magától. Valami pénzember azt mondta volna róla, minő ember ez? semmije sincsen! főzhet ebédet szép régi nevéből s estebédre elköltheti a grófi címet. A bölcs félretolná hálósipkáját, rémletes pápasze-

meit föltenné s mondaná: nil desperandum! omnia sua secum portat, azaz: nem kell kétségbeesni, mindenét magával hordja. A bölcseknek van igaza; s még hozzátehetné volna: bizony sok poggyászszal jár, gyalog ember létére. Szerémváry tehát természetének erélyessége s jellemének edzettsége miatt meg nem ijedt az élettől s a helyett hogy magát löje agyon, az akadályokat és nehézségeket lötte rendre, míg végre látta, hogy jobb és jövedelmesebb tőke az, melyet szivünkben s fejünkben hordunk, mint a melyet nekünk a sors octroyált, főleg a mostani világban, hol több milliómosból lesz koldus, mint szegény emberből éhenkórász.

Mondjuk ki tehát, hogy Szerémváry azt, a mivel bírt, annak köszönhette, mit Isten adott, s nem annak, mit a sorstól ingyen nyert.

Kik előtt hihetlennék látszik, azoknak egy *valódi* adomát beszélünk el.

Ezelőtt mintegy husz évvel egy amerikai festő gyönyörű képgyűjteménnyel jelent meg Londonban, s azt három vagy négy hónapig mérséklett belépti díj mellett mutatta a közönségnek; kijelentvén, hogy illő áron kész gyűjteményét, vagy annak egyes kitünőbb darabjait eladni.

Lord Elgin, egyike az ismeretesebb műértőknek, vagy a kinek minden büszkesége abban állt és áll e mai napig, hogy őt a világ téveszthetlen műítésznek tartsa, nem egyszer megfordult e gyűjteményben; hanem szokása szerint nem mondta

ki ítéletét, hacsak biztosan nem tudta, hogy avval szégyent nem vall.

Egy napon egyedül találta magát a teremben egy halvány ifjuval, ki valami Rembrandt-kép előtt állt, s nemét az elragadtatásnak tünteték elő vonásai.

— Ön műismerő s művész, ugy-e? — kérdé a lord, udvariasan közeledve az ifjuhoz.

— Művész, uram? a mint az ember veszi; nekem még soha sem volt ecset a kezemben, de azért gondolom, némi tekintetben művésznek nevezhetem magamat; mint a ki érczből utánzom a nagy mesterek műveit.

— Érczből?

— Igen uram, s ha önnek kedve van, egy épen a napokban elkészült ily művemet látni, szívesen látom önt, ime lakásom; ezzel egy látogatási jegyet nyújtott az angolnak.

A lord, kit az ifju nem ismert, reá bámult; látszott, hogy kíváncsisága fel volt ingerelve, s udvarias mosolylyal felelt: ha ön megengedi, holnap, melyik órában kérem?

— 11 órakor délelőtt — felelt az ifju.

— Tehát 11 órakor délelőtt önnél leszek. És most egy kérdést: mit bámult ön oly nagyon e szép képen? én is kissé ismerő vagyok, s szeretem mások ítéletét hallani.

— Ezt könnyen megmondhatom; én ezt a legremekebb Rembrandt-másolatok egyikének tartom,

A lordnak azon biztosság, melylyel az ifju szólt, megtetszett, s egyszersmind imponált is; mert ha ő igen jól rá is tudott Rembrandt félreismerhetlen modorára és ecsetére ismerni, jó hiszemében azon véleményben volt, hogy a gyűjtemény leltára igazat szól, midőn e szép képet az *eredetiek* közé sorozza.

— Tudja-e ön — szólt a lord mégis kissé kételkedő arczczal, — hogy e festvény az eredeti képek közt áll a jegyzékben?

— Nem tudom, de teljes biztossággal állíthatom, hogy ez nem eredeti ugyan, de a legbecsebb s Rembrandt által helybenhagyott másolatok egyike.

Valami oly biztos volt az ifju egyszerű szavaiban s arczának igénytelen kifejezésében, mi az angolt mindinkább meglepte. — Hm! — mond — én nagyon szeretem e biztosságát az ítéletnek, ime! — evvel kivonta a képcsarnok jegyzékét oldal-zsebéből s fölkereste a számot, azután uj-jával rámutatván, folytatá: — Lássá ön, *Rembrandt eredeti*.

— Úgy van, — szólt az ifju — de ez tévedés, az eredeti a *müncheni galleriában* van.

Ezen érvre a lord darabig elhallgatott, azután igen kíváncsian kérdé: Mondja meg ön, képes-e minden másolatot az eredetitől megkülönböztetni.

— Úgy hiszem uram, hogy igen, legalább igen ritkán és csak kivételesen fogok tévedni.

— Lássuk — mond a lord — ha önnek ideje engedi, tegyünk egy kis körutat a két teremben.

— Szívesen! nincs egyéb dolgom.

Az angol s az ifju megkezdték a körutat, s az ifjnak mindig biztos s a meggyőződés hangján kimondott ítéletei, nem egyszer megczáfolták a képjegyzék állításait.

Egyszerre a lord, mindig a könyvecskével kezében, egy szép kép előtt megállt, s kérdé: Mit mond ön e másolatról? elébb vagy hátrább helyzi-e amannál, melynek ön érdekes ismeret-ségét köszönhetem?

— E kép, — szólt a halvány ifju, míg a vér kissé felszállt arczába, — nem másolat uram, ez *eredeti Titian* a kevesebbé ismeretesek egyike, s megér testvérek közt 2000 font sterlinget.

— Hiszen itt a másolatok közt van feljegyezve, s ára 60 fontra téve.

— Ha ön képcsarnokot gyűjtene — szólt az ifju mosolyogva — azt tanácsolnám önnek, hogy vegye meg e képet, — de —

— De? — kérdé a lord.

— De, uram, mondja meg a képcsarnok birtokosának — ki ott ama nyitott ajtaju kabinetben áll, hogy az *eredeti Rembrandt*ot is megveszi.

— Mi okon? ha ez másolat?

— Mert a képcsarnok birtokosa annak árát 600 fontra teszi s így ön 1400 font sterlinget nyer, s a birtokos iránt is méltányos.

— Furcsa! — mond a lord — s ha én valóban gyűjtő volnék s önnek azon ajánlatot tenném, hogy vegyük meg a két képet együtt.

— Én művész vagyok, s következőleg nem gazdag, szólt az ifju szerényen.

— De hiszen erszényét sem kell felnyitni, — mond az angol, — ön nekem 1400 font tiszta nyereséget szerez, ha ítélete biztos?

— Ebben ön megnyughatik.

— Én tehát megveszem a két képet s fizetek önnek 700 fontot jó tanácsaért.

Az ifju meggondolkozott, azután nevetve szólt: — Ez majdnem ajándék volna uram!

— Téved ön! s mivel mondta, hogy művész és nem gazdag, én önnek hasznát akarom venni, s ön meg fog a 700 fontért s talán még sokkal többért nekem szolgálni, ha akar?

Az ifju úgy látszik kezet adott, habár az alku részleteit nem adja az adoma, épen *mert adoma*; annyi bizonyos, hogy az ifjunak, a nélkül hogy magához illetlent tenne, sikerült a nemes lordnak művészi tekintetben nagy szolgálatokat tenni, s a többi közt öt egyikének azon nagymérvű fogadások közül, melyek Angolhon Cræsusai közt napi renden vannak, megnyerésére segíteni.

Hogy az ifju régi magyar mágnás, arról a lordnak sejtelve sem volt. Nem a gróf, hanem az ember, Szerémváry küzdött sorsával.

Két év telt el s lord Elgin annyira megszerette az ifjút, hogy csaknem elválhatlan lön tőle.

Eközben Szerémvárynak, mert nincs okunk tovább titkolni, hogy az adoma róla szól — két ércműve jó vevőkre akadt, s az ifju kitartó szorgalom által oda jutott, hova nem sokkal több idő alatt nem egy jeles hazánkfia művészi képessége által felvergődni tudott: azaz sorsa, emberileg szólva, biztosítva volt.

Sokja volt-e, vagy igen közepes tőkével s annak kamatjaival rendelkezhetett? ezt annál kevesebbé tudjuk megmondani, mivel e részben kiméletlenségnek tartottuk volna a tudakozódást. Ha a világban a vagyon is, mint kisebb-nagyobb mérvben minden egyéb, *relativ* fogalom, akkor bátran elmondhatjuk, hogy Szerémváry a leggazdagabb emberek egyike volt.

Miért? milliomokkal birt-e? ki hinné ezt, ha mondanók is. Nem. Szerémváry azért volt gazdag ember, mivel jövedelmével beérte, s nemcsak senkinek sem volt egy fillérrel is adósa, hanem még másokon is tudott segíteni. Ez az igazi gazdag ember.

A magyar ember csak otthon van elemében, azért találkoztunk vele Magyarországon, Szécsiénél és Pesten. Innen megfejthető, hogy a jól hangzó régi névvel bíró ifju, igen igen sok háznál örömmel fogadott vendég volt.

Igaz, hogy a dúsgazdagoknál, kik közé Szécsi Kálmánt is számíthatni; ha kedves vendég volt is, nem volt kívánatos *kérő*.

Annyit tehát mondhatunk, hogy a mennyire

rokonszenves volt az ifju Anna s Ágnes előtt még mint kérő is: annyira tartózkodónak mutatkozott Kálmán, ki Hederfáyban leányára nézve elláthatlanul nagyobb szerencsét gondolt látni.

Hederfáynak sok udvarlója s konyha-pinczetisztelője volt; de miként már mondtuk, kevés barátja. Némelyek ezt heves, konok természetéből indokolták, állítván, hogy olyan, mint a töltött pisztoly, melylyel, legalább tréfából találkozni, egészen a felesleges dolgok közé tartozik.

Néhány szerencsés párviadala, melyekben a kihívó mindig ő volt, okozták, hogy bizonyos neme az embereknek, a lehetőségig kerülte társaságát. Aztán nyerseségéről s udvariatlanságáról is kerengett néhány adoma, mi lehűtőleg hatott a gyöngédebb idegüekre.

Kik ellenben atyja házánál találkoztak vele, az idősb Hederfáyt azon kihült emberek közé számították, kiket a sors vagy megviselt, vagy kiábrándított, s kikkel igen jól meg lehet élni egy földél alatt, ha egyszer végkép kitombolták magukat.

Ha *külsőségekben* a gazdag család fia benne félreismerhetlen volt, igazi gentlemannak senki sem tartotta. Erre igen büszke, vagy inkább igen hiú volt, s e mellett önző és gyöngédtelen.

A mi pedig a tudományt s műveltséget illeti,

ezekben nagyban hátra volt, s mivel ezt tudta, némi ingerültséget árult el; valahányszor hosszabban kellett oly emberekkel társalognia, kik túlláttak rajta.

Ha nála a hazafias érzelem túlnyomó leende, akkor talán mondhatnók, hogy azon ujdonúj elméletet vallotta ő is, mely szerint a *hazafiság a legszebb tudomány*, s azt okkal, móddal, bottal, sőt akasztófával is be lehet oltani! Felséges elmélet! Mi gyarlóságunkban eddig azt hittük, hogy a hazafiság oly ösztön, oly érzés, mely tettek által erénynyé nemesedik: mekkorát tévedtünk, quæ maribus solum és simplicium leges az egész, meg kell tanulni!

Atyja, a franczia, úgynevezett *fiatal atyák* egyike volt! fiát tegezte s iránta *nem mondjuk*, hogy inkább barátnak mint atyának mutatkozott, hanem igen azt, hogy közte és fia közt oly valami pajtáság s meghittség létezett, hogy a koros úr többnyire hátrányban maradt s kedves pajtásának nem egy nyersségét rakta zsebre.

Ha valaki az ifjú Hederfáy cselédjeit kérdezte, ezek azt állították, hogy uruk igen jól, de nem pontosan fizet, hogy őket a feleslegig ruházza, táplálja; de azért a szolgálat mégis nehéz, okoknál, olykor *súlyos* okoknál fogva s ritka cseléd állja ki az évet nála.

Ime a két ember, kikről egészen kimondhatjuk, hogy Ágnesnek udvaroltak, még pedig mindkettő azon czélból, hogy a leányka szíve mellett kezét is elnyerje.

Szerémváry hódolatában valami nyugodt szelidség volt, mi nem minden hölgynek tetszik. Őt sokáig kellett ismerni, hogy lassanként valaki azon gazdag alapot felfödözze benne, mi értéket és tartalmat ad az életnek, s az érzés azon mélységét lássa, mely ha nem lobog föl oly hirtelen, forróbb, épen mert mélyebb, s tartósb, épen mert nem lobog.

Ő nehezen ismerkedett, s azért ismerte őt kevés ember, s ismerte őt félre nem egy, ki e tartózkodást nem kényes becsületérzetében és szerénységében kereste; hanem őt szenvedetlen, gyanakodó, sőt hiu embernek tartotta.

Ki vele sokszor társalgott, ki az ifju szívét, mondhatnók értelmét, meg tudta nyerni: benne jellemet, erőt és gyöngédséget talált ritka vegyületben.

Ezért becsülte őt Anna, ezért szerette őt Ágnes, s ezért ismerte őt s méltányolta kevésbé *Kálmán*, *ki tudósnak* nevezte, s ha nagyon le akarta főzni, *poetának*, habár az ifju soha egy verset sem írt.

Hederfáy bizonyos, főleg ideges és világfájdalmas hölgyeknek nagyon tetszett: talán mert az egymásra ható ellentétek ragyogóbb eredményre vezetnek; talán mert Hederfáynak szenvedélyes-

sége s valami férfias öntudatosság, legelőbb épen az ily hölgyek eszén járt túl.

Ennyit elég mondanunk s lássuk már most, miként mozog e két ember az életben. Ha jellemzésükben kissé hosszabbak valánk, oka az, hogy nem akarjuk ezután előadásunkat ily részletekkel megszakgatni, habár egyes jellemvonások kiegészítését alig fogjuk kikerülhetni.

VIII.

Ha Kálmánnak kettős életében minden lefekvést és minden felébredést figyelmünkkel kísélni akarnánk, igen természetes, hogy egyhangúságba esnénk, s köteteket kellene tele írunk, mire semmi kedvünk; azért eseményeink folyamában a nagyobb horderejű s hatásu jelenetek alkalmával, fogjuk az ellentétet a két élet közt bemutatni; természetesen, el nem hanyagolván az összefüző láncolatot, úgy hogy véget érven eseményeink, körülbelől mindakét élet tárva legyen előttünk s kezünkben a kulcs azoknak megítélésére.

Igy ama catastropha után, mikor Borz urat a hágsón legurulni s az öreg Szécsinét, mint valami ösanyát megjeleni láttuk, mi történt legyen? és vajjon amaz ókori Kálmánnal miként fogunk valami újabb látogatás alkalmával találkozni? Ezt csak később tudhatjuk meg.

Most legelőbb is Hederfáyt kell felkeresnünk; nem ok nélkül pedig, mivel az ifjú urnak nagy terve valának.

Látta, vagy legalább, hiúságának nagy lehűtésére látni gondolta, hogy Ágnes, kibe pedig halálosan szerelmes volt, — legalább ő ezt mondta, — korántsem oly előzékeny iránta; mint nem egy azon szép és kedves leánykák közül, kiknek legédesebb mosolya, legigézőbb pillanata, mintegy csak az ő részére látszott létezni, s kiknek vonásaiból kitűnt, mennyire szeretnék, ha a szenvedélyes, gazdag ifju, minél előbb valami nyilatkozat vakmerőségét kockáztatná.

Ágnest, a ki csak ismerte, eszes művelt leánynak tartotta, mindemellett Hederfáy azt vette észre, hogy a kedves, üde leánya némely dolgokat épen nem tud, vagy nem akar érteni.

Hallotta ugyan, hogy a leány udvarlói közt Szerémváryt is megnevezték, de vagy nem hitte, hogy ezen ember veszedelmes lehetne reá nézve, vagy azon elfogultságok egyikének mánora alatt szenvedett, melyek okozzák, hogy az életben olykor egészen megfoghatlan feledékenységekre s figyelmetlenségekre bukkanunk.

Elég annyi, hogy ő valóban e mende-mondáknak semmi legkisebb fontosságot sem látszott tulajdonítani.

— Legjobb lesz — ezt gondolá — ha Szécsvárra megyek, s a dolognak nyílt, őszinte szavakkal véget vetek. Mert — így okoskodott tovább —

nem lehetetlen, hogy Ágnes, mihelyt komoly szándékot lát, kilép közönyös és semleges szerepéből.

Hederfáy, mielőtt a Szécsi-családot falusi lakában meglátogatná, Pestre ment, s ott vidám lakomázások közben két párbajra tett szert, szerencsére minden komoly eredmény nélkül.

Ne bámuljon senki, ha e kissé különczködő történetben, itt-ott erős színekkel s szemközt állított végletekkel találkozik. Ez eseményeink természetében s választott tárgyunkban találja indokolását.

Aztán ne feledjük, hogy Hederfáy az volt, a mit a magyar *rossz máju embernek* nevez.

Olyan, mint a kés gyermek-kezekben, s a ki vele társalgott, soha sem tudta, melyik pillanatban ejt ki valami udvariatlanságot vagy épen gorombaságot, melyért aztán kénytelen az ember őt kihíni.

Ő még ha valakit meg is dicsért, mi nagy ritkaság volt, s többnyire csak *kétértelmű* nőknek jutott e szerencse; úgy tudta a dicséretet is intézni, hogy ezáltal más valakit árnyékba helyezzen, vagy kisebbítsen.

Ilyen egyéniség, kinek élve az, hogy az emberek kellemetlenségeket mondjon, kinek hiúságát minden kis gyermekség sérti, mire más nem is gondol; nagyon könnyen szerezhethet magának egy-két párviadalt, s ezáltal egész sereg ellenséget: először már a gyávák közt, kik ösztön-

szerűen gyűlölnek minden ily viadalt, aztán ha győz, a legyőzöttek barátjai s rokonai közt.

Hederfáy azonban úgylátszik megszokta az ily kalandokat s szerencsében bizott.

Egygyel meg kellett verekedni, mivel Hederfáy azt mondta neki, hogy *nem ért ahoz*, mihez pedig jobban értett, mint ő. A másikat nem ismervén, lenézte, állítólag lábára is hágott; aztán kisült, hogy ez egy fiatal francia herczeg, ki Magyarországon utazott s Hederfáy *rustre*-nek nevezte: mi közel rokona a *rüpőknek*, — újra párbaj.

Hederfáy jobb karját megsuroolta egy kissé a golyó, ez volt minden baja. Három nap mulva már útban volt Szécsvárra, még karját sem hordta kendőben.

Pesten azonban azt beszéltek, hogy elvesztendi karját, mire a francia herczeg azt mondta: *Il n'y a pas de mal a ça, ce sera un rustre manchon. Voilà tout!* azaz: *Se baj! félkarú rüpök lesz a jámbor.*

Azonban ő igen szépen megtartotta mind a két karocskáját további használatra.

Szécsvárra érkezvén, Kálmán igen szívesen fogadta őt. A könnyű szekér tigris előbőrével, csinos huszárral bakján s öt tatos által vonatva, valóban kellemes jelenet volt magyar ember szemében.

A hölgyek — magától értetik — igen udvariasak voltak; de épen a kifogástalan, de hideg udvariasság a leglehűtőbb valami.

Hederfáy vonásai békétlenséget, olykor kitörésre kész indulatosságot árultak el; de természetes, hogy ki nem tört, épen az az udvariasság ereje és súlya, hogy az indulatos embereket féken tudja tartani.

Mivel azonban Hederfáy beszélni jól tudott, sokat látott, s ujabban Pestről jött, hol Szécsiéknek egész sereg ismerőjével és rokonával találkozott; a szó ki nem fogyott, s minden a legszebb rendben ment.

Igy telt el az ebéd, így a pár negyed óra, melyet a kastély erkélyében kávézva s a férfiak e mellett szivarozva töltöttek; mikor a hölgyek visszavonultak s a férfiakat magukra hagyták.

Mi történt áloméletében Kálmánnal, azt eddig legalább csak Anna tudta, kinek Kálmán — adott szava szerint — napról-napra mindent elbeszél: úgy hogy Anna azt úgyszólván férjével élte át.

Annán kívül másnak még sejtelve sem volt arról, hogy Kálmán szép és csendes házi élete mellett egy mást is él; még pedig — miként annak tanui valánk — nem a legkedélyesebbet és csendesebbet.

A derék házi urnak olykori elmerengéseit és felriadásait szemmel kísérve, azt kell gyanítanunk, hogy ókori várában Borz uramnak gyors utazása után a hágesón lefelé, ott nem változott

igen sokat, sem az erkölcsi légmérsék, sem az indulatok hévmérője. Minden a forr- vagy a fagy-ponton állt. Úgy kell hinnünk, ha Kálmán urnak összevont szemöldeit s olykor felszikkázó szemeit tekintjük.

Hederfáy, minden hiányai mellett, egygyel nem bírt: nem félt ezen ember *senkitől*; már aztán e közvitézi tulajdona mellett, hogy *semmitől* sem félt volna, nehéz lenne állítani akarni.

Van sok ily ember, ki az ördöggel is megvív, de ki a szép szemeknek, ígéreteknek ellen nem tud állni; *ki igen sok dologtól fél a gyengeségig*, habár személyesen az ördögtől sem.

Aztán az életben roppant szerepet játszik az *önzés*, e hideg, melegedni nem tudó, mindig maga felé szító tulajdon, mely az embereket csak addig szereti, míg hasznukat veszi. Hát még a *hiúság!* ez az öre és pesztrája szánandó gyengeségeinknek!

De térjünk vissza Szécsvárra.

Szécsi Kálmán mogorvasága talán fel sem tűnt Hederfáynak, mivel ő is, főleg otthon, majd mindig mogorva volt.

Még darabig lovakról, agarakról beszéltek, azután Hederfáy felkelvén a nádszékről, leverte a hamvat szivarjáról, s körülbelől ily speechet tartott:

— Kedves barátom! mert a két úr a kor különbsége daczára magyarosan tegezte egymást; én független ember vagyok, annyiban, hogy atyám egy szép és jövedelmes jószágot adott át nekem; betöltöttem a huszonöt évet, házasodni akarok.

Kálmán ezt igen természetesnek találta, s úgy velekedett, hogy ezen élet-tervet nem Hederfáy fődözte fel először, azért jóváhagyólag intett fejével, a nélkül, hogy a szónokot félbeszakítaná.

— Neked derék, szép leányod van, — folytatá az ifju, — mondják gazdag is, de ez legkisebb gondom; ha ellenedre nem vagyok, add őt nekem feleségül!

Kálmán úr aligha el nem volt a száz szónak ezen egy végszavára készülve, mert minden atyai fontoskodás nélkül egyenesen felelt a kérőnek.

— Kedves barátom, nekem ellened legkisebb kifogásom nincsen. Kemény fiú vagy, erszényed sem üres, láttál is valamit; szóval nekem tetszel! Ágnes egyszerű gyermek, s én azt hiszem, hogy veled boldog lenne! Hanem a dolognak van egy kis bökkenője.

— Bökkenője? — vágott közbe Hederfáy — talán Szerémváry gróf uram, ki miként hallom, udvarol leányodnak? ha ha ha! ezt csak nem fogod barátom bökkenőnek nevezni. Ha Ágnes köztem s ama kalandor közt, kiről azt sem tudja az ember tisztán, miből költ, nem tud választást tenni, ez csak az ő hibája; de e részben atyai kötelességed beavatkozni a dologba.

— Nem akarom ezt tagadni, öcsém! — felelt Kálmán — hanem a dolog nem oly könnyű, mint az ember gondolná. Nőmet imádom, s ő — fájdalom! — leányának részén van, kinek téve-

déseit kárhoztatom; habár egyenes nyilatkozatok nem történnék, sem egyik sem másik részről nem szólhatok én is nyíltan; de miként mondtam, kárhoztatom a dolgot.

— Ha kárhoztatod, barátom, akkor minden jól van.

— Dehogyan van jól! Hanem egyet ígérek neked, s ime kezem rá: hogy rajtam nem fog mulni s én mindent elkövetek.

— Mindezekre legkisebb szükség sincsen! — felkiáltott Hederfáy büszkén. — Neked csak parancsolni kell, a többi az én dolgom. Majd ha Ágneszt szép kastélyomba vezetem s ott fényvel, izléssel, kellemmel találkozik; ha mindene lesz, a mit óhajt, kisebb gondom is nagyobb annál, hogy rajta aggódjam; olyan szépen ki fog sorsával békülni, hogy jobban sem kell! Szerémváry! — nevetés! — egy hét alatt megunná a sok kalapálást, réz- és ezüst-port.

— Csak egyszer addig volnánk! Te sokat utaztál, sokat tapasztaltál, tehát ismerned kell a kort, melyben élsz. E kor, édes barátom, — beteg, nagyban beteg. — Most a gyermekek csak akkor hallgatnak szülőik tanácsára, mikor e tanács saját hajlamaikkal s óhajtásaikkal van összhangzásban. Ha az ész, okosság, óvatosság súlyát veti a szülő a mérlegbe; bizony nem egyszer láttunk már ilyet, — a szerelmesek tudnak magukon segíteni, — s ha minden kötél szakad, még a Dunába is ugranak.

— Ha ha ha!

— Kár ezen nevetni, öcsém! Ágnes az újabb kor szülötte; kedves, művelt gyermek, de feje telve van ábrándokkal!

— Ej, — ezeken majd egy kis kéjut billent! — Ábránd! — Elviszem őt Angolhonba, s fogadom, Calais és Dover közt egyszerre kigyógyul minden ábrándjaiból, főleg ha a canalis kissé rossz kedvében van.

— Igen, meglehet, — szólt Kálmán, ki ezen észrevételt nem tartotta a leggyöngédebbek egyikének, — de ha partra száll?

— Akkor épen rá nem ér ábrándozni. Elviszem egy helyről a másikra; aztán elmegyünk Párisba, Milanoba, Rómába.

— Nápolyba, Kairóba és Pekingbe, — tevé hozzá Kálmán, gúnyosan nevetve.

— Barátom elég ábrándos hölgynek udvaroltam életemben s ezeknek jártam legelébb is túl az eszén!

— Igen, de én nem akarom öcsém, hogy egyetlen gyermekemnek eszén valaki túljárjon; hanem hogy őt saját szive és érzése szerint boldogítsa.

Eddig voltak a társalgásban, melynek csak kis részét jegyeztük föl, mikor Ágnes az ebédlő ajtaján kilépett s az erkélyen át le akart a kertbe menni.

— Kedves Ágnes kisasszony! — szólt Hederfáy a lehető legnyájasabb kifejezést adván voná-

sainak : szabad-e önt arra kérnem, hogy pár perc-
ezig időzzék köztünk?

— A legszívesebben, — szól Ágnes mosolyogva.

— A dolog ez, kedves gyermekem, — mond Kálmán, — hogy öcsémmel s barátommal itt egy kis vitatkozásban vagyunk.

— Vitatkozásban? ezt nem mondhatom — vágott közbe Hederfáy — én azt hiszem, hogy mi ketten tökéletesen egy véleményben vagyunk.

— Megálljunk csak, most az enyim a szó — mond Kálmán, — azután beszélj te, a mennyit akarsz.

— Halljuk! — mond békétlenül az ifju.

— Hederfáy öcsém azt állítja, kedves gyermekem, hogy a hölgyek ritkán, igen ritkán szeretik azt, a *ki őket szereti*.

— Én la!

— Igen öcsém, csak egy kis béketűrés, ha félbeszakítasz, nem szólok egy szót sem többet.

— Az meglehet, kedves atyám — válaszolt Ágnes — én is olvastam ilyesmit, gondolom Sand valamelyik regényében, a mi azt sejteti, hogy a jeles írónőt senki sem szerette igazán, s azért hiszi, hogy nem azt szereti maga, ki őt szerethette volna.

— De mire vezet ez?

— Lassan gyermek, mondtam, hogy most én szólok. Hederfáy öcsém azt erősíti, hogy te épen e sajkában evezel, s szívedet oly ember-

nek adtad, ki tégedet nem szeret, miután általában nem tud szeretni.

— Meglehet hogy ilyet mondtam, szolt Hederfáy, kinek a passus inkább tetszett, mint a bevezetés.

— Ellenben — folytatá Kálmán — derék öcsém mennyre földre esküszik —

— Kiváncsi vagyok — mormogta magában Hederfáy — mi legyen az, a mire én mennyre földre esküszöm?!

— Esküszik — mondom, — mennyre földre, hogy ő az, a ki szeret, azaz beléd halálosan szerelmes, és hogy tégedet senki széles e világon nem tudna jobban megbecsülni, mint ő; — nemde öcsém?

— Szóról szóra úgy van! — felelt Héderfáy, gondolván magában, hogy Kálmán úr még el nem feledte fiatalkori deákságát, s akár hova beállhatna leány-kérőnek — főleg más számára.

— Tudod leányom, — folytatá Kálmán — hogy én, ha nem is kényszerítlek arra, hogy szived sugallata ellen sorsodat valakinek kezébe add; sohasem tudnék másrészt atyai kötelességemről annyira megfeledkezni, hogy oly választásra adjam beleegyezésemet, melyből reád nézve komoly veszedelmet látok. Ez okon nem titkolom, hogy oly kalandor mint Szerémváry, minden jó tulajdonai s képességei mellett is jóváhagyásommal soha sem fogja kezédet elnyerni.

— Én úgy tudom — felelt Ágnes kissé elpirulva, — hogy Szerémváry még nem nyilatkozott kedves atyám előtt?

— Elég ha — a mint gyanítom — előtted és anyád előtt nyilatkozott, kiket az ifjunak szép külsője s jeles képességei eláltattak, — mond Kálmán.

— Szép külső eláltathatja azokat, — felelt Ágnes, — kik külsőségekről ítélnek; jeles képességek azonban indokolni szokták mások jó véleményét. Nem érzem hivatva magamat arra, hogy Szerémvárynak ügyvéde legyek; de egyről felelni merek, hogy a szerény ifju, ki úgyszólván mindent magának köszönhet, meg nem érdemli a *kalandor* nevet.

— Mindössze egyes parvenu, kedves kisaszony, — szólt Hederfáy.

Kálmán jóváhagyólag intett fejével.

Ágnes elmosolyodott. — Igaz, Hederfáy úr, hogy vannak nálunk, kik a parvenu név alatt egészen mást értenek, mint a mit a szó kifejez; becsületés utakon, valahová *eljutni* dicsőség, s én e szózavarban épen oly nevetséges tévedést látok, mint azon lángészé volt, ki a *veterán* szót az *invalide* szóval tévesztette össze, s a mi minden időben még a rómaiak alatt is *dicsőség* volt, azt sértésnek vette.

— Ne vitatkozzunk a szavakon leányom, — szakítá félbe Kálmán leánya szónoklatát. — Tulajdonkép senkisé sem tudja Szerémváry vagyoná-

nak forrását. Nem kételkedem, hogy ez igen becsületes lehet; de Szécsi-leány nem mehet oly emberhez férjhez, ki tulajdonképen mégis csak szerencsevadász, s kinek vagyona úgy mehet, el a miként gyült.

— Hagyjuk ezt, kedves kisasszony — szólt közbe Hederfáy. — Itt és most rólam lehet szó, ki nagyságodat őszinte nyíltsággal megkértem atyjától, ki nagyságodat szeretem és tisztelem s dicsőségemnek fogom tartani, ha nevemet elfogadja, s engemet vissza nem utasít csak azért, mivel —

— Megálljunk Hederfáy, ön nagy tévedésben van, ha engemet önfejűnek s igazságtalannak tart. Én holnap töltöm be a tizenhét évet, fiatal, félig gyermek vagyok tehát, ki ugyis csak vérző szívvel tudnék szülőimtől ily hamar megválni, én tehát öntől csak időt kérek, de úgy, hogy ez idő valódi ajándék legyen s minden előleges kötelezettség nélkül. Azt sem kívánom, hogy ez végteleenre nyuljék, engedjen nekem Hederfáy *egy évet*.

— Es akkor igéri ön, hogy enyim leend?

— Én kötelezettség nélküli évet kívánok; de igérem, hogy ezen év eltelése előtt senkinek sem adom kezemet, sőt még nem is igérem el.

— Ebben megnyughatsz, öcsém — mond Kálmán, ki maga sem tudta miért, de némi könnyebbülést érzett leánya nyilatkozatára, mely Hederfáy meg nem sérthette, legalább Kálmán ezt úgy hitte.

Azonban tévedett. Hederfáyt e nem várt halasztás sebzette, s annyira fonák fogalmai valának, mikép, ha Ágnes minden további meggondolkodás nélkül egyszerre s könnyelműen határozott volna életének e legfontosabb pillanatában, ez neki jobban tetszett volna. Vannak ilyen emberek! főleg a szerelmesek közt, mi mindenesetre enyhítő körülmény.

— Mi okon kívánja nagyságod boldogságomat elhalasztani, s akar engemet egész hosszú év bizonytalanságának kitenni? Meg nem foghatom. Nekem e sértő visszautasítás eltökélt tagadó válasznak tetszik. Ön alkalmasint el van már határozva s előre tudja, az év végével kit fog kezével szerencsételtetni.

— Ön úgylátszik Hederfáy, hogy a szívet egészen kihagyja a számításból, s mindig csak a kézről szól.

— Valóban, — mond Hederfáy, feledvén magát s indulatosan — furcsa volna, ha önnek szívéről szólanék, mikor ezt már másnak ajánlódta.

— Tévedsz öcsém!

— Nem tévedek, magad mondtad, hogy leányod mást szeret.

Míg így beszélgettek, lassanként sötétedni kezdett az idő, s Kálmán vonásai nyugtalanságot árultak el.

— Próbára akartalak tenni — szólt Kálmán — s végre is ily dolgot lehet gyanítani,

sejteni, de tudni? — ki merné állítani, hogy ezt bizonyosan tudja? mikor a leánykák maguk is olykor tévednek hajlamaik természete fölött.

Hederfáy minden vagyona s régi neve mellett az volt, a mit nem oly régen még komisz fraternek neveztek. Tudva van pedig, hogy az ilyen, mihelyt indulatba jő, azonnal kitünteti az östermészetű cséphadarókat, legyen paraszt vagy herczeg. Ő, miként sejteni engedték, Szerémváryt gyűlölte, hiúsága sértve volt, s így nem csoda, ha végre a nyers ember kitört, s a szeg kibujt a zsákból, régi magyar szólás szerint.

— Beszéljünk tisztán, kedves szép kisaszszony! — kiáltott fel — akar-e ön Hederfáy Mór neje lenni? vagy azon hitvány emberé, kit bocsánat öszinteségemért, de vetélytársnak sem fogadhatok el?

Kálmán összevonta szemöldeit, világos, hogy Hederfáy durva szavai s parancsoló hangja sehogysem tetszettek. De vannak rögeszmék! s Szécsi Kálmán rögeszméje volt, hogy oly gazdag s oly nagy családból eredett kérőt, minő Hederfáy, nem okosság kiszalasztani. Ő maga is melegvérű ember volt, s mégis jól élt nejével, s hitte, mikép Hederfáy is oly bájos és e mellett, erős akaratú hölgy társaságában, minő Ágnes, jobbulni s nemesedni fog.

Szerémváry jó fiú lehet; de régi neve daczára a család a már régen elszegényedettek közé tartozott, s a mit Szerémváry — ha igaz — össze-

szerezni tudott, abból grófi módon el nem élhet, s így neje vagyónára szorúl. Emellett e szövetség által, talán egészen míveletlen s kellemetlen atyafiságba jut, s el fog azoktól válni, kiket megszo-
kott s kik egészen egy színvonalon állnak vele.

— Ej ej! — szólt békítőleg Kálmán — ne jöjj indulatba, kedves barátom. Egy év hamar eltelik, s oly jeles ifjunak mint te —

Mikor Kálmán ide ért beszédében, az óra tizet ütött; a cselédek az üvegfödött csillár gertyáit meggyújtották, s az erkély körül a holdtalan éj leeresztette fekete függönyeit. Kálmán egyszerre nemét a szédülésnek érezte, s karjával a támlányok egyikébe fogózott.

Ágnes atyjához sietett.

— Semmi, semmi — szólt ez hirtelen s mintegy erőt akarván magán venni.

Hederfáynak eszébe sem jutott, egy évig várni; azért közelebb lépvén Ágneshez, tiszteletteljesen ugyan, de oly felindulással, melyről az arczába szállt vér és szikrázó szemei tanuskodtak, szólt:

— Drága kisasszony! vannak hidegvérű, nyugodt emberek, kik várni tudnak, én szerencsémre vagy vesztémre, nem tudom, de nem tartozom ezekhez, azért határozzunk! kosárral akar-e ön halálosan sérteni és szomorítani, vagy kezével a legboldogabb halandóvá tenni? *Igen vagy nem?* Tudni akarom sorsomat.

Míg Hederfáy beszélt, Kálmán vonásai oly

ellenállhatlanul álmos és bamba kifejezést nyertek, melyet hasztalanul igyekeznénk leírni. Szemeit Hederfáyra szegezte, mintha meg akarna arról győződni, hogy valóban az ifju áll-e előtte, vagy csak a képzelet játéka mind az, a mi most csodás és kacskaringós kanyarulatokban hömpölygött s hengeredett szemei előtt. Tekintetében valami oly nevetségesen gyáva kifejezés volt, hogy Hederfáy alkalmasait hahotára fakad, ha most ráért volna Kálmán úr vonásait vizsgálni.

Ágnes az ifjunak e majdnem parancsoló hangon kiejtett, habár tiszteletet negélyző szavai által annyira meg volt lepetve, hogy pillanatra felelni nem tudott.

E közben Kálmán úr a támlányba zökkent s egyszerre oly virtuositást fejtett ki a horkolásban, hogy Anna, ki ez éneket ismerte, ijedten rohant ki az ebédlőből.

Ágnes büszke leány volt: ki bámulna, hogy e pillanatban, mikor atyjának szokott ily rögtöni elmámorosodása könyeket csalt szemébe, nem akart a felelettel késni.

— Ön, Hederfáy úr, rövid választ kíván, s csak két szó közt enged választást; magának köszönheti tehát, ha ily szűk határok közt a lehetőt a lehetlen elé teszem, s önnek határozott *nemmel* felelek.

IX.

Bolond egy történet! De ki tehet róla? Sok van a világban, mi maga magát csinálja, míg a korlátolt emberi ész mindennemű indokok keresésében hajkorázza el magát. Innen van aztán, hogyha valami non putarem történik — miként atyáink mondták — a bal a jobbat, a jobb a balt vádolja, pedig az ok messze kívül esik, régen készült, s mikor a kehely megtelt, sem a bal, sem a jobb kéz meg nem akadályozza, hogy kicsorduljon.

Ime! Hederfáy szépen, vagy inkább dehogy szépen! — megkérte Ágnest, s ez neki *veni vidi vici*-féle feleletet adott, persze *fonákul*.

Azután Anna rohant elő s szólította a cselédeknek, s Ágnes, mintha Hederfáy az antipodoknál volna, mitsem ügyelvén reá, segített atyjának fejét a támlány hátán elhelyeztetni, mert csak úgy lógott és inogott, mintha épen az övé sem volna.

De hát a felkosarazott Hederfáy? Hát ez mit

tett? mikor a szép Ágnes kimondta: *Jáke kepe-nyágu-féle itéletét.*

Mit tesz e két *román szó* s minő adomával van kapcsolatban? (tisztességes, nem aféle adomával, kérjük alássan!) azt akár melyik *erdélyi* ismerője önöknek elbeszéli.

Hederfáy Ágnesre meresztette szemeit; lát-szott rajta, hogy azt a mi történt, teljes lehetetlennek tartotta, s hogy a bájos teremtésnek rövid nem szava olyszerű hatással volt rá, mint egy feje lágyára eső malomkő.

— Ha így vagyunk — kiáltott fel dühösen — ezt sem bánom! de hogy ön ezt meg fogja keservesen siratni, arra szavamat adom, evvel négy lépcsőnkint robogott le a hágsón s kiáltott kocsisának, hogy fogjon.

De a kocsis holtrészeg volt. A kastélyban kellett tehát tölteni az éjet. Szobájába vonult tüstént, és hajnalban bucsú nélkül távozott.

Kálmán úr pedig egyszerre felrázkódván ál-mából, körülnézett s szemközt vele állt *Botond*, hű inasa, ama régi várnak előttünk már ismert hálószobájában, míg kívülről dühös zaj hallatszott, mintha az egész pokol kikelt volna ősi fészkeből s készülne Kálmán urat régi lakában zajos látogatással megtisztelni.

Igen, de nemcsak eddig van! — A szobát

egyetlen gyertya, mártott faggyugyertya — a garasos nemből — világította, s ez is Botond úr kezében volt.

— Mi a tüzes mennykő történik itt? — riadt fel Kálmán s ugrott ki ágyából, majd levervén lábáról Botondot, ki hirtelen félreszökött, s a hogy a torkán kifért, ordított: — Nyakunkon az ellenség!

— Hamar! gyorsan! — kiáltott Kálmán, pár pillanatnyi habozás után, azután magára huzta és hányta öltözetét, s a falról egy rémletes buzogányt leemelvén, kirohant a szobából.

Mikor az előszobába ért, ott találta az öreg nagyasszonyt, kinek szemei úgy égtek, mint az üszök, s hosszú ősz haja le volt eresztve. Mellette Bóra, sárgán mint az olaj, hasonlóul szétzilált hajjal s négy-öt vászonceléd mesésen hiányos öltözetekben; mindegyiknek valami világító eszköz, gyertya, vagy fenyőforgács a kezében, kik oly hangversenyét hallatták a jajveszéklésnek, hogy Kálmán urnak a füle zugott bele!

— Botrány! — kiáltott a nagyasszony oly kísérteti hangon, mintha az épen a a földből jöne s kinyujtotta nem tudni átokra, vagy áldásra, száraz karját s hófehér majdnem átlátszó kezeit, hosszú ujjaival.

— Iszonyuság! — riadt fel Bóra — de ki az oka?

— Micsoda botrány s micsoda iszonyuság? — szólt Kálmán, kettőt a nőcselédek közül fel-

buktatván s egyenesen az ajtó felé rohanván, míg az utóbbiak, Botond úr vizsga szemeitől óvakodva, rendbeszedték magukat.

— Megállj, szerencsétlen! — kiáltott Bóra, kinek meglepő hasonlatossága volt azon egy-negyed istenséggel, melyet, vagy kit Crebillon *iszonytató* szépnek s *rettenetes* bájosnak nevez, Alecto kisasszonykéval.

— Ereszsz!

— Nem, nem eresztelek — felelt vissza Bóra, Kálmán úr dolmányának szárnyát megragadván — késő minden! — Borz uram elragadta Ágotát, s most emberei csak bolondot üznek velünk, vak lármájukkal.

— Elragadta? — kérde Kálmán kinek lába a földbe gyökeredzett, s kinek vonásai pillanatra sugároztak. — Na hiszen, ha elragadta, — kiáltott azután erőtetett hanggal, — meg is adja az árát! — Utánam!

E kissé kétértelmű nyilatkozat után lerohant a hágsón, összeszedte embereit, s a helyett, hogy a veszélyeztetett falakat védeni készülne, ordított: — *le a dobogóval!*

A kapu felpattant, a dobogó, csörgő lánczain leereszkedett, s mihelyt Kálmán úr a híd zökkenését hallotta, magasra emelt buzogánnyal számos fegyveresei kíséretében kirohant a várból.

No de aztán volt is hadd el hadd!

Borz úr hova tette légyen Ágotát? elvitte-e

vagy ott hagyta? lehetetlen megmondanunk, de ő maga jelen volt az ostromon.

Közel a várhoz, három hosszú kazal gabnája volt Kálmán urnak; ezek közül az egyiket Borz sajátkezüleg meggyújtotta, s így történt, hogy a hadias képet, melyet nagy ecsetvonásokban vázolandunk, majdnem nappali fény világította.

Mihelyt Kálmán úr túl volt a dobogón, Borz urammal személyesen ütközött össze, ki mintegy várakozni látszott akaratlan ipájára s ellenségére.

— Itt vagy zsvány! akasztófárávaló! — ordított Kálmán, s buzogányával olyat koppantott Borz uramnak sisakfödött fejére, hogy szintúgy kongott belé.

Borz uram széles csatabárdját akarta ellene emelni, de az ütés által okozott szédelgése közben Kálmán átkarolta őt, jól megcsóválta, azután a vízzel telt várarkába dobta; úgy, hogy a víz mint valami szökőkút felcsapott körüle.

— Ezzel készen volnánk! — szólt Kálmán úr, kifujván magát, — most utánam!

Borz úr emberei, mikor látták, minő ugrást tőn házsártos vezérük, illa berek, nád a kert, eszeveszett futásnak eredtek.

Ha Kálmán urnak lova lett volna, egy szálíg összeaprithatta volna őket; no de ezuttal apostoli fogaton járt ő, és csodásan felszaporodott fegyveres népe, mert neki úgy tetszett, mintha az egész megye összefutott volna védelmére.

Borz úr csapata e közben messze előre járt,

csak kiáltása hallatszott, mint valami keservesen repedező rekedt trombitaszó.

— Ne hagyj! utána! csak egyet csípjetelek el! — Így kiáltott Kálmán úr, ki első volt az üldözők közt.

A szomszéd vár sötét tornyait már ki lehetett venni távolról, miként rajzolják le magukat a kék egen, de Borz urnak emberei egyszerre eltűntek, mintha valami függönyt eresztettek volna le mögöttük.

Mikor Kálmán lelkendezve s verejtéktől borítva, közelebb jött, látta, hogy ama függöny igen természetes, mert azt jó tova terjedő bozótos és bokros liget képezte, hol lesből könnyű lett volna neki és embereinek ártani.

Ez okon bölcsen azt határozta, hogy visszatér; miután Bóra, még azon nagyon valószínű esetben is, ha Ágota elragadtatásába beleegyezett, a szeretetreméltó vőlegény potyka-ugrása után, vissza fog a lángosra s a csigarétesre térni.

Épen sarkon akart tehát fordulni, mikor hallóérzékeit pokoli zene ütötte meg, mely mintha égből szállna le, zugott feje fölött. Kálmán föltekintett, s ki írja le dühét és meglepetését, midőn szemközt vele Borz uramnak kormos fészke, sajátos tündéri világításban ragyogott; de a mi majdnem kiugratta őt bőréből, az egy más váratlan jelenet volt, melyet ide sem mernénk írni, ha ennek valóságáért öreg krónikánk nem kötné anynyira az ebet a karóhoz.

Úgy volt! Nem lehetett kétkedni! Kálmán a vártornyok egyikének, kosáralaku messzekirugó erkélyében megpillantotta, alig egy félórával ez előtt a vár vizárkába igtatott kelletlenvejét, Borz uramat, ki vaskos karjai egyikét Ágotának, — mert szedte-vette teringette! ő volt! — mondjuk Ágotának dereka körül fűzte, s nyelvét ki nyujtotta Kálmán urra.

Ezen utóbbi fenyegetve emelte föl buzogányát, s esküt mert volna tenni, hogy Borz uramnak nyelve nem is nyelv, hanem valami vörös posztó-függelék, csak e bosszantó jelenet hatásának felfokozására oly hosszú és piros.

Igen, de — megálljunk csak — kérjük igen szépen : hogyan lehetett ama vár sötét éjjel tündérien világítva ?

És miként lehetett oly távolból Ágota kissasszonykára — ha mégis az volt — ismerni ?

És Borz uramnak még a nyelvét is látni ?

Mit feleljünk erre! Hogy mindaz igen furcsa, nagyban hihetetlen, s valami nagymérvű ókori kacsa-hoz úgy hasonlít, mint egy tojás a másikhöz, nem merjük tagadni! De hát a régi krónika mit vétett? Hát azt valami nyomorú, hazug ember irta-e? hát mi a leghitványabb hazugságokat áruljuk igazság helyett?

Tessék megkövetni magát — mi ezt kereken tagadjuk — nagyban aprehendálunk, s kikerjük magunknak az ily gyanusítást!

Kálmán úr ajkaira tajték gyűlt, mentsen az ég! hogy mindazon igen czifra és dühös szavakat ide írjuk, melyekben Kálmán úr nyilatkozott!

Mit volt mit tenni, az ellenséges várat be nem vehette; megfuvatta tehát a kürtöket, s megfordulván sarkán, hogy újra elől lehessen, hét mérföldnyi lépésre emelte lábát s kiáltott: — Utánam vitézek!

A vitézek hasonlót tettek, s Kálmán úr nem-sokára azon pontra ért, honnan Borz uramnak hadserege megfordult volt s hanyatthomlok kezdett visszafelé rohanni.

Ide érvén, oly látvány tüzte magát szemei elé, mi élénk tanuságot tön arról, hogy a mennyire sikerült a XVIII. és XIX-diki századnak a *sátán* denevér-szárnyait megnyirbálni, s a minő rossz kelete és hitele van köztünk a boszorkányoknak és egyéb ördögös csöcselék népnek: annyira szabad terünk volt még azon időben, melyet itt valóhíven igyekeztünk vázolni.

Volt már alkalmunk néhány kissé különös, hogy ne mondjuk bohó és hitetlen jelenetet feljegyezni, de mindez semmi, sőt miként a török szomszéd mondja, a semminél is kevesebb volt, a mit most Kálmán úr megpillantott.

Mondva volt, hogy Borz uram a szerencsés nőragadó s a vizpróbát kiállt őskori Tamino, hogy vitézei jobban lássanak, egy kazlat gyujtott meg, s ennek fakó világánál hajtotta végre azon kárhozatos merényt, melynek következtében

most Szécsi Agota Borz vitéz ősi várában szállásolt.

Ezen égő kazal a többivel megosztotta lángját, s míg Kálmán s vitéz csapata, a meg Borz-talanított ellenséget tüskön-bokron át üldözte; addig a kazlak nemcsak lángot vetettek, hanem le is égtek, s mivel Eol király, — ki ritkán marad ki az ily tréfákból — pár kóbor nyíri széljankót küldött a hely színére, megtörtént, hogy az egész tér, Kálmán uram vára és azon bozontos bokorliget közt, valóságos lángtengerré vált.

Ezen a sustorgó elemek s a füsthasábok széles alakokat öltvén magukra, hengerbocot és cigánykereket hánytak, s olykor úgy tetszett, mintha maga a purgatorium elevenedett volna föl Kálmán urnak bámuló szemei előtt. Ugyanis neki úgy rémlett, mintha egyszerre itt-ott a lángok és füst között egész sereg óbégató és jajveszékítő tündéralak emelkednék föl. A furcsa ebben az volt, hogy ezen alakok közt egészen koronkízüli egyéniségek szerepeltek. Például huszárok, angol mülovarok, gőzmozdonyok vezetőikkel, tornyos elefántok, pesti, bukaresti és afrikai oroszlánok. Mindezek össze-vissza hemperedtek és gurultak, és Kálmán urnak vitézeivel összeelegyedvén, oly rémséges zsinatot ütöttek, hogy Kálmán urnak szeme fénye kezdett veszni.

Mivel pedig — a mint láttuk — nagyon bátor ember volt, meg nem ijedt e sajátos nemétől a

délibábnak, hanem ráordítván szanaszét foszló seregére, hogy csak utánam vitézek! neki rohant a lángtengernek s oly dühös futamodást vön, hogy a vele találkozó kísérteteket két-három darabbá tépte, s nehányat az alkalmatlanabbak közül, buzogányával egészen pozdorjává silányított.

Alig volt 3—400 lépésnyire várától, s már csapatja megint körüle sereglett s vele versenyt futott, mikor egyszerre egész várát valami leirhatlan fényben pillantotta meg, mintha a kerítés és főépület rubin és smaragddal elárasztott szőnyeggel lett volna borítva. Maguk a torony szélkakasai óriási arányokat vőnek s a mi Kálmán urat nagyon felboszantotta, oly gúnyosan kezdetek kukorékolni, oldalait szárnyaikkal verni, s tarajos fejeiket hajtogatni, mintha mind eszköz veszett volna.

— Ördög és pokol! — kiáltott föl Celestin, a színész — ah, mit beszélünk!? Kálmán úr. Már csakugyan ideje e káprázatnak véget vetni s e hőbörtös népet civilizálni. — Evvel megcsóválta buzogányát feje körül, s rendet készült csinálni; mikor lába a földbe gyökerezett s olyat látott, mi egész dühét felingerelte s miről nem is álmodott.

— Helyet — itt! — ordított — ki? — nem más, mint Borz úr, ki mint a szélvész robogott elő egy ötfogatú szekéren.

A lovak habosak voltak, a szerszám vörös, a

szekérnek kerekei felkavarták a szikrázó perjét s egész lángkarikákat hevenyésztek.

Borz úr maga hajtotta a prüszkölő s nyerítő táltosokat, s mellette ült Ágota, egészen oly pongyolában, miként a gonosz rablólovag őt hóvánkosaiból kiemelte.

Ha még egy hüvelykkel kevesebb borította volna nimfai tagjait, lehetetlen leende egy hangot is öltözetéről mondanunk.

A minő dühös volt Kálmán, ki marni, ütni, vágni akart s nem tudott mozdulni, oly jó kedve kerekedett Borz urnak és Helenájának. Nevettek, hahotáztak, s míg Kálmán magához tért volna, s a vitéz sereg az ijedelem hurkaiból szabadulna, elhajtattak Kálmán úr előtt s füstfellegekben tűntek el, mintha épen soha ott sem lettek volna.

— Láttá kegyelmed? — kiáltott föl Botond, — ki ura mellett állt valami rémséges fabuzogánnyal, melyből arasznyi szegek nyultak ki.

— Láttam ám! — felelt dühösen s tagjait nyujtogatva Kálmán. — Utánuk!

— Megállj, hitvány halandó! — bömbölt mély földalatti hangon egyszerre az ősatya, ki ott termett, s egy hosszú póznát tartott a rohanni készülő Kálmán és Botond elé!

— Nem állok meg biz én! kövesse meg magát kegyelmed — ordított Kálmán, s felemelvén buzogányát, olyat kollintott az ősatyus póznájára, hogy az öreg nedélyes kísértet meghajlott,

míg az igénytelen pózna akkorát kondult, mint a nagy harang a szt. István tornyában.

— Kálmán! Kálmán! — ébredj föl! — hiszen úgy hányod-veted magadat az ágyban, mintha szét akarnád zúzni! — szólt Anna.

— Ide jer, ha jó kell! — kiáltott Kálmán.

— Térj magadhoz, jó Kálmánom! én vagyok, Annád.

— Ah, ah, te vagy az, Anna? Nem, nem! káprázat, ismerem, ismerem kendet, ide ne jöjön ősatyám, mert mindjárt összetöröm!

— Én vagyok, Annád — ismétlé a kedves nő, s hófehér karjaival átölelte férjét.

Kálmán fölnyitotta újra szemét, körül tekintett; XIX-dik századi hálószobájában volt, s előtte kedves, kedves szelid szerető Annája!

X.

Lássuk már, mi történt a nemmel megajándékozott s felkosarazott Hederfáyval?

Ó, bár minő hideg büszkén távozott Szécsvárról, a méreg ette.

Kosár! Kosár!! Hederfáynak! még pedig oly hölgytől, ki ellensége, vetélytársa, Szerémváry iránt kegyesnek mutatkozik! Ez sok! ez több mint a mit e nehéz természetű s rossz máju ember el tudott tűrni.

Jó lovakon, gyorsan, sőt hihetetlen gyorsan utazni, azon merények közé tartozik, melyekkel a fiatalság nálunk kérkedni s dicsekedni szeret. Hederfáy lovai hiresek voltak, kocsisa mintakocsis és loápoló, ki e mellett ostorával úgy tudott bánni, mintha az kezének folytatása volna.

— Gyurka! — szólt Hederfáy mihelyt kiértek a faluból, — ha négy óra alatt Pestre szállítsz, a megérdemlett büntetés helyett részegségedért, tíz pengő üti a markodat.

— Meglesz uram! — viszonzá Gyurka, s

valóban három óra s háromnegyed alig telt el, s az üllői utczába értek.

Ezen egész idő alatt Hederfáynak csak egy gondolata volt, de kettős, megbosszulni magát Szerémváryn és egyszersmind Ágnest megszegyéníteni.

Oly ember, mint ő, nem válogatott az eszközökben; neki tökéletesen mindegy levén, mit mond a világ, s helyesli-e tettét vagy nem.

Hanem oly könnyű nem volt a feladat, miként azt a bosszú első rohamában gondolta. Két dologra nézve azonban tisztába jött.

Ágnest Szerémváry személyében megbüntetni, azután iránta minden kimélet nélküli lenézést tanusítani; olyat pedig, mely képes legyen gyanura adni okot, s Ágnesnek a társaságból kirekesztését előidézni.

A szeretetreméltó ifjú uracs Szerémváryt igen jól s közelebbről ismerte. Azért az egész majdnem négy órai út hosszában perczig sem azon törte fejét, megbosszulja-e magát vagy nem? hanem csak azon, hogy ezt miként hajtsa végre.

Egyszerre egészen új eszme kelt forró agyában s rákiáltott kocsisára: — ember vagy Gyurka! tied a tíz pengő! és most hajts egyenesen a szél-utczába, mikor füttyentek, állj meg.

Szerémvárynak a szél-utczában volt szálása, s Hederfáy ismervén az ifjú szokásait, tudva, hogy a reggeli órákat munka közt szokta tölteni, hitte, hogy őt alkalmasint otthon leli,

A füttyentésre Gyurka az utczának egy csinos háza előtt megállt, s Hederfáy leugorván szekeréről, csak annyit mondott inasának: — Az «Angol királyné»-hoz! — rendeljen ön két szobát számomra s egyet magának, a lovakra gond legyen.

Mikor Hederfáy kocsisa megállt a kijelölt ház előtt, mintegy tíz óra lehetett.

Látszott, hogy emberünk rohamos indulat sugallata alatt van; mintha nem akarna időt engedni magának a gondolkozásra. Arcza égett, szemei szikráztak, s pár percz múlva, mikor Szerémváry szobájába benyitott, ezen utóbbi azt hitte, hogy valami szerencsétlenség történt.

Épen egy asztal előtt ült valami megkezdett vörösréz kép előtt, kis kalapácsal kezében, mikor Hederfáy berohant.

Szerémváry a legnagyobb udvariassággal sietett e szokatlan órai, s magában is szokatlan látogató elé.

— Jó, reggelt Hederfáy! — mond, míg vonásai meglepetést, még pedig nem a legkellemesb nemüt árulták el.

— Van-e önnek ideje pár komoly szóra felelni?

— Igen uram! — viszonzá Szerémváry, mihelyt látta, hogy Hederfáy nem tegezi.

— Rövid leszek — viszonzá a jött. — Tudni akarom, mennyire ment ön a szép Szécsi Ágnessel?

— Mennyire mentem? — Nem értem önt. —
De kérem, foglaljon helyet.

— Semmi szükség erre! világosabban szólok
tehát, mivel ön szándékosan nem akar engemet
érteni. Minden viszonynak valami hölgygyel
célja van, kérdem, elérte-e ön e célt? Ez, gon-
dolom, elég világos s remélem, habár lángésznek
nem is tartom önt, hogy most már megértett?

— Kevesebbé mint valaha uram! — szólt
Szerémváry szigorú hangon. — Kinek azon sze-
rencsége van, hogy Szécsi Ágnes kisasszonynak
udvarolhat, annak csak egy célja lehet: szivét
és kezét megnyerni. Én nem udvarlok neki, s kö-
vetkezőleg legyen szives ön kérdését máshoz in-
tézni.

— Ön ezt meri nekem felelni?

— Többet uram! azt, hogy én ily hangon
tett szentelen kérdésekre nem tudok s nem szok-
tam felelni.

— Szentelen ön maga! — riadt fel Heder-
fáy. — Ön Ágnes kisasszonynak udvarol, de mint
az ily iparlovagok s kalandorok szokása, atyjá-
nak háta mögött; — én kinyilatkoztatom, hogy
Ágnes kezét ön soha sem fogja elnyerni; a mi
pedig előttem tudva levő viszonyát e könnyelmű
személylyel illeti, majd segíteni fogok rajta, hogy
a világ mielőbb megtudja, miként szokták az ön-
höz hasonló hitvány éhenkórász grófok a ven-
dégszeretetet s meg nem érdemlett leereszkedést
hálálni.

— Uram! — mond Szerémváry, ki pillanatig sem vesztette el hideg vérét, — ha eddig torkára nem vertem szavait, annak köszönje, hogy gentleman vagyok s tudom, minő uton kell egy Hederfáytól elégtételt kérnem.

— A bagoly is úr fészkében.

— Ön lekötelez engemet, ha tüstént távozik! barátaim nem fognak késni önnel tisztába hozni a többit.

Hederfáy hahotára fakadt. — Hogyan, pimasz! — kiáltott fel, — még párviadalra mersz engemet kihívni? Te, ki grófi czimed daczára kontrarkodásaid után élsz; míg nekem hetedik szépapám is úr volt. Pár ökölcsapás az ily ficzkónak.

Evvel Hederfáy Szerémvárynak rohant, de nagyban felsült, mert az ifjú művész igen eszén járt, s a feléje törő hivatlan vendégnek karjait oly gyöngédtelenül ragadta meg s facsarta hátra fele, hogy a fájdalom egy sikoltást csalt ki kebléből.

Védte magát a hogy tudta; de ez semmit sem használt, Szerémváry őt maga körül forgatva az ajtóig hempergette, azután az örvénylő séta folytatására egyet hengerített rajta, s így igtatta őt az előszobába, s ajtaját bekulcsolta. Egyébiránt *betűszerint életből vett jelenet.*

Mikor Hederfáy kezeit szabadon érezte, s az önkénytelen forgás által okozott szédülés elmúlt, az ajtóhoz rohant, s kezdte azt feszíteni.

— Azt tanácslom önnek — szólt Szerém-

váry, ki már újra asztala mellett ült s a megkezdett képet vizsgálta, — azt tanácslom önnek, menjen haza. Holnap reggel segédeim önnél lesznek! Ha pedig itt botrányt akar előidézni, sajnálom, de kénytelen leszek önt ledobni a hágsón.

— Ah, ah! szerencsétlen gazember! — ordított Hederfáy magán kívül. — Várj! nem vesztess semmit azáltal, hogy vársz, megtanítlak! — de úgy, hogy egész életedben meg fogsz emlegetni.

Szerémváry elmosolyodott, de nem felelt semmit, hanem egész béketűréssel folytatta munkáját, míg Hederfáy káromkodva, mint a basi-bozuk, rohant le a hágsón.

Mikor a csörömpölés elmúlt, az ifjú művész darabig csendesen dolgozott, azután egy támlányba ült, s szép halvány arcza a mély elmerültség kifejezését nyerte.

— Mit csináljak most ezen emberrel? — szólt magában, vagy inkább gondolataiban. — El kell hozzá segédeimet küldenem, s bizony igen könnyen meglehet, hogy agyonlő. Azt kérdezhetné valaki, ha életem nem ér-e többet, mint az övé? s hogy a vásár igazságos-e? mikor az egyik mérlegben a legkiállhatlanabb, s leghaszontalanabb emberek egyike ül, szép régi névvel s néhány

zsák pénzzel! a másikban, igen egyszerű ember ugyan, de becsületos, s ki senkit sem sért, senki- nek utjában nem áll; de képes minden szaváért és tettéért a felelősség terhét magára vállalni? Mindamellett e vásár oly szükségesség, mely alól ki nem vonhatom magamat! — Legyen tehát, én nem kerestem a bajt! Oh! ha igaza volna! ha valóban elnyerhetném Ágnes kezét, be örö- mest lemondanék minden vagyonáról!

Szerémváry gondolatait sokáig kísérelhetnék, talán ha ezt tennék, jobban megszeretnék őt! sőt gondolatainak e leleplezése, kulcsa lenne azon kételyteljes, olykor az ingadozás külszínét viselő viszonynak, mely közte s a kedves gyermek közt valóban létezett.

De jobb, ha a cselekvés terén tapogatózunk tovább, s abból a mit tett, s miként tette, hozunk ítéletet arról, a mit gondolt.

Szerémváry, miután kezeit gondosan meg- mosta, s házi, kissé művészi pongyoláját leve- tette, felöltözött, s odahagyta szállását.

Komoly ember komoly dolgot sohasem hajt könnyelműen, még kevesebbé hetvenkedések közt véghez. Párviadal — főleg pisztolyra — minden valóban bátor férfiú előtt igen komoly dolog; mert ha elszántságában keveset is gondol avval a mi rajta történhetik: igen sokat kell gondolnia avval, a mi másan, sőt másokon történhetik.

Vannak idők, mikor a segédek meghívása is kényes dolog. Ez becsületbeli ügy levén, senki

sem huzza ki magát örömet ily szolgálat alól, mely pedig olykor igen nehéz áldozattal jár.

Hederfáynak gazdag, hatalmas rokonai voltak; Szerémváry egyedül állt a világon. Ő senkire sem támaszkodhatott, senkit nyugodt lélekkel nem ránthattott azon veszélybe, mely a Hederfáy részére szerencsétlenül kiütendő párviadal esetében, még a segédekre is várt.

— Mit tegyen tehát? — ez volt a kérdés.

— Tudom már! — kiáltott fel egyszerre. — Nekem idegen kell, ki nemsokára távozik, s kit egy vagy más okon, főleg azért, mert párviadalban mint segéd lépett föl, üldözni nem lehet, vagy a ki az ily üldözéstől nem fél. Ilyen most kettő van Pesten, együtt laknak; egyik az én jó angol lordom fia, a másik művész mint én, és francia, barátok, az én barátaim is, tegyük egy kísérletet.

Mikor Szerémváry ezen elhatározáshoz ért, látszott, hogy vonásai minden aggódó kifejezéseket elvesztették.

Nem tartozott pedig a matamorok, sem a sacripánok osztályához; nem örült annak, hogy párviadali hősként bámulja a világ, de legkevesebbet sem félt; egyáltalában nem ismert félelmet. Aztán szeretett élni, szeretett nagyon! reá nézve, úgy hitte ezt, igen gonosz tréfa leende, ha oly hitvány ember, minőnek ő Hederfáyt gondolta, talán ismerte, le találná őt löni, s épen most, midőn szive telve volt szerelmével;

mert Szerémváry halálosan szerelmes volt Ágnesbe.

Mindamellett e pillanatban aggodalmát épen az szüntette meg, hogy verekedhetik, mert segédek kaphat.

A helyett, hogy öt angol és francia barátjaihoz kísérnők, talán jobb, ha másnap reggel a kitűzött helyen és órában találkozunk vele, még pedig két segédével.

Ebből világos, hogy a két férfiú, egyik az ifjú lord Elgin, mintegy 30 éves, a másik Mr. Cambron, 25—26 éves, festő és zenész egy személyben, elfogadták a meghívást.

Mivel azonban lord Elgin erre nem volt elkészülve, s valahova ígérkezett, csak Cambron úr ment Hederfáyhoz vele tudatni a dolgot.

Elgin lord a segídséget is csak föltételesen fogadhatta el, azaz: ha akadályozva nem lesz, de ez esetben ígérte, hogy helyettesről fog gondoskodni. Cambron kész volt, Hederfáy segédeit egy bizonyos órában elfogadni, s velök együtt a viadal föltételeit tisztába hozni.

Hederfáy a kihívást büszkén fogadta s az újabb tanácskozást feleslegesnek nyilvánította, mivel ez a helyszínén is megtörténhetik.

A találkozás a szép budai hegységekben történt, Hederfáynek egyik barátjánál, Körmendynél, ki egyszersmind segéde is volt, s a nyári

hónapokat bájos kilátásu villájában töltötte. Hederfáy nem jött egyedül, második segédje, Örkenyi nevü jeles fiatal ember, kísérte őt.

A reggelit készen találták; reggeliztek, beszélgettek, s mikor kilencz óra közeledett, s Szerémváry még meg nem jelent, Hederfáy fölkel az asztaltól, a kertbe sietett, nyugtalanul járván fel s alá, s szemmel tartván az utat, melyen Szerémvárynak segédeivel együtt érkezni kellett volna.

— Ah! ott jönnek — kiáltott fel s azonnal visszasietett barátihoz, kik már a pisztolyokat elkészítették.

Egy Pestről oda rendelt sebész a mellék szobák egyikében várt. Más senkisem volt jelen, mert a cselédeket jókor eltávolították.

Most már a párviadalt kellene leirnünk, a mi a legegyhangubb s unalmasb leírások egyike, s régen megszűnt az olvasókat mulattatni.

Mindazáltal itt oly valami történt, mit leirhatunk s elbeszélhetünk, a nélkül, hogy százszor leirt dolgot ismételjünk.

Mihelyt Hederfáy kilépett segédeivel a vilából, s a kertnek szépen kanyaruló széles útján a lordhoz közeledett; ez hirtelen megállt, mintha valami kigyóra lépett volna.

— Ah! ah! megálljunk csak egy kissé! — szólt hevesen, s megragadván bal kezével Szerémváry karját, a jobbiknak ujjával Hederfáyra mutatott: — kicsoda ezen egyéniség, s mit keres itt?

Meglehet, hogy Hederfáy a feléje nyuló ujját jól kivehette ugyan, de a kérdést nem hallotta.

Szerémváry azonnal felelt.

— Ez Hederfáy úr, épen az, kit kénytelen valék párviadalra kihívni!

— A lord összeszorította ajkait, de nem felelt semmit, hanem csendesen bevárta, míg Hederfáy segédeivel együtt megérkezett, s a segédek épen készülöben voltak a viadal helyét kijelölni.

Mihelyt Hederfáy oly közel jött, hogy a lordot megismerhette; vonásai tüstént elvesztették azon szemtelen lenézö kifejezést, melylyel Szerémváry felé közeledett.

— Egy pillanatnyi béketürést, uraim! — szólt az angol, szemeit Hederfáyra szegezvén. — Ha nem csalódom, uram — folytatá azután a szembetünöleg elfogulttá vált Hederfáyhoz lépven, — nekem volt már szerencsém önnel Wiesbadenben találkozni?

— Meglehet, uram — viszonzá Hederfáy büszke tartásra erőltetvén magát — én tavaly voltam Wiesbadenben, s ott elég ember fordul meg, ön is köztük lehetett.

— Minden kétségen kívül, uram; sietek tehát önnek, miként tapasztalom, kissé gyöngefogatu emlékező tehetségét felüdüteni. Ön nekem 2000 fonttal, azaz: 50,000 frankkal tartozik, mert jót álltam önért ennyi pénz erejéig 24 órára, s ön —

megszökött. — Fejtse meg ön nekem magaviseletét, gróf úr!

— Nem vagyok gróf! — felelt durván Hederfáy, — ez [is egyik bizonyosága annak, hogy ön téved.

— Nem gróf? — Várjunk egy kissé, — evvel az angol kihuzta tárczáját, s egy kis keresgélés után abból egy látogatási jegyet vett ki, — ime önnek látogatási jegye: *Le Comte Ákos de Hederfáy*. Én e jegyet önnek Hégyirája után mindig magammal hordom — szükség esetére.

Lord Elgin átadta a jegyet Körmendynek.

— Mindez hazugság, — szólt Hederfáy, míg oly vörös lett mint a pipacs, — családjunkban egy gróf sincsen; én pedig sohasem láttam önt, legalább nem emlékezem rá.

— Ah — ah! ön tehát egy köznapi csaló és iparlovag.

Hederfáy karját emelte föl.

— Nyugalom, uram — mond az angol, nem is hunyorítván szemével — ha önnel Belgiumban vagy Franciaországban találkoztam volna, egyenesen a rendőrséghez folyamodnám, — itt önnek rokonai vannak, vagy lehetnek, talán neje és családja, — ezeket tehát kimélni akarom, s kérdem öntől: mikor szándékozik pénzemet megfizetni, vagy arról nekem érvényes váltót kézbesíteni?

Lehetetlen Hederfáynak zavarát leírni. — E pillanatban a kies nyári lak tulajdonosa hozzá

lépett s ezt sugta neki : — Barátom, siess e dolgot mielőbb, sőt rögtön tisztába hozni, ez igen csunya historia !

Hederfáy e szavak után magához tért s összevonván sűrű szemöldeit, összpontosított gúnynyal szólt, Szerémváryhoz intézvén beszédét, a nélkül, hogy az angolt feleletre, vagy csak egy tekintetre is méltatná. — Értem az egész cselszövényt ; de ha ön azt hitte, hogy egy Hederfáy ellen intézett ily vád és követelés hitelt nyer, s ön gyanusítván engemet, egéruat nyer s talán a párviadal alól kibuvik, nagyban tévedett. Ön volt a kihívó, nem én ; itt vagyok önnek szolgálatára, tessék elfoglalni helyét.

Szerémváry, kit az angol felszólalása nem lepett meg kevesebbé, mint a vádlottat magát ; de ki a lordot igen jól ismervén, tudta, hogy ez ily vádat csak bűnös ellen képes emelni, szántalmas mosolylyal ajkai körül szólt : — ha önnek segédjei beegyeznek a viadalba, én készen állok !

— Magam is kíváncsi vagyok — szólt az angol pisztolya agyát zsebkendőjével törülgetve, — minő ürügyet fognak a gentlemanek találni, hogy e hitvány csaló ügyébe avatkozzanak !

— Ön e gázságért s rágalomért elégtételt adand nekem ! — kiáltott Hederfáy dühösen — ha emlékezetem nem csal, épen ön az, a ki pénzemmel megszökött.

— Nyomorú ! — kiáltott föl az angol ; azután szólt : — lord Elgin nem szokott zsebtolvajok-

kal golyót cserélni, sem párviadalaikban segédkedni. — Evvel Szerémváryhoz fordult, s szives hangon folytatá: — sajnálom uram, hogy önnek ily emberrel van baja, de kénytelen vagyok visszahuzni szavamát.

— Én is — tev é hirtelen hozzá a másik segéd.

— Ha a dolog így áll — kiáltott fel haraggal Körmen dy — ha te tüstént tisztába nem hozod e dolgot, én is visszahuzom magamat.

— Én pedig példádat követem — mond Örkenyi.

— Legkisebb kétségem sincsen benne — szólt Szerémváry mindig hideg udvariasan, — hogy önnek uram könnyű lesz a dolgot tisztába hozni, főleg ha fizet, s mivel a kibivás áll, tehát a mi most félbeszakadt, folytathatjuk később.

— Nem gondoskodtak önök rendőrségről, hogy ha e gyönyörű cselszövény nem sikerülne, miként nem is fog sikerülni, előlépjen s a viadalt megakadályozza? — szólt Hederfáy gunyosan.

— Dröle! — kiáltott fel vállat vonva Szerémvárynak második segédje, — ki miként mondtuk, franczia volt, s az angollal együtt udvariasan köszönvén, de nem Hederfáyynak, mindketten megindultak, intvén Szerémvárynak, hogy kövesse őket.

Vannak helyzetek, melyeket igen nehéz élethűen leírni, s melyek mégis a párviadatok történetében nem egyszer jöttek már elő,

Világos, hogy az angol Hederfáyt leálczázta, s ez minden áron ki akar bujni a vád alól. Ez okon változtatta meg hirtelen bosszutervét s tette azt, minek ezennel tanui leendünk.

— Megálljanak önök! — kiáltott a két távozóra, mert Szerémváry maga nem mozdult helyéből.

— Ha önök becsületes emberek, úgy kötelességük meghallgatni, a mit nem önökért, különösen nem önért, ki magát lord Elginnek nevezi, hanem egyedül segédeim megnyugtatóására mondani akarok.

A két segéd megállt, s a beszélő felé fordult, ki hevesen folytatá: — Ön, gr. Szerémváry, tudja, hogy elhatározott ellensége vagyok, a mit nem is titkolok; de ön magyar nemesember, s itt egy honfiának becsülete forog kérdésben, tehát ön maradni fog s már csak azért is megvívni velem, hogy e szemtelen kalandoroknak hontársai ellenében igazuk ne legyen.

— Ön látja uram, hogy én nem mozdultam helyemből; de segédeim becsületességéről tanuskodhatom. Lord Elgint egész Anglia ismeri. Másik segédem franczia, kinek neve ön előtt sem lehet ismeretlen, miután Cambron a neve, mint nagybátyjáié, a híres Cambron tábornoké volt, kinek a waterlooi ütközetben adott felelete történelmi adomává vált.

— Ön tehát engemet csalónak tart? — kiáltott rá Hederfáy.

— Allons ! — mond a francia — ügylátszik újra kezdődik a dolog !

Szerémváry kérő tekintetet vetett segédeire, s ezek megálltak újra, mert már megfordultak volt.

— Én nem vagyok följosítva uram, — folytatá Szerémváry — arra, hogy önt csalónak tartsam ; engemet meg nem csalt, bár kinosan sértett s irántam mindig ellenséges indulattal viseltetett. Én azt hiszem, hogy a dologban egyik vagy másik részről tévedésnek kell lenni, s ez okon mondtam, hogy elhalasztandó párviadalunkról nincsen okunk végkép lemondani.

— Én pedig ezennel kinyilatkoztatom — mond Hederfáy — hogy ezen urat, ki magát lord Elginnek nevezi, ma láttam először.

— A mit ön állít, képtelenség ! Ha én 50,000 frankot vesztettem volna, ezt a bank nyerte volna, nem én ; tudtomra ő croupié sem volt, hogy e részben tanuskodása hitellel birjon. A bankban egyszerre alig van több 25,000 franknál, s így nekem a bankot kétszer kellett volna *megkettőztetnem* ; ez nem maradhatott volna titok, s ily nagy nyereségekről vagy veszteségekről a wiesbadeni játékbanknak jegyzékei volnának. Önnek állítása tehát a mellett, hogy hazugság, ügyetlen is. — Állítson ön tanukat !

Minden szem lord Elginen függött, kinek ajkai körül gúnyos mosoly lebegett, azután szólt : — mióta kell két gentlemannak tanu, ha fogad, vagy egymásnak becsületszavát adja ? Azonban őszin-

tén meg kell vallanom, hogy ön nem utolsó ügyvéd, és szónok is, a mint látom; de egyet feledett, hogy Wiesbadenben nemcsak a nagy játékteremben játszottak a fürdővendégek, hanem *fogadásokat is tőnek*, s hogy ön tőlem három ily fogadást nyert, melyeket én ki is fizettem. Tehát igen jól ismerhet engemet: de miután ön minden pénzét elvesztette s egy fogadás által akart újra pénzéhez jutni, sőt többhöz; én egy ily fogadásba beleegyeztem. Minden szerencsés esetleg az ön részén volt; de ön vesztett s aztán megszökött. Ime a való!

— Remélem, — mond Hederfáy kinek vonásai elvesztették büszke kifejezésüket, — hogy ön e szemtelen hazugságokat vagy bebizonyítja, vagy visszavonja. Én ismétlem, sohasem látam önt.

— Önnek tanuk kellene a becsületben járó dolgokban? Ez új előttem, de egyről bizonyossá tehetem, hogy mi angolok pénzzel fizetünk, ha tartozunk, fogadunk, vagy valaki jót áll értünk, s nem búvunk oly alávaló kifogások mögé, mint ön.

— Isten önökkel urak! — mond az angol mérgesen, mert tökéletesen kimerült béketürese — a mi pedig önt, Monsieur Le Comte Ákos de Hederfáy illeti, ön fizetni fog! — azután verekedhetünk, ha tetszik.

XI.

— Mi fog most történni? — kérdezte Hederfáy — úgy látszik önök igen eszélyesen intézkedtek; de ha ön, ki magát lord Elginnek nevezi, s a gróf úr azt hiszik, hogy így kibúvhatnak a párvialdal s az elégtét alól — melylyel nekem tartoznak — tévednek.

— Ez csak tőled függ, barátom — szólt Körmendy — hozd tisztába dolgodat ezen úrral, s gondolom, minden rendbe jő.

— Köszönöm a jó tanácsot! — viszonzá büszkén Hederfáy — de nem szorultam reá. Ha ti engemet képesnek hisztek oly alacsonyságokra, minőket rólam e sehonnai állít, akkor találok másokat s arra, hogy ezen urakat viadalra kényszerítsem, lesz elég módom! Vigyen benneteket az ördög!

E szavak után a dühös Hederfáy elrohant s az egész társaságot a faképnél hagyta.

Szerémváry is eltávozott segédeivel.

— Nem szeretem az ily históriát! — mond Körmendy, állásba tévén magát.

Evvel ő is intvén a kissé távol álló s a dolgot sehogysem értő sebésznek, a pisztolyokkal együtt behaladott a villába.

Végre a sebész is el nem akarván bizonyos sérülteit, a nagyon is bizonytalan sérülendőkért hagyni, egy pohárka anisettel, melyet megivott, s a tiszteletdíjjal, melyet Körmendy mint gentleman megfizetett, odahagyta a lakot.

Körmendy becsületes ember volt; s még mindig azt hitte, hogy az egész intermezzo vagy kicsinált tréfa, vagy tévedés. Várjunk! — szólt azután — nincs oly hosszú, minek vége nem volna, megtudjuk ezt is előbb utóbb.

Így tünődött Körmendy, míg végre erőt vevén magán, szivarra gyujtott.

Miként tudva van, budai kedves erdőségekben s hegyekben sok pesti s budai nyaral, s ezek közt tudós urak is. Ezek közül kettőt meghívott volt Körmendy ebédre, mire szintén a párviadali légyott kitűzése alkalmával Hederfáyt is; de ki nek megjelenésére most már nem számított.

A két tudós meg is érkezett, még pedig egész zsák fűvel, s lepkékkel teletűzött kalapokkal.

Mikor már az ebéd javában folyt, egyszerre csak betoppant Hederfáy. — Jó étvágyat urak! — szólt szokatlan udvariassággal — bocsánat ha későn jövök, sokat kellett végeznem ily rövid idő alatt.

Hederfáy alkalmasint kocsin jött, de azt közel a villához hagyta el, mert oda gyalog érkezett — azért nem hallotta őt senki.

— Ah! — mond Körmendy — tehát végeztél valamit?

— Igen, — de erről később — tévedés volt az egész.

— Remélem az angol részéről? — kérde Körmendy.

— Igen, kissé az ő, és nagyban az én részemről. De mindezekről később.

A tudósok eközben a jó étkekkel valának elfoglalva, mi alatt egymás közt görög és latin fű és pillangó nevekkel fűszerezett kissé szaggatott párbeszédet folytattak.

— Ülj le barátom! — szólt Körmendy az ujon jöthöz — ki nem is várt több kínálást, hanem leült; de az egész ebéd közben elfogultnak látszott.

Körmendy jobbnak vélte a társalgást más térre vezetni, s így ez a napi események, fűvészi és állattani tárgyak körül forgott.

Ebéd s kávé után a két tudós búcsut vön s podgyászával együtt elsétálgatott.

Körmendy és Hederfáy pedig kiültek a szép nyitott erkélybe, honnan felséges kilátás nyílt, s szemeiket még emellet a kert sima gyöbének dús virágágyain legeltethették.

Szivarra gyujtottak.

— Most beszélj! — mond Körmendy.

— Halld tehát, a dolog elég rövid; de mielőtt elmondanám, egy kérdésem van.

— Parancsolj!

— Tudnál-e nekem 20,000 pftot kölcsönözni, vagy legalább egy ily összeget szerezni?

— 20,000 forint? hiszen ez épen annyi, a mennyit tőled az angol követel?

— Úgy van! és épen azért intéztem e kérdést hozzád.

— Te, tehát valóban tartozol neki?

— A hogy veszi az ember, egy sor írásommal sem tudja követelését bebizonyítani, s így remélem, hogy vele barátságos úton kisebb összegbe is megegyezhetem!

Körmendy rábámult. — Megállj csak! — szólt azután — de ha tartozol neki, akkor nincs lealkuvásra mód; mert ő sokkal érvényesebb záloggal bír, mint akár 1000 kötlevel!

— Mivel bírna ő, miután egy sor írásom nincs kezei közt?

— Becsületszavaddal!

— Kein Bruder im Spiele! — mond Hederfáy. — Az egész meggondolatlan tett volt tőlem; annyira meggondolatlan, hogy nemis emlékeztem rá, s annak sohasem tulajdonítottam fontosságot. — Volna jó dolgom, hogy magamat új bajba keverjem, miután már is elég van.

— Hm! de hiszen ez a te okoskodásod valami borzasztó? Egy kérdést, míg én is felelnék: kártyán vesztetted-e ama nagy összeget vagy fogadtál?

— A hogy veszi az ember!

— A hogy veszi az ember? te mindig e mondat-
tall felelsz; de vannak dolgok, melyeket a be-
csületes ember csak egy módon vehet!

— Pedans! rád nem ismerek!

— De én nem ismerek reád!

— Még mind nem feleltél kérdésekre; ad-
hatsz, vagy szerezhetsz nekem 20,000 pengő fo-
rintot?

— Nem adhatok, mert magamnak sincs fele
is; a szerzés is most nehéz és káros, 35 százalék
nélkül álmodni sem lehet ily összegről, s ennyibe
is csak nyájasabb s már jól felhízott uzsorásaink
egyeznének bele, *ha egészen biztosak*, mit neked
persze legjobban kell tudnod.

— Tehát nem nyújtasz nekem reményt, hogy
e pénzt megkaphassam?

— Kisértsd meg, pár pénzes ember nevét
megmondhatom neked. — De tudni akarom, mi-
ben áll az ügy?

— A dolog ez. — Fiatall ember voltam, még
most is az vagyok. Miként minden embernek
vannak szeszélyei, szerettem volna olcsó áron,
de tisztán szólok, *ingyen* azon hírhez jutni, hogy
roppant fogadásokat szoktam tenni s azokat kifi-
zetni. Volt pedig Wiesbadenben két angol, lord
Elgin, kit láttál, de én útlevelét soha, és egy má-
sik, ördög tudja nevét, miután a lord Elginét is
elfeledtem. Mind a kettő szenvedélyes és e rész-
ben *híres*, legalább Wiesbadenben híres fogadást-

tevő, s mint ilyen, egyik a másiknak versenytársa volt. Egy reggel, szép reggel — mondaná Bulwer, fogadtam lord Elginnel, hogy debanquirozom a wiesbadeni bankot; a másikkal pedig, hogy lord Elgin az első fogadást, melyet a napokban teend, meg fogja nyerni. Megjegyzem, hogy e lord Elginnek, ha valóban az, szerencsétlensége a fogadásokban közmondásos volt.

— Nyerni! — kiáltott fel az angol — miben akar ön fogadni, hogy nem fogja azt megnyerni? Hogy nekem is maradjon valami, fogadtam 3000 font sterlingbe.

— Lord Elgin nyert, mert nem buktattam meg a bankot: a másik angol pedig vesztett, mert Elgin nyert s még nekem maradt 1000 font, s fogadásomat kifizethettem.

— Mikor másnap reggel pénzemért küldöttem, Albion fia eltűnt, s én, kinek alig volt 2000 p. forintom, 20,000-rel tartoztam; minden áron időt kellett nyernem, s megszökött adósom után indulnom. Ime az egész! A tévedés csak abban áll, hogy a két angolt összecseréltem s lord Elginre rá nem ismertem, s mikor nevét kimondta, azt hittem, hogy ő csalt meg s nem én — őt.

— Megbocsáss barátom, de ez igen furcsa egy tévedés! nagyon furcsa; ha más beszélne, azt hinném, hogy poesis!

— Az ám! de meg van, s nekem pénz kell, mert — mert — mi tagadás benne, Szerémváry utamban áll, s vele végezni akarok; ő pedig úgy-

látszik, szeretne azon ürügy mögé bújni, hogy míg lord Elginnel nem jövök tisztába, nem verekedhetik velem, és segídet sem kap.

— Én azt reméltem — mond Körmendy elég hidegen — hogy a földolog az, hogy fogadtál s fizetned kell! Azért nem is tartóztatlak.

— Én azt hittem, hogy legalább felét az öszeszegnek megkapom tőled, kinek mindig heverő pénzed van!

— Más idők voltak azok! hallgassunk erről. Végezz minél előbb, s valami bolondságot ne tégy! Lord Elgin valódi gentleman, *várni fog*, ha el nem tagadod tartozásodat, s megelégszik egy jó váltóval, mert kötve hiszem, hogy becsületszavadat ily tapasztalás után, készpénz gyanánt fogadná el.

— Köszönöm a jó tanácsot — mond Hederfáy — de el nem fogadom; szerencsére irtam egy másik barátomnak is, ki alkalmasint nem oly bölcs számító mint te és segítni fog.

— Sértés akar-e ez lenni?

— Vedd a hogy tetszik; örülnék, ha két párbajom helyett volna tíz: fejem zúg, soha ily helyzetben nem voltam! de megbosszulom magamat, minő igazán Hederfáy a nevem!

Evvel feleletre sem várván, elrohant, s Körmendyt, ki reszketett mérgében, magában hagyta.

Ki lehetett azon barátja Hederfáynak, kitől 20,000 forintot mert kölcsön kérni?

Ne találgassuk, mondjuk ki, ez nem volt más, mint Szécsi Kálmán, kiről az egész világ tudta, hogy a legrendezettebb emberek egyike.

A levél meg is érkezett, s úgy látszik, Szécsi hajlandóbb volt segíteni mint nem; mert neje s Ágnes ellenszenve daczára, még mindig hitte, hogy a dúsgazdag Hederfáy elébb-utóbb veje leend, s akkor tisztába hozhatja ezen adósságot is. Hasztalan! rögeszméje volt, mint a román uraknak a negyedik nátio.

Szobájába ment, felelt tüstént, mit? mit nem? azután egy lovas legényt indított Pestre, a nélkül hogy Annának a dolgot elbeszélje. Szegény Szécsi Kálmán, szokása szerint az esti órákban mindig kedvetlen volt.

Ki bámulná őt! második élete oly szabatosan körülirt, oly észleletes és világos volt, miként annak legapróbb részletei előtte álltak. Volt ez álméletnek súlya, volt érdeke, ki tagadhatná ezt.

Szécsi férfias jelleme, nem állíthatjuk, hogy egész rosszúl érezte volna magát, azon régi régi időben, mely minden elkészettségével és sajátságaival több összhangzásban volt kedélyével, mint a síma hártya alatt rothadásnak indult kór, melynek nyügei, lánczai, zaklattatásai közt vergődött.

Mindazáltal mindig, valahányszor a válságos óra közeledett, mely alatt e földgömb visszaper-

gett néhány századdal, mint az óra, melynek lánca szakad s egyszerre leperdül, valami nyomást érzett; hasonlót azéhoz, ki a delejes álom magasb fokozatú életéből rendszeres élet szűkebb határaiba zökken vissza.

Szépen sütött a hold, tágas karajt világítva az erkély előtt, s távolabb kéken és mindig kékebben és sötétebben közelítvén meg a láthatárt, melyben a csillagos és holdas éj fényében pár fekete torony, mint annyi kisértét nyult föl.

Szécsit ilyenkor neje ritkán hagyta egyedül; de ezúttal pár fiatalkori barátnéja érkezett Szécsvárra, s ő, Ágnes s a nagyasszony ki nem fogytak a társalgásból.

Azonban Anna valami ürügy alatt mégis ki-lopta magát az erkélybe, s férje előtt megállt.

— Szerencsésen elaludt! — szólt szelid mosolylyal — hamar, sietek Mihály után, hogy mielőbb ágyába vihesse.

XII.

E közben Szécsi egyszerre felriadt álmából, s látta, hogy minden tévely és csalódás a változó hold alatt!

Gyönyörűen tiszta, de durva vászon vánkoso-
kon s tolltól duzzadó derekaljon hevert, s takaró-
ját oly pompás tigrishőr képezte, hogy azt bizony
akármelyik pogány király kaczagánynak is elvi-
selhette volna.

— Botond! — kiáltott föl.

— Itt vagyok uram — válaszolt Botond, elő-
lépve egy szögletből.

— Hány az óra?

— Még meg sem fordítottam uram.

— Mit mondtál?

Botond urára nézett, azután magában mor-
mogva, egy asztalhoz közeledett; — minden reg-
gel ily bohó kérdéseket tesz az én uram. Hány
az óra? hát Isten vagyok én, hogy azt tudjam.
A minap meg azt kérdezte, későn jött-e haza
nőm a színházból? *Nőm*? miféle állat ez? szín,
szárny, fészker, ezt értem, de színház?

— Botond, mit mormogsz magadban? láss a reggeli után, hát az asszony hogyan van?

— Sehogy sincs uram, — aztán rossz hírt hoztak.

— Rossz hírt? — tudsz is te egyebet, vén szá-
már, rossz hírnél! — hát micsoda az megint?

— Hát csak az, hogy a Borz uram elkergette a feleségét!

— Ne beszélj! — kiáltott fel Szécsi, mi taga-
dás benne, egy kis kárörömmel, aztán hirtelen
kérdé: — tudja-e már az asszony?

— Tudja ám! — dúl-fúl — azt mondja, hogy
a mi kisasszonyunk az oka, s majd megmossa
neki a fejét, csak ide jöjjön.

— Ki tudja, igaz-e? Botond szolgám! hát
látta-e már valaki?

— Beszélik, mondják, hogy a biró uram le-
ánya azt mondta a béres inasnak, hogy apjától
hallotta, mikép neki a tisztelendő úr kocsisa
mondta, hogy hallotta mikor beszéltek, hogy
hallották— —

— Jól van Botond! — NyergeljeteK lovat s
hat fegyveres készüljön, átmegyek a Pető urak-
hoz s Bálkányiakhoz, majd megnyomjuk valahol
a gazembert, csak merjen kibujni fészkeből.

Míg Szécsi felöltözött s lement a tágas oszlo-
pos ebédlőbe, addig vessünk egy futó tekintetet
Borz uramnak várába,

Itt minden összevissza volt zúzva és buktatva, legalább így beszéltek azt az emberek.

Borz uram összeveszett nejével, mivel ettől ékszereit kérte, állítván, hogy valami jószágot akar venni, mely felér mindennel, a mit a szép Ágota a házhoz hozott.

Ágota azonban ellenkező véleményben volt, s miután férje a legdicsejesebb érveket kimerítette, felkiáltott: — elég Ákos! a mit házadhoz hoztam, ki nem adom kezemből; mert csak vagyonomért vettél el, s ha ez kezeid közt van, mitsem fogsz velem gondolni!

— Miként szólhatsz így, drága virágszálam! — mond Borz úr behizelgő hangon — miután vagyoned nagyobb része még házsártos szülőid kezei közt van, s ha ékszereidet e szerencsés vásárra felhasználom, azért marad neked elég.

— Ugy-e marad nekem még annyi, a miért megszenvedhetsz a háznál?

— Ha megtagadod kérésemet Ágota, nagy kárt okozol magadnak, s bizony saját javadra, akaratom ellen is jobb lenne, ha megtenném a vásárt.

— Ezt már mégis csak szeretném látni! — mond Ágota — ki egészen a régi makacs, önféjű hölgy volt, kit Borz urnak indulatossága legkevesebbé sem ijesztett meg!

— Szeretném látni — galambom! — jó, ha szeretném, meg is fogod látni, hanem jobb volna rád nézve, ha megalkunnánk. Holnap Joel, az

izraelita, ide fog érkezni, átveszi ékszereidet, a szükséges összeget kölcsönözni fogja, s néhány nap múlva minden rendben lesz. Más, szebb, tágasb, világosb kastélyban fogunk lakni, s annyi fegyverest tarthatunk, hogy az egész vidékben mi leszünk az urak. Gondolkozz meg, menyecske! 24 órád van. Eszeden járj! s ne tréfálj velem, még nem ismeresz engemet.

— Ágota a minő makacs, szintoly eszélyes menyecske volt. 24 óra van előttem, gondolá, használjuk ez időt s járjunk túl a rossz ember eszén; kit csak most ismerek, s ki alkalmasint hallott valamit ama hírekről, melyeket nekünk pár nappal ezelőtt egy szegény vándor hozott a szent földről, hogy a király indulóban van haza felé, s így félvén, hogy kikopik a vagyomból, szeretné, a mim van, elvenni tőlem, s aztán magamat is elkergetni, miután ama *zarándok holtnak hitt bátyámat Gáspárt*, látta a király kíséretében.

Mindez igen hirtelen megfordult a kaján, de tündérien szép Ágota agyában; azért erőt vett magán, s oly nyájasan mint arra képes lön, s a lehető legszelídebb hangon szólt: — Te arra számítasz Ákos! hogy semmit sem tudok tőled megtagadni! Látod hogy szeretlek, *ez a te erőd s ez az én gyöngeségem.*

— Kövesd szived sugallását feleség, s minden jó lesz. Kár volna, ha köztünk ily csekélységekért a jó egyetértés felbomlanék, s azoknak,

kik eddig szép házi boldogságunkat irigylették, kaján kárörömrre adnánk okot.

— Legyen Ákos! sokban és sokszor engedtem neked, de ezuttal ezt csak feltételesen tehetem, vedd el mindenemet, vagy inkább holnap reggel én magam átadom neked mindenemet; csak e zománczos szivecskét, melyet itt fekete zsinórkán viselek, hagyd meg nekem. Ez úgy sem ér sokat, árán alig vehetnél négy-öt szilvafát, ezt Gáspár bátyám adta, mikor a szentföldre távozott.

— Csak hogy ennyire vagyunk — gondolá Borz úr — kell is nekem az a kis avult ékszer, mely olyan, mintha valami sírból emelték volna ki!

Azután megölelvén Ágotát, s még apró fehér kezeit is összecsókolván, Borz úr ekként nyilatkozott: — köszönöm, szép feleségem! szedd rendbe kincseidet, s holnap majd mielőtt a sарacenus megérkezik, kissé tanácskozunk annak áráról!

— Ágota arcza semmi különös örömet el nem árult; hanem úgy látszik, megnyugodott férje szavaiban, s ígerte, hogy ékszereit szépen el fogja rendezni s neki holnap reggel átadni. A többi aztán — mondá — a te dolgod.

— Míg Borz úr örült, hogy eddig van, Ágota visszavonult szobáiba, vagy szobájába, ha csak egy volt, s nagy szorgalommal kereste elő gyöngyeit, régi gyémántjait, a páczlikat, pártákat, kü-

lön boglárokat, karpereczeket, gombokat, reszkető tüket s mindent valami kezdetleges bagariabörből összevarrt láda alakú tárczába elrendezvén, nyugodtan várt, mire? ő tudja.

Borz uram szokása szerint kilovagolt, s legvakmerőbb fegyveresei kíséretében lest intézett épen azon saracenus ellen, kiről Ágotának, mint ékszeri előnyös megvevőjéről szolt.

Tudta-e ezt Ágota? nehéz volna erősíteni, s még nehezebb bebizonyítani; hanem van egy körülmény, mely sejteni engedi hogy a fiatal nő sokat tudott s még többet gyanított abból, miről férje azt hitte, hogy oldhatlan rejtély előtte. Miként ezt, úgy mindazt, a mit Borz uramnak s Ágotának eseményéről elmondtunk s elmondunk, később maga Ágota beszélte el: másként természetesen nem tudhatnók.

Volt Borz uramnak egy *Hagari* nevü erdőcsösze, most mondanók erdésze, mert Hagari uram állítólag nemes szülőktől származott. E Hagari igen csinos leánykával birt, kiről pár évvel a történetek előtt, egyrésze a világnak azt hitte, hogy a gazdag Borz urnak szeretője, s hogy aligha neje nem lesz, mert a személyke ritkítja párját, és a vad várúr halálosan szerelmes bele.

Ezt Ágota mint pletykát hallotta; de méltósága alattinak tartotta, azért férjét kérdőre vonni. Mindazáltal bántotta a kíváncsiság, s mivel Borz uramnak hevenyészett élete, s vad ka-

landorkodásai neki elég időt engedtek magános szemléleti életre, s kedve-kénye szerinti sétálgatásokra, lovaglásra, vadászatra; egy napon léptei őt a sűrű erdőlugosok árnyán át, egy sziklához támasztott s vadszölvével majdnem egészen bevont lakáshoz vezették. Ez Hagari uram háza. A gazda ezúttal távol volt, mi többnyire mindig történt, mikor Borz uramnak kissé merészebb kalandjai valának készülöben. Mert a mennyit tartott egykor, talán most is, erdőcsöszé leányáról: annyit, sőt többet tartott a híres erejű, patkót törő, poharat szétmorzsoló Hagari erejéről s vakmerőségéről, s őt minden nehezebb kalandjában magával vitte.

Ágota, ki aligha nem tudta hol jár, nagy kíváncsisággal közeledett az egyszerű, de zöld palástjában érdekes tekintetű lakhoz.

Egy akkora komondor, vagy juhászeb, mint egy mármárosi tehén, ugrott ki a venyigével fődött háztornáczból s egyenesen Ágotára rohant, de mihelyt észrevette, hogy hölgygyel, még pedig szép és fiatal hölgygyel áll szemközt, haragos tekintete megszelidült, s hosszú lompos farkát csóválni kezdte, míg fogait vicsorította, mintha ez által örömét akarná nyilvánítani.

— Hó, vissza! — kiáltott e pillanatban egy csengő, üde hang — olyan mint az üveg harangocskáké; s az erdőcsösz szép Rózsája, mert Rózsa volt az ő neve, sietett elé a házból, vagy a nyitott tornáczból, mely a háznak egész elejét el-

foglalta. — Vissza — Hepptor! — alkalmasint *Hectorról* volt a szó.

— Semmi baj, szép leányka, — szólt Ágota igen nyájasan — Hepptor uram udvarias, és igen szépen fogadott. Evvel megsimogatta a juhásznak roppant fejét, ez utóbbi nagy meglepődésére.

Azután a leánykához fordulva, nyájas hangon kérdé — ismersz-e engemet?

— Nem, kisasszonykám! de azért szívesen látom, úgyis ritkán fordul itt meg vendég, de tessék ide a hivesbe lépni, vagy benyitni szegény házunkhoz.

— Maradjunk e kedves hűs előtornácban, gyermekem. Majd megtudod, ki vagyok.

Evvel Ágota, ki a beszéd közben mindig közelebb jött a házhoz, belépett a tornácba, hol pár macska dorombolt és mosakodott szárazon, macskamodorban, míg a tornác ereszen galambok turbékoltak és szerelmeskedtek.

Az erdei rózsza nagyon megtetszett Ágotának, s így nem csoda, ha kevés idő múlva a társalgás meghitt színezetet nyert.

Az erdész leánya a panaszos hurokat kezdte pengetni, s elbeszélte, hogy Borz úr neki házasságot ígért, de aztán mást vett el, a nélkül, hogy erről valaki csak egy hangot is tudna.

— És te szegény gyermek! — mond Ágota, kíváncsian tekintve a leányra — miként tűröd e szerencsétlenséget?

— Miként tűröm, szép kisasszonykám? — nagyon könnyen; mert akár akad más szerencsém, akár nem, a nyerőfél mindig én leszek.

— Hogyan?

— Úgy la, hogy Borz uramnak kisebb gondja is nagyobb mint a felesége. Nekem eleget beszélt, eleget ígért, de biz én csak beszélni hagytam a jámbort, s szavai egyik fülelen ha bementek, a másikon szint oly szépen kisétálgattak.

— Te tehát azt hiszed, hogy Borz uram szerencsétlenné teendi nejét?

— Ha már is nem az! Előbb kicsalja pénzét, ékszereit, s mikor ezeket kézhez kerítette, akkor vége a barátságának. Nem volna egyébiránt első dolga!

— Nem volna első dolga?

— Nem ám! igaz hogy kevesen tudják, de én tudom, hogy az első feleségét ő ölte meg, legalább ő sikkasztotta el, ha csak maig is nem él valami borzasztó lyukban, minő elég van abban a csunya várban.

— Hát özvegy? — kiáltott fel Ágota — lám erről egy szót sem tudtam.

— Az ám! — No de — egyet kérdek én kedves szép kisasszonykám; hanem előbb egy kis lány kenyérrel, s hideg tejsűrűvel szolgálnék, ha meg nem vetné.

Az ajánlat igen jó órában jött, mert Ágota a hosszú sétaközben nemcsak elfáradt, hanem meg is éhezett; azért nyájjas szivességgel fogadta

az ajánlatot. — Igen jó lesz a tejsűrű s lágy kenyered gyermekem, aztán felelek kérdésedre, ha tudok.

— Majd olyat kérdek, mire kegyed igen szépen fog felelni.

E szavak után a leány bement a lakályos tekintetű házba, s nem sokára elég csodásan és bámulatosan egy bár csekély karaju, de *arany és rubinokkal* ékesített szélű tálacskában, mely csészeszolgálatot is tehetett, előhozta a tejsűrűt, a szellet lágy kenyeret, a legjobb neműt pedig magára a kenyérre tette.

— Hogyan hívnak gyermekem? — kérde Ágota.

— Rózsának.

— Igazi rózsa vagy — de mondd csak — mi ez? hiszen e tálacska felér egy faluval, hogyan jutottál hozzá?

— A zarándok bácsi hozta a szentföldről anyámnak.

— A szentföldről?

— Ugy mondta.

— S ki volt anyád?

— Borz uramnak mostoha huga, szép kis-asszonykám. No de ez egész história.

— Majd el fogod nekem máskor beszélni; de hogy Borz uram saját nővérét erdőcsöszével vette el, s tégedet hugát ily szegénységben hágy: ez már gyalázat.

— Ez még semmi!

— Semmi! — kiáltott fel Ágota, no de mielőtt mindent elmondanál, én is mondom neked egyet. Lásd szép gyermek, én sohasem láttalak; de ismerlek s tudom, hogy jó lélek vagy, kiben bizni lehet.

— Köszönöm szépen, de hát ha meg nem sérteném, ki légyen kegyed, szép kisasszonykám? Nem sok ilyen terem itt a vidéken.

— Az én kisasszonyságom sem a híme a varrásnak: asszony, feleség vagyok; igaz hogy nem régen, de már is megelégedtem a dicsőséggel. Hogy lásd minő őszinte vagyok, halld: én Borzné vagyok, Borz uram neje, s ama sötét várnak urnője!

— Jaj uram, ne hagyj el!

— Sohase busulj Rózsa! jó barátnéd leszek, s olyan, ki el nem hágy s bizik benned. Azért egyet kérdek.

— Tessék! — életemet adnám kegyedért, annyira megszerettem.

— Nézd e kis ládát, melyet e kendővel borítva hoztam ide, el tudnád-e azt jól rejteni?

— El ám! még pedig úgy, hogy senki sem fog reá akadni!

— Annál jobb; — tedd tehát! — ime kezembe adom — mert félek — félek, hogy magamnak is rejtőznöm kellend nemsokára.

E pillanatban úgy tetszett, mintha az erdő sűrűjében lódobogás hangzanék.

— Rózsám! siess a ládácskával, s aztán rejts

el engemet is; mert félek, hogy e lódobogás Borz uram kíséretéé, s aligha nem engemet üldöznek.

— Ide vele, gyorsan! — kiáltott fel az erdész leánya — ha ördöge van, sem talál nyomára!

Evvel felkapta a kis bőrládácskát, s eltűnt vele a házban.

Míg ez történt, Ágota kilépett az előtornáczból, s nagy figyelemmel hallgatózott, az olykor közeledő, máskor majdnem távozni tetsző lódobogásra.

— Itt vagy, gyermekem! — kiáltott fel, megpillantván Rózsát, ki miután a kincset elrejtette, s most üres kézzel állt előtte, — siessünk! halod a lónyertést? az ebek csaholását, mely a rengeteg visszhangját fellármázta? ez vadász nép! ki lehetne más mint férjem?

— Utánam, kedves drága asszonyom! — szólt Rózsa hirtelen — utánam!

Evvel megindult s balra a háztól, a bokrok közé furta be magát, míg Ágota őt követte.

Olykor mélyen meg kellett hajolni, máskor kis nyilást értek, s itt fülelve álltak meg.

— Mindig közelednek! — mond Ágota.

— Mi meg mindig távozunk! — felelt nyugtatólag az erdész leánya.

Egyszerre magas sziklafal emelkedett előttük, mely utjokat elzárni látszott.

— Miként cseng az erdő, vau vau! vau vau!
— mond Rózsa, halkán ismételve a vadászebek csaholását.

— Ha! nem hallod? — riadt föl Ágota, szorosán Rózsa mellé állva — a bokrok recsegnek mi ez?

Felemelt orral és hátára fektetett szarvakkal, ugorva ölnyit s megállva pillanatig, robogott egy 12 águ szarvas a rengetegből elő, s tört magának utat a bokrok közt.

— Ah! hogy ívem nincsen: itt! — kiáltott fel az erdész leánya míg szemei szikráztak s félig nyílt ajkakkal bámult a fölséges vadra, mely alig 5—6 lépésnyire tőle és Ágotától s alkalmasint őket megpillantva, tőn egy új óriási ugrást, azután lefektetvén a lenge bozótot maga előtt, mélyedt a sűrűbe, mint a szélhányt sajka a vad hullámok közé.

— Beh kár! — mondta Ágota.

— Pedig az enyim, ha nyilamat utána eresztetem! — sóhajtott Rózsa.

— Ne álljunk meg itt! hamar erre, jobbra!

— De hova? — hiszen ott a szikla van.

— Csak utánam!

Rózsa gyorsan, mint a zerge, kezeivel a sziklából kinyúló bokrokba fogódzva, tette apró lábait a szirt természetes rováiba, s lendületet adván silphi természetnek, mint a madár emelkedett csúcsról csúcsra, bokortőről bokortőre; benyomván lábacskaát itt egy szakadásba, amott egy re-

pedésbe, érvén vízmosásokat, pörge görelyt; olykor kecskenyomot, máskor kissé enyhébb harántéket; míg Ágota, ha kevesebb ügyességgel, de szintannyi buzgósággal követte lépteit.

Most egyszerre a magasból lerohanó pataknak szélén álltak!

— Ne tovább! — hangzott e pillanatban a hegyi patak tulsó partján, még pedig oly mély, mondanók dördületesen bús hangon, mintha a mennydörgésnek eszébe jutott volna ezúttal párbeszédet kezdeni a két leánykával.

Most Rózsán volt az ijedtség sora, mert hirtelen belefogódzott Ágota karjába, ki közvetlen a meredély szélén állapotodott meg s félelmetlenül szegezte szemét, valami ömlengő ködfoltra, melyből a szózat jöni látszott.

Míg a két hölgy egymásmellé szorulva az életet képviselte a vadon regényes táján; addig az, a mit ködfoltnak neveztünk, lassanként jobban körvonalozta magát, s oly alakot öltött, mely Rózsa arczából minden vért elkergetett.

A leányka reszketett rémületében, míg Ágota a vakmerőség hidegségével tekintett az ösatyára; mert amaz alak nem volt más, mint ő. Ágota ismerte a szeszélyes, de magában elég jó fiu őst, s nem ijedt meg tőle.

Az agg levante ezúttal különösen kitett magáért, — a krónika szerint, melyből e történet részleteit vettük. Hosszú, sarkig érő vérvörös dolmányának valóságos lángöve volt; mintha egy

kis villámot körített volna csípője körül; hófehér szakála pedig oly közel nyúlt le a lángoló övhöz, mikép tiszta csoda, hogy meg nem gyúlt. Aztán kalpagot sem tett ősz fejére, hanem hagyta a kimélytelen hegyi szellőt hajával, mint zászlóval játszani.

Ágota rövid szünet után kissé gúnyorosan felkiáltott: — Ne tovább! Mit jelentsen ez, ősatyus? Igaz, nem mehetünk tovább, mert hidunk nincsen; pedig mennünk kell, mert kegyelmed, mint kísértet, tudhatja, miben jár az az én gonosztevő, istentelen férjem, s azt is, mi fog árva fejemmel történni, ha rajta hagyom magamat éretni —?

— A lopáson! — fejezte be Szécsi Vojt úr, borzasztó torzképet csinálván, s míg szemei úgy égtek, mintha két carbunculust rakott volna fakó s ránczos homloka alá.

— Az kellene még! — mond Ágota megneheztelve — hogy az is lopjon, ki a magáét lopástól és rablástól akarja megőrizni!

Míg Ágota szólt, addig a vakmerő, de hazajáró lelkek iránt nagyon is tiszteletteljes Rózsa folytonosan rángatta Ágota kötényét, meg nem foghatván ennek vakmerőségét.

— Szajkó Péter! — mond a kísértet, iszonytató mosolyra tátván ajkait, hogy minden foga egyszerre kilátszott, mint valami sárga verőcze. — Akár a magadét, akár a másét loptad el, egy áll, makranczos gyermek: loptál, moja dusa!

és most sarkadon a megsértett férj. — Mit tehetnél te földi féreg! ha —

— Milyen udvariatlan ösatyus! kövesse meg magát, nem vagyok én féreg.

— Ha, ha, ha, hó! — kaczagott a kisértet, úgy hogy a sziklák visszhangoztak, aligha meg nem tetszett neki a replika. — Féreg vagy és hamu! garázda vászoncseléd, de szép, sima, csillogó kis féreg, annyi bizonyos.

— Na már most valamivel jobban beszél ösatyus. De hallja-e a kürtöt? tuhu tiha tihohu tohohu, mindjárt a nyakunkon lesznek; tehát ha lélek kegyelmed s többet tud mint én, nosza gyorsan hidat ide! Nekem híd kell! értette-e ösatyus? — mond Ágota — topogva lábával, míg az öreg Vojt egyszerre oly bamba képet csinált, hogy maga a gyanupörtől folytonosan remegő Rózsa egy kis bátorságot érzett, s most először merte a nedélyes, kedélyes ösatyusnak arczán szeméit hosszasabban legeltetni.

— Csak lássa az ember! hogyan parancsolgat a semmirekellő! — mond a kisértet szembetűnőleg haragos hangon; de egyszersmind Rózsának nemcsak álmélkodására, de rettegésére is, az ösatyusnak két karja nyúlni és mindig nyúlni kezdett, míg a tomboló patakon keresztül a két leánykáig ért.

Ekkor jobb karjával Ágotát, a ballal a jajveszéklő Rózsát ölelte föl, és oly csinosan, mintha csupa léget emelne, átszállította a két szép höl-

gyet a túlpartra. Mikor túl voltak, az ős mormogva szólt: — Liba! ha hidat csinálok, azon más is átjöhet.

Rózsa tüstént az ős úr lábaihoz vetette magát; míg Ágota szép bókot mártogatott és szólt: — áldja meg az ég, drága lelkem, ősatyus! hogy ily szépen átsegített; hanem már most dugjon is el.

— Mindkettőtöket? — kérde a tökéletesen megjuhászodott ős, automati tartással, s oly bamba arczkifejezéssel, hogy csupa mulatság volt reá nézni.

— Köszönöm, köszönöm igen szépen, nagyságos, kegyelmes lélek uram, de engemet nem üldöz senki, én tehát visszaballaghatok uram atyámhoz — mondta vagy inkább rebegette Rózsa, ki eközben felkölt.

— A ki követni akar, azt elrejttem — felelt engedelmes és alázatos hangon Vojt úr, s nem is várván több kérdést, megindult egy oly nyaktörő ösvényen, minőt még Ágota soha életében nem látott. Azonban, úgylátszik, nagyon is bizott a szellős öreg úrban, kinek rémületes pálczalábai olybá tűntek föl, mintha azokat valami pávától kölesönözte volna.

— Jer Rózsám — bizz bennem — el ne hagyj most! — majd visszatérhetsz később atyádhoz.

— Nem bánom! — De mit mond majd atyám uram? — Aztán — folytatá, Ágotához hajolva — mi lesz a ládából?

— A ládából? — rikkantott Vojt úr, de akkorát, hogy az erdő csengett bele — itt a láda, gyarló asszonyi állat.— Évvel csakugyan előmutatta a ládát, azt rémületes dolmányának valami zsebéből előhuzván.

— Boszorkányság! — mond Rózsa rémülve újra.

— Csitt — szószátyár! — Utánam.

Évvel Vojt uram megindult, s a két néember szép csendesen ballagott utána az ösvényen, mely korán sem volt épen oly gonosz, mint a minőnek látszott.

Ha Vojt uram kísérteti minőségében kissé szelkedett, s igen gyorsan haladott, Ágota utána kiáltott: lassan haladj, tovább érsz ösatyus! nekünk nincs szélből a lábunk, mint a kegyelmedéi.

Ilyenkor a kísértet, mint a megdorgált gyermek, engedelmeskedett ugyan, de szegény Rózsának nem csekély unalmára, soha el nem mulasztotta a legrémségesebb torzképeket csinálni, párszor — legalább Rózsa esküt mert volna tenni reá — még nyelvét is kinyújtotta, mely a leányka állítása szerint bizony Lucziper (Lucifer) uramnak is becsületére vált volna.

— Ime, gyermekem, a rejtek — szólt az öreg kísértet, egyszerre megállván akkora kődarab mellett, melyből kitelt volna egy torony, s mely elláthatlan idők óta a legszebb zöld gyepnek közepén ott hevert, mintha csak az égből pottyant volna oda.

— Itt bizony nem sokáig játszhatjuk a hunyócskát (*buvósdít*), ősatyus! — mond Ágota, szembetűnőleg megcsalva reményében, ha csak ősatyus azt a kis követ fel nem emeli helyéből, s alatta nem rejlik valami tündérvárnak hágsója vagy csapdája!

— Lám! — mond a kisértet megállva és csodálkozva — ki mondta meg neked, hogy —

— Ej, ősatyus, ne vesztegessük az időt, megint hallom az ebeket, s a lovak nyerítését; siesen! el kell gyorsan emelgetni azt a követ, hadd lássuk, mi van alatta!

A kisértet megneheztelt, s mérges szemeket vetett a két hölgyre, de mintha valami felsőbb hatalomnak engedelmeskednék, egyszerre csak kinyújtotta újra két karját, melyek úgy látszik kedve kénye szerint hosszabbodtak és rövidültek, mint a csiga szarvai. Azután két száraz keze telni és nőni kezdett, s utoljára akkora lett, hogy szükségből egy tornyot is kitéphetett volna tővéből.

Ágota és Rózsa meresztett szemekkel, s nagy kíváncsian kísérték az öreg úr működését.

A legnevetségesebb az volt, hogy a kisértet maga csak akkora maradt, mint volt, s két hosszú karja s óriási tenyerei, a legfurcsább aránytalanságban valának többi tagjaival, különösen csak azért nem *pipaszár* lábaival, mivel még akkor a pipaszárnak hire sem volt.

Csakugyan a két hosszú kacsó ráfeküdt a

köre s oly könnyen elbánt azzal, mintha valami ostábla-koczkát emelne. Az ostábla igen-igen régi játék, meglehet, hogy már akkor ismerték.

A követ magasra emelte az ősatyus, azután megcsóválta feje felett, s egy mély völgybe dobta, mely épen a hölgyek lábai alatt nyult el, s hol a haragos hegyi patak is kidühöngvén magát rohamos útjában, csendes, visszatükröző tóvá terjedt, apró sodrozó habocskákkal, melyekkel a nap sugarai enyelegtek.

A rémítő monolith, a tó közepébe zuhant, s akkora szökösugárt emelt, mint az islandi Gaiser s felül gyöngyös baldachinná válván, elpárolgott.

E műtét után a kísértet karjai s kezei szokott mérvüket visszanyerték, s az öreg úr, mintha elfáradt volna, leheveredett a gyepre, keresztbe tette törökösen lábait, aztán, de nem fillentünk ám, tessék elhinni! egy csinos szivartartót vett ki tarsolyából, mert ez és kardja is volt, utána egy gyufát s csak oly szépen rágyújtott, mint a XIX. dik századnak bármely nagy embere valami kávéházban.

Rózsa szemeit szegezte az öreg urra, ki félre- ismerhetetlenül szemecskélni és kaczerkodni kezdett vele; azután Ágotához futott, ki a rémítő mélység örvénye előtt szédelgett; mert a kőnek helyén most valami bánya-akna vagy kútalakú lyuk mélyedt be a földbe.

— Ej, mit ámolyogtok ott rossz gyermekek! — kiáltott fel a kísértet, azután felugrott,

s egyik kezével az egyikén, másik kezével a másik hölgyön olyat legyintett, hogy mindketten a kútba sodrattak a rémület egy iszonyu kiáltásával.

Ugyan e pillanatban minden eltűnt s Ágota és Rózsa, Szécsi uramnak sötét várában válnak, melylyel már többször volt alkalmunk megismerkedni.

Ágota ágyában feküdt, szépen levetkőzve, s Rózsa valami derekaljon vagy szalmazsákon hevert; mellette volt öltözete s a kincses ládáska.

— Jaj Istenem! — kiáltott fel Rózsa, — Jézus! — sikoltott Ágota.

— Hogyan jöttem ide? — kérde Rózsa, kíváncsian tekintve Ágotának gyönyörű vonásaira.

E pillanatban az öreg kisértet valami sötét képet félre tolt a falon és Rózsa állította, hogy iszonyatos torzképet vágott és nyelvét kinyujtotta.

— Ördögös várba jutottunk-e? — kérde Rózsa — miután az ő s eltűnt, s Ágotával együtt kissé sötét, ódon tekintetű, de egyébíránt lakályos szobában találta magát.

Az után, a mi Ágotával történt, nem bámulhatjuk, hogy a fiatal nő, ki atyjával daczolt, ki ennek akarata s tanácsa ellen a leggonoszabb emberek egyikének neje s önfejűsége miatt a nők

egyik legszerencsétlenebbike lett; nem érzett különös hálát a háznak kissé sajátos védője, az ősatya iránt, hogy őt egyszerre s minden előkészület nélkül atyja várába igtatta.

De ott volt; s a két hölgy néhány órát töltött együtt, mi elég idő volt arra, hogy magukat jól kibeszéljék, s e csodás viszontagságok közt tájékozzák.

Egyszerre azonban, jó késő este, az ajtó felpattant s ime Kálmán úr zajt hallván az épület e szárnyában, csak betoppant a szobába.

— Ah! — kilátott fel — semmirekellő, te itt vagy? hogyan mersz te szemeim elé jönni? miként jöttél ide?

E szavak után arcza majdnem violaszínüvé lett dühében s egyszerre megtörték térdei s ájultan rogyott egy tág karosszékbe, melyet Rózsa tolt a hanyatló alá.

XIII.

Mikor Szécsi magához tért, szobájában (a XIX-dik századi ergastulumot értjük) találta magát.

Anna és Ágnes, látván az utóbbi időkben, hogy Kálmán urnak sajátos lelkiállapota s káprándjai, mintegy felfokozva törnek ki, s már kinézésére is szembetűnő befolyást gyakorolnak: a szeretet féltékenységével örködtek fölötte, és ha csak lehetett, sohasem mulasztották el, hogy felébredésének, vagy inkább felriadásának tanui legyenek.

Főleg Anna, ki e káprándok összefüggését ismerte; kinek férje mindennap elbeszélte álmólátványait, s ki nagyobb félreértések kikerülésére Ágnes előtt is kissé szellőztette a szomorú titok leplét; mindenkép azon volt, hogy a reggeli órákban szerelemteljes odaengedéssel a lehetőségig eltörölje a múlt éj benyomásait, és Kálmánt mielőbb visszahelyezze a valódi életbe.

E kimélyes, kegyelet és szeretetteljes bánás-

nak többnyire kedvező sikere volt, mert a zaklatott férfiú, ki az álom enyhítő, üdítő befolyását nem is érezte, s egyik életből tüstént egy másikba zökkent; miután úgy szólván minden reggel nyájas, részvétteljes arcokat pillantott meg, legelébb némi, lélektanilag is talán megfejthető előérzet következtében gyorsabban jött öntudathoz.

A jelenet azonban, melynek súlya alatt őt ájulva összeroskadni láttuk, mikor az engedetlen, de megalázott Ágotát mogorva várában megpillantotta, oly rendkívüli volt, hogy első ébredése pillanatában még egész hatásával bírt, s az öntudat gyorsabb visszatérését megakadályozta.

Miként összeroskadása pillanatában, úgy most is két némbert látott maga előtt, s mivel Ágnes volt az első, kire tekintete esett; úgy hitte, hogy még agg várában, makranczos leányával van szemközt. Innen megfejthető, hogy hirtelen fölemelkedvén ágyából, felkiáltott: Mindenekelőtt s míg engedetlenséged jutalmát a várfenekben vennéd, tudni akarom, ki hozott ide? s kinek segedelmével jutottál szobádba?

Ágnes keblére szorította kezét, s nem bírt egy szót is felelni. Meg nem foghatta e kérdést, habár nem egyszer volt már atyja kábult ébredéseinek tanuja s áloméleteről is tudott már valamit, de nem annak részleteit.

— Kálmán! kedves Kálmánom! — szólta Anna elfogult, de szivélyes hangon — bűnül tudod-e

föl nekem s kedves gyermekünknek, ha első gondunk tégedet fölkeresni, s neked jó reggelt mondani.

— Te, te is szólni mersz Bóra! — kiáltott fel Kálmán, alig fékezhetvén haragját, — tehát mindenki ellenem esküdt? s te, a ki leányod szerencsétlen választását pártoltad, most, miután gaz férjének oldalán irántami engedetlenségeért bünhődik, te vagy az, a ki őt nyakamra hozod, s dühös férjével újra meggyújtod bajomat?

— Kálmán! — szólt Anna nyugodtan — adja az ég, hogy kedves gyermekünk sohase legyen azon embernek neje, kit előérzeted és a gondviselés titkos kegye által oly hiven és igazán jellemeztél. Hála az égnek, Ágnesnek keze még teljesen szabad! ő még el nem hagyta a szülői házat, s csak tőled függ, őt a jövő kinjaitól s szegényétől megmenteni.

E pillanatban Ágnes térdeire ereszkedett s megragadván atyja kezét, azt ajkaihoz akarta vonni.

Kálmán dühösen visszarántotta azt, és makacsul ragaszkodván álméletéhez s annak öntudatlan tévelygéseihez, szigorú hangon szólt:

— Ah, tehát a valót meritek tőlem eltagadni! tehát azt mered előttem erősíteni, hogy ezen engedetlen gyermek, ki idő előtt megöszít engemet, nem neje —

— Igen, állítom, hogy nem neje ama nyomoru Hederfáynak, kit te oly megfoghatlan okokból

elébe tettél mindig a szerény, nemes és becsületes Szerémvárynak.

E két név, mely mint a mennykő hullott Kálmán álméletébe; e két név, mely ott ismeretlen volt; tökéletesen elkábította őt pillanatra. Tágra nyitotta szemeit s mintegy keresvén a Borz és Hederfáy nevek összezavarásának okát, tapogatódzva fürkészte a hasonlati pontokat e két férfiú jellemében, kik között egyik okvetlen való és létező, a másik képzelt lény volt. Sokáig meredten nézett a két hölgyre, a nélkül, hogy felelni tudna. Azután két kezét szorítván forró homlokára, s oly hangján a bú és kétségbeesésnek, melyet hasztalan törekednék leírni, rebegte: oh! fejem! szegény fejem! hiszen én örült vagyok!

— Nem, nem! kedves atyám! — riadt fel ez iszonyu szóra Ágnes — nem! térjen kérem magához; ime itt térdeimen heverek ágya előtt, hű, engedelmes, szerető gyermeke, ki akarva a legjobb atyát soha sem sértettem meg!

— Igaz — rebegte mámorosan Kálmán — nekem úgy rémlik, hogy te szép gyermek, ez angyali arczával a béke és vigasznak, soha sem sértettél engemet!

Azután két kezével fogta meg a zokogó lányka fejét és ajkaihoz vonta azt.

Anna a fájdalom kifejezésével nézte e jelenetet. Soha Kálmán ily szeretetteljesen nem nyilvánította vonzalmát a kedves gyermek iránt;

pedig nagyon szerette azt, és merev önfejősége daczára akkor is, mikor Hederfáyval minden áron össze akarta házasítani, hite szerint szeretetet s elővigyázatot tanusított iránta.

— Oh! — szolt végre Kálmán szomoruan — mondjátok meg nekem, élek-e vagy álmodom? ha téged látlak-e igazán, angyali kedves Annám? s ha drága kincsem, gyermekem van-e itt karjaim közt, vagy árnyat ölelek?

— Élsz Kálmán, s az Isten véget fog vetni e hosszú kínlódásnak. Mindig a derék Tarnayt, a híres pécsi orvost, egykori tanuló-társadat óhajtottad ide, pedig más orvosról szólni sem volt előtted szabad! Ime olvasd, holnap, talán még ma köztünk lesz. Evvel Anna egy levelet huzott ki kebléből s férjének nyujtotta, míg Ágnes ragyogó arczczal s a boldogság és visszatérő remény kifejezésével kedves vonásain emelkedett föl térdeiről, s nyugtatta sötét ábrándos szemeit atyja halvány arczán.

— Oh! — rebegte Kálmán — azon idő, mikor én e hű barátomat látni óhajtottam, rég elmúlt Annám! most félek tőle, mert orvos ő is! De legyen! — folytatá, miután a rövid levelet elolvasta, — a bizonytalanság a legkínosabb érzés a világon! De ő sem segíthet rajtam, én már megszüntem remélni!

— Nyugodj meg! Tarnay gondolkozó férfiú: nem ok nélkül lett oly híressé! Ő nemcsak a testet, ő a lelket is tudja orvosolni. Emlékezz csak

vissza szegény Kőhalmynéra, ki évekig szenvedett az örültséggel határos búskomolyságban, kit a derék Tarnay hat hónap alatt végkép kigyógyított, s ki most ép, erős asszony, s bizony hálát adhatnánk Istennek, ha hármunknak együtt anynyi jókedvünk volna, mint neki egyedül.

Kálmán halkal magához tért, csendesen elmélyedve maradt darabig félig ülő helyzetében, aztán a legszívélyesebb hangon mondá: jer! jer közelebb Annám! Mondtál valamit, félig mámorosan emlékezem vissza szavaidra, segíts kissé, hogy eszméimet összeterelhessem, mint a nyájör szétugrasztott juhait; fejem nehéz és zavart. Ha emlékezetem nem csal, összehasonlítotad Borzt Hederfáyval? Megállj csak egy kissé. Igen ezt tevéd, és aztán? mi volt tovább?

— Szerémváryt említettem Kálmán — szólt akadozva Anna — és férje kezét ragadván meg.

— Igen, úgy volt — mond Kálmán, míg szemöldeit kissé összevonta, mintha Anna szavai kellemetlen érzést ébresztenének föl benne.

— Mondtam még — folytatá Anna — és nem egyszer, hogy az Isten mikor büntet és kisért, az okulás magvait hinti el kedélyünkben; s hogy olykor, mikor emberi gyarlóságunkban pusztá büntetést gondoltunk, ellenkező történik, s csodás alakzatokban a tanulság rejlik!

— Miként érted ezt?

— Álmaidban Borz képében szerepel Hederfáy, kinek jellemére az utóbbi napokban történtek

szomorú világot derítenek. Azon szegény fiu pedig, kit álmaidban kegyeltél, kinek egyszerű származása és szegénysége daczára örömet adtad volna leányod kezét, köztünk van és él, a való-, nem az áloméletben, habár más és kedvezőbb viszonyok közt.

Kálmán homlokán fellegek gyültek. Darabig hallgatott, aztán Ágneshez intézvén szavait, ő is akadozva szólt: mondd meg nekem gyermekem őszintén, mi kivetőt találsz Hederfáyban? ki végre nagy áldozattal kölcsönözött pénzzel kielégítette angol ellenségét; kinek szíve helyén, s kinek gyönyörű neve, nagy vagyona van, s ki, ha Szerémváryt gyülöli, ezt te vetheted neki legkevesebbé szemére, mert hiszen, ha az imádásig nem szeretne, miként gyülölhetné annyira szerencsésebb vetélytársát? nem mondják-e, *hogy a ki jól gyülöl, jól is szeret?*

Ágnes arca égett, nem tartozott az ily esetekben bátor leányokhoz, szeretett szivéből, de nem érezte magában azt az erőt, mely szerelme védelmében — a szíven túl — az értelemmel is tud okoskodni. Hölgy volt, gyöngéd, finom, törékeny mint az üveg; de kit gyöngédsége minden aljastól megóvott, kinek finom érzése becslésében vezére volt, s ki, ha kellett, miként a törékeny üveg, a legkeményebb tüzet ki tudta állani.

— Azt kérded kedves atyám, mi kifogásom van Hederfáy ellen? Mit feleljek neked! Ha mondanám, hogy gyülölöm őt, igaztalant mondanék,

nem tanítottak-e drága szülőim arra, hogy felebarátomat gyűlölni nem szabad? De valami ellenható érzés van ezen emberben, mely akaratom ellen is visszataszít tőle. Nem bízom benne! nem tudom magamat ily emberrel oly közeli, oly szent szövetségben képzelni, mint a házasság, félek tőle, igen félek tőle, mint a gonosztól. Mikor magamat vele az oltár előtt képelem, olybá tetszik nekem, mintha örvény előtt állanék, melybe ez elébb-utóbb be fog engemet sodorni.

— Borz! — kiáltott fel Kálmán önkénytelenül.

E felkiáltás onnan jött, hogy Ágnes öntudatlanul ugyanazon érzéseket ecsetelte, melyek Kálmánt Borztól ösztönszerűen visszataszították.

Úgy tetszett neki, mintha a hófehér angyal a lenge rózsákkal arczain, saját emlékezetének ábrándos visszatükrözéseit egyenkint találó igazsággal másolná le előtte.

— Igen — mond Ágnes szigorú hangon — Borz és Hederfáy ugyanazon egy személy. Borz és Hederfáy közt csak annyi a különbség, mint amaz ódon, vad és nyers kor s mostani századunk szelidebb ildényei s fogalmai közt.

Kálmán nejére bámult. — Mindnyájan gondolatokat tudtok-e ti kitalálni? — szólt tapogatózva. — Engemet nem egyszer kapott meg e sajátos összetalálkozása a jellemeknek. De szabad-e Hederfáy iránt ily szakító ítéletet hoznunk? s szabad-e egy álomalak szélsőségeit s a

hihetetlen ábrándeseményeket, melyek azzal szövethetnek, érvül használni ellene, ha csakugyan álmodom! Oh, ki ezt nekem bebizonyítani, ki engemet e kínos, fárasztó kettős élettől meg tudna menteni!

— Kálmán, ha akarod e lehetőséget, mert én annak hiszem, oh! az ég irgalmára, törd meg magad a varázst! Tedd szükségtelemmé a tanúságot, melyet az álomélet minden sötét színezete, minden ellenmondásai, s minden valótlan színű ábrándjai mellett nyujt, mint a magvat, melyből jövő nyugalmad élőfáját felnövelheted!

— Szegény nő! Oh, ha évek óta nem pihennél mint én! ha nálad az álom ébredés volna! tudnád a mit én tudok, hogy ezen többé senki sem segíthet! Ha ma, mikor a nap kínja alatt összeroskadok, s jó a vad Borz, széttépem keblemen ingemet, hogy nyíla halálosan találjon!

Ágnes újra atyjához sietett. A szegény gyermek sokat nem értett abból, mit atyja mondott; de éles esze s atyja iránti aggodalma sokat kitálatatott vele. — Nem, atyám, — szólt, — nem! emeld fel lelkedet, talán mert a veszély főfokát érte el, közelebb a segély mint gondolod.

— Vigasz angyala! — sohajtott Kálmán.

— Pihenj még atyám! hát ha megkísértenéd még kissé aludni, oly szépen süt a nap, kinyitom az ablakot, a kert virágainak illata elárasztja szobádat, s talán nem hoz álmokat, hanem csendes álmot.

— Aludni! nem! — riadt fel Kálmán — egy ugrással az ágy előtt teremvén, míg a nők csendesen bevonultak a mellékszobába.

Kálmán a csengetyüt rántotta meg.

— Aludni — mormogta, míg arcza halavány lett, mint a halál, — behunyni szememet, hogy egy más életben nyiljék fel, s előttem álljanak amaz iszonyu alakok, oh, ha nem aludnám soha!

E pillanatban lépett be az inas.

— Hamar! — kiáltott rá Kálmán — öltözni, mosdani akarok! Legyen készen s nyergelve lovam!

— Lassan haladj, tovább érsz! — mond az öreg szolga — aztán vendég is van a háznál!

— Vendég? — annál inkább! — s Kálmán sietve öltözött fel félig s mosdó-medenczéjéhez közeledett. Mikor oda ért, megállt, mintha eszméletét szedné rendbe, azután hirtelen kérdé: micsoda vendég?

— Hát nagyságos uram, a Tarnay doktor úr.

— Tarnay! — kiáltott fel Kálmán — míg vonásai aggály s remény közti küzdést tükröztek vissza. Hadd jöjjön be tüstént.

Evvel az öreg inas kiment és nemsokára Tarnay orvos, a ház régi ismerője s Szécsi iskolatársa és barátja lépett be.

— Jó reggelt, gróf úr! — mond az orvos — az oda nyujtott kezét szívélyesen megrázzván.

Tarnay mintegy 45 éves férfiú lehetett, értel-

mes, nyugodt kifejezésű vonásokkal, melyek gondolkozó főről tanuskodtak.

Egyébiránt az egyszerűség maga. Öltözete sötét barna kabát volt, minden egyéb rajta fekete, csak hótiszta inge tanuskodott a választékos férfúró, mint általában egész öltözetének tisztsága.

— Doktor barátom! — szólt Kálmán, folytatván Mihály segedelmével öltözködését, s kényelmes támlánnyal kínálván meg a derék Esculapiust — be jókor jött ön! beh nagy szükségem van segélyére és tanácsára.

— Az ám! — mond a szolga, épen kabátját nyujtván urának.

— Se baj, gróf úr! itt vagyok, s majd segítünk a dolgon, gondolom nem lesz az oly főbenjáró, mint azt nekem a grófné írta!

— Épenségesen oda járó! tekintetes doktor úr — mond az inas, elkezdvén rendet csinálni a szobában.

— Akár hova jár, Mihály gazda a baj, mindig rossz vendég az; de majd elutasítjuk, Isten segedelmével.

Mihály lassan végezte munkáját, s emellett fejét rázta, mint a ki kötve hisz a szép szónak.

— Jól van már Mihály — szólt békétlenül Kálmán — hagyjon csak egyedül minket.

— Megyek, megyek tüstént! — felelt az öreg kiváltságos egyén — folytonosan pepecselve, hol

az ágy, hol az öltöző-asztal körül, míg végre látván a tanár s a gróf növekedő türelmetlenségét, dűnnyögve kiballagott a szobából.

— Szivarozzunk — szóló Szécsi, Tarnayt szivarral kínálván meg.

Miután mindketten rágyujtottak, s a gróf is leült, az orvos figyelemmel függesztette reá szeméit. — Nekem úgy tetszik, szóló azután, mindig szemmel tartván a gróf minden mozdulatát, hogy ön megfogyott s vonásai, ha szabad mondanom, fáradtak?

— Úgy van, Tarnay, fáradt az arcz, fáradt az ember!

— És mikor mutatkozott a baj legelőször, gróf úr? önnek neje csak homályosan írt nekem ezen gyakorlatomban egészen új bajról, újról, főleg szívóssága és tartóssága miatt.

— Mikor? Várjon barátom, igen, mintegy három éve, mikor nőmmel együtt egy lakadalomból haza érkezővén, alig vártam, hogy ágyamban lehessek, ezen éj volt emlékezetemre első, melyben nyugtalan csodás álmaim valának. No de ezt össze nem lehet mostani állapottal hasonlítani!

— S nem kért ön tanácsot pesti kollegáim egyikétől? ott jeles orvosok vannak.

— Akár hánytól barátom, sőt azóta Bécsben is voltam s még Párisban is.

— S mit mondtak ezek?

— Bécsben azt mondták, hogy vérem sürü-

dött meg; pióczákat, érvágást, köpölyözést tanácsoltak.

— És ön követte a tanácsot?

— Tudhatja barátom, hogy én e Sangradó-rendszert utálom, s mivel épen ez időben gyakori orrvérfolyásaim voltak, nem tartottam szükségesnek véretem fogyasztani.

— Hibázott ön! a pióczák, nem mondom az érvágás, még akkor jó szolgálatot tettek volna.

— Meglehet, no de már ezen túl vagyunk. Egyike ezen uraknak fürdőbe küldött, még pedig tengeri fürdőbe; ennek tanácsa ígért legtöbb sikert, s elmentem Dieppebe, de biz ez legkevesebbet sem használt.

— És a párisiak mit mondtak önnek állapotára?

— Azt mondták, hogy az nem egyéb, mint *cauchémare*, valami lidércznyomás féle, s hogy ne igyam bort, pálinkát, kávé-t s várjak az időtől. Igyam sok limonadot, egyem narancsot, járjakeljek — ez az egész!

— És mindez semmit sem használt?

— Legkevesebbet sem!

— Különös, pedig a tanács nem volt épen rossz. A baj főokát én is a vér sűrűségében s élességében gyanítom rejleni, s ilyenkor jó szolgálatot tesznek a hűsítő szerek. Hát orvosi szereket használt-e ön?

— Orvosságot? oh vedrekkel uram! nem tudom már sem számát, sem sorát.

— Hm! hm! — mond szembetűnőleg meglepetve az orvos — talán házi szerekkel s kuruzslásokkal is élt ön? Kérem, legyen egészen őszinte irántam.

— Házi szerekkel? nem, nem emlékszem, kuruzslásokkal csak annyiban, hogy vánkosaimba megengedtem némi füveket tétetni, melyeknek álmom csendesítésére biztos hatásáról kezeskedett Simeny asszonyom, híres gyógyító néember, ki egy fiatal urat rákfenéből gyógyított ki, miután minden orvos felhagyott vele.

Tarnay rázta a fejét. — S volt e füveknek haszna?

— Talán a legtöbb, annyiban, hogy felébredésemkor nem érzem azon nagy lankadtságot, melyet azelőtt tapasztaltam.

— Igen, gróf úr, mert e füvek kábítók.

— Gondolja ön?

— Ez a vizsgálatról függene, de remélem, ön rég fenhagyott e vénasszonyi panaceával?

— Nem, Tarnay, sőt koronkint megújítottam vánkosaim töltelékét.

— Ah! ön ezt tette?

— Mit akar barátom, mikor az egész orvosi fakultás nem tud segíteni, az ember fűhöz-fához kap, mint a vízben haló.

— De hiszen ez semmit sem segített!

— Mondtam önnek — felelt békétlenül Kálmán — hogy könnyített valamit, ha nem is sokat, s ez is jobb a semminél.

Az orvos elgondolkozott, azután szives hangos szólt: — ha azt akarja gróf úr, hogy segítek baján, gyónnia kell, még pedig minden tartózkodás nélkül.

— Mindamellett, hogy százszor gyóntam már orvosoknak *titok fejében*, és nőmnek, sőt hetek előtt már leányom is sokat kitalált, és még senki nem birt rajtam segíteni, ám legyen, elmondok önnek apróra mindent.

— Kórállapotom egyelőre valóban csak azon neme a lidércz-nyomásnak volt, melyet a francziák cauchemarenak neveznek.

— Bocsánat! egy kérdést: mikor kezdte gróf úr búbájos vánkosságait használni? kórállapotának azon phasisában, melyről most szól, vagy pedig akkor, mikor káprázatai valami összefüggő, majdnem élethű, s hogy úgy mondjam, második életnek alakját vették föl, miként ezt nekem a jó grófné irta?

— Oh! erre könnyen felelhetek: én már kórállapotom első idejében, pár holddal e folytonosan nyugtalanító s kimerítő éjek után, használtam e vánkosságokat, s azóta talán huszszor is megújítottam a füveket.

Az orvos nagy figyelemmel hallgatta e fölfedezést, azután szólt: — kérem folytassa ön ott, a hol elhagyta; mert habár a grófné ő nagysága leveleiből sokat tudok, ez még nem elég arra, hogy a kórállapot természete felől egészen tisztában legyek.

Kálmán e félbeszakítás után mindent, vagy körülbelül mind azt elbeszélte Tarnaynak, a mi nek mi a gróf álméletében szemtanui valánk.

Mikor a hosszú, majdnem két óráig tartó gyónásnak — miként azt Tarnay nevezte — vége volt, az orvos fölkel a kényelmes támlányról, s Kálmán is követvén példáját, Tarnay kezét nyujtotta a grófnak, és szivélyes hangon mondá: — kedves gróf úr, egy régi barátja s iskolatársa arra kéri önt, hogy *három egész holdig* szó és kérdezősködés nélkül, teljes bizalommal kövesse rendeléseit. — A baj régi, elévült, mondhatnám megrögzött, — ön tudja jelmondatunkat: *ars longa, vita brevis*. Vakmerőség s elbizakodás lenne tőlem, azt ígérni, hogy baján bizonyosan segíteni fogok. De öntől bűnös könnyelműség lenne, még a *lehetőséget* is visszautasítani, s tőlem rögtöni könnyebbülést, vagy épen gyors és teljes kigyógyítást követelni; s mert becsületem nem engedi, hogy azt ígérjem, — elveszteni béketűrését egy, *gyanítom* elég hosszú, de *remélem* jó eredményű kísérlet közben.

— Ön nekem tehát csupa kísérletet ígér?

— Úgy van gróf úr! a tudomány s az élet maga nem egyéb, mint folytonos kísérlet, s oly egészen rendívüli kórállapotban, mint az öné, csak a nyegleség ígérhet egyelőre többet mint kísérletet. De még egy kérdést: van-e önnek álméletében valószínűség, nem történnek-e *ott lehetetlenségek*, természetfölötti fordulatok?

— Valódi élet az! — felelt szomoruan Kálmán — habár történik abban olyan valami is, a mit lehetetlenségnek nevezhetnék.

— Hm! én inkább szeretném, ha ön a legvisszásabb, legbolondosabb s lehetlenebb dolgokat álmodná! Ezt javulásnak tekinteném; mert a kórállapot így az álmok szokott következetlenségeihez közelednék s megszűnnék az lenni, mit ön valódi életnek nevez. Azonban nekem van reményem; azért ismétlem: nem volna helyes, a kigyógyulás *lehetőségét* is visszautasítani.

— Legyen! — szólt Kálmán némi elmélyedés után, — de ez az utolsó kísérlet leend! Ön alkalmasint eret vág, megpióczáztat, talán még Morison-labdacsokkal is megvendégel! Legyen, három hónap nem a világ! s a mint eddig szenvedtem a változatlant, eltűröm azt tovább is.

A gróf nyilatkozatában valami oly bús és kétségbeesett volt, mi mélyen megindította Tarnayt.

— Béketürés gróf úr és remény! ezt ismétlem önnek. Lehet, hogy egyrésze annak, mitől ön tart, meg fog történni, de lehet az is, és ez hihehetőbb, hogy egészen más rendszert követek. Még azt sem tudom, nem folyamodom-e később a hasonszenvi rendszerhez, miután ebben is meg lehetős gyakorlottsággal bírok, de egyben egészen tisztába kell jönnünk! Ön engedelmeskedni fog, mint a gyermek! — igéri ezt?

— Igen! — mond Kálmán fájdalmas mosolylyal, vonásai legkisebb reményt sem árul-

tak el, holott Tarnayban aránylag legtöbbet bizott.

— Adja nekem becsületszavát !

— Legyen ez is; becsületemre ígérem Tarnay, hogy három holdig gyermek leszek, s akár borsón térdelek, ha akarja.

— Ez nekem elég ! — felelt Tarnay — a többi Istentől függ. És most, ha úgy tetszik, menjünk reggelizni, azután üljön lóra, s két hosszú óra előtt ne jöjön haza !

— Engedelmeskedem ! — viszonzá a gróf megadással.

XIV.

Szécsi szavának állt; engedelmeskedett mint a gyermek; de mikor lovára ült, csak annyi könnyebbséget érzett, mint a ki kinos bizonytalanság helyett végre teljes, habár szomorú bizonyosságot vár.

Annyira bizott Tarnayban, annyira hitte, hogyha valaki, ez fogja őt meggyógyítani, vagy becsületes őszinteségében férfiasan kimondani a végítéletet, hogy Tarnay kétes biztatásait a három holdi várakozást és kísérleteket, mint az utolsó gyötretést tekintette. Kálmán már ez órában lemondott három hónapi kinlódásteljes életéről, bárminemű halált nyereségnek tartván iszonyú helyzetében.

Mikor a két hosszú órai lovaglás után visszatért és szobájába akart menni, annak ajtaja előtt Tarnayt találta s az ajtót bezárva.

Mielőtt azonban kérdést tehetne, Tarnay szigorú arczkifejezéssel s parancsoló hangon szólt: — Ön megszűnt élni, ön nem egyéb egy auto-

matnál, mely kezem minden nyomásának engedelmeskedik! Kövessen! — Kálmán egy hang felelet nélkül, de szembetűnő ingerültséggel követte Mentorát; mert Tarnay e minőségben lépett fel.

Tarnay őt a kedves helyzetű kastélynak egy, eddig Anna által lakott, vidám és világos osztályba vezette, mely két szobából, egy salon s egy hálószobából állt.

Az elsőben, mintha be sem tették volna az ablakot, gyönyörű üde léggel, kényelmes butorokkal találkozott, de egygyel sem, melyek eddigi hálószobájában léteztek.

Anna s Ágnes Kálmánnak aránylag rövid távolléte alatt, valódi kis paradicsomot alkottak itt, mely tisztaságtól csillogott. A szép teremke ablakai a kertre nyíltak, a kilátás nagy kört foglalt el, melynek fölékesítésében a természet működött.

Zöld dombok, óriási fatömbek, egy-egy daczos szikla, s mint az életér, csillogó víz, futva mint a muló napok, vagy csendes tóban pihenve mint a béke.

Tarnay figyelemmel kísérte betegének minden mozzanatát, s némi titkos örömmel győződött meg, hogy Kálmán daczossága szünni kezd, s e szoba el nem hibázta egészen hatását.

Innen az orvos őt a mellék hálószobába vezette. Ez is egészen más volt, mint a régi, s benne minden kényelemmel s pihennéssel kínálkozott.

Szép alabástrom lámpa függött középen, valódi tünemény az éji lámpák közt, s mely eddig Ágnes szobájában díszlett. Mind a két hézag butorzatáról, s az azokban találtató egyéb tárgyakról legyen elég annyit mondanunk, hogy ezek a kastély minden szobáiból kiválogatva, a Kálmán által lakott osztályt kivéve, oly sajátos s egyszerűsmind ízletes öszet képeztek, mi Kálmánt is meglepte.

Mosolyogva fordult az orvoshoz, s valami gyermektegy odaengedéssel szólt: — Ez leend tehát ezután lakásom?

— Ez, — felelt az orvos; s én e kedves rokonszenves háznak három hónapi vendége.

— Oh! — kiáltott fel Kálmán megindulással, s Tarnayt karjai közé szorította. — Köszönöm, köszönöm, százszor, ezerszer e kedves meglepetést! legalább e három hónap fele családi ünnep lesz, a másikat, ama gonosz felét — Isten neki! — a jobbikért eltűröm.

— Béke és remény! — felelt Tarnay maga is megindulva. — És most keressük fel a hölgyeket, ne gondolkozzunk semmiről, csak a jelen éveiről, ily körben, ily angyalok közelében!

Mikor az ebéd ideje eljött új meglepetés. Mondtuk, hogy Szécsi francia szakácsot tartott, hogy büszke volt jó ebédjeire, boraira, csemegéire. Most a lehető legegyszerűbb, de ízletes ebédet találta s egy alig messzelyes palaczkot maga előtt, könnyű érmelléki borral.

Kálmán csendesen mosolygott, mintba mondaná: értem nagy jó uram! de hiszen három hold nem a világ! Azután jő a vég, vagy — tette félénken s reménytelenül hozzá — a javulás!

A nagyasszony, ki már az ebédlőben várt gyermekeire, miként őket mindig nevezte, legkisebb tudomást sem látszott e változásokról venni. Tarnayt úgy fogadta mint házit, s az egyszerű magyaros ebéd ellen sem volt kifogása, mert igen jó étvágygyal evett.

Kálmánnak azonban feltűnt, hogy a nagyasszony soha, de sohasem hasonlított annyira álomkori ösanyjához, mint e napon. Ne feledjük, hogy Kálmán ókori életében a XIX-dik századot tartotta álomnak; XIX-dik századi életében pedig amaz ókorit, s hogy bár mennyire igyekezett magával elhíttetni, hogy ez utóbbi nem egyéb álomnál, tisztában még eddig nem volt magával.

Asztal után Tarnay nem engedte, hogy Kálmán kávé, vagy szokása szerint anisettét igyék.

Mikor fölkeltek az ebédől, mindnyájan az erkélyre mentek, hol őket vidám zene várta; mert Tarnay már mikor Szécsvárra jött, alkalmasint készen volt sajátos gyógyítási tervével, s Pestről zenészeket hozott magával s azokat egész csendességgel a falusi korcsmába szállásolta.

Kálmán szerette a zenét, s e meglepetés volt az egyedüli, melynek erősebb hatása lőn reá.

De mikor mérséklett séta után, gyönyörű kertjében, mindnyájan újra a kedvencz tágas er-

kélybe jöttek, s a nap biborosan kezdte a láthatár futó fellegeit aranyozni! Kálmánnak darabig bebölcöldalozott kedélye komor színezetet vön.

Hiszen a válságos átköltözés egyik életből a másikba, s mind az előtte állt, mit ama másik életben, az utóbbi drasticus események után, várhatott. Nem csoda tehát, ha negyedóráról negyedórára kedvetlenebb s szótlanabb lön, s őt sem Tarnay tréfái, sem neje szelíd vidám társalgása, sem a kedves Ágnes éneke nem tudták földeríteni.

Mikor a thea ideje eljött, mindnyájan az ebédlőbe mentek, nem pedig szokás szerint Anna salonjába; s Kálmán nagy theaivó, ki theáját egyenesen Oroszországból hozatta, látta, hogy az asztalon könnyű süteményeken s igen szép és ízletes gyümölcsökön kívül semmi egyéb nincsen, ital pedig a szécsvári higkristály a legjobb forrászitek egyike a vidéken, volt az egyedüli.

A nagyasszony itt sem látszott a változást észrevenni, hanem Tarnay iránt oly jó indulatot mutatott, mely hideg vagy hidegnek látszó kedélyével ellentétben volt.

— Úgy látom — szólt Kálmán, ki egészen kimerültnek s fáradtnak tűnt fel, — hogy ön engemet legumistának készít elő, s csak azon bámulok, hogy még a theát is elvonja tőlem, holott ez a mérsékleti társaságok világhirü panaceája.

Tarnay az ily észrevételeket mindig felelet nélkül hagyta, s csendesen mosolyogva szólt: — Ön engedelmességet ígért!

— Az álom elnyom! — kiáltott fel egyszerre Kálmán, mintha valami sötét háló borítná. Oh! Tarnay, csináljon valamit, hogy ébren — — Kálmán nem tudta tovább folytatni, az álom ezer karokkal ragadta meg őt; habár e napon először jött ezen ájulatos álom, majdnem tíz perczezel a szokott tíz óra után, ez az órák hibás járása által is történhetett, habár a szeretve örökődő Anna figyelmét e kis árnyalata a késedelemnek sem kerülte ki.

Az elalvás pillanatát az ébredés pillanata követte. Szécsi ismét ódon szobájában, durván késült, habár nem közönséges butorai közt találta magát, s előtte Botond állt sajátos, majdnem gúnyoros mosolylyal ajkai körül.

— Lám, lám! — szólt az inas — ma kegyelmed később ébredett fel a szokottnál.

— Miért később? — kérdé Kálmán, ki Tarnayt, a szállásváltoztatást s a zenét, szóval mindent feledett, s szobájában egészen otthonosan érezte magát; bár vonásai mogorva kifejezésűek voltak.

— Azért uram, mert már háromszor nyitottam be — és —

— Miért nem költöttél fel?

— No hiszen, istenes ember legyen, a ki kegyelmedet fel tudja költeni, mikor egyszer horkolni kezd.

— Hát horkoltam?

— És mennyire, a duda sem jobban!

— Hamar! öltözni akarok! Fönn van-e már a feleségem, — akarta Kálmán mondani, de ki-jobbitotta magát, — az asszony? — kérdé.

— Mikor volt az! A Borzné asszonyság is rég felkölt.

E közben Kálmán úr odahagyta nyoszolyáját, s hirtelen felöltözködött. Botond még haját is állva fésülte.

— Úgy van! — mormogta Szécsi — hogy a tüzes mennykő —! igen, hiszen tegnap óta az is a háznál van.

— Igen, és az erdőpásztor leánya? — Az is?

— Az ám!

— Igaz, az is itt volt, vagy inkább annak a gaz — annak a Borznének szobájában.

— Aztán Békesi uram is megérkezett tegnap késő este.

— Úgy-e? — No ennek örülök!

Valóban, Kálmán úr mind a mellett, hogy mogorva volt — és okoknál fogva — s hogy teremtetézett is szokása szerint, nem vala egészen oly medve, minőnek őt a béketűrő s hozzá híven csatlakozó szolga az utóbbi napokban látta.

Talán mert igen szép derült nap volt; vagy mivel Békesi kegyencze, s kinek óhajtotta volna leányát nejül adni, megérkezett; de annyi bizonyos, hogy kedélye vidorabbnak látszott a szokottnál.

— Tudod-e Botond, hogy én ma vadászni akarok, még pedig nagy kísérettel, mivel gyanítom, hogy az a nyársba való Borz valami rosszban jár; főleg miután őt ékes felesége a faképnél hagyta.

Az inas ajkai körül megint ama sajátosan gúnyoros mosoly lebegett, melylyel urának késő ébredését fogadta. — Bizony — szólt — nem is árt, egyébiránt Békesi uram sem jött egyedül.

— Hát kivel jött?

— Tessék csak besétálgatni kegyelmednek a nagy ebédlőbe, majd lát ott valami *szépet*.

Kálmán tapasztalásból tudván, hogy inasa mit ért a szép alatt; nem nagy vágyat érzett magában az ebédlőbe sietni, habár a reggeli idejét meghaladta a homokóra s Kálmán urnak ez áloméletben meglehetősen étvágya volt mindig.

Igaz, hogyha árnyat evett, ez nem igen terhelhette meg a gyomrát s fogyaszthatta étvágyát.

Mikor öltözetével kész volt, Botond uram pedig medveszerű nehézkességgel s lassúsággal a szoba rendezéséhez fogott, Kálmán úr csalmáját bozontos sűrű fürteire nyomván, egy fokost vett kezébe, s megindult az ebédlő felé.

Mikor az azt megelőző szobába ért, úgy tetszett neki, mintha heves vitatkozást és egy-egy harsány felkiáltást hallana, mi kíváncsiságát felingerelte, meg nem foghatván az unalomig jámbor Békesit — mert az ő hangjára ismert leg-

előbb — mint birhatta ily morgadalmas nyilatkozatokra.

De bezzeg mikor benyitott az edédlőbe, akkor látott olyat, hogy szeme szája elállt bele.

A hatalmas, rettegett Borz uram az ebédlőteremnek teljes közepében, épen azon gyertyatartó gép alatt, melyet csillárnak nem nevezhetünk, mivel épenségesen nem csillogott, ott ült a a hideg padlón, még pedig bakba kötve.

Azaz, két nagymérvű, most sötétkék keze valami bocskorszíjjal egymáshoz volt szorítva, s térdei alatt két karján fölül egy bot volt áttolva; akkora, s oly vaskos, hogy azzal egy farkast agyon lehetett volna ütni.

Hogy ily helyzetben, s ily csinosan felkészülve Borz urnak szemei kidióztak, haja pedig fölborzadt mint valami arszláneörény, ezen egyáltalában nem lehetett bámulni.

— Ah, nyársalni való! — kiáltott fel Kálmán örömdühben — itt vagy szép madár! Na hiszen jó helyre jöttél! — hosszú rovásod van, majd lerójuk lassacskán, hogy el ne hirtelenkedjük a dolgot.

— Úgy kell a semmirekellőnek! — szólt Bóra, ki ez órában Kálmán nem csekély meglepetésére az ő pártján volt. — Úgy kell — folytatá a nő gúnyosan nevetve — megcsaltál engemet s megcsaltad leányomat és férjemet!

— Engemet? — vágott közbe Kálmán úr — engemet? De biz engemet sohasem csaltál meg,

mindig tudtam, hány dénárt érsz, s eleget mondtam ezeknek a vászoncselédeknek, hogy vízre viszed őket!

— Csak vitézkedjete és hősködjete! — rikácsolt dühösen Borz, — könnyű most, mikor kezem kötve van! Volnék csak szabad s künn a vár előtt, majd megtanítanálak benneteket paczkázni s hetvenkedni, pimaszok!

— Adjak egyet a nyaka közé? — szól most Békesi, kiben magas sugár ifjut, alig huszonnégyszáz éves pillantunk meg, kitűnő szép és jellemző vonásokkal, melyek találólag emlékeztetnek Szerémváryra.

— Nem nagy vitézséget követsz, haszontalan, pipogya fiú! — kiáltott rá Borz, hentergetvén magát a földön. — Beh nagy szája van a gyávnak, mikor hús van egy ellen, s az ellenség bakba kötve, mint a német martalócz!

— Hadd kollintsak egyet a fejére! — mond a jámbor Békesi, — kire most rá nem lehetett ismerni s ki buzogányát emelgette.

Ágota oda sietett, megragadván karját, hevesen szól: — Ne tegye kegyelmed, kár volna azért a szép buzogányért! — Azután atyjához intézvén szavait, folytatá: — Legjobb lesz ő kegyelmét a várfenekbe szállítani a patkányok közé!

— Várj gonosz Delila! — szól Borz mérgesen — több nap mint kolbász! majd rám kerül a sor.

Kálmán urat már Bóra színváltoztatása meglepte, de mennyivel inkább Ágota, kinek kaján bosszuálló természetét ismerte, s ki most, habár sértő megvetéssel, de mégis gonosz férjének védelmére kelt, s ütleget helyett fogságot indítványozott. De ez még nem tűnt fel annyira, mint a bájos leányka arcának kifejezése, mely, miként Kálmánnak tetszett, nagyrészt elvesztette vadságát, s majdnem eszébe juttatta azt a kedves szelíd Ágnest, kiről oly sokszor álmodott. Ez okon elő sem hozta Ágota hegiráját s a mult napok hévéit.

— Legyen úgy, miként Ágota mondja, Békesi uram! — szólt Kálmán, — ne tüzeskedjék kegyelmed! hiszen már kezünkben az üstöke!

— Üssön meg ezer mennykő! — kiáltott Borz, oly erélyes mozdulatot tévén, hogy felbukott a padlón, és sehogy sem tudott felkelni, habár ki mondhatlan erőködést fejtett ki, hogy előbbi ülőhelyzetét visszanyerhesse.

Békesi megragadta a Borz uram üstökét s ennél fogva iktatta vissza ülő-helyzetébe.

— Ha magyar úr vagy, ilyen-amolyan szedte-vedte! adass nekem egy ital bort, mert kiszáradt a torkom! — mond Borz úr, igyekeztvén a visszanyert helyzetben megmaradni.

— Bóra, — mond Kálmán, felbátorodva nejének szelidebb magaviselete által — adass ennek egy kanta bort!

— Szivesen, kedves Kálmánom — felelt

Bóra, s evvel egy faszekrény felé intézte lépteit, s nem sokára egy ezüst kannával s ezüst pohárral Borz közelében termett, töltött és szólt: — Békesi uram! öntse csak a garatra — s evvel Békesinek átadta a poharat.

Borz uram tágra nyitotta száját, s Békesi elég becsületesen megitatta őt, s azután odatartván Bóra elé a poharat, minden gúny nélkül mondta: — Töltsön csak egy pohárral még! gondolom, lesz annak is helye, mert Borz uram úgy nyeli a bort, mint a gödény a vizet.

Bóra töltött, nem nevetett, minden igen komolyan folyt, s Borz úr élvén az alkalommal, hogy szomját olthassa, egész csendességgel elhagyott magával bálni.

Mikor ez megvolt, Kálmán úr egyet kurjantott, — hej Botond! cselédek, ide gyorsan!

Alig ejtette ki ajkain e szavakat, mikor az ebédlő ajtaja kinyílt, s azon a nagyasszony sétált be, de oly toppanó léptekkel mint a XIX-dik században valami szinpadon a *comendator* szobra — *Don Juanban*. — Közvetlen utána az öreg nő sötét kabátjába fogózva, jött Rózsa, az erdész leánya, ki, miként mondtuk, a várban volt.

Egy hangot sem szólt, hanem szemeit meredten szegezte Borz uramra, ki némi meglepetéssel nézett rá s mormogott magában. Az agg nő megállt, azután oly hangon, mintha az valami mély kútból jönne, állát simítva, szólt: — ne is figyeljetek reám! Végezzétek el házi dolgaikat. Ez a Borz

koma, sok rossz fát tett a tűzre, s azért nem fog neki ártani, ha hűvösre jő!

E közben Botond vezérlete alatt a cselédség berohant az ebédlőbe, s négyen felemelték Borz urat a padlóról. De oh csoda! míg emelgették, a bakba kötött hős mindinkább puffadt, mint valami gyapjúzsák, úgy hogy az egész cselédség alig tudta őt kiemelni helyéből, s pár nyomórudat kellett behozni.

Végre Kálmán és Békesi segítvén, nagy nehezen fölrángatták s vinni kezdték.

Borz uramnak feje akkora volt már, mint egy negyvenes hordó, de igen csendesen viselte magát, nézett jobbra balra, tenyérsziemeit borzadalmasan forgatva; nem szólt egy szót is, csak mosolygott; lehet gondolni, minő bájosan, azon szájjal, mely rémletesen szétterpedt s fogakkal, melyek kerékszeg nagyságra növekedtek.

Most az volt a kérdés, miként fogják ezen mammuthot az ajtón kivinni?

— Se baj! — szólt a nagyasszony, ki összefont karokkal s csiptetve szemeivel nézte a jelenetet, néhányan menjenek előre, s huzzák ki a fejét ennek a gömböcznek, aztán a többi része is engedni fog.

Úgy is lőn s végre Borz urnak elébb a fejét, azután roppant tömeggé vált többi testét is kihúzták az ajtónak aránylag szűk nyílásán.

A tömeg, mintha lágy tésztából lenne, csodá-

san engedett, s mikor a másik szobában volt, visszanyerte természetes alakját.

A különös ebben az volt, hogy e csoda senkit sem lepett meg, s maga Kálmán mindezt természetesnek látszott tartani.

A nők e közben a nagyasszonynyal társalogtak, ki igen kedélyes hangulatban volt e napon, s a mi Bórát meglepte, nagyon sürgette a reggelit, állítván, hogy éhes.

Végre a csend helyreállt. Borz uramat a cselédek a várfenéknak egy elég szellős, habár hiányosan világított hézagába szállásolták; azután Botond egy fekete kenyeret s kanta bort helyezett a földre.

Ez meglévén, közel a börtön ajtajához valami rossz bicskával felmetszette a szijat, melylyel a hatalmas szomszédnak öklei összekötve valának, s egy ugrással kirohant az ajtón, melyet azonnal bezárt s akkora lakattal látta el, mint egy deblencz.

Mikor a hű szolga az ebédlőbe visszatért, már akkor Kálmán, Bóra, Ágota és Békesi az asztal körül ültek, a nagyasszony tágas karszékekben annak fején, Rózsa pedig némán, de jó étvágygyal az asztal végén.

Mindnyájan reggeliztek; még az aggnő is kitétt magáért. Egyszerre evésközben Kálmánnak úgy tetszett, mintha szemközt vele egy egészen új alak ülne, melyet valami ködfátyol körözött, úgy hogy egyelőre nem tudta tisztán kivenni vonásait.

Azután úgy rémlett előtte, mintha az *Tarnay* volna, kivel, miként mámorosan visszaemlékezett, mult éji álmában találkozott.

— Hát hogyan — miként — mi módon? rebegette Kálmán — most már világosan ráismer-vén másvilági és máskorbéli barátjára.

De mielőtt válasz érkeznék, az alak egészen eltűnt, és Kálmán úr oly hatalmasan kezdett prüszkölni, s magát székében hányni vetni, hogy a többiek egészen elrémültek.

— Mi baj Kálmán? — szólt a nagyasszony, sötét fényes szemeit rászégezvé.

— Nem tu tu tu dom, hm hm ptszi! ptszi! — köhécselt és prüszkölt Kálmán, — ta ta ta lán — hapszi! — borborombomba ebelegyitetetek valalamit!

— Ej, semmi! — mond az öreg nő — semmitsem elegyitetek a borodba, bizony már madár nyelven kezdesz beszélni! elmúlik, igyál egyet rá, a bor a tüzes mennykőre is jó!

Kálmán követte a tanácsot s néhány percz mulva a prüszentés és köhécselés megszűntek.

— Furcsa — mond Bóra.

— Különös! — szólt Ágota. — Furcsa! — tevé Rózsa hozzá, hirtelen elhallgatván.

— Talán rosszul nyelt kegyelmed? — mond Békesi.

*A reggeli után, mikor körülnéztek, a nagyasszonynak se híre se hamva nem volt, Rózsával együtt elpárolgott. Kálmán és Békesi búcsut

vettek a hölgyektől, kik ezuttal semmi ellenszenvet nem mutattak Békesi úr iránt.

A férfiak kilovagoltak; szabad volt a vásár, a gonosz szomszéd a börtönben ült. Derültebben mint máskor, beszéltek együtt, s Békesi indítványba hozta, hogy Borz uramnak semmi maradéka nem levén, s mivel jó lesz soha ki nem ereszteni őt a kalitból; nem volna-e jó, ha özvegye becsücsülne a jószágba, miután ez őt illeti?

— Igen, de a várórség, míg nem tudja bizonyosan, ha él-e Borz úr, vagy meghalt? nem fogja ám engedni a várat — felelt Kálmán.

— Csak az a baj? — rikkantott egy csodásan sajátos alak, mely egyszerre, csak az ég tudja miként, Kálmán uram lovának jobbján termett.

— Ki vagy torzalak? — kiáltott rá Szécsi — míg szemei a szörnyre tapadtak.

— Kollintsak-e egyet a búbjára? — kérde Békesi, buzogányát elővonván.

— Majd később, — szólt a megjelent egyén s igen nyájasan kacsintgatott hol Kálmánra, hol Békesire.

— Vigyen el a mennydörgös mennykő! — kiáltott föl Kálmán — hiszen ez *lord Elgin*, habár oly sovány mint a kötél. Szécsi Kálmán t. i. Pestre rándult volt, s ott épen mikor Hederfáy dolgát rendbe hozta, megismerkedett a derék angollal.

Valóban a megjelent férfiú, ki hosszú, teljesen kiaszott nagyfejű angol paripán ült, oly ma-

gas és emellett oly czingár volt, hogy alig tudott volna egy mogyoró-pálczát elnyelni. Különösen feje valami deszkából készült arczélhez hasonlított, mely rőfnyi hosszú volt, s annyira emlékeztetett lord Elginnek keskeny ugyan, de azért csinos arczélére, mintha ennek remekül készült torzképe lenne. Karjai s lábszárai cséphadarókat képeztek, hangja olyan volt, mintha fűzfatilinkón át beszélne.

Látván Békesi, hogy Kálmán őt nem bátorítja, sőt kezével int, hogy az idegent ne bántsa, buzogányát visszazökentette lánczába, s békétlenül szólt: — Beszélj! — aztán illa berek nád a kert! mert megdorgállak a buzogányommal!

— Borz áll utatokban, jó emberek? — selypelt nyájasan a torzkép, — hiszen az ott függ ama nyomorék fűzfán a patak mellett.

Kálmán és Békesi oda néztek, hová a czérnavékony lovag mutatott hosszú ujjával.

Ott függött csakugyan épen a patak fölött s annak fodros habjaitól visszatükrözve valaki.

— Jer fiam! — kiáltott Kálmán Békesire, e napon nevezvén legelébb kegyenczét fiának, mi szépen összehangzott a vömmel.

Mikor a helyszínére érkeztek, azonnal ráismertek az úgy is félreismerhetlen Borzra, habár ez, mintha e mütét tisztességére ki akart volna magáért tenni, tetőtől talpig haragos vörös bársonyba volt öltözve, mely akármelyik velencei dogét megillette volna. Ezen kívül e díszöltönyre

annyi paszománt, arany csipke és szkófiomsujtás volt felvarrva, mintha Borz úr húsz szabónak tőjét vette volna igénybe.

— Ez függne! — kiáltott fel Kálmán, a keskeny gyászshirnököt keresvén szemeivel.

— De ki a krimi tatár akaszthatta fel a jámbort? — kérde Békesi, szemeivel az idegent keresve.

No de az idegen eltűnt, hanem helyette egy nagy kánya, — szokása szerint — közel az ily gyümölcsessel gazdag száraz ág mellett ült s csodálatosan kezdett károgni, mi úgy hangzott, mintha mondaná: a tarsolyát kell megvizsgálni!

E károgó szavak után a kánya szárnyára kerekedett, s hőseink feje fölött héjazván és örvényelvén egy darabig, eltűnt.

Kálmán tüstént leugrott lováról, a nélkül, hogy mindezen boszorkányságok legkisebb szept ütöttek volna fejébe.

— Tartsd csak a lovamat! — mond Kálmán, átadván lovát Békesinek, ki maga is követte reménybeli ipájának példáját, s leszállt.

Borz úr kardosan, s tarsolyosan függött a légben, lábai alatt felbuktatva egy szép támlány hevert, s ebben Kálmán úr kissé megütkezve, saját támlányai egyikére ismert, a Szécsi-czimerről, mely azon Anna kezeitől himezve, pompázott. De a mi épen hihetlen az, hogy e butor a XIX. dik századbéli szobából jött ide!

— No de se baj! — gondolta Kálmán úr,

az bizonyosan újra az én kísérteti dédatyám dolga. Mire nem ér rá egy ily kísértet, kinek sem szántani sem vetni nem kell!

— Lássuk a tarsolyt! — sürgette Békesi nagy kíváncsisággal.

Kálmán a kutatáshoz látott s íme egy jókora zacskó arany volt az első, a mit talált, s a mit azonnal dolmánya alá rejtett; azután valami keményet érzett, s ez nem volt más, mint egy négyszögű cserép, melyre gyönyörű kék tintával, minőt most használnak, e latin szavak voltak kissé nagymérvű betűkkel felírva:

«Pendevis mihi, quoniam valde fatigatus sum de ista vita.»

Ebből világos, hogy Borz úr tökéletes Cicero volt, csak a szömöles hiányzott az orrán.

Kálmán úr annyit tudott még latinul, hogy kisütötte, mit akart legyen diákos veje mondani s felkiáltott:

— Isten bizony! magát akasztotta fel a semmirekellő!

— De hogyan jött ide? mikor öltözött fel ily czifrán! ki hozta ide ezt a karosszéket?

— Sohase törje rajta fejét, drága ipam uram! — mond Békesi, ki egyszerre látta hogy Ágota kezét megkaphatja, feltéve, hogy ez akarja, — akár miként jött ide, elég hogy itt van; s ha kegyelmed tanácsomat követni akarja, sohase késsünk, hagyjuk itt függni Borz uramat s ülünk be a várba!

— Igen, de! — megálljunk csak! a drága ruha?

— Ej, az sem kerül idegen kézre! — Egyet mondok, üljön kegyelmed lovára és siessen vissza várába, majd én addig itt öröködöm. Borz asszonyt pedig vagy 24 markos legénnyel hozza kegyelmed ide, aztán majd cum gentibus neki rugtatunk a várnak, ezt a kópét itt magunkkal czepelvén, bizonyosságául annak, hogy Borzné asszonyom özvegy s mint illet, őt illeti a vár s mindaz, a mi abban van.

— Jól beszéltél, fiam! — mond Kálmán, a cserepet elrejtve dolmányába az aranyok mellé. Ezzel felkapott lovára, s mint a szélvész száguldott saját vára felé.

E közben Békesi szóba elegyedett — miként később ipájának beszélte — a czifra függővel.

— Na hiszen jó helyre kerekedtél, nagy jó uram! — szólt gúnyosan és fitytyet hányván hó-sápadt vetélytársának. Majd hazaviszszük a menyecskét.

E pillanatban Borz urnak vonásai feltüzesedtek, s egy nagyot prüszentvén, dühösen szólt: — De csak el fogtok tisztességesen temettetni?

— El ám, a szép akasztófa alá, melyet magadnak választottál.

Erre Borz úr összeszidta Békesi uramnak apját, anyját, még a szenteket is emlegette, azután lecsuklott nagy borzas feje s újra oly halvány lett, mint a fal.

Azonban úgylátszik, hogy azon időben, habár sem vaspálya, sem táviró nem volt, a többi cso-

dás dolgok közt az is történt, hogy minden bosszorkányos gyorsasággal ment véghez. Mert alig végezte be Békesi lapidáris társalgását felmagasztalt vetélytársával, ime roppant porfelleg kerekedett s a vár felől — Kálmán várát értjük — egyszerre csak gyorsan előrobogott egy lovas csapat, lobogó zászlókkal, ordítván a Jézust! — az ismert őskori hadkiáltást.

A csapatot maga Kálmán úr vezérelte, tetőtől talpig aczélban mint egy koppantó.

Békesi tüstént lovára kapott, s a csapat elé vágatott, a nélkül, hogy őt — mint a ki álmában hatfejű medvét lát — Kálmán csodás hirtelenséggű megjelenése meglepte volna. A csapat után kissé nehézkes, tarka színekre festett lószekér jött, elég kényelmes vánkösülésekkel, melyeken a szigoru arczu Bóra asszony sötét rásában, Ágota pedig s az erdész leánya hófehér váll és szoknyában ültek, ketten hátul, az erdészleány elől.

Ezek után egy másik csapat jött, míg mindnyájan Békesi kalauzolása közben a hely színére megérkeztek.

— Gyorsan! — vigan! — Itt la! — a vászoncselédek után jó egy üres szekér, rá kell szállítani a szomszédot, mert egyenesen várába megyünk, — kiáltott Kálmán.

— És azt elfoglaljuk, — mond Bóra, magához intvén Békesit.

Mikor ez a szekér mellett volt, eddig sohasem

hallott szives hangon szólt Bóra: — Már kegyelmed ügyis félig-meddig a házhoz tartozik, a leányom özvegy levén, egy füst alatt megtarthatjuk a tort és a lakadalmat.

Ágota erre megrázta kissé fejét, s azután kaczéron és negédesen tette hozzá: — rendre, rendre, majd a gyász-év után!

— Kell is azt a korhontót gyászolni! — szólt meg egyszerre egy bömbölő hang.

— Ki beszél itt? — kérde Kálmán úr.

Mindnyájan maguk körül tekintettek, de nem láttak semmit.

— Fogadni mernék, — kiáltott fel az erdész leánya, — hogy az nem más, mint a nemzeti ősatyus úr.

Míg így beszélgettek, Borz urat nagy óvatossággal, hogy czifra ruhája kárt ne szenvedjen, a számára készített, puffadó derekaljakkal kipárnázott szekérbe fekteték, s az egész menet robogó zörejjel s villám gyorsasággal rohant Borz uram vára felé, mint a mesés Herta rémvadász serege.

Míg egyet gondoltak, ime már a várkapu elé érkeztek, s mivel útközben Borz urat ülő helyzetbe tették, s jól lekötötték a közelebbi két löcsöhöz, a várkapu öre azonnal ráismert, s leeresztette igen szépen a dobogót.

Pár óra alatt mindennek vége volt. Kálmának úgy tetszett, mintha e családi víg és szomorú jelenetek egymást üznék, mint valami délibáb áb-

rái, este felé egyszerre csak azt vette észre, hogy a pater, a vár közeli remete papja, a temetést is végrehajtotta, a tornál is nem maradt hátra a lakomázók közt, hanem a délutáni kissé mámoros órák daczára az ezer gyertyával tündérien kivilágított kápolnában törvény szabta időn kívül s a bevett illem szabályai ellen, ő bizony összeadta Békesi uramat és Szécsi Ágotát. Mikor az esteli imára harangoztak, Kálmán úr szépen letérdelt s elmondta az avet; de mikor azt várták, hogy majd felkél, ő bizony legkevésbé sem költ fel, hanem ásítván egy igen nagyot, s kissé nyujtózván, végig heveredett a padlón, s rögtön rémségesen kezdett horkolni.

XV.

— Jó reggelt! tisztelt barátom! — szólt nem más, mint Tarnay, mikor Kálmán úr felnyitotta szemeit és saját XIX-dik századi, új, csinos, üde léggel betölt hálószobájában találta magát.

— Ki vagy? mit akarsz? — riasztott rá Kálmár úr, azután az orvosra szegezvén szemeit, dadogta: — Igen — hogy — hogy? Békesi öcsém — Ágota leányom!

— Itt vagyok, kedves atyám, — felelt Ágnes, anyjával együtt a szoba egyik szögletéből az ágy fele közeledve.

— Tudod-e Kálmán, — szólt Anna, kezét nyujtván férjének, — hogy ma egy egész órával jobbkor ébredtél föl, mint tegnap.

Kálmán most sem volt még tisztában magával, nem tudván, ha él-e, vagy álmodik.

Mindamellet, hogy a kábitó tartalmú vánkók el valának távolítva, s a megromlott légű szobát mással cserélte föl; igen természetes, hogy e hosszas, orvosi kitétel szerint, chronicus állapot-

ban nem mutatkozhatott valami rendkívüli eredmény ily rövid idő alatt.

Azonban már az, hogy egy órával jobbkor ébredett, Anna szívét reménynyel töltötte be; s a kevésbbé vérmes és higgadtabb Tarnay figyelmét sem kerülte ki.

Kálmán azonban lassanként, s valami kevéssel elébb, mint a mult napokban, egészen visszanyerte öntudatát, s a szokott reggeli után Tarnay őt azonnal a szabadba vezetvén, ott orvosának és barátjának részletesen elbeszélte álmát, vagy második életének mult éjjelét, vagy napját, magunk sem tudjuk, hogy nevezzük azt.

Ezen részletes előadásban Tarnaynak két dolog tűnt fel; először, hogy Kálmán álmában két személy jelent meg a XIX-dik századból, egyik ő maga, a másik — habár eltorzítva — lord Elgin; másodsor, hogy álmának második részében valami oly rohamosság, s a hihetlenségek oly zavara mutatkozott, mely sokkal nagyobb jellegével bírt az álomnak, mint a valódi életnek. Mert mind az, a mi Borz urnak elszállításától kezdve, a fűzfa ágáról, a vár elfoglalása, a tor, temetés és összeesketésig történt, csak álom közben szorulhatott azon szűk keretbe, s hajtathatott oly rövid idő alatt végbe, mint azt Kálmán elbeszélte.

Tarnay e jelenetekben minden hihetlenségük és torzításaik daczára valami árnyalatát gondolta észrevenni a két élet közelítésének egymáshoz: miután az egyikből a másikba szivárogtak át a

képek, ha ezuttal csakis Tarnay s lord Elgin futó megjelenéseik által — a támlányt sem feledvén el. Tarnay figyelmeztette Kálmánt e körülményre, s úgy látszott, hogy a beteg maga kissé hihetőbbnek kezdte tartani, hogy másik élete álom, s jelen élete a való.

Mikor elbeszélésében Kálmán oda jutott, hogy őt köhögés és prüszkölés rohanták meg reggelizés közben, Tarnay nevetve félbeszakítá őt, s kérdé:

— Tudja-e gróf úr, mi okozta e hatalmas prüszkölést?

— Nem; — felelt Kálmán Tarnayra bámulva, — talán ön tudja?

— Tudom ám! Anna grófné azt erősítette, hogy mikor ön ama lethargicus álomban van, ágyúszóval sem lehet felköltetni; én tehát egy kísérletet tettem éjféli után — szarvasszarú-szeszszel — s ez okozta a prüszkölést.

— Ah! — tehát ön ágyamnál volt?

— Igen ám! — felelt Tarnay, még pedig nem egyszer, s igen szépen hallottam önt rikácsolni s prüszkölni.

— Tehát hálósobámban, saját ágyamban prüszköltem?

— Perse, persissime! sőt pillanatra azt hittem, hogy föl is ébred ön, mert hatalmasan hányta, vetette magát ágyában.

— Furcsa! — mond Kálmán, szembetűnőleg megnyugtatta, igaza lehet, minden álom!

— Maradjon ön e hite mellett — szólt Tarnay nyugtatólag, — s ne feledje, hogy gyermek, kinek engedelmeskedni kell.

Kálmán fájdalmasan mosolygott.

— Nemcsak én, hanem a kedves grófné, sőt Ágnes kisasszony is meglátogattuk önt álmában. Nehányszor — rövid időre — az ablakot is kinyitattam, mert önnek sok lég, különösen sok tiszta lég kell, s az éj gyönyörű volt.

Kálmán megszorította Tarnay kezét, s meghatottan szólt: — Ön jó, igen jó irántam, kedves barátom. De én még mindig nem tudok remélni.

— Még mindig! — hiszen csak most fogtunk az orvosláshoz.

— Aztán ön nem tagadhatja, hogy — habár áloméletem Ágotának egyesülése által azzal a becsületes Szerémváryval.

— Mit mond ön?

— Ej! mit is beszélek! azzal a becsületes Békesivel, jobb fordulatot vett s távolról sem volt oly bosszantó s aggasztó, mint eddigi álmaim; mégis csak álom volt, ha volt! s oly eleven, oly élethű, hogy arra a legapróbb részletekig vissza tudok emlékezni, s a mi eddig is történt, s a mi állapotomban talán a legesodásabb körülmény, abban minden csodái, kísértetei, szeszélyei s hihetlenségei daczára tökéletesen otthon találom magamat, s engemet a legváratlanabb sem lep meg!

Épen azért álom az és nem való; mert a va-

lói életben századik része annak, a mit ön álom-életében látott, nagyon is meglepte volna.

— Várjunk! — fejezte be Kálmán, azon öntagadó odaengedéssel s elszántsággal, melylyel magát barátja orvoslására bízta.

A nap azonban minden különös jelenség nélkül folyt le, esetleg ez napon senkisémm jött a házhoz, s a család igen kedélyesen töltötte az egész napot s estét együtt.

Tarnay este felé megint az udvar elé rendelte a cigányokat, s emellett ő és Anna grófné folytonosan szóval tartották Kálmánt; ki szokása szerint a nyílt erkélyen felállított ódon órára tekintett néha, s arcának mindinkább komoruló kifejezése eléggé elárulta, mennyire retteg azon pillanattól, mikor szokott ellenállhatlan, ájulatos álma utána nyujtja karmait, s őt vad örvényébe sodorja.

Kissé meglepte, hogy nincsen oly késő, s az óra legalább másfél órával kevesebbet mutat, mint ő gyanította.

Ennek megfejtése az, hogy mikor az izletes, de Tarnay szigorú utasítása után nagyon egyszerű ebédetől felkelvén, mindnyájan a kastélyt köröző szép kertbe mentek, Mihály uram a nagyasszony szigorú parancsa következtében s a legmélyebb titoktartás ígérete után — az egész kastélyban másfél órával hátrább igazította az órákat, még a grófnak szobájában levő zsebbeli órát sem feledtén el.

Kálmán andalogva hallgatta a zenét — szakgatott közbeszólásokkal s rövid feleletekkel vett részt a társalgásban, s mikor az erkélyen az óra tizedt ütött, némi erőködés után, hogy ébren maradjon, csendesen elaludt támlányában.

— Nem volna-e jó felköltetni tüstént, míg az álom egészen el nem fogja? — kérde Anna Tarnayt.

— Nem merem még ezt kockáztani, kedves grófné, de éjfél tájban tehetünk egy kísérletet.

A regény keretét túlhaladná, ha itt a derék Tarnay egész, lassú ugyan, de biztos rendszerét s eljárását le akarnók írni; azért legyen elég, ha e kettős életnek néhány jellemzőbb phasisát kiemeljük, s Kálmán urat a leírt jelenetek után hat hét-tel oly pillanatban lepjük meg, mikor szintúgy mint most, de később, s a család szokott lefekvés órájában, nem ájultatos álomban összeesni, s elalélni, hanem mint egykor, habár jóval álmosabban s kimerültebben, mint néhány év előtti teljesen ép korában, hálószobájába sietni, a lehető leggyorsabban levetkőzni és feküdni, s azután közvetlen mély, de aránylag elég csendes álomba merülni látjuk.

Mi történt egyik mint a másik életben ezen idő alatt, azt az események lassú kifejlése maga fogja festeni.

Valóban, Kálmán csendesen aludt el, de mikor újra felnyitotta szemeit — miként hetek óta már — az eddig oly hideg s akaratos Bórárt ágya előtt találta.

— Jó reggelt Kálmán! — szólt a nő — ma újra jókor ébredtél, s ha ez így tart, egészen vissza fogsz régi szokásaidhoz térni, mikor téiben, nyárban a hajnallal keltél föl.

— Valóban, — szólt Kálmán, — ily jókor volna még?

— Láthatod, hogy Botond uram még be sem jött szobádba. Ma felséges napunk van, mit fogunk tenni?

Kálmán kissé gondolkozott, s neki úgy tetszett, hogy most először jut eszébe, hogy talán csak álmodik.

A XIX-dik században akár hányszor jutott eszébe, ha mind való-e azon természetesen csodás s boszorkányság nélkül bámulatos, a mit maga körül lát? míg e második életben, miként magunk is tanui valánk a leghihetlenebben sem ütközött meg, s miként mondtuk, e napon s ébredése után néhány perczel úgy rémlett előtte, hogy hiszen csak álom, s mivel most Bóra, ha nem is oly igen szép s oly kedves mint Anna, mégis nagyot változott, s neki majdnem úgy tetszett, mintha a két nő közelednék egymáshoz.

— Álmodom! — gondolta, — mindegy! élvezzük álmunkat, mivel nem oly mogorva s rémületes, mint az eddigiek.

E gondolati magánbeszéd után, mely pár perczig foglalta el, ismét maga körül tekintvén, minden oly élethűnek, oly valóznak tűnt fel előtte, hogy visszaesett egészen azon korba, melyben most élt s emlékezett a mult napok minden eseményeire, míg a másik életnek csak utóbbi pár napja volt egészen világos előtte.

— Tudod-e jó Bórá, mit tegyünk?

— Várom, hogy te mit akarsz tenni.

— Jó, tehát töltsük a napot Békesiéknél, mit tehetnénk jobbat?

— Helyes! öltözködj! beküldöm Botondot, s aztán, ha reggeliztünk, nyergeltess, átlovaglunk a szomszéd várba. Csupa öröm látni, minő szép egyességben s boldogságban élnek ott.

E szavak után Bóra kiment a szobából, s nemsokára utána Botond lépett be.

Az öreg szolga már akkor, mikor vele utoljára találkoztunk, igen jó színben volt, de most annyira hasonlított XIX-dik századi pályatársához, Mihály urhoz, hogy őket bárki testvéreknek tartandá.

Kálmán maga megvolt ezáltal lepetve. — Isten bizony — szólt magában, — nekem olybá tetszik első tekintetre, mintha Mihályt látnám, furcsa, nagyon furcsa!

E közben Kálmán mosdott, öltözködött, s mi-

kor nehéz bivalybőr csizmáit felhuzta, az ablak felé ment s azt kinyitotta.

Különös! — mikor a még tegnap vad és zordon vidéken körülnézett, egyszerre csak ráismert a szécsvári kertre, szép berkeivel s virágágyaival. Sőt a falunak bádog-födött tornya is ott csillogott — nem igen távol — a falu közepén.

Kálmán összerázkódott, de nem szólt semmit. Mióta a régi várban lakott, sohasem látta e vidéket. — Hát a szomszéd vár? — gondolá magában — hol van?

De szemközt vele a régi helyen ott látta Borz uramnak, most Békesinek várát, azután az egész vidék lassanként a völgy mélyéből felemelkedett mint dagadó köd, s alatta mámorosan alakult, mint valami bús tündérezet, a régi zordon tájkép.

— Álmodom! — gondolta újra. — De hiszen élek, gondolok, látok, hallok!

Azután — mintha varázstól akarna szabadulni — visszavonult az ablak közeléből s hirtelen felöltözött. Mikor kiindult a szobából, hogy Bórát fölkeresse, egy nehéz, de keletiesen hímzett, szőnyeggel borított asztalon szivartokját pillantotta meg. Hirtelen utána nyúlt, mintha valami futó álmodot akarna üstökön ragadni; de csak hosszú ostorának nyelét markolta fel — a szivartok eltűnt.

Az utóbbi időkben a nagyasszony sokat betegeskedett, s így reggelijét, ebédjét szobájában költötte el.

A cselédek közt azon hírt susogták, hogy az ösatyát látták oda éjféltájban belopózni, de bizonyost senkisémet tudott mondani.

Bóra tehát sokat volt együtt férjével, és oda-simulóbbnak mutatkozott mint eddig, most is igen jó reggelivel várta őt; a reggeli után pedig mindketten lóra ültek s Botonddal s az akkori időben nélkülözhetlen fegyveres kísérettel átlovagoltak Borzvárba, miként a most Békesi által lakott fészket nevezték.

Feltünhetett főleg a törvénytudóknak — ha a vidékben laktak ilyenek — hogy Kálmán és neje sohasem tudakozódtak afelől, ha nincsenek-e, vagy vannak-e az oly rejtélyesen és regényesen kimúlt Borz urnak rokonai? kik netalán egy szép hosszú pörrel vagy rövidnyelű csatabárdal és buzogánynyal nem fognak-e a várat bitorló Békesi s kedves galambkája ellen föllépni?

Ez valóban senkinek sem jutott eszébe a két váron belől és kívül. Úgy látszott, hogy azon korban az emberek többsége, vagy legalább Kálmán úr maga mindent a legtermészetesebbnek talált.

Ágota és férje a jötteket a legnagyobb szíves-séggel fogadták. Maga az ódon vár, vakmerő tornyaival s zörgő, bongó dobogójával, egészen megijodott. — Mikor átdobogtak lovai a hidon, s a kapu sötét öbléből a szűk udvarba értek, valódi kis paradicsommal találkoztak.

— Furcsa! — mond Kálmán nejének, lese-gítvén őt almaszürke lováról, nekem úgy rémlik,

hogy én ezt az udvart, úgy miként most van, már valahol láttam volna.

— Természetesen Kálmán; mert ez szakasztott olyan, mint a Hederfáy vára.

— Hederfáynak vára!? — kiáltott fel Kálmán elámulva, — hogyan Bóra! tehát te is? — te is tudod? — de hol a fejem?

— Ott van nemzeti uram, — szólt Botond, Kálmán fejére mutatva.

— Hiszen Hederfáy szomszédunk, de nem itt. — Esmélj csak Bóram! talán más nevet akartál kimondani.

Bóra hahotára fakadt, azután férje karjába fogózott, s minden további felelet nélkül a kerté alakult, a legszebb daliákkal, rhododendronokkal s azaleákkal beültetett udvaron át, a főépület előcsarnokába léptek.

Miként jöttek e növények ide? hogyan történhetett, hogy a vár-épületek falait s tömör kerítését a legritkább amerikai, afrikai, ausztráliai s ázsiai kúszónövények futották be, minőket még virágházakban is ritkán láthatni, ez Kálmán urat, ki nem nagy növénybuvár lehetett, legkevésbé sem aggasztotta; a Hederfáy név, s a két udvar hasonlatossága volt a nagy derék- és tengelyszeg, mely mint valami pózna ült homlokában.

Mert mindez a XIX-dik századhoz tartozott, ő pedig — no de teringettét — hiszen én álmodom! — kiáltott fel, megragadván orrát és képményen rángatván azt, hogy felébredjen.

Egyszerre, épen mikor a várnak rémületesen kitágasodott lovagteremébe értek, s Kálmán úr egy karosszékre vetette magát, akkorát prüsszentett, hogy az eddig üvegtelen, most tükörüvegű ablakok mind megrázkódtak.

— Hóhá — hol vagyok? — hebegte Kálmán.

E hebegésnek oka az volt, hogy a heves prüsszenés és utána következett köhécselés után Kálmán urnak pillanatra úgy rémlett, mintha egyszerre XIX-dik századi ágyában feküdnék, s előtte Tarnay állna egy kis pélkével kezében, orvosa oldalán pedig Anna. De e kápránd csak egy percig tartott, s Kálmán, ki Annára függesztette volt szemeit, hirtelen a másik oldalon álló ódonkori Bórárt kereste.

— Mi baj? — kérdék egyszerre Békesi és Bóra.

— Semmi! semmi! — viszonzá Kálmán, azután körültekintett, s magában mormogta: — fogadom, hogy Tarnay avval a veszett szarvas-szaru-szeszszel járkált az orrom körül, de így már bizonyosan álmodom.

A nap igen jól eltelt. Mikor visszatért nejével, Békesiék is lóra ültek s kísérték őket.

Féluton elváltak egymástól, s Kálmán, kit az álom kezdett elnyomni, alig várta, hogy ágyában lehessen, azaz, miként már most ezt naponkint jobban észlelte, hogy felébredhessen. Mikor hálószobájába ért, első dolga volt, az ablakot kinyitni, s ki írja le meglepetését, mikor közel az ablakhoz

egyszerre megpillantotta a család ösatyját, ki már hetek óta nem kísértett a hosszú hideg folyosókon s a várfalakon, vagy épen a nagy lovagteremben, hanem az ösanyus körül udvarolgatott éjfél tájban — mondták — ha igaz? De miként pillantotta meg! a derék ösatya ódon hosszú dolmányban — két terepély hárs közt — hintázott. Mert a két fa közt kötél lógott, s annak közepében az öreg úr oly csodás hajlongásokat és fordulatokat tőn, hogy ez akármely kötél-tánczosnak becsületére vált volna, sőt a majmokon is túltett. Aztán fél-kezével eleresztvén a kötelet, jó éjt intett kedves dédunokájának.

Kálmán urnak kissé kiment az álom szemeiből e nevetségesen sajátos jelenetre, mely tüstént eszébe juttatta, hogy a mult napok egyikén valami vándor kötél-tánczosok voltak Szécsváron, s ezek közt egyik, majdnem hasonló, habár korán sem nyakkoczkáztató műtétüket hajtott végre a kötélén.

Azután szemei megint csukódni kezdettek, s alig volt ideje ágyába lebujni, míg Botond csak amúgy rángatta le róla öltözetét, s úgy elaludt, mint a tej.

De meg volt írva, hogy Kálmán urnak nem szabad aludni, s alig pihent egy óráig, midőn felébredett, s újra Tarnayval s kedves némbereivel találkoztak szemei.

Ezelőtt alvás és ébredés pillanat műve volt; de darab idő óta tapasztalta Kálmán, hogy a két

élet közt van egy kis szünidő, mely naponkint, ha csak néhány perczcel is, tovább nyúlik s hogy e szünidő alatt semmit sem él vagy álmodik.

Mikor ezen észrevételét Tarnayval közölte, úgy látszik, hogy az orvos nagyon megörült, s ezt jó jóslatunak tekintette.

Igaz, hogy bárminő rövidiek valának e szünetek, nagy hatással voltak Kálmánra, mert az epés szín arczában lassanként tisztulni kezdett, s úgy tapasztalta, hogy e pihenések rövidségének daczára erősebb, derültebb mint máskor, s hogy a gyógyulási remény mindinkább növekedik benne.

— Jó reggelt, Kálmán!

— Jó reggelt, kedves jó atyám!

— Jó reggelt, gróf úr!

E három felkiáltást hallá ébredése pillanatában, s künn az ablak alatt zene hangzott, s a nap oly vidáman sugárzott a nyitott ablakokon át, a kert oly balzsamosan illatozott, hogy Kálmán úr eddig nem érzett jókedvvel fogadta az üdvözlést, s mikor a hölgyek eltávoztak, Tarnay jelenlétében azonnal öltözködött, míg Mihály valódi komornyiki ügyességgel segített neki.

Szokása szerint az orvos megint vallatni kezdé betegét, s így örülni látszott a nézete szerint mindinkább növekedő jobb jelenségeknek.

— Úgy-e? — mond nevetve Kálmán, — ön megint az orrom körül járt azzal a szarvasszaru-

szeszszel, mely ezuttal csak egy kicsinyben mult, hogy valóban el nem altatott, vagy a mint már most hinni kezdem, fel nem ébresztett.

Tarnay nem tagadta a kísérletet, s lassanként a beszélgetést a jelen körülményekre fordította, melyekről hat heti hallgatás után jó lesz valamit mondanunk.

Már egyszer tanui valánk, mennyire haladt Kálmánnak álomélete valódi életének viszonyaira; mikor Borz és Hederfáy közt természetesen a nagyon is különböző korok szelleme szerint a hasonlatosságot felfödözte. De Békesi és Szerémváry közt is feltűnt neki a nagy, főleg szellemi hasonlatosság.

A lejárt hat hét alatt ennek Ágnes és Szerémváry szerelmére nézve alkalmasint elhatározottabb befolyása leende, ha Kálmán kettős élete s így megszakgatott kedélye daczára kevésbé következetes ember leende.

De ő a földolgokban nem tudott változni! Ő átlátta Hederfáy cselekvéseinek helytelen voltát, de mindig talált valamit mentségére; habár közelebb vizsgálva a dolgot, a jó Kálmán tulajdonkép magát s Hederfáy iránti előítéletét — nem merjük mondani előszeretét — mentette, simította s indokolta.

Így történt, hogy miután Hederfáy, miként ezt bizonyosan tudta, lord Elgint kielégítette, azaz neki nem váltót, miként a gentleman első felindulásában kívánta, hanem kötlevelet adott

azon összegről, melyet a derék lord említett: Kálmán úgy okoskodott, hogy reménybeni vejének e könnyelmű tette nem olyan természetű, hogy azért Ágneset egy jó nevű s igen gazdag férjtől foszsa meg, s mindamellett, hogy Szerémvárynak nemes, lovagias magaviseletét fölismerte, mégis úgy vélekedett, hogy leánya egy, aránylag kevésbé vagyonos férjnek társaságában a báj- és büvteljes mézes hetek után nem fogja magát boldognak érezni.

Ez okon a viszony Ágnes és Szerémváry, mint szintén Kálmán és Hederfáy közt keveset változott.

Kálmán azonban Hederfáyt az utóbbi események után sem ismerte ki egészen.

Vannak az emberismében is olykor rögeszmék, melyek akarattunk ellen, öntudatlanul képezik méltánylásaink mérvét.

Olykor ezeket előszeretetnek, máskor rokonszenvennek, vannak esetek, hol okosságnak vagy számításnak nevezzük; de hatásuk az eredményre nézve azonos — s végre tévedni emberi dolog, s ki az embereket maga után itéli, hej beh sokszor téved! s minő majom növi ki magát eszményeink Apollójából — ha sokáig élünk!

Anna tehát a mennyire örült férje tagadhatlan javulásának, s Tarnay taglalgatásainak, melyek által a sajátos, talán a maga nemében egyedüli kórnak jobbulást jósló árnyalatait megfejtette előtte; tartott mégis attól, hogy Kálmán soha sem fog Ágnesnek választásába beleegyezni.

Anna meleg anyai szive s erős következetesége, más sugallatokat adott neki.

Ágnes Hederfáyval sohasem lehet boldog, bárminő fényvel áraszsza el leányomat; ezt gondolta a nő, ez volt mély meggyőződése.

E részben e nő szélsőségektől sem tartott, mert Ágnest imádta, s ennek boldogsága volt a suprema lex.

Ellenben Szerémvárynak jelleme együtt és egyben mindazon biztosítékokat magában foglalja, melyek a világ legnemesebb frigyére, a jó házasságra kívánhatók.

Elhatározottan tehát Szerémváry pártján maradt, s Hederfáy közeledését minden tőle kitelhető módon akadályozta.

De e részben rosszul számított. Hederfáynak, mit még senkisémit tudott, de a mit már, eseményeink e kifejlési korában megmondhatunk, kisebb gondja is nagyobb volt, mint Ágnes szive. — Neki a kéz, a vagyon kellett, s miután nyomára jött, hogy saját szülőinek vagyona az utóbbi időkben hatalmas csorbákat szenvedett, még pedig az ifju úr rendetlen költekezései s uzsorás adósságai következtében, s miután látta, hogy az elsőt — ismeretes finom szaglásuknál fogva — sejteni kezdő hitelezői, őt fizetésre szorítják, s váltóit, melyek már tizszerezve valának a folytonos hosszabbítások által, semmi áron sem akarják továbbra hosszabbítani és halasztani, azt hitte, hogy majd Szécsi Kálmán barátjának erszényéből

rendbe jöhet, s ez megérdemli, hogy Ágneszt ráadásul elfogadja.

Nemcsak e fenyegető veszély tette őt nyugtalanná, hanem a szégyen, melytől hiúsága rettegett, okozta, hogy ingerlékenysége naponkint növekedett, s őt baráti és ismerői közt kiállhatlanná tévé.

Míg őt — ha szabad így szólunk — saját mérgében főni látjuk, lessünk ki egy boldog pillanatot a két szerető életéből.

XVI.

Néma erdők, így nevezték a régiek a rengeteget; újabb időkben a néma éjet szállítja a költő az erdők homályiba. Azoknak s ezeknek igazuk van. Lehet-e valami meghatóbb, mint az óriási fáknak zöld sáтора, mely a nap sugarait felfogja? hova az üzött vad menekül a vadász elől, hol rejtve és titkosan a madár fészket rakja? Csend és béke honol e magányokban, a vihar fölötte zug el, a zápor elől sátrai alatt találsz menedéket. Mondják, a villám fölkeresi, sőt olykor irigyen küldi oda haragja nyilait. Nem olyan-e ez, mint a kedves csendélet? hová váratlan a halál köszön be, melynek födelén a galambok ülnek, míg a keselyű leüt közójök? És az éj, melyet a nap ragyogó sugára, a tágas völgyekből és rónákból elüzött, nem keres-e menedéket, nem ünnepel-e pihenést, a lombok védelme alatt?

És még is ez erdők nem némák s még is az éj álczája csalékony.

A korhadt fa ropogva dől el, felkölti a visz-

hangokat, a patak a szikláról veti le magát, s mámorosan zúgva, esik a csendes ernyök alá, s növel virágokat partjain. Mikor aztán a hajnal lánghálóit a rengeteg fölé szövi, a szorgos anyák s a fészkekben nyugvó kisdedek, amaz átérhetlen reggeli hymnust kezdik meg, mely a természet ébredő éneke.

Miért keresi a szerelmes a néma erdőket, ez éjet, a déli nap hevében? Talán szívét is kifárasztotta a napnak heve, talán az is árnyat keres és csendet, melyet csak a halk csók s az istenhoz-zád meleg, olykor fagyos szózata szakít félbe?

Ágnes és Szerémváry szerették egymást s mint minden szerelemben, melynek a világ előtt jeges kerete, s kimért utja van, boldogságuk csak egyes pillanatokra szorítkozott.

Az ifju nem volt e napok udvarlója egyike: szeretett, de lelkiismeretesen. Ágnes imádata tárgya volt, szent és tiszta, viszonya meleg és nemes. A ki mondaná, hogy nem volt szenvedélyes, hogy szerelme igen bölcsen okoskodott, s a lehető legkevesebb bolondságot követte el: tévedne is. Mindenesetre — a szenvedély, mely életével forrott össze, melytől megválni lehetetlenségnek tartotta; csak annyiban különbözött a közönséges emberek szenvedélyétől, hogy benne a szellem birt túlsúlylyal az érzékek fölött.

Nem volt ebben semmi számítás; olyan volt az ösztön, az öntudatlan irány, mely e lenge sajka kormányán ült, mint a gyöngéd kéz, mely

a bokor rózsáját vonja magához, szemeit szépségen legelteti, illatárját szívja magába, de — mert a rózsát inkább szereti, mint a rövid életet, melyet a leszakított virág adhat, a bokron hagyja, társai, zöld levelei s tövisei közt.

Nem az erős kéz ez, mely a fiatal fenyőt kicsavarja tövéből, mely az ellen fejét hasítja ketté kardjával, s melynek a diadal több mint élv és élet?

Innen fejthető meg, hogy Szerémváry Kálmán visszavonulását s hidegségét látván, ritkán, az utóbbi időkben holdak óta nem volt Szécsváriban; de szive, érzése, legkevesebbet sem változott.

Ha számító ember leende, úgy a mérlegbe vetette volna aránylag csekély vagyonát, melyet — igaz — a munka növelt naponként. Nem tartandá szép régi nevét elég előnynek arra, hogy a fény és kényelemhez szokott, elkényeztetett leánykát birni kívánja s gátolja, mit a világ szerencsének nevez. Ő másként okoskodott, ha ez okoskodás. Esze egyenesebb uton járt, s azt hitte, hogy mikép az emberben fő dolog — *az ember maga*, s ha ez selejtes, ha jellemét, elveit, érzéseit folytonosan fejtegetni s magyarázgatni kell, nem mondhatni róla: ime ez ilyen ma, ilyen lesz és volt mindig! — úgy a szerelemben is fő dolog, főkincs — a *szerelem* maga. Hogy ez csodákat bir kivívni, s olykor az is, kit sorsa a jégre tett ki, s rá süvöltött: eredj, merre szemed lát s

élj ha tudsz, vagy vessz! saját erejében talál me-
nedéket, védelmet s bátorságot az életre, ez szent
hite volt. Ha két szív szorosán csatlakozik egy-
máshoz, bú és gond elvesztik erejüket; van az
érzések ez osztályában valami megfoghatatlan,
mert az osztály által gyarapodik s erősül. —
Ezer önző ember közül, mert az önző ember soha
sem szeret, egyetlen egy igazán boldog nincsen.

Az alanyi s tárgyilagossá szemlélő közt az az
éles különbség van, hogy az utóbbi mindent ma-
gára vonván vissza, a mi magán kívül esik, an-
nak csak mellékes érdeke van: csak annyi, a
mennyi önzését legyezi és táplálja; míg a szív
mely szeret, szerelme fő — első tárgyát magán
kívül keresi — s minden boldogságot kétszere-
sen érez.

Szerémváry tehát nem talált sem magában
sem viszonyaiban okot arra, hogy szerelméről
lemondjon, miután avval nem saját szívét egye-
dül, hanem azét is sebzendé, még pedig halá-
losan, ki őt szintén úgy szereti s szintén úgy csak
benne él.

Talált tehát s nem egy alkalmat Ágnessel
összejőni.

Szécsvár közelében, az uradalom igen érté-
kes részét képező nagy agg erdőség vonult el,
részint a tágas völgyek alján, részint feldombo-
rulva a halomra és bérczekre: valódi szép, köl-
tői rengeteg, százados fákkal, csendes zománczos
nyilásokkal, s egy-egy sziklával, mely itt-ott a

bérczekből tüntette elő sok vészt látott homlokát.

Voltak kedves pihenő helyek egy-egy keblecskében mélyen benn a zöld világban, dült fákból képezett esetleges lóczákkal, melyeket az idő mohával párnázott; s hol a hús forrás mint gyémánt zsinór, csendesen csurogva, álomba és — szerelembe ringatta a kedélyt.

Ez ábránd boudoirjai a természetnek, zöld függönyeikkel, mohapamlagaikkal, melyek lámpája a hold vagy a lombok közt tévedező nap-sugár, ezek voltak Ágnes legkedvesebb pihenő helyei, mert hiszen azok egyike ő, kiknek az élet közben is ki kell az életet pihenni.

Egy napon Ágnes lovászától kísértetve, az erdős völgyön lovagolt végig. Itt-ott egy-egy juhnyáj legelt, hófehér a szokott mosás után, tovább a nyilások egyikében gyepüvel szegélyezett tágas négyszögben a fiatal telivér csikók futkostak s ugráltak, s észrevevén a kedves vendéget, gyorsan vágatva rohantak a gyepükhöz, s szép száraz fejeiket okos villogó szemeikkel kinyújtották a zöld fal fölé, fiatal, ezüstös nyerítéssel üdvözlővén a jöttet. Ágnes leszállt lováról s azt átadván lovászának, átvette tőle a barna kenyérszeleket s megvendégelte kedvenceit.

Szokása szerint fel nem ülven többé lovára, melyet a lovasz a gyepü körül vezetgetett, Ágnes az erdő sűrűje felé tartott, hova lóháton úgy is nehéz lett volna bejutni,

Keskeny ösvény kigyózott itt bokrok s magas tölgyek közt, míg azon helyek egyikéhez ért, hol az üde forrás halk csevegése közben, a szárnyasok hangversenyét hallgatta oly gyakran, s hol — ah a szép idők! — nem régen még Szerémváryval is találkozott.

Anna egyébiránt többnyire leányával lovagolt, s nem oly régen még Kálmán úr is meglátogatta kedveseivel e szelid magányokat.

Akkor! oh — és azért voltak azok szép idők; Kálmán és Anna az igénytelen Szerémváryt szerették, rajzaiban gyönyörködtek, s ha olykor szép tenorhangján versenyre szállt a távoli visszhanggal, vagy Ágnessel együtt mezőn, réten tettet s a sziklacsúcsokon szülemlett népdalainkat éneklé, Anna szívét — mert e nő is szívével gondolkozott — meglepte a gondolat: minő kedves pár — oh beh kár — beh nagy kár, hogy — —

De mi az, a mit e rövid végszava a félbeszakított mondatnak képviselt?

A régi — régi nóta vagyonról, névről, s a kérdés ahoz a gonosz világhoz, hogy mit fog mondani, ha a dúsgazdag Szécsi gróf egyetlen leánya egy szegény grófhoz megy férjhez?

Mikor Ágnes távolról a sötéten és mereven fölnyuló sziklát megpillantotta, melynek elidült tövéből a hűs csurgó eredt s gyült a természet alkotta medenczébe; sietteté lépteit s jobbra hajolva s elhárítván kezeivel az ölelkező bokrokat, egyszerre egy kis kebelbe ért, s mikor feltekint-

tett, előtte Szerémváry állt. — Ah! Béla, kegyed itt van?

— Bocsánat kisasszony, nem gondoltam, hogy önnel találkozhattam, miután nem egyszer jöttem e helyre és ime: nézze ön — evvel Szerémváry rajzkönyvét vette föl egy sziklabasábról, s nyújtotta Ágnesnek, — nézze ön! hiven találtam-e! egykor kedvencz helyét? nem tudom, most is az?

Ágnes vonásai derültek voltak, atyjának mindinkább javuló egészsége, az erős hitű Tarnay biztatásai s anyjának olykor elejtett szavai, melyeket csak ő tudott, csak ő értett, fölűditették a zsenge kedélyt, mely öröme s békére vágyott, mint a zarándok az olajfák kertjébe. Tudja-e Szerémváry, hogy ön igen furcsán mentegeti magát, a helyett, hogy a véletlennek áldást szavazzon! ime minden tartózkodás nélkül kimondja, hogy nem várt, s talán, ha várt volna — úgy —

— Ne fejezze be ön — szakítá őt az ifjú félbe. Ne mondjanak ezen igaz ajkak olyat, mire a sziv nemet mond! Ah, ha szabad áldanom a véletlent, ha szabadna mondanom, hogy erre holdak óta számítok! Ki áldaná ezt inkább, mint én!

— Így már lehetetlen önre haragot tartanom, Béla; a hibában s gyarlóságban az az egy jó van, hogy alkalmat nyújt azt menteni s jóvá tenni.

Szerémváry nem tudta, mit gondoljon. Ágnes engedelmes gyermek volt, atyját nemcsak szerette, hanem tisztelte is, ez okon az utóbbi időkben,

ha olykor Szerémváryval találkozott, társalgása tartózkodóbb lön, s homlokán mint a tiszta egen a hosszú felhővonalokat, meg lehetett sorsa hévmérőjének fokait számlálni. És most Ágnes istenien szives és jó, jelenlétének örül, nem elfogult, nem tartózkodó! — Mi történt? gondolá az ifjú. Azután csendesesen szólt: ön még ki sem nyitotta rajzkönyvemet?

— Igaz! — mond Ágnes nevetve — minő udvariatlan valék a művész iránt! hogy annál szivesebb legyek barátom iránt.

— Barátja! — Oh! e szó most először önnek ajkain, a legigazabb, mit ön valaha mondott. Barátja, híve vagyok Ágnes, kinek minden gondolata, minden érzése az öné! — Úgy-e ezt ön jól tudja, úgy-e tudja, mint saját gondolatait?

— Ez igaz Béla! En önt hívemnek és barátomnak hiszem; olyannak, minő nekem egy sincs a világon, s látja, nem vonakodom azt önnek kimondani. — Emlékezzék csak kissé vissza: hiszen mi régi barátok vagyunk, — Szerémváry megragadta Ágnes kezét s ajkaihoz vonta.

A hölgy nem ellenkezett, s szép nagy szemeit emelvén az ifjúra — folytatá:

— Tudja-e még! hogy ön nekem egykor is, máskor is, egész illemmel és tartózkodással sok szépet mondott már?

— Még többet érzettem, Ágnes.

— Most csak a szavakról szólok — Béla. — Ön — nem egyszer igen szépen megmondotta

nekem, hogy szeret, hogy olyan vagyok mint a művész eszménye, mint a vezérgondolat ez életem át.

— Mondtam e ezt? meglehet, éreztem mindenestre, s Isten áldja önt, hogy a mit éreztem, s talán nem is mondtam, ön oly jól meg tudta érteni.

— Feledékeny! — Oh ön mindezt mondta, olykor szülőim előtt, kik azt hitték, hogy valami képről szól — és én —

— És ön? — kiáltott fel Béla — tudta, hogy e képnek kerete szerelmem?

— Lám! — most már — épenségesen, egészen tisztán beszél ön. Egykor szeretetről szólt, most már szerelemről.

— Haragszik-e, Ágnes? úgy-e vakmerő vagyok, hogy a dúsgazdag Hederfáy arájával így merek beszélni; vagy inkább, hogy szívem túljár eszemem, s elárul minden nyomon.

— Én nem vagyok senki arája, Béla — szólt Ágnes, egy vadrózsát szakítván le a közeli bokorról.

— Senkié?

— Legkevesbbé pedig a Hederfáyé!

— Az egész világ mondja!

— Az egész világ? — néhány ember, a pestiek s pár szomszédunk.

— Héderfáy maga.

— Ő is? — egygyel több, ki mitsem tud.

— Tehát nem igaz?

— Nem igaz.

— Önnek szive, keze szabad?

— Kezem igen — szivem? ez más kérdés.

— Ah, ha az enyim volna!

— Ki valamivel bir, s e birtok öntudatával nem, hogyan nevezik azt?

— Ágnes, szeretem önt! tudja jól, évek teltek el, minek e talányok, meg akar-e ölni engemet? — mondja ki, mit nekem kimondanom nem szabad, mondja ki, miután ez csak viszonzás arra, mit én — miként ön maga bevalotta — százszor már mondtam.

— Igaz, ime kezem Béla, szeretem önt! — s anyám a mi részünkön van — és — Ágnes benső szerelemmel szegezte szemeit az ifjura — és atyám naponkint jobbul. — Értsen ön jól, jobbul kedélyében s ön iránti méltánylásában.

— Oh! mit mondott ön? tehát van remény? Úgy-e Ágnes, ön nem képes engemet hiú reményekkel kecsegtetni?

— Remény? — mikor szünt meg ez? — Én engedelmes gyermek vagyok, talán atyám parancsára meg tudtam volna kezemet öntől tagadni, vagy inkább ő tagadta volna azt meg; de Hederfáy és akár ki más, soha sem lett volna férjem!

Szerémváry, ki gyöngéd ember volt, de nem hideg, sőt talán a szenvedélyességig forrón érző, Ágnes körül füzte karjait, s ez nem ellenkezett.

A mit azután beszéltek, nehéz volna följegyezni. Talán követhetnök azok példáját, kik csak verseikben s képzeletükben szerettek; s az

üdv ily óráit a legszebb szavakkal, s a legköltőibb képekkel töltik be. Ámde hinné-e ezt nekünk az, a ki tudja, hogy olykor némán, olykor egyes szavak egy-egy forró ölelés közben, minő utolérhetetlen gyorsasággal repülnek az órák?

— Még meg sem nézted rajzomat — szólt Szerémváry, nem tudjuk, minő hosszú szünet, vagy egészen más természetű párbeszéd után?

— Ah! — kiáltott föl Ágnes, hirtelen fölugorván ülő helyéről, — hiszen egészen besetédett! — siessünk; áldjon az ég, Béla, remélj! közel az óra — im egy csók még — Isten veled!

— Kisasszony! nagyságos kisasszony, Ágnes kisasszony! — hangzott egyszerre a sűrűségben, a lovász ismeretes hangja.

A bokrok recsegték, a szózat mindinkább közeledett.

— Isten veled, Bélám — mond Ágnes — siessünk, nem szeretném, ha lovászom együtt találna minket, e szavak után egyik jobbra a másik balra vette útját.

Mikor Ágnes az első nyilásba ért, távolról megpillantotta lovászát.

— Itt vagyok, Ferkó! — kiáltott.

— Jaj, jaj! — hebegte a lovász — ugyan hol mulatott nagyságod oly sokáig? maga a nagyságos asszony kijött s ott vár a csikós-kertben.

— Szépen aludtam a csöndes forrás előtt, Ferkó! a te kiáltásod ébresztett föl, siessünk!

Ferkó jobbra, balra jártatta szemét, mintha

nem volna épen minden fenekig tejföl; de bármennyire megerőltette látó érzékeit, semmit sem látott, csak fákat, bokrokat és hallott egy-egy sárgarigót és tolvaj-szarkát, alkalmasint hálótanyát keresve a lombok közt.

Mikor Ágnes a zöld gypühez közeledett, hol őt kedvencz állataival enyelegni láttuk, anyja elébe sietett.

— Tudod-e, hogy szépen reám ijesztettél, leányom? Ugyan hol voltál oly sokáig, majdnem három hosszú óráig.

Ágnes anyja karjai közé vetvén magát, kedves fejét vállára nyugtatta s alig hallhatólag susogta: — Béla volt ott, szeretem őt!

Anna fenyegelve emelte föl ujját; azután ő is halkán szólt: — gondoltam! — hogy szereted, nem ujság! de azért rövidebb idővel beérhettetek volna! — mit fog atyád gondolni!

— Megmondom neki, hogy szeretjük egymást!

— Még ma nem, Ágnes. Atyád a jobbulás utján van; óvatosaknak kell lennünk. Lóra már most! és siessünk, egészen beesteledett — rossz leány. — Ilyen a gyermek, ha az ember mindig sarkában nincsen! — Mernék fogadni — folytatá a nő, mikor már mindnyájan lovon voltak s hazafelé indultak; — hogy csókolódtatok is.

Ha nem lett volna esti homály, Anna könnyen észrevehette volna, hogy Ágnes elpirult — és mennyire!

— Csak ne tagadd!

— Miért tagadnám ; oly régen szeretem s ma csókoltam meg először.

— Még pedig igen sokszor, gyanítom.

— No — de — mind jó lesz ebből! s mit mondjunk atyádnak ?

— Azt, a mit Ferkónak mondtam —

— Vagy inkább fillentettem.

Ágnes elnevette magát ; azután hozzá tévé :
 hogy elaludtam a forrás mellett.

— Ez nem lehetetlen ! — maradjunk e mellett.

XVII.

Ugyanazon napnak késő esti órájában Kálmán éberebben mint valaha, arra a gondolatra jött, hogy mivel éppen nem álmos, jó lesz a thea után whistezni. Ágnesnek nem volt ártatlan hazugságára szüksége, Kálmán azt sem kérdezte, hol késtek.

Mindnyájan beleegyeztek, különösen Tarnay, ki nagy whistező volt, s a helység népésze, kissé kötve hívén Kálmán szokatlan éberségének, a thea után azonnal asztalhoz ültek. — Anna volt a negyedik, míg Ágnes darabig a hirlapokat olvasta, azután a játékot kísérte szemével.

Mióta Szécsi a jobbulás útján volt, kissé átszivárgott a közönségbe kórállapota. Mivel azonban ennek részleteivel a családon s Tarnayn kívül senki sem volt ismeretes, nem csoda, ha ezt mindenki saját felfogása szerint ítélte meg. Egyik egyenesen kimondta, hogy Kálmán fejében egy karika hiányzik; a másik azt sem tudván mit beszél, monomaniáról szólt, míg sokan Kálmán

betegségét — holdkórosságnak, delejes álomnak, világos látásnak erősítették — s egy pár mondá: hogy ez valódi második látás — melynek jelenségei a skót magaslatokon gyakran jönnek elé.

Mind ez nemcsak kíváncsiakat hozott a házhoz, hanem olykor orvosokat, természetvizsgálókat, s nem egyet azok közül, kik századunkban a kopogó lelkekkel foglalkoznak, s az át nem értett, úgynevezett csodákat ott is látják, hol azok nincsenek és nem is lehetnek.

Hederfáy sem maradt el egészen a háztól; mert miután lord Elginnel jól, rosszul nyélbe ütötte a dolgot, s őt később részben ki is elégítette, Szécsvárra is eljött.

Igaz, hogy legalább egyelőre nem udvarlói minőségben; de mivel a hölgyek saját házuknál, mint minden vendéggel, vele is udvariasak valának; ő végre azon meggyőződéshez jutott, hogy a gazdag arát kár volna végkép kiszalasztani kezeiből — s elkezdte, a maga módja szerint, elébb Annának, azután Ágnesnek kegyét vadászni.

A hölgyek végig semlegesek voltak, s így Hederfáyra nézve egyetlen egy remény maradt: Szécsi rokonszenve s barátsága. Különös, hogy Szécsi szivesebb s előzékenyebb volt Hederfáy iránt, mint valaha, s a hölgyek ennek annyiban örültek, hogy így a vendég ritkán volt egyedül velök. De a régi meghittség és bensőség nem lé-

tezett többé. Mikor Hederfáy egyedül maradt a hölgyekkel: félreismerésről és igazságtalanságról szólt, — mondva — hogy a tüzes, de már kiforrt férfiúban több a biztosság, mint ama lanyha, vízvérü emberekben, kik ha ifjuságukban semmi oktalanságot el nem követnek, végre férfiú-korban tökéletes semmikké, azaz nullákká nővik ki magukat.

Hozzá tevé nem egyszer, folytonosan ifjabbkori bohóságára czélozván, miként igen alávaló tetteit is nevezni szerette, hogy az oly koraböles és ifjan vén uracsokból a legkiállhatatlanabb férjek lesznek stb. Mindezen elmefuttatások közben, Szerémvárynak mindig jutott egy-egy vágás és döfés, habár hiusága nem engedte, hogy féltékenységét nyíltan elárulja.

Ha Kálmán előtt ennek szép hajadonáról s reményeiről szólt: ez őt szokás szerint magához a leányához utasította, erősítvén akárhányszor, hogy leányát tanácsolni fogja ugyan, de soha sem arra kényszeríteni, hogy szive s hajlama ellen válaszszon valakit férjének.

Azonban miként láttuk, azon mértékben, melyben Hederfáy iránt való rokonszenve, — mondhatnók előszeretete, — halkal s észrevehetetlenül, a kifogástalan udvariság s vendégszeretet színezetét öltötte magára: Szerémváry naponkint, óránkint nyert véleményében.

Átlátta, hogy ez korántsem hidegvérü s még kevésbbé kora öreg ember. A tisztelet palástjába

burkolt szenvedély, mint a fojtott láng nem egyszer tanuskodott arról, hogy Szerémváry nem csak forrón, hanem bensőn is tud érezni, mire Hederfáy képtelen volt.

Olykor Kálmán azon gondolaton lepte meg önmagát, hogy végre Szerémváry nem volna épen megvetendő vő.

Bizonyos, hogy álméletének visszahatása a való életre, mindinkább előtérbe lépett; s míg eddig rettegett azon órától, mikor szemei egyszerre s rögtön becsukódtak, s ugyanazon pillanatban magát egy más durva század közepette — háрпиák közt találta, — miként Borát és Ágotát nevezte, s a zsidó-török átokkal, azaz szemközt egy rossz, házsártos, haramia szomszédal: — most — azaz már hetek óta, némi kíváncsisággal várta a mindig később és később bekövetkező, s már nem többé oly rögtöni s ájulatos álmat!

Olykor nevetve beszélte Tarnaynak: — minő furesa, hogy most álmélete is naponkint kellemebbé kezd válni, s hogy Bora, habár korántsem az ő kedves földi Annája, a világért sem oly durczás többé, mint azelőtt volt. Ágota pedig, a becsületes Békesi társaságában, majdnem olyan mint az ő szép Ágnese.

— Mi a tanulság ebből? — szólt egy napon Tarnay — az, hogy nagyságod a régi deák mondást követé: *nosco meliora proboque, deteriora sequor!* — (ismerem, helybenhagyom a jobbat, de követem a rosszabbat).

— Ej ej! tanár úr, nem vagyok-e az unalomig engedelmes beteg?

— Úgy van! nem tagadom; de kinek van ebből legtöbb haszna?

— Nekem — világos — de tudja-e Tarnay, hogy az ember végre mindent megszokik, s nekem majdnem úgy rémlik, hogy ha egyszer álom-életem — miként azt ön nevezi — egészen megszűnnék — én — ki tudja!? talán még sajnálni fogom azt.

— Az álmot sajnálni? — sajnálni az ábrándot, mikor helyette valót kapunk? — hogy beszélhet okos ember így? — Hanem messzi eltérünk a kérdéstől.

— Micsoda kérdéstől?

— Attól, hogy mi tanulságot gazdálkodott meg gróf úr, a gondviselésnek éveken át folytatott leczkézéséből? Pedig áloméletének nem egy éles érintkezési pontja van ám — való életével.

Szécsi kissé elgondolkozott; azután elég vidáman felelt:

— Ezen érintkezési pontok: Borz és Hederfáy, Békesi és Szerémváry, Anna és Bora, Ágnes és Ágota. — Nemde eltaláltam? mi bizony nem nagy mesterség!

— Csak tovább-tovább jó gróf úr, csináljunk egy kis æquatiot, állítsuk egymás mellé a sors betűit, hogy végre a talányos X-nek értékét s értelmét kisüssük. Vagy prózailag szólva: — folytassa, barátom uram, az összeállításokat, ha

akarja — az összehasonlításokat — s kezdjen már egyszer, nagy ideje! következtetéseket lehuzni.

— Hogyan érti ezt ön?

— Például, áloméletében önnek van egy Borza, ki valóságos, igaz kissé elsőkaptáju, hasonmása a mi kedves Hederfáy lovagunknak.

— Hiszen az régen meghalt!

— Úgy van, Hederfáy sem halhatatlan! — De ha önnek Borz uram álmaiban annyi bajt okozott, meg nem foghatom, hogy a földönfutó — mert fut — Hederfáy miként nőhetett annyira szívéhez?

— Csak ki nem dobhatom, ha házamhoz jő! családja a legvagyonosabbak s legrégiebbek egyike.

— Igen, de ha Ágnes ki nem állhatja, s ha ön maga gaztetten érte utól?

— Könnyelműsége.

— Köszönöm szépen! valakinek tartozom, s aztán mikor fizetés ideje eljő, hült helyemet találja. S mikor aztán találkozik velem, semmi áron se akarok ráismerni, sőt tagadom az adósságot.

— Hederfáy már egy részét kifizette adósságának — s rá nem ismert az angolra.

— Ki tudja, kit szedett megint reá! hiszen csak néhány napja annak, mikor Pesten valék, s furcsa dolgokat hallottam ezen úrról.

— Szép legény, gazdag, jó neve van! — mit akar ön — mindannyi ok irigységre.

— Szép legény! — legyen, ez ízlés dolga; annyi bizonyos, hogy igen köznapi arcza van. Gazdag? — nem vizsgáltam erszényét, de a játékos és a ki uzsorás adósságokat csinál, az nem gazdag, vagy legalább nem marad sokáig gazdag; a mi végre a nevet illeti: a név csak név, semmi egyéb. Értéket ennek csak a személy ad, ez pedig egy pipa dohányt sem ér!

Mindezekre Kálmán régebben igen sokat s némi heveséssel, később is, ha bár nyugodtabban, mindig tudott valamit felelni. Hanem előfogalmainkkal úgy vagyunk mint előítéleteinkkel, makacsabbul ragaszkodunk ezekhez, mint kiábrándulásunkhoz, főleg, ha ez még új.

Kálmán azonban sajátos átváltozásokon ment keresztül, s valahányszor őt Tarnay vagy Anna kissé keményebben ostromolták, s olykor észre vette, hogy bizony nekik van igazuk: az történt, mi minden erős akaratú s szívós jellemű emberen történik, mikép csak azért, hogy következetlenséget el ne áruljon, makacs kezdett lenni, s vagy nem felelt, vagy egy kissé erélyes mondatot vetett véget a beszélgetésnek.

Ennek egy jó következése az lön, hogy a minden oldalról megtámadott Hederfáyt kissé élénkebb figyelemmel kísérte.

E jó urnak életében sok volt, mi nem lön alkalmas arra, hogy Szécsi jó véleményét — még mindig elhatározottan el nem utasított vejről — növelje.

Szóval hite, rokonszenve, előítélete meg való-
nak ingatva, s miként Annának és Ágnesnek
utóbb említett magukviseletéből kitűnik — a
hölgyek — a családapá merev tartását nem vet-
ték egészen komolyan.

XVIII.

Sokan félnek a haláltól, és még is szeretik az alvást. — Minél nyugodtabb, öntudatlanabb, álmodásnélkülibb — az álmom: annál jótévőbbnek, edzőbbnek, egészségesebbnek tartják azt. — Különös ellenmondása a fogalmaknak — meg kell vallanunk.

Az öntudatlan, álmodásnélküli álmom — mi egyéb — ideiglenes halálnál? — Az ily álmodást ébredés követi; de nem követi-e a halált is ébredés? Nem szününk-e meg létezni, élni, ha nincs öntudatunk létünkről? Cogito, ergo sum — mondják — s következőleg si non cogito, non sum. Magyarul: gondolkozom, tehát vagyok; s így, ha nem gondolkozom — lételem öntudatával nem bírok, mit érek vele, ha vagyok? — Kik egy más életnek hitével s előérzetével, mert ez a fő dolog — nem bírnak, magát a halált ily öntudatlan pihenésnek tartják; azért köríti tisztelet az elhunytak sírjait; azért mondjuk: hagyjátok pihenni a halottakat.

A különbség — vagy tévedés oka — az: hogy még a hívőbbek is csak hiszik, talán előérik az ébredést, de nem tudják azt bizonyosan.

Azért mondják a vallás emberei, hogy ennek így kell lenni, s az érdem épen a hitben van, miután a tudással ez esetben semmi érdem nem járna. — Mondjuk, az álom s halál összehasonlításában ez a tévedés. — Vannak, kik épen a halált hiszik — talán előérik — a valódi ébredésnek; azért nyugodtan pihennek le.

Kálmán álomélete már az utóbbi napokban nagyon kezdett a valódi élethez közeledni. A nagyasszony, ki minden kedélyessége mellett valami korcsjelenete volt a félig kísértetnek, félig élőlénynek; lassankint majdnem egészen olyan lön, mint a derék öreg Szécsiné. Sőt egy napon — áloméletét értvén — Kálmán urat meglepte, hogy az ösanyó épen oly zárdahölgyi öltözetben jelent meg a reggelinél, miként Szécsiné nagyasszonyom.

Bora és Ágota is — halkal-halkal — át kezdtek változni. Sőt a vidék maga lassankint elvesztette zord, kezdetleges jellegét és tekintetét, s Kálmán, ha kinézett az ablakból, mindjárt-mindjárt oly valamit látott, mi ama késő, vagy kora század fogalmaival szöges ellentétben állt. Botond úrból is csendesen és lassacskán Mihály vadász cseperedett elé, s egy reggel Botond urnak magának nem csekély meglepetésére — kék-fehér csikos ujjasban jelent meg.

Az utóbbi álmjelenetek egyik legsajátosabbikát kell még itt említenünk, mely nélkül történetünk — egyik részében — félszeg maradna.

Láttuk, hogy Kálmán és Bora meglehetősen összesurlódtak, s hogy Békesi mindkettejeket meg tudta nyerni; onnan világos, hogy Bora és Kálmán akárhányszor meglátogatták őket, sőt a nagyasszony is be-betoppant valami szobába, vagy benyitott valamelyik terembe, a nélkül, hogy az ember ki tudná sütni, miként — mi módon? — hajtotta ezt végbe.

Egy ily látogatás alkalmával Békesi úr borzodujában ebéd után csak ráhuzták a csárdást, melynek alig hiszszük, hogy akkor még hire is lett volna.

Mindnyájan figyeltek, midőn valami nagy ropogást hallottak, s a tág, faboritéku ebédlőnek roppant nagy ajtaja két felé nyílt; s azon a nagyasszony borzasztó crinolinnal s a legújabb divatu főéssel belépett a terembe.

Jobbján Rózsa az erdész leánya — balján? ki? — ezt bizony aligha találná ki valaki. Balján nem más, mint Borz Ákos úr, tetőtől-talpig crispánszin — újabb divatu magyar öltözetben — s egy akkora virágbokkrétával — miként akkor mondták, — melylyel három kecske jóllakhatott volna.

Ha a nagyasszony megjelenése nevetségesen borzasztó öltözetében fel nem tűnt; — mert hiszen sok szabad a nőknek, főleg álmainkban; —

ha a csodásan szép Rózsa jöttem senkit sem lepett meg: — bezzeg meglepte ám ama perduellis Borznak megjelenése, ki aligha Vampir nem volt, miután vizbefulás, felakasztatás és eltemettetés után is élt.

Kálmán olyat ugrott egyenesen kukra, mintha fellötték volna, hogy majd feldöntötte az asztalt; Békesi pedig egy özönelőtti kantát emelt föl, hogy azzal Borz uramat újra megölje darab időre.

De a nagyasszony szétterpesztett egy óriási legyezőt, tele chinaiakkal, s szokott mélységes, földalatti hangján — szólott:

— Csitt! senki se mozduljon! — Ime Borz Ákos — és ime az ő szívének választottja — és felesége Rózsi, kit mindnyájan ismerünk.

— Igen de! — kiáltott föl tüzesen Békesi, — hogyan, miképen? — hiszen — hájszem —

— Csitt! mondom — szajkó Péter! — vágott közbe a nagyasszony moulinét csinálván legyezőjével — tovább is van! — Tudjátok meg, hogy ez a Borz — nem ama Borz!

— Melyik Borz? — kérde Kálmán, kit a jelenet mulattatott; mert már darab idő óta, ha a jelenetek nagyon csavaródtak, eszébe jutott, hogy álmodik, s aztán kíváncsisággal várta a kifejlést.

— Micsoda Borz? — felelt mérgesen a vén asszony — hát csak az a Borz, ki most Rózsának törvényes férje — —

— És a vár? — vágott közbe Bora asszony.

— A vár, — mond Borz, most szólalván meg legelőbb — soha sem volt az enyim!

— Hogyan? — mond Békesi — soha? — igen de — hát — és miképen?

— Soha, mondom — felelt nagyot szuszogva Borz úr! — ne törje kegyelmed ezen az eszét. A vár a kegyelmedé, a Rózsika pedig az enyim!

— Ha — ha — ha — nevetett Kálmán, — ha ezt valami regényíró mondaná, s elég szemtelen volna így indokolni, azonnal a kritikai kalodába jöne! no de vivát! — Ha így beszélsz öcsém, quasi vejem, Borz és nem Borz — nem Borz és mégis Borz — igyunk egyet reá!

— De már én csak mégis szeretném ennek a höbörtős dolognak a megfejtését tudni? — mond búsmagyarosan Békesi — ki poharat koczin-
tott — a fűbe harapott pálya- és vetélytársával.

— Az a bajod, öcsém Békesi — mond a nagyaszony vigyorogva — ime itt a magyarázat. — Borz, kit itt látsz, a pampuskai falubirónak a fia, s ha ezen üresen hagyott fészekben darabig komédiázott, s magát a várurra és zsarnokra játszta, az bizony még nem halálos bűn. Hány nyúl ját-sza magát oroszlánynya — és hány számár bölcsre!

— Igen, de az teljes lehetetlen! a nagyaszony mindent összevissza zavar — mond Ágota, ki eddig hallgatott, — mert hiszen, ha Borz úr itt lakott, és — és — férjem is volt, — igen — de kérem szépen — —

— Én is kérlek szépen, Ágotácskám, hogy ne

okoskodj! — csitított a nagyasszony — adj hálát az Istennek, hogy a dolog így van és nem amugy. Aztán az erdész öreg már, erdeiben annyi a vad, mint a kolumbácsi légy — —

— Kolumbácsi légy? — hát ez miféle állat?

— Szóval — folytatá tüzesen a nagyasszony — hát annyi mint a hangya, jó lesz tehát ez a tenyeres-talpas buczkó segédnek a vén erdész mellé, majd ketten lohatnak.

— Igen de? — rikkantott Kálmán.

— Ez teljes lehetetlen! mond Ágota.

— Ennek se füle, se farka — szólt Bora.

— Semmi, azért csak egészség legyen! — kiáltott föl jó kedves Kálmán úr — s hahotára fakadt.

Mikor megszűnt kacagni — körülnézett s XIX-dik századi szobájában volt.

A hold szépen bevilágított a szobába, az óra ütött, három óra volt reggel. Még ily jókor soha sem ébredt föl.

Nagyon kíváncsi vagyok ugyan megtudni, miféle história az a Borzé. De neki bikacsolta magát: gyertyát gyújtott, hálókabátot vett, s szivarra gyújtott. Így húzta ki az éjet, mikor Mihály félnyolczra a szobába nyitott, urát föl s alá sétálgatva találta.

XIX.

Körülbelül három év telt el Szécsi Kálmán grófnak sajátos, az orvosi gyakorlatban legalább ily mérvben ismeretlen kórállapota óta, tehát több mint 1000 ébredés és ugyanannyi alvás, vagy álom, vagy csodás második élet, a mint ezt tet-szik nevezni — mindezeket szemmel kísérni — végtelenre vezetett volna.

Azonban úgy hiszszük, hogy a jellemző pha-sisok eléggé ki voltak azok számára emelve, kik a mindennapitól és szokásostól eltérő ily törté-neteket, egyszer s mindenkorra, s csak változás okáért is elolvassák, s méltóságuk alattinak tart-ják abban a rejtett magvat keresni.

Így — a két életnek — *költői valószínűség-ben*, mely ily művekben az egyedül lehető, halk közeledését s egymásba beszivárgását is kijelöl-vén, nem tartjuk túlhalmozottságnak, az illető szünet után, újra kilesni Kálmán urnak egy élet-napját, mely két hétre az utóbb elbeszéltek után következett be.

A Szécsi-család igen kellemes napot töltött. Vendégek voltak a háznál, de sem Hederfáy sem Szerémváry. Véletlenül gyűltek össze, felséges nap volt és Anna a legügyesebb házi nők egyike, még mielőtt vendégeit a virágokkal ékesített tágas ebédlőbe vezetné, délutáni programját nyujtá be a társaságnak, tanácskozás végett.

A tanács nagyon dicséretes kedélyű egyéniségekből állt, kik irtóztak nemet mondani valamire, s az igenben, főleg saját érdekükben, a legkellemesebb támaszpontot látták. Szóval jó és ildomos urak és hölgyek, kik egyhangulag beleegyeztek, s azután gazdára, gazdasszonyra, s a szép kisasszonykára éljent kiáltottak.

A délutáni teendők ellen nem is lehetett ez uttal józan kifogás; mert ez legelőbb is egy kilovaglásból állt a vadaskertbe. Ott pompás ozsonnából, s azután kényelmes hazakocsizás után, zeneestélyből.

Vándor cigányzenészek szövetkeztek azokkal, kiket a jó Tarnay már elébb megfogadott, s kik úgyszólván gyógymódjának kiegészítői valának. A dalokat s tánczenét a kedves Ágnes rendezte, s miután a jó magyar vér igen szépen fel volt villanyozva: maga ült a zongorához, s ennek bűbajos kíséretében néhányat kedves népdalaink közül, üde, érczes, s mégis oly gyöngéd, oly gondolat- és érzelemteljes hangon énekelte el, hogy az egész vendégsereget varázs ragadta meg. Azután mindnyájan a tágas kázsziával befu-

tott erkélyre mentek. A hold oly lágyan s tündé-
rien árasztotta el világát.

A zenészek alatt óriási fatömbek árnyában, s a faluból oda gyűlt nép, síri csendben, oly sajátos csoportozatokat képeztek, hogy Kálmánnak könnyen izgatható kedélye majdnem egy más életben képzelhette magát.

De álom nem jött szemére! Mikor a kedves két hölgyet látta közelében, mikor vendégeinek elragadtatását szemlélte, mikor szünetek közben a társalgás hazai ügyekről, s a haza sorsáról szólt: oh akkor szívéen jóltevő melegség áradt át, s oly istenien, oly otthonosan és kedélyesen érezte magát, hogy szeretett volna hajnalig virasztani.

Anna s Ágnes sziveikben is gazdag öröm honolt! — Miért? ki kérdené ezt! Nem volt-e mind a kettő csupa szeretet, s nem virított-e visszatérő egészség üde színe Szécsi arczán!

Végre a szokott lefekvés óra elkondult s a vendégek szállásaikba vonultak s Kálmán is szobájába ment, hol Mihály már várt urára.

Dalolva vetkezett le, s mikor Mihály távozott, vankosára könyökölt; nem volt álmos, előidézte magának a kedves házi csendben leélt napot: és — és — sokat okoskodott.

Gondolkozott arról, mi a boldogság? — mi ennek valódi mérve? mi ad ennek értéket és tartalmat? így történt, hogy egy köznapi s legközelebbi fogalomnál állapotodott meg.

— Az ember — így fejezte be Kálmán, — csak saját nézete és saját meggyőződése szerint lehet boldog és megelégedett. A világ minden bölcsesége, a tudomány minden érve, a rábeszélés minden méze, vagy maszlaga, nem fogja őt arról soha meggyőzni, hogy akkor leend valóban boldog, ha magát boldogtalannak érzi, más szavakkal: ha nem saját szive és értelme, hanem mások meggyőzései szerint él.

Ő szerette kényeztetésig Ágnest, és senki sem óhajtotta inkább gyermeke boldogságát, mint ő; de főleg az utóbbi év meggyőzte, vagy legalább majdnem meggyőzte arról, hogy Annának és Ágnesnek a boldogságról egészen más fogalmaik vannak, mint neki.

Aztán gondolá — míg gyertyájának hamva növekedett, — hogy ha a szerencsétlenségben a kísérletek mindig kockáztatott eszközök; a szerencsekísérletnek csak addig van alapja, míg a kísérletet meggyőződésünk vezeti.

Az ember maga-magával szabad — így okoskodott Kálmán — kissé már nehezedvén szemei; de ki ad nekem jogot szeretett gyermekem jövőjéről s felelősséget akkor vallani magamra, mikor őt oly szerencsével kínálom meg, melyet ő és kedves nőm szerencsétlenségnek tartanak? — Miként látjuk, Kálmán urra ráillett a mondat: jobb későn, mint soha; mert ott végezte, hol kezdenie kellett volna. — Szokott baja ez az életnek!

Kálmán úr kissé elszunnyadt, de hirtelen felrázta magát mámorából s eloltotta a gyertyát; azután fülében csendesen mint szellemhang ismételték magukat — Ágnes kedves népdalai, halkal és mindig halkabban, míg végre az eszmélet eltűnt — s a halál mindennapi kis mutatványa, az önfeledt, tehát legnyugalmasb álom — következett be. Legalább ki a setétben látna, így gondolkozott volna, e szép férfias vonások fölé látván kiáradni az álom nyugalmat.

Nem mondtuk-e nem egyszer, mikép évek óta Kálmán elalvása neme volt az ébredésnek; nem panaszolt-e ő maga, hogy nincsen nyugalma s mint Ahasver mögött a boszuló cherub, úgy mögötte is, vad sorsának engesztelhetetlen nemtője áll, rá kiáltván: — tovább! tovább! ébren mindig!

Kálmán valóban fölriadt álmából. Tüstént-e, vagy pár órai álmak nélküli pihenés után, nem tudta sehogysem elhatározni.

— Furcsa! — gondolá, szemét dörzsölgetve, hiszen szobám telve van kedveseimmel. — Ime — a jó Tarnay! Ez aztán — nem Botond, vagy legalább a gazficzkó Mihály pongyoláját rántotta magára! — És ott Szerémváry, nem Békesi — mi ez? mi történik itt?

— Jó reggelt! — szólt Anna, kezét nyujtván Kálmánnak, kinek arczában valami kifejezhetetlen öröm tükrözte vissza magát.

— Jó reggelt kedves atyám! — szólt most Ágnes.

— Oh! — kiáltott fel Kálmán felülve ágyában s körültekintve a szobában, mely ugyanaz volt, melyben lefeküdt: Oh! — szólt, — Anna, Ágnes! Tarnay barátom! — Isten áldása rajtam! — aludtam — s nem álmodtam. Ébren vagyok! — Oh szóljatok: jer Annám, hadd öleljelek meg! — Istenem be jól esik ez ölelés — be boldog vagyok! — és te Ágnes siess, hogy csokoljam meg arczádat, melyeken a rózsák virítanak!

Ágnes térdre omlott az ágy előtt, s míg atyja őt megölelte, a leányka annak kezét szorította ajkaihoz!

Azután Kálmán mindkét kezét nyujtotta Tarnay felé: ide, ide! — szólt meghatottan, ide barátom! hogy vonjam ajkaimhoz a drága kezét, mely életemet adta vissza! Tarnaynak engedni kellett!

A hölgyek szemei könnyekkel teltek el, még az épenségesen nem érzelő Mihály is elővette kékefehérpettyes zsebkendőjét.

Szerémváry némán, a részvét utánózhatatlan kifejezésével állt közel az ablakhoz.

Kálmán ajkai körül egyszerre sajátos mosoly vonult el.

— Tarnay! — kiáltott fel jó kedvvel, — teringettét, én bizony még egy kissé álmodni akarok.

— Csak tessék nem álmodni — mond Tarnay, még fel nem oldottam önt az engedelmesség alól!

— Ej — mond Kálmán nevetve — egy kis kihágás meg nem öl engemet, aztán nyitott szemmel fogok álmodni.

— Hagyjuk őt! — susogta Anna.

— Legyen! — mond Tarnay — tessék álmodni, de nem sokáig!

— Jól van — mond Kálmán — ecce! Vőm uram Békesi, hát kegyelmedet megszállta a szentlélek, hogy először jó ily korán hozzám?

— Nőm kivánsága volt, kedves szomszéd és atyám uram! — mond a mindenbe beavatott Szerémváry, közeledvén Kálmán urhoz.

— Ah ezt már dicsérem; no fiam, add csak ide kezedet!

Szerémváry oda nyujtotta jobbját.

— És te Ágnes, add csak ide azt a kis kacsót! — Így la!

Evvel Kálmán a két kezet összetette, azután jobbát leánya — balját — a térdre ereszkedett Szerémváry fejére tévén, arcza komolylyá vált, szemeiben köny fénylett, s majdnem látnoki hangon szólt: — az én Istenem áldjon meg titeket!

BEFEJEZÉS.

Regényünk végét érte. Szécsi Kálmán teljesen felgyógyult, s mivel a derék Tarnay tanácsára főlhagyott a henye étellel: egyszerűen élt, mozgott, járt, kelt, vadászott, lovagolt, mindenben részt vett; álmélete végkép megszűnt s a tevékeny munkás életnek s a jó lelkiismeretnek csendes, háborítatlan álmai váltották azt fel.

Anna előérezte, hogy Szerémvárynak nemes jelleme leánya boldogságának fő és valódi biztosítója, gyönyörűen teljesült, s a majdnem átszellemült nagyasszonynak a jó ég megadta még azon örömet, hogy pár kedves unokát ringathasson ölében.

Szeszélyes regényt irtunk; azt mondhatnók: patvar vigye Hederfáy urat, mi gondunk reá! — De nehogy az egész e részben is csorbát szenvedjen, e nagyszerű egyéniség életiratát is befejezzük.

Szülői drága fiuknak esztelen költekezései s könnyelmű adósságai következtében csőd alá ke-

rültek; s Hederfáyból fertálmágnás helyett hétszilvafás nemesember lett.

Egy ismerősöm, ki vele tavaly találkozott, azt állítja, hogy bizony neki a hétszilvafás sokkal, de sokkal inkább tetszik, mint a kastélyos Hederfáy tetszett! — A sors megviselte szegényt, s mivel egy malabári özvegy a máglya küszöbén föláldozta magát érte, s ő és csinos birtoka férjhez mentek hozzá, Hederfáy igen szépen élélhet a nélkül, hogy kétrétü fogadásokat tegyen.

Lord Elgint a tömeggondnok rövid 8—9 év alatt kielégítette — jól járt — úgy-e?

És a világ megy és mendegél, miként eddig ment és mendegélt.

A nap még mindig oly szépen süt, ha fellegek nincsenek; a rózsák és mákvirágok még mindig oly büszkén virítanak; aztán tavasz felé, mikor a vad Boreast a lenge Zephyr váltja föl, a kis taréjos pacsirta vidoran visitva röpül egyenesen a kék ætherbe, mintha meg sem akarna állni a holdig; alant pedig a mocsárookban a békák csak oly kedélyesen kurutyolnak, mint Árpád korában, sőt néha hymnusokat énekelnek a golyakirály tiszteletére, a ki közülök a turbulentsabbakat oly szépségesen és szívélyesen fölfalja.

És az emberek? — hát — isti quid faciunt? az emberek a régi Ádámok maradtak.

A KAKUKSZÓ.

I.

Mikor? — meg nem tudom önöknek mondani; de igen azt, hogy hol, tudniillik Pozsonyban, s ép a mi gazdag reményű üterünknek, a Dunának szélén lakott egy egészen sajátos úriember. Senki sem tudta, honnan jött, mióta lakik Pozsonyban? de mindenki becsületes s igen okos embernek tartotta.

A mi pedig épen különös, senki se törte fejét azon, hogy az egyébiránt is igen jámbor embernek közelebbi körülményeit és viszonyait fűr-készsze.

Az egyéniség, mikép látjuk, tényként — fait accompli-ként — fogadtatott el, diplomatiiai nyelven szólván.

Csinos, egyszerű, emeletes házban lakott, melynek zöld redőnyei mindig hó-fehérre meszelt falai, kellemes, üde tekintetet adtak.

Neve ezen embernek ép oly egyszerű volt, mint csendélete és háztartása. Herkay Péternek hívták a 40 évet kissé meghaladott dunaparti

földit, s a világ azt sem kérdezte: — nemes-e vagy polgár, vagy a földművelő osztályhoz tartozik-e?

Ellenben, ha a multtal és jövővel mit sem gondoltak a pozsonyiak, sőt a megyebeliek s még távolabb lakók is; a kinek jó tanácsára, vagy valami becsületes, otthonsült, gyakorlati eszmére volt szüksége, ritkán mulasztotta el ezen igen ritka és becses portékát nála fölkeresni.

Világos, hogy Herkay urnak jó ideig kellett már Pozsonyban lakni, mert azon időben, mikor olvasóimat vele megismertetni szándékozom, oly hire volt, mint, nem tudom előbb vagy utóbb, Cagliostroinak, most Hume vagy Castalde urnak.

Aligha léteztek már akkor a boszorkány-pe-rek, s az sem hihető, hogy a sátán közvetlenül «a minden lében kanál» szerepét játszta volna a gyarló emberiség között, mert bizony-bizony Herkay urnak meggyülhetende baja mindamellett, hogy a világ róla csak szép és nemes dolgokat tudott beszélni.

Ugyanezen időben élt és uralkodott X* megyében bizonyos Balányi Andor nevű 26 éves férfiú, kivel annál jobb lesz előleges ismeretséget kötnünk, mivel épen ő fog minket Herkay urral közelebbi érintkezésbe hozni.

Balányi Bandi, miként őt otthon nevezték, egyike volt azon lángeszű ifjaknak, kik már 16—17 éves korukban mindenről ítéletet mondanak,

még pedig oly aplomb-al, mikép az embernek szive fáj, hogy már a lőpor, a gőz- és villany-erő föl vannak találva, s nekik nem marad egyéb hátra, mint a léghajó gyakorlati használatását divatba hozni. Egy hibával nem lehetett vádolni: büszkének őt senki sem mondhatta, mert hiú volt! s míg a büszkeség, ha nemes, erénynyé magasodhatik; a hiuság mindig gyöngeség marad. Mi legalább nem ismerünk hiú embert, ki büszke, és büszkét, ki hiú lenne.

Legkisebb kétség sincs benne, hogy Bandi barátunk, miután tíz egész évvel meghaladta a 16 évet, akkor, midőn vele minket a sors összevezetett, már egészen bekebelezte a világirodalmat, s a tudomány tömkelegében, vagy tévkertjében csalhatatlan Ariadne-fonallal birt. Erre elég hideg vérrel kiszámítnunk, mennyit lehet 12 éves korától 26 évesig valami csodagyermeknek elolvasni, ha se nem eszik, se nem alszik, s napjának mind a 24 óráját olvasásra szánja.

Annyi bizonyos, hogy rémítő sokat tudhat, s hogy az ilyen ember tökéletes tudós, és mivel mindenből és sokat olvasott, mindazt alaposan is tudja. Nevezetes, de nem ritka körülményként fölemlíthetjük itt, hogy Balányi igen keveset tanult és olvasott. No de lángész volt! s azért tudott mindent.

Hanem megtörténik az életben, hogy némely ember mindig a föllegekben keresvén lelkének és szellemének tárgyat, a földön idegenné válik s

olykor ép azt nem tudja, a mi őt szenvedhetővé és kellemessé tenné embertársai előtt.

Így Balányi Bandi, föltevéen, hogy mindaz igaz, a mit róla főlebb gyanításként mondtunk, a legmindennapibb udvariasság, illem és gyöngédség szabályait sem tudta, vagy csak önérdékből, sejtelem után gyakorolta; bár itt-ott némi tanuságát adta azon eszélynék, melyet az önérdék ösztöne eltalál.

Pontatlan, szavát, ígéretét, fogadását feledő vagy kijátszó, felfuvalkodott emberré lön, ki azt hitte, hogy az egész világnak egyik főfeladata őt bámulni, ügyetlenségeit, udvariatlanságát, olykor a cynismust megközelítő darabosságát a műveltség fionjának tekinteni.

De hiszen ezek apró hibácskák! s Balányi Bandi úr 26 éves levén, még sokról leszokhatott.

Annyi igaz, hogy a külső csiszoltság daczára, mely igen gyakran kibukott a sinekből, főleg, ha indulatba jött, ő nem tartozott a kellemes emberek közé, sőt voltak, kik őt minden kegyeletnélküli dohos vén-fiatal uracsnak tartották.

Hanem a gondviselés mély bölcseségének egyik tanusága az, hogy a kissé rendkívüli embereket sem szokta egészen elfeledni. Ezek számára is virít néha, csendes árnyak leplei alatt, egy-egy üde nefelejts, vagy illatos ibolya. Ha aztán ezt észre nem veszik, s míg két kézzel a büszke rózsa vagy pompás lilium után kapkodnak, a szerény virágot eltapossák, azért nem

lehet a gondviselést felelőssé tenni ; hiszen, a ki mindig virágok közt sétálgat, nem csoda, ha néhányat akaratlanul is elgázol.

Balányinak anyja élt, s házánál egyik kedves rokonát, bátyjának, Gömörly Istvánnak hajadonát, a szép Rittát tartotta.

Mint rózsza kelyhében a harmatcsepp, elfödve a vizsga szemtől, úgy élt és növekedett a szende leányka a majdnem anyai szeretet ölében ; s miként a harmat gyöngye, üdítve az őt elfogadó rózsakelyhet, annak ragyogóbb színt kölcsönöz, úgy érezte az éltes nő fölifjodni kedélyét e kedves teremtés közelében.

Mindenki bámulta Rittát, örült, ha vele társaloghatott, ha — miként a villany a rézkaraj alatti bábukat tánczoltatja — a szűznek delejes légövében szivét röpösni érezhette.

Bandinak is tetszett Ritta. Igaz, hogy köztök első gyermekéveik óta valami testvéri viszony létezett, mely talán épen közelsége miatt szünt meg égető hatást gyakorolni sziveikre ; miként a napüveg, igen közeltartva az égetendő tárgyhoz, annak mit sem árthat, míg bizonyos távolságra az aranyat is fölolvasztja.

Azután Bandi urban nem volt kedély ; szép ifjú volt, mondták ezt mások is, ő pedig tökéletesen meg volt erről győződve, de olyan volt, mint ama nagy körte, melyet szépségeért az asztal diszítésére használunk, de melynek sem íze, sem zamata nincsen. Aztán nem lévén jelleme,

természetes, hogy a kor divatos ferdeségeinek és nyavalyáinak martaléka lön.

Az erős jellemű emberek a kor pityergő szenvedéseit megvetik s ellenhatnak, míg a jellemtelen magában a betegségben talál érdeket, mint a ki jól lát és szemüveget visel — divatból!

Az, a mi Rittában a fő vonzó erőt képezte, az a bizonyos értékű valami — mint a kagylóba rejtett gyöngy — a kedélymélység és gyöngédség, nem találtak érintkezési pontokra Bandinál; olyanok voltak, mint a selyemzsinór két villanyóra között.

Ő nem hitte, hogy Rittában föltalálja azt, a mire leginkább vágyott, oly nőt, ki magas születése, roppant vagyona által őt oda emeli, a hová emelkedni fő vágya és fő hiúsága volt.

Elsatnyulva, elfásulva a könnyen kinálkozó szerelem tévútai között, maga Rittának szépsége sem birt reá azon hatással, mint másokra.

Tudta, hogy a szépség igen könnyen elérhető kincs, mihelyt abból a földolog — a sziv és kedély tisztasága — hiányzanak; s miként talán nem egy ifju, ki csak e nemét a hölgyeknek ismeri, ő is Ritta nemesb tulajdonait inkább akadályoknak, mint előnyöknek tekinté.

Így történt, hogy a megbecsülhetetlen kincsnek közelében, egészen más vágyai és sovárgásai voltak.

Lakott mintegy másfél mérföldnyire Balányiék jószágától bizonyos gazdag úr, Ehren-

reich nevű, kinek neve betöltötte az egész vidéket.

Tudva van, hogy semmi sem kapósabb az újnál és ujságnál. Ez emberben pedig állítólag, minden új volt; czíme, jószága, urasága stb.

Oly gazdagnak tartatott a vidéken, hogy közmondássá vált, s mivel senkisémet tudott róla legkisebb rosszat is, ellenben igen sokan égis magasztalták nyájasságát, vendégszeretetét, jó szivét, két csinos leányát, Ehrenreich úr valódi nevezettség lön a vidéken.

Ha valaki a dúsgazdag, félig idegen urnak leányait össze akarta volna Rittával hasonlítani, első tekintetre — de csak is úgy — az eredmény olyan leende, mint mikor remekül készült aranyrózsát akarunk, a tövissei közt pompásan kifejlett, harmattal itatott s szellőkarok által ringatott természetes rózsával összehasonlítani.

Igaz, szép és értékes volt a két aranyrózsa, Benvenuto Cellini sem szégyenlette volna magát velök; igaz az is, hogy ezer ember közül kilenczszázkilenczvenkilencz az értékes virágok után nyult volna, de még igazabb az, hogy Ritta volt, minden egyszerűsége mellett is, az igazi, a valódi rózsa, mert amazok értékök és tartóosságuk daczára utánzásoknak látszottak; minek talán egyik oka a társadalmi kényszerűségek által okozott fesz és modorosság, bár e két hölgy igen kedves kivételként tűnend föl.

Hogy Bandi barátunk nem volt a fölebb em-

lített választó-testületben az ezredik, hanem a nagyobb számhoz tartozott; azt olvasóim minden hosszas indokolás nélkül el fogják nekem hinni.

Lehet, hogy Ritta értékben is fölülmulta azokat, de miként csak avatott festész tudja a hű másolatot az eredetitől megkülönböztetni, úgy valami szellemi érzék kell ahhoz, hogy mikor a bokor mozgásai közt rengő fészekbe pillant valaki, a kis igénytelen tojáskában a csalogány édes dalait sejtse. Vagy, miként a csillagásznak hatalmas látcső kell, hogy Saturnus gyűrűit tisztán láthassa, úgy szellemi láterő nélkül nem tudjuk a földi angyalok homloka fölött a dicsgyűrűt felfödözni.

Gazdagság, tekintély, egyik hivatal a másik után, palota, számos cselédség, szép fogatok, gyönyörű paripák, ezek voltak Balányi Bandinak szerény óhajításai. Ő, az igaz, hogy a középrendhez tartozott; birtoka se volt nagy, habár abból igen szépen élélhetett volna, de azért emberünk így volt teremtvé, s mindannyiszor megneheztelt, valahányszor a megyében nem őt választották szolgabirónak, valahányszor valamely gazdag leány másnak adta kezét, vagy valakinek vagyónát, uraságát, tekintélyét dicsérték föl előtte.

Azután — a 26 év daczára — ugylátszik, hogy Bandi azon betegségben sinylett, mely nem egy igen-igen öreg urnak is nyavalyája . . . Ő bizonyos dolgokban még most is gyermek volt, s folytonosan vesszőparipáján lovagolt.

Három nevetséges és igen unalmas dolog van a világon — mondják, van több is — a csalhatatlan ember, a régi szerelmeiről beszélő öreg úr, és — a torzonborz æsthetikus.

Bandi egyenes úton volt, ezen unalommal felhálósüvegezett gyöngy-legények első osztályát megközelíteni.

Ő sohasem csalódott; az embereket, főleg a hölgyeket tökéletesen ismerte, ő kifogástalan gentleman volt, ha e raritás már akkor létezett, s mind ez — képzeletben. Nála rögeszmévé vált, hogy török-szakad, belőle nagy ember lesz.

Minő fogalmi voltak a nagyságról? nem tévesztette-e azt össze a hosszúsággal és magassággal? a főben és szivben, vagy pedig kabátja zsebében és tárczájában gondolta-e azt létezni? erre nem tudunk feleletet adni.

Hogy azután ily ember számos kiábrándulásoknak volt kitéve, ez igen természetes, de az is, hogy a vallott anyagi vagy szellemi kudarcot mindig másoknak és sohasem magának tulajdonította.

Mindennapi jelenet az életben, hogy a szerencsétlen ember szintúgy, mint a dicsvágyó, reményeiben és kilátásaiban olykor csodákra számít.

Miként az alchimia, a bölcsesség-kövének keresése, s mindazon titkos üzletek, melyekkel az ember magát hatalmasabbá tenni akarta, mint a minő, úgy olykor a tudatlanság, önhittség és hiú-

ság is mindenhez folyamodnak, a mi nekik sikert ígér kitűnésre és arra, hogy az embereknek homokot szórhassanak szemök közé. Igaz ugyan, hogy a madarat ösztöne fészekrakásra bírja, s az ember is fészket rak egész életében, csak hogy a selejtes ember fészket a szél elsöpri, az pedig, a ki a magáét tudásból és jótettekből építi, a más világra is elviheti magával.

Mit tegyen? — ez volt a lidiai kő! Ritta minő előnyökkel kínálhatta őt? — S ha sorsa nem változik, ha elég tehetős ugyan, de sohasem lesz gazdag ember, miként gyakorolja hontársaira azon hatást, melyet — nem a mi, kérjük alásan, hanem Bandi fogalmai szerint — a gazdag s már ezáltal tekintélyes emberek gyakorolnak másokra.

Miként lehetne ő szolgabíró, főpénztárnok, alispán? hogyan nyilnának meg előtte a sorompók a nagyobb országos hivatalokra!

Nem levén sem gróf, sem báró; minő szép lenne: — «temesi gróf», vagy «ország bárója» lenni.

Ezek tartoztak, a már mondottak mellett, Bandi álmaihoz. Van-e tehetsége ily hivatalokra? tett-e valamit, a mi érdekhez hasonlít? mindez számításba sem jött. Elég baj, gondolá magában, ha csakugyan gondolkozott, s nemcsak ábrándozott; elég baj, hogy a haza nem tudja, minő kincsesel bír bennem, s minő fényes alispán, minő ezifra nagyur tudnék lenni!

— Hm! — tévé hozzá egy napon, reggelijét végezve, szokott álmadozásai után — hiszen mind ez meglehetne okkal-móddal, ha Ehrenreich úr egyik leányát elnyerhetném. — Ime az ökörszem logikája! — Hogy a kis madár emelkedhessék, másra szorul. Míg a sas szárnyai között ül, főlebb s főlebb megy, de ha saját erején kell leszállni, halva ér a földre.

No de Bandi sokkal hiubb volt, minthogy leendő nejét sasnak nézze.

Hiszzen Ehrenreich urnak az egész megye tiszteleg; hetedhét országon nincs oly vendég-szerető, jótevő, s a hazai intézetekre oly bőkezűen adakozó úr, mint ő. Ha veje vagyok, csak intennem kell, s nem is kezdem alispánságon alól.

Majd megmutatom én ezen uraknak, mi az alispán! kinek lesz jobb asztala, jobb bora, szebb lova? ki ad szebb ünnepélyeket, s kiről fognak annyit beszélni, mint rólam!

Látjuk, hogy Bandi tökéletesen tisztában volt magával, minő alispán lenne; igaz, hogy az a csekély bökkenő volt a dologban, hogy még el sem választották annak.

Szép fiú vagyok! mindig ez volt a fő érv; bátorság, Bandi! kísértsük meg szerencsénket!

Ki tudja, miféle emberek azok az Ehrenreichék, honnan jöttek, nemesek-e? — Én jó, régi nemes családból származom, s nevem fölér avval a jövedelemmel, mit a gazdag úr leányával kapnék.

II.

Mintegy két hétre e monolog után, újra találkoznak Bandival.

Szegény, igen rosszkedvű. Mi lelhetett, miután világfájdalomban nem szenvedvén, nem aprehendálhatta, hogy péntek van, és nem vasárnap.

Hja! a világban sok minden apróbb-nagyobb baj környezi a halandó emberiséget!

Mondjuk ki egyenesen, mi baja van szegény Bandinak, s miért nincs karcsú, barna bajusza oly kihívólag kipödörve, mint máskor?

Bandi pár nap előtt épen Pozsonyból érkezett vissza falura, honnan a többi közt a legújabb divatú öltözeteket hozta magával.

Mindjárt a következő napon négy fürge fakó-ját csinos félfedelű kocsiba fogatta, s egyenesen Ehrenreich úr jószágára hajtattott.

Úgy akart ott megjelenni, mint választékos utazó, azért utikészletei kifogástalanok valának, s maga is legcsinosabban kiöltözvén, cselédei pedig a legújabb bérruhákban levén öltözve,

nem lehetett semmi kétsége a nagy hatás felől, melyet a dúsgazdag új nagy urra s annak szereztetreméltó két hajadonára teend.

Bemutatásra nem volt szüksége; mivel Ehrenreich urral megismerkedvén Pozsonyban, annak Bandi négy fakója megtetszett s féligmeddig alkuban is valának áruk iránt. Ehrenreich és családja az ifjut igen szívesen fogadták, jól tartották, s a gazdag úr lovait is megvette, még pedig igen jó áron, úgy, hogy Bandi ezuttal nyert legelőbb lóeladásban.

Hanem egy másik vásár sehogy sem akart sikerülni.

Volt, miként tudjuk, Ehrenreich urnak is két darab — okkal-móddal nagyon eladó — portékája, két szép kisasszonykája, de bármit beszélt is a világ a gazdag úr titkos sovárgásairól magyar nemes vőre, s bármennyire hitte Bandi, hogy a magyar vő alig lehet más, mint épen ő, a kisasszonyok udvariasságát és Ehrenreich úr nyájasságát igen nagyurinak, és egyáltalában nem előzőnek, s érdemeihez illőnek találta; annyira, hogy midőn a jó tokajitól és ménesitől fölhevülve, délután a parkban pipázgatott az öreg urral, sehogysem tudott magának annyi bátorságot venni, hogy annak egyik leányát megkérje.

Ehrenreich úr, miután a lovak árát az ifjú vendégtől megtudta, azonnal beleegyezett abba; csak arra kérte Bandit, hogy engedje át neki kocsisát is.

Mivel még ekkor a leánykérésről nem volt szó, Bandi azonnal beleegyezett ebbe is, ha t. i. kocsisa nem ellenkezik, hanem arra kezet adott, hogy ezen utóbbi esetben is pár hétig az eladott lovak mellett hagyja őt.

Ez tisztában levén, a két pipázó úr közt a következő párbeszéd vette kezdetét.

— Gyönyörű kert! felséges fák! — kiáltott föl Bandi, a kis tarka ebre nézvén, mely Ehrenreich urat a kertbe kísérte.

— Bizony, uram — felelt a házigazda — ez mind az én teremtésem.

Bandi most tekintett föl a magas hársfára, melynek árnyas koronája egész baldachint képezett a sétálgatók feje fölött, s akarata ellen epigrammot csinált Ehrenreich úr teremtésére — mondván — mily öreg fa! ez több lehet száz évesnél?

— Nézze ön, uram — szólt most a gazda, jókora füstöt eresztvén pipájából — ama hattyukat azon a szép tavon, alig két hónapja, hogy Bécsből ideérkeztek. Nincs nap, hogy valami újat ki ne gondoljak. Ha Isten éltet, pár év múlva nem lesz szebb park egész Magyarországon.

Bandinak kisebb gondja is nagyobb levén, mint a kert, és látván, mikép a társalgás egész Magyarországra kezd eláradni; mindenkép azon volt, hogy azt mielőbb az előre kijelölt mederbe vezethesse. Azért behizelgő hangon oly hűrt akart megpendíteni, mely a társalgásnak más irányt

adván, egyszersmind bókot is foglaljon magában; s elköhintve magát, szelid hangon így szólt:

— Kinek kertjében oly fölséges virágok növekednek, mint itt, az elmondhatja, hogy legszebb kertje van a hazában.

— Igaz — mond erre Ehrenreich — vannak már virágaim, a többi közt igen szép szegfű- s auricula-gyűjteményem, hanem növényházaim még most készülnek, s így a ritkább és szebb virágok később fognak itt helyet foglalni.

— A legszebbek megvannak, — erősíté Bandi — látván az öreg urnak prózai eszméjását..

— Gondolja ön? — kérdé Ehrenreich — igaz, hogy a hazai virágok mindig a legkedvesebbek maradnak.

— Főleg, — tört ki Bandi — ha azokat Amandának és Heliodorának hívják.

— Ah, most értem a bókot, Balányi úr! — mond Ehrenreich, az ifjura tekintvén — ön igen udvarias! nem rossz gyermekek, elég csinosak is; hanem én inkább szeretném, ha az egyik, például Heliodora, ki úgy lő, lovagol és beszél, mint valami férfit, valóban az is volna. — Így idősb leányomat, Amandát, praeficiáltattam, ha az Isten hozzáálló szerencsét rendel számára, majd vőm fogja fentartani nevemet.

Bandi úgy elpirult e szavakra, hogy még a füle is vörössé vált; azonban nem lehet csodálni, hogy oly kitünő ifju, mint ő, vagy a minőnek

magát hitte, a házigazdának utóbbi szavaiban egyenesen czélzást látott s mintegy felhívást nyilatkozásra.

— Azt hiszem, — szólt — hogy az ily szerencse után csak kezöket kell kinyujtaniok a szeretetreméltó kisasszonykáknak, azonnal ujjokra száll az arany jegygyűrű.

— Ön igen szives! — viszonzá Ehrenreich — lesz önnek sok árpája az idén? nem ok nélkül kérdem.

— Gondolom több, mint tavaly.

— Ugy tudom, hogy az előbbi birtokos sörháza számára öntől szokta az árpát venni.

— Tőlem is, igen; de mivel nagyban főzette a sört — apropó — kedvelik a kisasszonykák a gazdászatot?

— Gyanítom. Mióta a nevelésből kijöttek, falun töltötték idejöket, s csak a jövő farsangon akarom öket bevezetni a társaságba, ha addig férjhez nem mennek.

— Így nem megyünk semmire! — gondolta Bandi, kinél, mióta a szabad légben volt, a champagnei is működni kezdett. Mi történhetik rajtam? így okoskodott; s miért halaszszam másorra, a mi egy hét múlva sem leend könnyebb, mint ma! — Bátorság! — biztatá magát; — azután megállván, s Ehrenreich is követvén példáját, emelintett kalapján s fölkiáltott: — Tisztelt uram! én 26 éves vagyok, nevem régi, menyénk több alispánja viselte azt, vagyonom tiszt-

tességes, s ha ön semmi kivetőt nem talál személyemben, fogadjon el vejenek.

E hirtelen támadásra, melytől száz trombita megzudult a derék házigazda füleiben, ez kiejtette szájából értékes tajtékpipáját, de szerencsésen felfogván utjában; kissé megpirulva, igen mérséklett hangon felelt :

— Uram, minden atya, kinek leányai vannak, ily ajánlat által csak megtisztelve érezheti magát, de sajnálattal kell önt értesítenem, hogy gyermekeimnek, minden egyszerűségök mellett, már akadtak kérők. Igaz, hogy még egyenes választ nem kaptak; mivel gróf Kézay, ki szives volt tőlem Amanda kezét megkérni, csak 23 éves, s én kissé aggódom leányom sorsán, ha ezt ily nagyon ifjú férjre kell biznom. Heliodorámát épen tegnap kérte meg levél által gróf Neogrády ezredes, ki 38 éves férfiú levén, leányomhoz korára nézve is eléggé illő férj lenne, de Heliodorám még el nem tudta magát határozni.

Bandit a hideg kezdte rázni; tudta, hogy a Kézay-család a leggazdagabbak egyike a hazában, az ifjú gróf valódi Adónisz; Neogrády ezredes pedig híres az egész hadseregben. Neki egyszerre úgy tetszett, mintha egész fővel megrövidült volna.

— Így tehát — hebegte — a kisasszonykák szivei még szabadok?

Ehrenreich elnevette magát; azután megindulván, míg Bandi is követte lépteit, szólt: —

Ha szabad-e a leánykák szive? — erről nem vállalom magamra a felelősséget. — Ön legjobban teendi, ha ezt magoktól tudja meg, bár azt sem mondta meg nekem, melyike leányaimnak volt oly szerencsés önnek megtetszeni.

Bandi látta, hogy Ehrenreich úr pillanatig nem udvariatlan, s minden kérdésére úgy felel, miként atyának felelni kell; ez okon nem is vesztette el bátorságát. — Benne vagyunk! — gondolá, — most vagy soha!

— Ha azt kérdi ön, tisztelt uram — viszonzá — melyike kedves leányainak tetszik nekem? azt felelem, hogy mind a kettő! de ha azt kell nyilvánítanom, melyiket szeretem, s melyiknek keze boldogítna, akkor Heliodora kisasszonyt nevezem meg.

Bandi nem volt oktalan fiu; birt elég természetes észszel, habár kevés és igen fölületes műveltséggel; nála a fő hiány kedélyében keresendő. Így most is, semmi különös szerelmet nem érezvén a két gazdag högy iránt, s ezeknek fő értéke, fogalmai szerint, a roppant vagyon levén, mely rájuk vár, ő úgy okoskodott, hogy Amandát, a szebbiket, s a ki, mivel praeficiálva van, a birtok nagyobb részét öröklendi, aligha megnyerheti olyan szerencsefiától, mint a hölgyek atyja, ki családot akar alapítani, s legalább idős leánya által magas családi összeköttetésekre is vágyik; Heliodorát ellenben a kevésbbé vagyonost, oly minden tekintetben kitünő, gyönyörű fiatal em-

bertől, mint ő, nem fogja megtagadni. Neogrády ezredes 12 egész évvel öregebb nálánál s az ominosus 40 év küszöbén áll, ettől tehát nem igen sokat tartott.

Ehrenreich a maga részéről, minden udvariassága daczára, a magával eltelt ifjunak vakmerőségét nem tudta pillanatig is komolyan venni, s hatalmasan unta az egész értekezést, s ez okon utasította az ifjut leányaihoz.

Mikor azonban hallotta, hogy Bandi a korántsem oly vagyonost mint a másik, ohajtja nejeül, ez neki tetszett, s e szerénységért nem akart az ifjuval szigoruan bánni.

— Hogy ön Heliodorámszereti, ez becsületére válik; — szólt rövid szünet után. — Nem mintha kedves Amandám ellen legkisebb kifogásom lehetne; őszintén kimondom, hogy Heliodorám önnek egyszerű háztartásába és viszonyaiba jobban beleillenék, mivel neki magának igen kevese lesz, kevesebbje, mint önnek, s illő kiházasításon túl aligha adhatok neki valamit.

— Ez próba! — gondoló Bandi — majdnem azt mondók, hogy a champagnei. — Jó, — biztatta magát az ifju — tulajrunk az öreg úr eszén, s ha aztán a kis Heliodora nőm lesz, én pedig Ehrenreich urnak veje, gondoskodunk mindketten magunkról.

E gondolat nyomán felelt tehát; s arczának a lehető legőszintébb kifejezést igyekezcven adni — felkiáltott:

— Annál jobb, uram; én a drága kisasszonyt nem vagyonáért, hanem szeretetreméltó tulajdonáért szeretem, s ha ön még a kiházásítást is megtagadja tőle, szerencsésnek tartandom magamat, ha úri házának tagja lehetek.

Lehetetlen volt jobban felelni. Maga Ehrenreich úgy vélekedett, mikép kár, — nagy kár — hogy az ifjunak nincsen valami hercegi, vagy legalább egy kis grófi czíme, néhány uradalom kíséretében. De mivel ez nem volt, s az öreg úr megijedt, hogy talán mélyebben ereszkedett a dologba, mint kellett volna, röviden véget vetett az egésznek, s lekötelező hangon viszonzá:

— Én gyermekeimet legfőlebb tanácsolhatom, kedves Balányi úr, de sziveikről és kezeikről rendelkezni nem fogok. Azért, mikép már elébb mondám, kísértse meg szerencséjét Heliodorámnál, ki igen szerény leányka lévén, ha szive szabad — min kissé kételkedni bátorkodom — talán — mondom, — talán — nem fogja önt határozottan visszautasítani.

E szavak után Ehrenreich annyira neki bicsakolta magát, szépítési és hasznosítási terveinek, úgy előzőnlötte Bandit francia, német, angol iparosok, gyárosok, fűvészek stb. neveivel; végre pedig egész katarakta görög, latin s mesopotámiai virágok, fák és bokrok elnevezéseivel, hogy tökéletesen kiszedte őt sodrából s nem engedte többé szóhoz is jutni.

Bandinak akkorára nőtt a feje, mint valami

dézsza, s magát a champagnei szesz gyöngyeit annyira kitolták a sok czifra virág- és növénynevek helyéből, hogy midőn az egész parkot megkerülvén, a szép urilak előcsarnokába érkeztek, tökéletesen ki volt józanodva. Hazatérő eszével a bátortalanság s a sok sületlenség tudata is, miket magasztaltságában összevissza beszélt, egyensúlyozni kezdték magokat azzal a nagy bombával, melyet elröpíteni készült, tudniillik Heliadora előtti szerelmi nyilatkozatával.

Mihelyt az öreg úr családja körében volt, Amandával kezdett beszélgetni, s vele együtt az izletes elfogadó teremből — nem tudom, szalonnak nevezték-e már akkor az urak, és szalonnának-e a cselédek — kiindult az ebédlőbe, s Bandi, mielőtt észrevenné, egyedül maradt Heliodorával.

— Világos! — gondoló magában — az öreg úr alkalmat akar nekem a nyilatkozatra nyújtani; tehát rajta Bandi! ugorjál a tűzbe — a tűztől való félelemből.

Heliadora e közben mitsem gondolván egyebet, mint hogy a falusi urfival egyedül maradt, a legnagyobb fesztelenséggel kezdett Pestről, Pozsonyról, Bécsről beszélgetni, s míg az ifju rögeszméjével elfoglalva, a legszórakozottabb s ügyetlenebb feleleteket adta, addig a csintalan és vidor leányka lóra ült, agarászott, aztán a jövő farsangot vette elé, mind ezt a nélkül, hogy a szobából kimozdulna.

Mikor Bandi már a kanóczot tartotta az öreg ágyú elé, és szinte várta, hogy most dördül el a rémítő purdum-pú! s a bomba kirepül; Heliodora egy lángauszszal vagy tampettel állta utját, vagy pedig nyulat ugratott ki a bokor mögül.

Hasztalan lőn az ifju részéről minden törekvés, hogy a nyilatkozati réshez jusson, nem maradt egyéb hátra, mint az, a mit már a kertben tett — hajh! több bátorsággal, mint most kellett tennie.

— Ez mind igen szép és jó volna, kedves drága kisasszony — vágott Bandi egyszerre a menuette közepébe, melyet Heliodora, állítólag magával az országbiróval járt el, — de én önt megkértem atyja urától, s ez engemet önhöz utasított.

— Ön megkért engemet uram atyámtól?

— Úgy van!

— És mikor, hogy az Isten áldja meg?

— Ezelőtt alig egy jó félórával.

— És atyám?

— Azt mondta, hogy mivel önnek szép kisasszony, szive még szabad, legjobb lesz, ha önt, öntől magától kérem meg.

— Ah!

— S minő feleletet várhatok?

— Hiszen ez a legegyszerűbb! alig ismerem önt, ön pedig velem talán háromszor szólt életében; tehát ép oly kevésbé lehet szerelmes belém, mint én önbe.

— Következőleg ?

— Következőleg én önt, és különösen magamat csalnám meg, ha igent mondanék.

— De önnek szive szabad ?

— Gondolom legalább.

— Ha tehát csak az ismeretség a baj, ezen könnyű segíteni, és gyakran teendem tiszteletemet.

— Édes Balányi úr ! — szólt Heliadora, ki, úgy látszik az egész dolgot igen könnyű vállra vette — legyünk őszinték, ön megkért, s elég udvarias azt állítani, hogy szeret ; én pedig őszintén, ha talán nem is oly udvariasan, kimondom, hogy önt nagyra becsülöm, de — nem szeretem. — Így látja ön, mind a ketten tisztában vagyunk ; s ön a helyett, hogy ily makacs leány után járjon, majd talál olyat, ki önt szeretni s boldoggá tenni fogja.

— Ez tehát kosár ! — szólt Bandi, megneheztelve.

— Igen, de köztünk maradjon !

— Köszönöm igen szépen.

— Ön neheztel reám ?

— Én, dehogy ! hanem biz az nem tartozik a kellemes dolgok közé, mikor az ember ép attól kap kosarat, a kit szeret ; ha Amanda kisasszony szerencsételt ily portékával, ezt könnyen türtem volna ; — hanem —

— Ne busuljon ön — mond Heliadora, őszintén megsajnálván az ifjút — sőt adjon hálát Is-

tennek, hogy nem leszek neje. Lássá, én durczás leány vagyok, önakaratú, önfejű, szeretek kormányozni, parancsolni, s inkább — sokkal inkább zongorázni, mint magam táncolni.

— Ez még nem baj!

— Dehogy nem baj! Ön azt hiszi, hogy majd ha neje leszek, megfordul a koczká, s ön lesz az úr a háznál, a mint illő, miként kellene is lenni, magam sem tagadom, de nagyot téved; ön határozottan papucskormány alá kerülne.

— Én, la?

— Nincs különben.

Annyi igaz, hogy Bandinak még csak most tetszett meg igazán Heliodora.

— Adjon kezét! — szólt a leány rövid szünet után, — ha nem akarok és nem leszek is önnek felesége, jó barátnéja leendek.

Bandi kezét nyujtott, bár a csere nem igen látszott őt túl a rendén kecsegtetni. — Ez is valami! — szólt aztán savanyú mosolylyal.

— Udvariatlan! no de megbocsátok, s hogy lássa, mikép nálam a barátság nem üres szó, adok önnek aranyat érő tanácsot.

— Közelebb fog-e ez célomhoz vinni?

— Miért nem? ön néhány hónap óta ismer, nem fogja tehát elhitétni velem, hogy én legyek egyedüli életcélja. — Talán szeretne ön gazdag lenni, magas hivatalokat viselni, tekintélyt gyakorolni a megyében? talán ohajtaná, hogy önt jobban méltányolják az emberek? . . .

— Mintha mindezt kiolvasná belőlem! — gondoló Bandi. — Azután kedvetlenül szolt: — Ez igen szép és kívánatos, drága kisasszonykám, hanem aligha nem nehezebb, mint 26 évvel, ép tagokkal s 6000 forint jövedelemmel — nőt találni.

— Jól felelt ön, nekem is jutott belőle, de ha ön tanácsomat követi, nem fogja megbánni.

E szavak után Heliodora az ablakhoz közeledett. — Atyám újra a kertben van, kedvencz helyén, látja ön, ott sétálgat a tó szélén? van tehát elég időnk beszélgetni. Ülünk ide az ablak mellé.

III.

Ezzel mind a ketten leültek, s Heliodora így kezdé tárgyalását :

— Ismeri ön Pozsonyban Herkay urat ?

— Soha hírét sem hallottam.

— Hogyan ? ön 26 éves, sokszor megfordul Pozsonyban, s nem hallotta Herkay úr nevét ? Hiszen ez olyan, mint a ki Rómában járt, s a pápát nem látta.

— De hát kicsoda, micsoda az a Herkay ?

— Csoda ! ennyit mondhatok önnek.

— S minő összeköttetése van e csodának az ön jó tanácsával ?

— Igen egyszerű, mondtam önnek, édes Balányi, hogy én szeretek parancsolni, s ön azt felelte rá, hogy ez még nem baj.

— Úgy van.

— Akar-e ön nekem engedelmeskedni ?

— Szívesen.

— Föltétlenül ?

— Ha meg kell lenni ! ám legyen, arra is ráállok.

— Hallja tehát, mi van ma?

— Vasárnap.

— Jó, tehát ön kedden reggel, mintegy 9—10 óra tájban, Pozsonyban lesz. Egyenesen a hídhöz hajtat, ott leszáll kocsijáról, lovait a «Zöldfához» küldi, maga pedig gyalog lefelé sétálgat a Duna szélén. Mihelyt ott egy csinos, emeletes, hófehérre meszelt, és szép eleven-zöld redőnyökkel ellátott házat megpillant, megállapodik, s az ajtó mellett csüngő vassodrony-zsineget megrántja.

— Ezt könnyű lesz addig eszemben tartani. De hát ki lakik abban a bezárt házban, hol még csengetni is kell?

— Herkay Péter, becsületes nevén.

— Herkay?

— Úgy van. Az ajtó a csengetyü hangjára ki fog nyilni, a kissé éltes nőcseléd be fogja önt Herkay úr dolgozó-szobájába vezetni.

— Képzeljük, hogy már benn vagyok, — mondta Bandi rossz kedvvel.

— Jól van, képzeljük. Herkay úr igen egyszerű, nyájas, rettenetes tudós, de azért nem büszke és igen udvarias ember.

— Ne mondja!?

— Ezt csak azért hoztam elő, hogy önnel megértessem, mikép semmi czifra bevezető beszédre nem leend szüksége.

— De hát miért mentem én oda?

Heliodora elnevette magát. — Ezt is meg-

mondom önnek. — Ön jó reggelt kíván, azután egész nyíltsággal elmondja neki: — hírét hallván, mint oly emberét, ki minden bajban segíteni szeret, sőt segíteni tud felebarátján, önnek is baja lévén, kéri őt — lássuk csak mire kéri? — például, hogy ön szeretne — főispán lenni.

— Hohó!

— Ne nevéssen ön! — vagy szeretne personalis, cameræ præses, mit tudom én, de igen nagy hivatalt viselő, e mellett gazdag úr lenni, és szép feleséggel birni —

— Önnel — például —

— Legyen, velem; — beh megbánná pedig!

— Tudja ön, mi lesz ennek következése?

— Halljuk!

— Az, hogy Herkay Péter uram, hacsak szemernyi józan esze van, szemem közé fog nevetni, s Bécsbe utasít, hol bizonyos kerek torony van oly emberek számára, kik ily követelésekkel állnak elé.

— Nem úgy van! édes Balányi. Meglehet, hogy Herkay úr fog önhöz pár kérdést intézni, de annyi bizonyos, hogy a mit megígér, betű szerint beteljesedik.

— S én főispán leszek? — Bár csak főszolgabíró lehetnék!

— Ha Herkay úr megígéri önnek, hogy első mandarin lesz Pekingben, olybá veheti, mintha a vörös gomb és a három pávatoll már sipkáján volna.

— De hiszen ez teljes lehetetlen!

— Ne okoskodjék, édes Balányi, hanem tegye azt, a mit mondok, s meg fogja nekem köszönni.

— Hm — hm!

— Hiába hümmög ön! Lássa, atyám ezelőtt 12 évvel szegény fűszeráros volt Bécsben. — Jól tudom, bár én és Amanda igen aprók valánk akkor, szegény szülőim, mert anyám még élt, nagy gonddal tengettek s néha hetek teltek el, míg hús jött asztalukra.

— Igaz volna-e ez?

— A mint ön látja, én nem szégyenlem régiebb szegénységünket, s atyámnak sincs oka azt szégyenleni, — igaz biz ez! De hallja tovább. — Egy napon atyám szokása szerint, jó csomó árjegyzékkel a városba akart indulni, hogy adósait sűrűsse, mikor a házból kilépett, valami szeleburdi bérkocsis vágatva haladván az utcán, egy embert legázolt, s míg a rendőrség elősiethetne, tovább hajtott.

Atyám azonnal a sérülthez sietett, ki nemcsak tetemes ütést kapott fején, hanem az egyik karja is össze volt marcangolva, a nélkül azonban, hogy eltört volna.

Nem akarom önt sokáig függőben tartani, s kimondom, hogy a szerencsétlen nem volt más, mint a föntebb említett Herkay.

Míg többek segedelmével atyám őt a házba vitte, azután levetkeztetvén a magával jótehetetlent ágyba fektette, addig én orvos után szalad-

tam, ki nemsokára egész csomó készülettel megérkezett. Ez eddig mind igen természetesen folyt — miként ön láthatja — mert szeles bérkocsis nem ritkaság, s kit legázolnak, annak segély és orvos kell; hanem most kezdődik a csoda.

Balányi a szép leánykára meresztette szemeit.

— Úgy van uram! — csoda! valódi csoda.— Először is, Herkay úr pillanatig sem vesztette el eszméletét, s fájdalmai daczára, mert okvetetlenül szenvednie kellett, folytonosan derült kedve volt; atyámmal, az orvossal vagy inkább sebésszel, Amandával és velem mindig tréfált és enyelgett. Mikor pedig a sebész azt erősítette, hogy legalább két hétig oda nem hagyja fekhelyét; szemébe nevetett, állítván, hogy még az este az udvari színházba akar menni, mivel ezt egyik barátnejának megígérte.

— S aztán?

— S aztán, édes Balányi, mikor a sebész fejszével s igen szép jutalommal távozott, s mi is magára hagytuk a beteget, mi történt, azt nem tudom, de igen azt, hogy két óra múlva, míg mi azt hittük, hogy beteg vendégünk pihen, és sohajtozik; ime a bolt ajtaja fölnyilt, s Herkay úr épen, egészségesen, lelohadt fővel, s a sérülés minden legkisebb jele nélkül belépett hozzánk.

Atyámnak, anyámnak s nekünk — nővérekül, kik a boltban valánk — szemünk, szánk elállott.

— Hát az ég irgalmáért! — szólt atyám, eléje sietvén — ön elhagyta ágyát?

— Semmi bajom! — felelt a vendég nevetve.

— Igen; de hogyan — mikép? — hiszen —

— Úgy és akként, hogy a sebész igen derék, becsületes uri ember — felelt Herkay — de túlbecsülte sérülésemet.

— Hála Istennek! — szólt atyám, őszinte örömmel — csakhogy semmi baj nincsen.

— Nem kérdem önöktől: mivel tartozom előző szivességökért.

— Uram! . . . — mond atyám.

— Csöndesen, Ehrenreich úr — mondom, nem kérdem, — de ön ritka becsületes ember, s két igen jó és kedves leánykája van! — bocsánat, édes Balányi, nem én szólok.

— Igaza volt! — mond Bandi.

— Köszönöm szépen! — de halljuk tovább. Ön — ne haragudjék, ha őszinte vagyok! — szólt Herkay — elég szegény állapotban van! pedig igyekvő, pontos, tiszta lelkű ember.

— Honnan tudja ön ezt? holott ma látott először? — kérdé atyám, ki meg sem foghatta, hová vezetend ezen igen őszinte, bár különben csak közepszerűen gyöngéd észrevétel.

— Hja! édes uram, hallja csak s ne szakítson félbe. — Ezzel Herkay úr kínálás nélkül helyet foglalt egy széken, és — és — akár hiszi ön, akár nem, röviden elbeszélte atyámnak egész életét.

— De hát honnan tudhatta?

— Ez az ő titka, édes Balányi! én mindez

óráig meg nem foghatom, s ő sem fejtette meg; elég az, hogy mindent tudott. Azután szóhoz sem engedvén atyámat jutni, körülbelül ekként folytatta:

— Ismétlem! távol legyen tőlem, hogy önt szivességeért meg akarjam jutalmazni, pedig tehetném, mert sem kicsiny, sem nagy nincs a háznál, s nem tudom, kivel cserélnék erszényt! Hanem a jó tanács, az igazán jó, fölér a pénzzel, s azon előnye van, hogy nem kell érte pirulnunk, azért egy kérdést uram! — Akar-e ön, igen rövid idő alatt, saját szorgalma és igyekezete után dúsgazdag ember lenni?

— Ki ne akarná ezt! — felelt atyám, ki jól tudta, mit ér az ily tanács, s legfőlebb azt gondolta magában, hogy Herkay úr azon tervkoholók egyike, kik a papiroson a legeredménydúsabb vállalatokat tudják ajánlani, de aztán gyakorlatban — vizre vezetik a könnyen hívőket.

— Látom, — szólt Herkay jó kedvvel — hogy ön kötve hisz a komának; jól teszi, hanem kísértse meg, a mit tanácsolok. Ön okos ember, annyi jó otthonsült házi esze volt, hogy bizony nem egy tanácsos beérhetné vele, ha bolondot tanácslok, majd ráismer, s aztán csak öntől függ felhagyni a dologgal.

Atyámnak azon biztosság, melylyel Herkay nyilatkozott, — bár hiszékenynyé nem tette, — igen fölingerelte kíváncsiságát. — Halljuk — szólt maga is igen derülten, — mert Herkay urral úgy

valánk, mintha tíz év óta ismernők, s jó kedve csodás közlékenységgel birt.

— Van önnek rajzónja és egy szelet papirosa ?

— Ime! — szólt Amanda, mind a kettőt átnyújtván neki.

Herkay a papirost kalapjára tette, s valamit irt reá. Alig tartott az egész pár perczig, azután átnyújtotta az irottat atyámnak.

Mihelyt ez a papiros tartalmát elolvasta, mi, kik őt szemmel tartottuk, azonnal észrevettük, hogy arcza a bámulat kifejezését nyeri s úgy néz ki, mintha egyszerre száz gyertya gyult volna meg fejében.

— Nos ? — kérde Herkay.

— Uram — viszonzá atyám — én kalapot, vagy inkább sipkát emelek ön előtt; s ezzel nagy hirtelenséggel lekapta zöldbársony bolti süvegét. Ez a vállalat nekem is jutott eszembe, de önnek igaza van, sohasem volt még ily kedvező kilátás, mint épen most, hogy ez sikerüljön. Hanem erre sok pénz kell! s én igen szegény ember vagyok.

A papiroson oly áruczikkról volt szó, melynek csak egy év mulva roppant kelendőséget lehetett jósolni, de hogy ebben valaki sokat nyerjen, nagy tőkét kellett beléje fektetni.

— Uram — szólt Herkay — kezdje ön kicsinyben, erszénye erejéig, azután növelje az üzletet fokonkint, a haszon arányában.

— Igaz, tökéletes igaz, ez szép haszonnal ki-

nálkozik, de látszik, hogy önnek igen-igen jó eszméi vannak, hanem ön nem kereskedő.

— Én, la! ki mondta ezt önnek? tudom én jól, mire czéloz ön. Úgy-e, az jutott eszébe, hogy mi helyt a dolog tudva lesz, mások is utána látnak, s a nyereség megoszolván, okvetlenül elveszti nagyobb arányait.

— Ön tökéletesen kitalálta gondolatomat, — felelt atyám, mindinkább bámulván ezen embert, ki úgy szólván lelkében tudott olvasni.

— Mondok én erre önnek valami igen egyszerű dolgot, de fontosat ám! főleg reánk, kereskedőkre nézve; mert én is az vagyok, uram! — Van a pénznek igen jó kárpoztlása vagy inkább helyettese.

— S ez?

— Ez az idő!

— Diu delibera, fac cito, ezt mondja a deák. Ne halassza ön a dolgot, lásson utána holnap, még ma ha akarja, s ne várja, hogy mások megelőzzék. — Az idő néha nagy összeget képvisel.

Atyám szívesen megköszönte a jó tanácsot.

— S minő czikk volt az?

— Erre azt felelem önnek, a mit atyám mondott annak a jó derék Herkay úrnak, mikép látszik, hogy ön nem kereskedő, mert tudná, hogy a kereskedésnek is meg van a maga diplomátiája, s ennek is jó néha szavait arra használni, hogy ezekkel gondolatait ne elárulja — hanem elfödje.

— Bocsánat!

— Semmit sem tesz, és most fejezzük be a dolgot. — Atyám megkezdette az üzletet, s mikor az később igen jó sikerrel folyt, egy gazdagabb ismerője társaságba lépett vele s nagyban fogtak a dologhoz. Elég annyi, hogy mind a ketten meggazdagodtak.

Már saját házunk volt a Hernalson, atyámnak kocsija, lova, nekünk selyemruháink, mikor egy reggel Herkay, kivel igen sokszor találkoztunk addig is, benyitott atyámhoz.

— Jó reggelt, Ehrenreich ur! — jó reggelt, kisasszonykáim! — szólt derülten! — hajj! akkor már atyám özvegy s mi árvák valánk.

Miután őt legszívesebben üdvözöltük s reggelire marasztaltuk, egyszerre s minden előzmény nélkül felkiáltott: — Ön életrevaló ember, s bizony fölér birtoka néhány százezer forinttal.

— Ön tanácsa után, s hála önnek! — felelt atyám, kezét nyujtva.

— Köszönöm, uram! — de hátha én a hálaérzetet kissé megkisérttem, s önnek szívességére vétkezem?

— Hogyan, uram? — szólt atyám hévvel, — rendelkezék minden fölött, a mit bírok.

— Úgy, úgy — szólt Herkay, némi búskomolysággal, — a hála felséges erény, azután, mintegy félbeszakítván magát, tevé hozzá: hal-lom, ön kereskedő-társa vissza akar vonulni az üzletből — igaz-e?

— A dolog ez, uram, — felelt atyám — hogy derék társam igen öreg és beteges ember lévén, nem bírja a sok járást-kelést; azután óvintésem daczára, másnemű üzletekbe is belevágott, melyek tetemes veszteségekkel jártak, s most egyetlen leányának vagyonát állandóbb alapra — azaz földbirtokra akarja fektetni.

— Okos ember!

— Én is azt hiszem; de én, ki soha egészségesebb nem voltam, mint épen most, azt gondoltam, hogy kár volna még visszalépni.

— Önnek is igaza van, s azért kérdem: — akar-e ön engemet társúl elfogadni?

— A legszívesebben, uram! sőt annyira lekötöztettnék érzem magamat, hogy ön kedvéért és előnyére kész vagyok az egész, most legjobb folyamatban levő üzletet átengedni.

Herkay szívesen megrázta atyám kezét, azután összeültek, s míg mi szobánkba vonúltunk, szépen összeszűrték a levelet, s ezen idő óta atyám gyorsan felgazdagodott. Három évvel azután újra a derék Herkay tanácsára felhagyott az üzlettel s földbirtokba fektette tőkét. — Itt az egész! — Ilyen ember az, kihez önt utasítom s kinél, ha ön tőlünk jő, még szívesebben látott vendég leend.

Hogy azonban dicsélyes ürügye legyen látogatásának: íme — ezzel Heliodora régies bouszekrény fiókjából kis papiros-csomagott vett ki, s azt Bandinak adván, folytatá: — Ime e

kis csomag, ebben nálunk először megjelent, eddig nem látott színű aurikula gyökerei foglaltatnak, adja ezt Herkay urnak, szives üdvözetünk mellett.

Bandi oldalzsebébe rejtette a csomagot.

IV.

Itt a meghitt beszélgetés félbeszakadt, mert Ehrenreich megunván a sétálgatást, Amandával együtt benyitott a szobába.

Bandit ott marasztották éjre is, nem volt nehéz Katót tánczra vinni; aztán a félig mámorosan, félig neheztelés közt töltött nap után, valami félénken kétes — megmaradt az ifju emlékezetében, tudniillik, hogy Heliodora azt is megengedte neki, hogy Herkaytól őt kérje nőül.

Világos, gondolá Bandi, hogy a kis Helus — ezt a nevet ő gondolta ki — szerelmes belém.

E gondolattal feküdt le; nem töltött álmatlan éjet, s bevárván a reggelit, búcsút vön s haza sietett.

Mielőtt kocsijába ülne, Heliodora tréfásan nyujtá neki kezét, s mintegy búcsuzóra szólt: — Kezet reá, Balányi úr! — ön elmegy Herkayhoz, úgy-e?

— El! — felelt Bandi — azután elhajtott. Ha — miként mondtuk — nem volt jó kedve,

ezen, a nyert kosár után, nem lehet csodálkoznunk.

A Heliadora által kitűzött napra Bandi Pozsonyban volt, s mivel útközben itt-ott tudakozódott Herkayról, s ezen embert mindenki valami egészen soron kívüli csodának rajzolta előtte, sokkal több bizodalommal, mint elindulásakor, kezdte — Heliadora utasítása szerint — a házat keresni, melyre hamar rá is talált.

Ennek igen vidám tekintete volt, az elevenzöld redőnyök ki valának nyitva, s az ablakok előtt gyönyörűséges virágok virítottak. Bandinak úgy tetszett, hogy ő soha életében ilyen virágokat nem látott.

Mihelyt az ajtóhoz ért és a csengő zsinégét megrántotta, az ajtó azonnal felnyílt s mellette tisztos tekintetű, sem fiatal, sem öreg nő jelent meg, a lehető legrokonszenvesebb és nyájasabb arczkifejezéssel.

Bandi útközben elmondta a Heliodorától kapott utasítást, s föltette magában, hogy ezt betű szerint fogja követni, — habár távolról sem remélte a nagy kilátások eredményét. Aztán még elég fiatal volt arra, hogy nála a kíváncsiság is némi vonzó erővel bírjon.

Tökéletesen elkészülve szerepére, lépett a kis folyosóba, hol a főntebb röviden leírt nő állott.

— A tekintetes úr — Herkay uramat keresi, úgy-e? — kérdi a nő.

— Igen is, asszonyom, itthon van-e?

— Szolgálatára uraságodnak; kérem, kövessen.

Ezzel a nő megindult, s Bandi jobbra-balra jártatván szemeit, kísérte Ariadnéját, ki ezúttal ismeretes fonalát maga képviselte.

Miént kívülről, úgy belülről is, Herkay háza a lehető legegyszerűbb volt, s mégis azon idő alatt, míg az ifju a folyosón végigment, s onnan széles, szépen fölfelé örvénylő hágcsón Herkay úr dolgozó szobájának ajtajáig ért, egész sereg dolog lepte meg őt, melyet nem várt, s mely reá sajátos eszmezavaró hatást gyakorolt.

Először már a folyosó falai egészen be voltak — mint eleven szőnyeggel — valami oly csodás fényű és nedvtelt zöld növénynyel borítva, mintha annak mohaszerű, dús és sűrű szirmai magából a falból nőttek volna ki. Azután a folyosónak a bejárással szemközti roppant ablaka oly kertbe nyitott kilátást, melyről Bandi meg nem foghatta, miként lehet az ott, holott kívülről tekintve Herkay uram házát, lehetetlennek látszott, hogy annak kertje vagy csak udvara is lehessen.

Néhány ritka madár, melyek őt nem a legudvariasabban üdvözölték, s melyek közül az egyik — akkora árá, mint egy sas — őt «Szél Jankó» néven köszöntötte, nem kevésbé zavarták meg, mint azon észrevétel, hogy az alig 30 lépés hosszúságú folyosón már jó ideje halad a nélkül, hogy annak végét érje, s mikor végre a hágcsó-

hoz jutott, csak ment, csak haladott s azt hitte, hogy ennyi fáradsággal a sz. István tornyának te-
tejét is elérhette volna. Ha pedig hátranézett,
maga mögött látta a vidor tekintetű nőt, s a hágszó
egy fokkal sem látszott hosszabbnak.

Teremhordtát! gondolá magában, vagy még
otthon vagyok és álmodom, vagy ez a sok fából
faragott Herkay, gazdasszonyával együtt, valódi
boszorkánymester!

— Tessék kopogni! — szólt egyszerre a nő,
mikor a hágszó végét érvén, a fényesen tiszta, de
egyszerű tölgyajtó előtt megálltak.

— Kop — kop.

— Szabad!

— Bandi benyitott.

Herkay a legszivesebb arczkifejezéssel fogadta
őt, igen tisztos férfiú volt ez, az élet delén túl,
szabályos, értelemteljes vonásokkal, melyeket va-
lami átszellemültség tüntetett ki a nagy számból.
Öltözete szerfölött tiszta, de igen egyszerű volt, s
elég, ha annak fődarabját — a kissé térden alul
érő szürke kabátot nevezzük meg.

Nem mondhatjuk, hogy Bandi, a rendkívüli-
ségek daczára, miket eddig tapasztalt, félelmet
érezett volna, de tagadhatatlan, hogy el volt fo-
gulva, s azon súly, melylyel őt kitünőségének
önhiedelme megajándékozta, nem csekély rövid-
séget szenvedett.

Olybá lehet őt képzelni, mint a világhoz s
művelt társaságokhoz nem szokott falusi urficskát,

mikor először lép be életében valamely pompás terembe s tekintélyes vendégek közé.

Azonban összeszedte magát, s a nyájas fogadtatás sem hibázhatván eljőtevé hatását, híven betanúlt szerepéhez, kivonta zsebéből a kis csomagot, melyet neki Heliodora átadott, s Herkaynak nyujtván, kissé akadozó hangon szólt:

— Ehrenreich Heliodora kisasszony megbízásából jövök önhöz, tisztelt uram, ki engemet megkért, hogy e kis csomagot kézbesítsem.

Herkay átvette azt, s megtekintvén fölírását, meghajtotta fejét, míg Bandi körüljártatta a szobában szemeit, a nélkül, hogy valami rendkívülit látna. A falak mellett könyvállványok nyultak, a bútorok tiszták, de igen egyszerűek valának, sőt még az ajtó közelében függő óra is közönséges faóra volt.

— Köszönöm uram — szólt azután Herkay, — mivel ön oly igen kedves ismerőimtől jő, óhajtanám, ha én is valamiben szolgálatára lehetnék. De kérem, tessék letenni kalapját, üljünk le.

Leültek.

— Nem fogja-e ön rossz néven venni, ha egészen ismeretlen létemre —

— Ki Ehrenreich urral és kedves családjával ismerős, uram: azt én nem tekintem ismeretlennek; folytassa, kérem.

— Ha mondom, uram, egyszerre nagy kéressel állok elé?

— Kéréssel? — legkevesébbé sem, nagy kére-

sel? — annál jobb, — ha tudniillik jó tanácsommal szolgálhatok önnek, s a mit óhajt, nem épen lehetetlenség.

— Bizony pedig, drága Herkay ur, nagyon hasonlít ahhoz.

— Nocsak ki vele — clara pacta, boni amici.

— A mint ön engemet lát, 26 éves vagyok, a világ jól készült ifjunak tart —

Herkay Bandira nézett, de azonnal lekapta róla szemeit.

— A világ — folytatá Bandi neki bátorodva — sokszor mellőzi az érdemet, s kegyeit hitvány emberekre pazarolja. Én uram, négy év óta mindent elkövetek, hogy megyében pártot szerezzek magamnak, de akár hiszi ön, akár nem, még szolgabíróságig sem vihettem.

— Ez sajnós! — mond Herkay.

— Például most tisztújítás van megyénkben s miként ön látja, feléje sem megyek! — miért? fogadok, hogy senkinek sem jutok eszébe, s még esküdtségre sem jelölnek ki.

— Ej, ej, édes Balányi úr! —

— Ön nevemet tudja?

— Van szerencsém.

— Hogyan uram?

— A legtermészetesebben. Ha ön sohasem láttott engem, láthattam én önt, s feltűnően jeles külseje, kérdezősködhettem becses nevééről, de kérem, folytassa, főleg pedig mondja ki minden tartózkodás nélkül, mi lenne óhajtása?

Bandi, Herkay úr bókjára, merész állást adott bodor hajzatának, s míg a gazda csöndesen mosolygott, kipottyant e szerint:

— Szeretnék uram, alispán lenni megyében!

— S ezt nevezi ön lehetetlenségnek? — kiáltott fel nevetve Herkay, — hiszen ki tudja, nincsenek-e önnek jobb és buzgóbb barátai, mint gondolja? s míg ön itt Pozsonyban mulat, sikerült-e barátinak önt alispánná választatni?

— Hiszen ez teljes lehetetlen! — hebegte Bandi.

— Jaj, kedves Balányi úr, a világon sokkal több a lehetőség, mint az ember gondolná, én még azt sem tartom lehetetlennek, hogy ön főispán, országbíró, sőt még nádor lehessen.

— Nádor!

— Miért nem? — persze, uram, hogy alant kell kezdeni, s az ember nem csaphat föl primásnak vagy nádornak.

— Ön tréfál, uram! — mond Bandi némi nehezteléssel, — pedig én igen-igen komolyan szólok ám.

— Nem komolyabban, uram, mint én — válaszolt Herkay a meggyőződésnek félreismerhetetlen kifejezésével kellemes vonásaiban. — Látja ön, az sem lehetetlen — tanulmányaim előérettetik velem, hogy a gyarló ember még idővel a tüzes mennykőt is levélhordónak használja, s az a kis sületlen gőz, melyet ön a forró vízzel telt fa-

zék fölött párologni lát, hajót fog húzni s malmot hajtani.

— Ah, ah! — vágott közbe Bandi s Herkaynak tréfásan előadott hihetlenségeire hahotára fakadt.

— Ön tehát azt hiszi — szólt azután még mindig nevetve, hogy a világon nincsen lehetetlenség?

— Dehogy hiszem, ifju úr! dehogy hiszem! mondok én önnek mindjárt hármat:

— Lehetetlen, például, hogy a szívtelen embernek, szíve nőjjön.

Lehetetlen, hogy a jellemtelen embernek jelleme sarjadzzék.

Lehetetlen, hogy a kinek kedélye nincs, annak valaha kedélye lehessen.

De elég ennyi; ön tehát alispán akar lenni? Nem haragszik-e meg rám, ha aztán — titkos befolyásom által felsőbb helyeken — odaviszem a dolgot, hogy ön egyik hivatalból a másikba emelkedjék?

Bandi nevetett. — Volt annyi esze, hogy az egész dolgot tréfának vegye, de elég csodásan, minél tovább beszélt Herkay, minél hosszabban tekintett a rendkívüli, s mindenki által annak is tartott embernek szelid s mégis erőről tanúszkodó vonásaiba, annál inkább kezdte a tréfát kissé többnek tartani, pusztá enyvelgésnél.

— Ezúttal bőven megelégedném uram, ha alispán lehetnék, s van valami, a mi egyelőre becsebb lenne előttem a főispánságnál is.

— S mi az?

— Ön az Ehrenreich családnak régi barátja, sőt jótevője, miből e család nem is csinál titkot, ön ismeri Heliodora kisasszonyt, s nem fog csodálkozni, ha én öt ohajtom alispánnénak, föltéve, hogy az alispán én leszek.

Herkay elnevette magát. — Bizony, uram, — mond azután, — önnek dicső izlése van! Már aztán miként fog ön e kis sajátos, önfejű, de az Indiák minden kincsét felérő kedélylyel bíró menyecskével boldogulni, ez az ön dolga!

— Menyecskével?

— Természetesen, gondolom legalább, hogy az alispánné menyecske lesz. No, uram, mindez megtörténhetik.

— Megtörténhetik?

— Meg ám! — sőt talán már készülöben is van.

— Hogyan, uram? — hiszen ön ma, ez órában, pár percz előtt tudta meg sóvárgásaim tárgyát.

— Mindjárt megmondom — előbb egy kérdést: tudom, hogy ön reggelizett, de nem akarna-e még velem kis második reggelit elkölteni?

— Örömet.

Bandinak e felelete után Herkay fölkel, s az ajtóhoz menvén, azt felnyitotta: — Salomé! — kiáltott.

— Tessék parancsolni! — felelt a némbér, ki Bandit bevezette volt — s ki Herkay kiáltására,

s miután ez visszatért s újra leült, belépett a szobába.

— Van-e, Salomé asszonyom, valami jó falat a kamrában, mivel e kedves vendégemet jól tartatnám?

— Van ám! Gróf Amadé vadásza pár óra előtt két gyönyörű fenyőmadarat s pár foglyot hozott. Az utóbbiak egyike már nyárson is van.

— No a másikat is utána kell húzni. Aztán a pinczében jó somlyai van....

— Igen.

— Mihelyt a két fogoly — remélem, tele-tüzte Salomé asszonyom, szalonna-czövekekkel —

— Tele ám!

— Jó; mihelyt a foglyok megsülnek, adja tudtunkra.

Salomé intett fejével.

— Most pedig hagyjon magunkra.

— Megyek.

Mihelyt Salomé eltűnt, Herkay kezét nyújtott Bandinak, s ekként kezdte meg újra a társalgást:

— Félre a titkolódzással . . . Heliadora kis-asszony a napokban írt nekem; értésemre adta önnek szíves látogatását, s annak czélját, tudhatam tehát nevét s mivel azt is tudtam, hogy szép megyéjében épen most van tisztújítás, vagy inkább három nap előtt — hajtattott az végre, volt időm önnek érdekében működni.

Bandi e szavakra felugrott székeről. — Ön az én érdekeiben lépéseket tett — és hiszi —?

— Remélem, uram, nem hiszem, s még kevésbé tudom, de nem lehetetlen, hogy ön a nélkül, hogy sejtené, már is szolgabíró, talán főszolgabíró, sőt bizony meglehet, alispán is!

— Én alispán? hiszen ez lehetetlen!

— Meglátjuk! — én nem mondom, hogy megtörtént, csak hogy megtörténhetett. S most egy kérdést: — Ha ez sikerülne, ha ön alispán lenne, s ez által magának utat nyitna, vagy inkább én önnek utat nyitottam volna a legnagyobb s legfényesebb hivatalokra, ha e mellett Heliodorát is rábírnam, vagy talán már rá is birtam volna, hogy oly fényes kilátásoknak örülő ifjút, mint ön, kezével szerencsétlenségem, mondom, ha mind ez megtörténnék: számot tartatnék-e önnek — tevékeny hálájára?

— Oh, uram! tudna-e ön csak pillanatig hálámon kétkedni?

— Nem akarok legalább; de figyelmeztetem önt arra, hogy a gondviselésnek saját háztartása van, míg én azon előnnyel bírok, hogy másokon segíteni tudok — s e részben valódi szerencsemádár vagyok, — magamon nem tudok mozdítani! — Mindenemet, a mim van, mások szivességének, többször hálájának köszönhetem, például e ház, és minden, a mi abban van — engemet és Salomé asszonyomat kivéve — Ehrenreich urnak és szeretetre méltó családjának adománya. Nem

ok nélkül kérdeztem tehát önt, ha számíthatok-e siker esetében arra, hogy ön is segíteni fog rajtam, ha majd nagy tekintélyes urrá válván, kegyeit igénybe veendem!

— Rendelkezzék ön fölöttem! — kiáltott fel Bandi.

E perczben az ajtó mellett függő faóra tetején kis sátoralakú hézag ajtaja fölpattant, s annak kétfelé vált szárnyai közt — az ily órák szokott lakója — fekete kakuk jelent meg. Miután az óra elpörgött, a kakuk szépen és illedelmesen meghajtván magát, 10-szer egymásután hallatá szavát.

— Tíz óra! — mond Herkay — minő gyorsan telik az idő!

Alig mondá ezt ki, midőn egyszerre vidor trombitaszó harsogott, mint mikor valami huszárrezred vonúl be a városba.

Herkay fölkelt s példáját Bandi is követte. Mindketten az utczára, vagy inkább a Duna felé nyiló ablakhoz siettek, melyet Herkay azonnal felnyitott.

Gyönyörű látvány bontakozott itt szemeik előtt.

Vannak-e olvasóim közt, kik zsenge fiatal éveikben, vidoran töltött nap után, vánkosaik közt pihenve, tündérvilágot láttak magok körül fölmerülni? Óriási építményeket, minőket a legmerészebb képzelet alig tud gondolni, tündérkerteket, dicsárral körülfolyt virágokkal, s a dús fák

koronái s az arany almák közt, soha nem látott madarakat, melyek a természet hymnuszát énekeltek? Mindezt valami bemámorosító, kifejezhetetlen vágyakat keltő légtől övezve, hol az ég kúpja kékebb, a nap, vagy a hold és csillagok ragyogóbbak voltak, hol, miként a délibáb varázslatai, minden megragadhatatlan, összefolyó, csodás színöntetekben tünt föl?

Ehhez hasonló valamit érzett Bandi, mikor a jelenetet szemmel kísérte, mely itt bontakozott előtte.

Valami elfogó, fogalmait tévesztő, s mégis egészen természetes, lehető, való volt a szép kép, melyet látott s ép e valóhűség, s a csodástól ment, s mégis majdnem a varázs hatalmával megragadó volt az, a mi e látvány érdekét és értékét növelte.

Lovas sereg, aranynyal szegélyezett vörös seelyem ingekben, a fön darutollas túrisüveggel, s az insurrectionalis aczélkarddal oldalán, robogott elő gyönyörű pejlovakon, mintha mind egy ménesből kerültek volna ki.

Harsogtak a trombiták, lobogtak a zászlók, s a körülbelöl száz főből álló csapatot, a vezér — Bandinak egyik meghitt pajtása — Vilányi Józsi, szemközt Herkay házával, fölállította.

Még Bandi azt sem tudta, minek magyarázza e szokatlan tisztelkedést, mely egészen Herkay úr részére látszott számítva lenni, midőn egyszerre, miként tisztújítások alkalmával történni

szokott, az egész lovas csapat neki gyűjtött, s kiáltozni kezdé: Éljen a mi alispánunk — Balányi Endre! — Éljen! éljen!

Még folytonosan kiáltoztak, Bandinak leirhatatlan meglepetésére, midőn a kis bandériumot követő, más fényes uri sereg érkezett az egyszerű lak elé.

Tizenketten voltak a legizleteseb magyar öltözékekben, fölséges paripákon, melyeknek száma csillogott az ezüst- és aranytól.

Elül Bandinak egy távol rokona, közel 70 éves úr jött, Bükk Ferencz, utána a többiek, egytől-egyig Bandi által ismert férfiak, s néhányan ezek közt pajtásai és barátai.

— Mit mondtam? — szólt Herkay az elámult ifjuhoz intézvén szavait. — Ime! itt a deputatio, önt, miként sejteni engedém, távollétében hű barátai megválasztották alispánnak?

— Hiszen ez boszorkányság! — kiáltott föl Bandi.

— Ha-ha-ha! — nevetett Herkay — nézzen ön körül, majd meglátja, hogy minden való, csak egy kissé váratlan.

Míg így beszélgettek s az éljenzés szünni nem akart, a trombiták harsogtak, a lovak topogtak és prűszköltek, addig ama szép uri csapat, melyet Herkay küldöttségnek nevezett, leszállt lovairól, s a gondos, de nem kevésbé kíváncsi Salomé által, csengetés előtt megnyitott ajtón át belépett a házba.

Az urak lovait a cselédek, kik őket kísérték, átvették, s a szokatlan jelenet, a város közelebbi lakosságát, a Duna partjára csődítette.

Még nem volt a követség Herkay úr szobájában, mi természetes, ha az is oly hosszú útát tett, mint Bandi a hágesóig, már annyira gyűlt a néptömeg, hogy mindent eltöltött sokaságával.

Bandi még mindig nem hitt szemeinek. Úgy tetszett neki, mintha a Dunát sohasem látta volna oly szélesnek, mintha a szemközti liget fáinak szellős koronái körül tündérvilágítás tévedezne, s minden, a mit lát, hű valósága daczára, valami oly nagyszerű képpé olvadna, melyet eszében nem tud összetartani.

Node minden való volt! A Duna, a liget, a nép, barátinak arcjai, s még pár lóra is ráismert. Némi erőszakkal rántotta el magát az ablaktól, midőn már közeledni hallá a jövők lépteit s kardcsörgését.

Százszor hallott és látott dolgot ismételnénk, ha itt részletesen le akarnók írni, a mi ezután történt.

Bükk Ferencz, az ünnepiesség daczára, Bandit öcscsének szólította, azután tudtára adta, hogy a megye őt, mint két hatalmas vetélkedő közé barátai által beékelt harmadikat, elválasztotta alispánnak. A főispán pedig megtudván távollétét, a székfoglalási napot egy hétre elhalasztotta.

Miután Bandi — az üdvözlő beszédre nem épen cicerói ékesszólással válaszolt: a követség tagjai Herkayval és vele társalgásba elegyedtek, a tündérzet eltűnt, s Bandi meggyőződött, hogy Herkaynak ügyes beavatkozása által, főleg pedig azért, mivel a két tekintélyesb követelő a válság pillanatában összekapott, nem volt könnyebb, mint Balányi részére csábítani a zavarba jött szavazókat.

Bandi azt is Herkaynak köszönhette, hogy a főispán — ennek lekötelezettje — őt kandidálta, még pedig nevetve s vállat vonítva; gondolván, hogy oly hatalmas urak közt, mint a többi kitűzött, ő akár van ott, akár nincs.

Mint látjuk, Herkay nem is tőn új dolgot, s csak úgy bánt a választással, mint Alcibiád egykor az osztracizmussal — vagy — kizmussal — ha inkább szeretik önök.

Megvolt biz az! s miután megvolt, Bandi lassanként beleokúlt szerepébe, s mikor végre a küldöttséggel együtt megindult, hogy azt a «Zöld fánál» megvendégelje, a jó Herkay kilesett egy pillanatot, melyben a követség néhány tagja lesietvén, rendeléseket tőn az elindulásra és sutogva mondá: — Ne feledje ön ígérését.

— Az kellene még! — visszonzá halkkal s kissé elpirulva Bandi.

E pillanatban a faóra sátracsakája újra fölnyílt, s a kis kakuk, mintha szerencsét akarna az új alispánnak kivánni, gyönyörúséges bókot

csinált, s tőle kitelhető legnagyobb kaczérsággal ekként nyilatkozott: — kakuk! — kakuk! kakuk! — Míg ezt 11-szer ismételte, a követség már a ház elé ért, s egy óra mulva mindnyájan együtt ültek, vigan lakomásván a «Zöld fánál».

V.

A Herkay által tervezett reggeli — miként látjuk — elmaradt, s az új alispán nem hitta meg jótevőjét ebédre — alkalmasint feledésből.

A hiú embernél alig van különösebb, ellenmondásosabb valami. — Miként igen jól el tudja az ajándékot fogadni: annyira resteli az ajándékozót.

Így van a hiúság a kegyelettel is. — Mi lehet unalmasabb és alkalmatlanabb, mint valaki iránt kegyelettel viseltetni? — Nem sérti-e folytonosan hiúságát az a gondolat, hogy övén kívül is létezik érdem, s hogy az ő compendiumán messze túl van még a valódi tudomány?

De azt mondaná erre valaki: Hiszen alig van valami ifjabb, azaz olyan, mi az ifjúságot, e meleg vért, az érzelmek első üdeségét inkább tanúsítná, mint a magasztaltságból, a nemes versenyzési ösztönből oly közvetlen eredő kegyelet? — s miért merjük mi az ifjúságtól ép e tulajdönt megtagadni, miután ez az ifjúság kiáradása? . . .

Isten mentsen, hogy ezt tegyük! Sőt annyira ifjuságinak és szűziesnek tartjuk a kegyeletet, mikép határozottan merjük állítani, hogy a kiben kegyelet nincsen: az ama félelmei, elvénhedt fiatal aggságra mutat, mely, majd ha az ifjú igazán megöregedik, fogja a fiatalságot játszani; szintoly anomalia levén — öregségében, mint a minő volt ifjú éveiben.

Ez pedig igen szomorú! mert nem mi a régi napszámosok, hanem a fiatalság képviseli a jövőt; s nem lehet lehangolóbb valami, mint ifjú öreget látni, s attól tartani, hogy vénségére — öregbaba — lesz belőle.

Aztán a nemes büszkeségnek, a józan becsérzetnek közvetlen érdekében van az érdem iránti kegyelet; miként a gyermekek hiúságában a kegyeletnélküliség.

De ne törjünk a mi jó Bandink fölött oly hirtelen pálczát s kísérjük őt új pályáján.

A megye, ifjú alispánját rokonszenvennel s nagy pompával fogadta; a legidősb emberek nem emlékeztek fényesebb, zajosabb székfoglalásra . . . Az öreg urak egyhangon mondták: Amice! ez bizony beillenék főispáni instellatióknak is.

Balányi Endre élő érve volt a régi mondásnak: *fac me talem — talis ero*,* s annak, a mit német szomszédaink erősítnek: hogy «az értelem a hivatallal jó».

* «A mivé téssz, az leszek.»

Miként történt ez? Ő tudja; elég az hozzá, hogy híres alispán volt, minőre még senki sem emlékezett.

A mit részint a kormány, részint ő maga jót és üdvöst kivinni s végrehajtani akart: az csak úgy haladott, mint a kenett kerekű kocsí. Voltak ugyan oly epés emberek, kik — a vak Pfeffellel — azt mondták erre: «Man muss gute Hunde halten», hogy a nyáj óva legyen, s hogy a siker nem mindig a nyájör érdeme.

De nem is volt széles e világon boldogabb ember, mint Balányi alispán! — Mintha magának az ügy is gyors fogatú időnek, valódi villanyszárnyai nőttek volna, úgy nyargalt ez, s Bandi olykor, mikor az esthajnal szép csillaga megjelent, meg sem foghatta, hová lett a nap? . . .

Nem is csoda; mert háza pillanatig sem maradt egyedül; mintha minden barátja összebeszélt volna, egyik a másik kezébe adta az ajtó kilincsét. Volt ebéd, estebéd, zene vég nélkül, lakoma, néha táncz; szóval, valódi földi paradicsom.

Még el nem telt két hét, s Bandi befogatott; új fogata számot tett volna valamely arab sheik sátra előtt topogó pusztai ménék mellett. — Elül két megyei huszár ült, úgy tele zsinórozva, mintha egész mellét arany rántottával öntötték volna le.

Bandi — Ebreinreich urat látogatta meg.

Új csoda! — az egész ház eléje sietett. Ah, minő egészen más fogadtatás volt ez, mint ama kosárosztás napja!

Ehrenreich össze meg össze ölelte őt, a kis-asszonykák kezet nyújtottak, s ajkaikon örök mosoly ült, elárulván a belső megelégedést, hogy ily nagyramenendő vendégek érkezett.

Bandi, kinek a gyorsan száguldó idő itt is sarkában volt, még ebéd előtt megkérte Heliodorát; szerette volna most Amandát megkérni, de hallotta, hogy ez már a dúsgazdag fiatal Kézay grófnak — ki már említve volt — adta kezét; Bandi nagyon kétkedett — ha szivét is.

Ehrenreich legkisebb kifogást sem tőn, s a tündér szép Heliodora — mert Bandinak, ki mindent rózsaszínben s tündéri prizmán át látott — úgy tetszett, mintha Heliodora is százszor szebb volna, mint valaha — a szép Heliodora, mondjuk, piruló arczzal beleegyezett s pár percz alatt minden tisztában volt.

Igaz, hogy a csintalan leányka egy lesetlen pillanatban eszébe juttatta Bandinak, hogy makacs házi keresztet szerzett magának; de az alispán csak nevetett. Ha megyémnek tudok parancsolni, gondolta, majd csak megbirkozom a kis menyecskével is.

Néhány nap mulva megvolt a lakodalom, még pedig kettős: az Amandáé gróf Kézayval s Bandié Heliodorával.

Mindegyik haza vitte a feleségét, s az alispáni ház, a mióta ott asszony volt, még vigabb és zajosabb lőn, mint azelőtt.

Különösen megnyerte a vidékiek szivét a szép

Heliodora, ki soha sem volt kedvesebb, vidámabb, mint a mióta Balányiné.

Sokan azt találták, hogy nem is úgy néz ki, mint nő; sőt annyira ártatlan és szende, hogy az ember meg merne esküdni, hogy pártája érintetlen.

Mások azt susogták, hogy a vidor gyermek odaengedése és nyájassága daczára, uralkodik a háznál; s ha a híres alispán — mert roppant híre kerekedett — kitünő vice a megyében: nejeeskéje még kitünőbb — főispán a háznál.

Meg kell vallani, hogy Balányit úgyszólván üldözte a szerencse; mert a fényes kiházásítás és szép összeg daczára, melyet nejével kapott, még sok ohajtani valója maradt, hogy úgy élhessen, mint azt szerette volna; — s ime! a végzet — magában szomorú esemény által — őt egyszerre több millió birtokosává tevé.

Szegény Kézay grófnő, gyermekágyban meghalt, s őt nemcsak gyermeke, hanem szeretett atyja is — ez utóbbi bújában — a sírba követte, s Balányi mielőtt álmodná, az egész Ehrenreich-család kincseinek és jószágainak birtokába jutott.

Míg nejével együtt mély gyászt öltött, míg Heliodorának szokott jó kedve eltűnt, mint az első dérre a mezők hímezete: addig Bandi az új birtok átvételével s rendezésével volt elfoglalva.

Egy napon, a reggeli órákban, belépett komornyikja, — mert már ily egyéniség is volt a háznál, — s jelentette, hogy egy úr, a ki nem

akarta nevét megmondani, tiszteletét kívánja tenni.

Bandit az utóbbi időkben — főleg mióta a milliók beköszöntek — annyian meg szokták tisztelni, hogy e látogatás föl nem tűnt neki.

Nemsokára az ajtó megnyílt, s azon nem más, mint a mi ismerőnk, Herkay, lépett be. Ugyanazon sötét zürke kabátban, ugyanazon szelíd, nyájas arczczal, miként őt utoljára kis tusculumában láttuk.

— Jó reggelt, kedves, tekintetes alispán úr! — szólt szives és tiszteletteljes hangon.

— Hozta Isten, Herkay ur! — válaszolt Bandi, szembetűnő elfogultsággal, melyet mindenkép titkolni akart.

— Meg nem tagadhattam magamtól azon gyönyört, — szólt Herkay, — hogy önt szép hivatalos működései s nagy szerencséje közben meg ne látogassam; bár e szerencsének rám nézve, ki Ehrenreich urat s a kedves Amandát annyira tiszteltem, igen keserű fulánkja is van!

— Jól tette, Herkay! üljünk le! akar-e dohányozni?

— Köszönöm, csak most tettem le a pipát. Aztán nem is szándékozom hosszasan alkalmatlankodni: nyergelt lovakat láttam az udvaron. —

— Igen, édes Herkay, vadászatra készülök néhány barátommal. Minő csapás ért bennünket! Ki gondolta volna, szegény ipam és ángyom még néhány héttel ezelőtt oly egészségesek vol-

tak! — Bandi mindenkép azon igyekezett, hogy vonásainak szomorú kifejezést adjon, bár ez kö-zépszerűen sikerült.

— Biz ez nagy csapás, kedves tekintetes úr! no de Isten végzéseiben meg kell nyugodnunk; engemet is sok baj ért azóta, hogy szerencsém volt a tekintetes urat szegény házamnál tisztelni.

— Ugy-e! sajnálom, — mond Bandi unatkozva.

— Ez okon is jöttem, tisztelt alispán úr. Ön rajtam könnyen segíthetne, csak egy kis közben-járásba kerülne a dolog, s boldog ember lennék.

— Örömmel, nagy örömmel szolgállok; — halljuk, mit tehetek önért? mondja ki egyene-sen, mert fájdalom, sietnem kell; máris várakoz-tattam barátimat, pedig az alispánnak pontosnak kell lenni.

— És ígéreteit teljesíteni, — tevé hozzá Her-kay. — Rövid leszek. Budán egy tanszék ürrült meg; nem sok fizetéssel jár, de én egyszerű em-ber vagyok, s nekem ez bőven elég volna: kérem tehát, kedves, jó tekintetes úr, méltóztassék szót emelni érettem fönséges nádorunk előtt, a ki ön ajánlatára, hatalmas befolyása által majd enge-met fog kineveztetni.

— Bizzék bennem, édes Herkay! — szólt Balányi; azután kezét nyujtván folytatá. — A jövő héten Pestre szándékozom, s akkor tiszteletemet teendem a nádor ő fönségénél, s ön annyiba veheti, mintha már a tanári kalap fején volna! De most, bocsánat, sietnem kell

— Köszönöm! — felelt nem a legjobb kedvvel Herkay; azután eltávozott.

Míg Balányi keztyűjét felhúzta, a nyitott ablak felé közeledett.

Gyönyörű nap volt, az ég olyan, mintha a legtisztább kristályból öntötték volna. A nap sugarai ragyogtak, s halk szellő susogott egy terepély hárs lombjai között, melynek egyik ágán kakuk lógázta magát, mint az indiánok függő ágyaiban. — Azután meghajtotta fejét, s mintha épen a tekintetes alispán urnak akarna tisztelkedni, el kezdte fúni egyetlen nótáját: 12 éles kakuk-szót hallatván.

E pillanatban, s épen mikor Balányi pörge kalapját tette fejére s karikása után nyúlt, lépett be Heliodora!

Oh be szép! — volt: mondaná a jó öreg Tokody Nagy-Váradon.

— Ki volt itt? — kérde a nő, kinek a mély gyász különösen jól állott.

— Herkay látogatott meg.

— Remélem, megmarasztottad őt ebédre?

— Sietett, angyalom!

— Embertelen! — mond a nő, fölvetvén ajkait s kisietett a szobából.

Két hétre ezen igen egyszerű jelenet után, melyet leírtunk, Balányit új szerencse érte, még pedig háromszoros.

Vannak emberek kiknek sorsa olyan, mint azé a becsületes vén üllőé, mely a vashámor öreg

kalapácsa alatt fekszik, s melynek hátán verik a kohóból került vastömeget: olykor hosszú pántokká nyújtván azokat, máskor tömörebbé kalapáltván. — Mintha ég-föld ellenök esküdt volna, minden baj, minden vesződség éri őket, s ha az égből egy kő leesik, az bizonyosan fejökre hull.

Maga a szerencse forgandó istennője, Fortuna ő nagysága, míg másokra bőségszarúit üríti: a sors ily bünbakjait legázolja kerekeivel.

Balányi, miként látjuk, a kiválasztottak táborában volt.

Egy szép reggel benyitott hozzá régi pajtásai egyike; most a főszolgabíró, ki épen Budáról érkezett meg, s roppant pecséttel meglakatolt irományt nyújtott át az alispánnak. Balányi szépen fölmetszette a levelet, s fölkiáltott: — Főispán vagyok!

— De több is van itt, tisztelt főispán úr, — mond a főszolgabíró, szerencse-tárházából, fekete kabátja oldalzsebéből, egy nagy pecsétű irományt hozván napvilágra, — méltóztassék ebbe tekinteni!

Balányi szédült. Nem tudta hirtelen, minő főispáni tartással váltsa föl az alispánit, s ne utasítsa-e vissza a címезést, melylyel őt régi kenyeres pajtása megtisztelte. De átvette az újabb levelet, s még nagyobb kiáltott:

— Mi a tatár! hiszen én báró vagyok! — Nincs kétség benne, hogy mielőbb magyar novelében, vagy német vígjátéokban fogok — mint

kalandor és iparlovag — fungálni! — De hiszen itt kamarásnak vagyok czímezve, — kedves pajtás — — — tekintetes főszolgabíró uram!

— Persze! — Itt a harmadik oklevél — a diploma in optima forma, s íme, mélyen tisztelt főispán báró úr, még valami.

Ezzel a főszolgabíró kifogyhatatlan oldalzsebéből kihúzta a kamarási diplomát, s a szép aranybojtos kamarás kulcsot, gyönyörűséges rózsaszín papírosba begöngyölve.

Miután Balányi ezen utóbbi ajándékát Fortuna asszonynak oculátára vette, mégis egy kis kétség emelkedett agyában: — Tudod-e, barátom — főszolgabíró — tudja-e ön — hogy ez mégis kissé kancsítani látszik. — Én úgy hallottam, hogy a kamarásokat vörös köpenyben esketik föl, s akkor adják át nekik a kamarás-kulcsot.

— Természetes! — felelt a szolgabíró, — s ön sem kerüli ki a vörös palástot; meg fog Budán jelenni a nádori palotában s ott majd tudtára adják a többit.

— De a kulcs! hogyan jő ez ön kezei közé?

— No csak kivallom: tisztelt főispán úr neje, ki alkalmasint tudta a történendőket, rám bizta, hogy egy ily kulcsot vegyek; jó, ha kettő van a háznál.

— És a báróság?

— Mit tudom én! — ki oly szerencse fia, mint méltóságod —

Balányi most hallotta magát először méltóság-

goltatni s ennek oly hatása volt rá, hogy kigombolódzott s az egyik támlányba ereszkedett.

— Hiszen ez lehetetlen! három ily szerencse egyszerre! — rebegte, hol az egyik levélre, hol a másikra s a kamarás-kulcsra kacsintgatván.

— Sohase aggódjék, méltóságod! — mond a szolgabíró tiszteletteljesen elröhögvén magát, — a szerencse ilyen: a kinek kedvez, elárasztja csókjaival. Nem kell ezen fölakadni, mert észre találja venni, hogy igen bőkezű volt, és szeszélyes dáma levén: visszaránthatja baljával, a mit jobbja adott.

— Igaza van önnek! denique főispán, báró és kamarás vagyok! elég nekem ennyi!

Mi úgy hiszszük, hogy a főispán úr jól okoskodott. Őt annyi szerencse érte rövid idő alatt, hogy bizony megszokhatta, s ez okon nem is törte fejét, hanem a főszolgabírót ebédre marasztotta, és sietett nejjével a történeteket tudatni, s neki az előlegezett kulcsot szépen megköszönni.

Egyszerre nagy úr volt: ugyanazon megye főispánja, melyben pár év előtt magát lehetetlen eskütnék gondolta, vagy inkább tapasztalta.

Azután jöttek — a pompás installatió, a hosszú táblabírói szónoklatok, a nagy ebédek és tánczvigalmak; mintha az egész régi aranykor leszállt volna a halandó emberiségre, s a fák — alma és körte helyett — mind érdemjeleket, kamarás-kulcsokat és aransarkantyúkat teremnének.

— Helus feleség! — kiáltott föl egyszer az ün-

nepelt híres főispán, mert ilyen volt ám! — nem tudom, miként van, de nálamnál nincs boldogabb ember széles e világon!

— Kérlek, ha már főispán vagy, Endre, hagyd el azt a «Helust»-t és «Heluskám»-at, bizony még haluska lesz belőlem. Én a mióta főispán lettél, mindig Endrének nevezlek, és sohasem angyal Bandinak — vagy mit is beszélek! — Bandinak.

— Jól van, Heliadora, teljék ebben is, mint minden egyébben, a te kívánságod — a házi békeért. Bár Bandinak neveznél most is! és egyéb szeszélyeidben változtál volna meg!

— Nem megmondtam-e előre, Endre, hogy szeszélyes nő leendek?

— Nő?

— Már a micsodás!

— Ne vess, a hogy tetszik, de én nagyon restellem ám a te kisasszonykodásodat a főkötetben.

— Hiszen hajadon fővel vagyok, Endre; bizony még pápaszemet veszek neked, hogy jobban láss és kitünőbb gavallér, s comme il faut vaksi váljék belőled! — Ezzel Heliadora gyönyörű bókot mártott méltóságos férje előtt, s nevetve sietett ki a szobából.

— Ne volna csak oly gazdag! — mormogott magában Bandi, azután körültekintvén, ha nem látja-e senki, öklöt mutatott azon ajtó felé, melyen nejeckéje eltávozott.

Az idő repült! Mondják, hogy a vén emberek ideje hamarabb telik, mint az ifjaké s hogy ma-

gát halálosan unó tíz fiatal mellett — kilencz öreg úr azt sem tudja, melyik fán terem az unalom. — Node sokat mondanak, — igen sokat talán; a nélkül, hogy az mind igaz legyen. — Bandi elég fiatal volt, legalább főispánnak; s mégis oly «ventre a terre» rohant vele az idő, hogy néha maga is megijedt rajta.

Igy történt, hogy félév óta főispán volt, s megjárta Budát, Bécsset — lakomázott, ünnepelt, s úgy tetszett neki, mintha csak tegnap hallotta volna először a dallamos méltóságos czímet.

Ki tudja, mennyi idő telt el így, midőn egy reggel — hiába nem tehetünk róla, hogy Balányi életében minden reggel történt; elég ahhoz, hogy egy reggel míg a főispán nehéz selyemből készült hálókabátjában írószobájában írt? nem, hanem pipázgatott, Herkay Pétert jelentették be nála.

— Servus! — gondolá magában; — voltam Budán, a nádor ő fönségénél is tisztelkedtem, s azt az unalmas, alkálmatlan Herkayt úgy elfeledtem, mint a föld! Most már mit mondjak neki?

— Isten hozta, drága, kedves Herkay úr! — szólt a főispán savanyédes arczkifejezéssel, de a lehetőségig szives hangon. — Ej beh jól tette, hogy eljött!

Herkay arcza ezúttal nem volt nyájas; Bandinak úgy tetszett, mintha az nemcsak szigorúbb kifejezéssel birna, hanem a szokottnál halványabb is lenne.

Ez okon, s hogy a magához hasonló, forgandó

köpenyű jelleme szokása szerint, a komoly ügyet valami köpczös tréfával kijátsza, felkiáltott:

— Látom, hogy ön haragszik! Igaza van; s ha főispáni méltóságom engedné, magam csavarnék zsebkendőmből ütőkét, s átadnám önnek, hogy jól megpaskoljon megbocsáthatatlan feledségemért, melyet legkevésbé sem akarok menteni.

Herkay köszönt; azután hidegen viszonzá:

— Szerencsére, méltóságos uram, oly dúsgazdag s oly nagy befolyású főúr, mint méltóságod, könnyen és tüstént helyreütheti a mit elmulasztott.

— Tüstént? — kérde Bandi, megijedvén Herkay utóbbi szavaira.

— Igen, méltóságos úr, — folytatá Herkay nyugodtan. — Ön Budán volt, egy szavába kerülende a mi derék, kegyes nádorunkat sorsomról értesíteni s elmulasztotta; a tanári kalapot más tette fejére, s én azóta még rosszabb állapotban vagyok, mint valaha.

— Sajnálom, igen sajnálom! — hebegte Bandi, ki Herkayt azon országba óhajtotta, hol hat hónapig le nem száll a nap: meggyőződve a felől, hogy ott önmagának fog emlékoszlopot emelhetni, miután felolvadhatatlan jégszoborrá változik.

— Mondtam, méltóságos úr, hogy a dolgon lehet segíteni: a tanári hivatal a szebbek egyike, s az, melyre én vágytam, 600 frt tiszteletdíjjal jár, szálláson és fán kívül; — ha tehát méltóságod, kinek néhány millió értéke van, nekem jövedel-

méből 20,000 forintot ajándékoz: minden bajomon segítve leend. Ennek kamatából szép csöndesen eléldegélek, s ígérem, hogy soha semminemű kérelemmel nem fogom méltóságodat ezután búsítani.

— 20,000 forint! — kiáltott föl Bandi, míg zemei kidióztak ijedtében. — Hiszen ez roppant összeg! honnan akarja ön, hogy én ezt kiteremtsem?

— Méltóztassék, uram, a mellékszobába sétálni, ott pénzes ládáját fölnyitni, s mivel tegnap hoztak méltóságodnak 30,000 forintot szép uradalmának jövedelméből, nincs könnyebb, mint engemet, ki ezt megérdemlem, s kinek méltóságod szerencséjét köszönheti, végkép kielégíteni.

— Oh! Oh! Oh! édes, drága Herkay úr! Ön feledni látszik, hogy én fényes megye főispánja vagyok; hogy házam soha sincs vendég nélkül, s akaratom, hajlamom ellen, kénytelen vagyok fényt és pompát üzni! Igaz, hogy tegnap 30,000 forintot vettem föl jószág-igazgatómtól; de annak az utolsó fillérig helye van, s holnap már alig marad valami belőle.

— Értem, uram! de legalább felét átadhatná nekem, majd a többiért várakoznám.

— Lehetetlen lehetetlen, édes Herkay! tessék nekem elhinni — —

— De hát egyharmadát?

— Nem tehetem.

— Egy negyedét?

— Ha ön tőlem 1000 forintot kér, jelenben azt sem adhatok; de ígérem becsületemre, hogy mihelyt módomban lesz, 200 darab körmöczi aranyra számot tarthat ön.

— Adjon nekem méltóságod legalább 100 forintot, hogy ne fáradtam légyen ide hiába, s aztán még várok — azzal, a mit méltán kívánhat egy jóltévő attól, kit a szerencse fő fokára emelt!

— Ön szemrehányásokat tesz nekem, — mond Bandi fölindulva, de mérsékelvén hangját.

— Emlékeztetem méltóságodat ígéretére, ez nem szemrehányás; s mivel úgy látom, hogy méltóságod tartozó kötelességét irántam feledi, s velem minden szép phrásisai mellett méltatlanul bánik, íme utolsó szavam: — Ha méltóságod nekem hat hét lefolyása alatt a 20,000 forintot együtt és egyszerre le nem fizeti, én is megúnom a mi sok. Ne feledje méltóságod, hogy a szerencse kereke hamar fordul. — —

— Ez fenyegetőzés!

— Nem uram; ez alapmondás.

— Jól van, édes Herkay úr! nem haragszom; megbocsátom önnek gyöngédtelenségét, s ígérem, hogy a mit tehetek, meg fogom tenni.

— És a 100 forint?

— Hagyjuk ezt most! ön, fájdalom, rossz órában érkezett, mikor minden oldalról árjegyzékekkel s követelésekkel rohantak meg az emberek. — Tudja mit? — szálljon meg, maradjon itt ebédre mulasson házunknál.

— Köszönöm! — mond Herkay, kinek szép fehér homloka redőkbe vonult. Várom! ez minden feleletem; az ebédet és itt mulatási meghívást — bocsánat! de el nem fogadhatom. Tudom én, hogy alkalmatlan vendég vagyok.

Ezzel Herkay, be sem várván Bandi feleletét, kiment a szobából.

Istennek hála! sóhajtott fel Bandi, már azt hittem, hogy bizony soha le nem rázom a nyakamról! — Még fenyegetőzni mer olyan emberrel szemben, mint én, ki összetörhetem a vén boszorkánymestert!

E szavak után csöndesen föl s alá kezdett sétálni a szobában.

Egyszerre valami sajátos, fülhasító rivalkodást hallott, mintha ez a kert felől jönne. Az ablakhoz sietett, kinyitotta azt, s íme, elég magasra nőtt illatárasztó jázminbokron kakukot pillantott meg, mely feléje fordulva, s fejét folytonosan hajtogatva — kakukolt.

Hanem az volt a kakukolásban a meglepő, hogy ezuttal a karsu barna szárnyas nem hallatá hangversenyét a szokott modorban, s Bandinak úgy tetszett, mintha e fülrepszto zene egyetlen, hosszan és végtelenre nyuló kakukszó volna.

Mikor látta, hogy a folytonos — «ku — ku — ku»-t nem fejezé be a szokott kukk, bedugta fülét; — azután haragra lobbanva, kétszövű lőfegyverei egyikét ragadta föl, s mivel ez épen töltve volt, oda durrantott az alkalmatlan ma-

dárta és pedig ép azon pillanatban, mikor ez végre — a hosszú «ku — ku — ku» után — oda tette a befejező «kukk»-ot.

Nesze neked; szólt Bandi, te sem énekelsz többet!

Mikor a lövés füstje elvonúlt, Bandi meglepetésére a kakuk azon a helyen volt, a hol rája lőtt, s mintha föl sem venné a mi történt: a legkaczerabb mozdulatokkal, és szárnyait emelgetvén mutatá, hogy igen jó kedve van és csöppet sem ijedt meg.

Várj, semmirekellő! mond Bandi, van itt még egy kis köles a te számodra; ezzel fölragadván fegyverét, a másik csövel is oda durrantott a szemtelen kakukra.

Mit sem használt! — Mikor a füst elvonúlt: a gonosz madár gúnyosan meghajtotta magát; azután kétszer, háromszor egyenesen Bandi feje felé repült, mintha szemét akarná kivájni. De ez nem volt elég, hanem a kakuk, mintegy gyönyörködve a főispán ő méltósága tehetetlen haragján, mindennemű nevetséges evolúciókkal s könnyű testének a légben hentergetésével tökéletesen kifigurázta és gúnyolta Bandit, ki majd megpukkadt mérgeiben.

Végre becsapta az ablakot, beszólította vadászát és 100 forintot ígért neki, ha ama kakukot — a jázminbokor lombjai közt lepukkantja.

— Minő kakukot? — kérdé a vadász.

A kakuk eltűnt! — nem volt se híre, se hamva.

Üsse meg a mennykő! gondolá Bandi, —
veszett egy madár! Kétszer hozta ide a manó azt
a szemtelen Herkayt, s mindannyiszor a kakuk
is compareált; mintha épen a zsebében hordaná
vén kakukos óráját.

VI.

Világos, hogy Bandi halálosan únta Herkayt. Hiúságát mindinkább sértette ezen embernek nyiltsága, s azon öntudat, hogy csak neki köszönheti a csodás szerencsét, melynek szédületes rohamát maga sem foghatta meg.

De másrészt, főleg, a mióta főispán volt, el akarta magával hitetni, hogy Herkay uramnak panaszos beavatkozása nélkül is oly ember, mint ő, elébb-utóbb, talán pár évvel később, kivivta volna azon állást, hol most oly szép és kitűnő szerepet játszik, a nélkül, hogy ez neki legkisebb fejtörésbe kerülne.

Annyira beringatta magát nagyságába, miként fel sem tűnt neki, hogy minden a legjobban megy ugyan; — de ezt alispán korában derék főszolgabiráinak, a mióta pedig főispán, a lelkes és tevékeny megye hatóságának köszönheti.

Elfeledte pillanatig is számot vetni magával, hogy tulajdonkép mi az, a mit maga személyesen cselekszik? — O megelégedett az ered-

ménynyel, s ennek minden érdemét magának tulajdonította.

Ez okon nem tanúlt semmit; nem igyekezett magát azon arányban kiképezni, melyben hivatalról-hivatalra emelkedett; s ha ma országbirónak, vagy épen nádornak nevezték vagy választották volna: még azon sem csodálkozott volna csöppet sem.

Herkay utóbbi látogatásakor a kedves Heliodora Bécsben volt. — Miként előre megjósolta Bandinak, pillanatig sem hagyott magának parancsolni. — Járt-kelt, mulatott, a nélkül, hogy e mulatsági s kalandozási viszketegén túl, a világ valamit szemére lobbanthatta.

Közte és férje közt a viszony kitalálhatatlan maradott. Kinézésre, modorra, társalgásra és szendeségre tökéletes hajadon, — Heliodora, mint házi nő, ritkította párját.

Bandi nem egyszer pártütési eszméket forgatott elméjében; de hasztalan! — ha e vidám, még korholásaiban is tréfás, ügyes és életrevaló hölgygyel szemközt állt: megtört pártütési szándéka, s világos lőn, hogy Heliodora legyőzhetetlen fölényt gyakorol ezen emberre, kiben makacsság és akaratosság elég, de sem szilárdság, sem férfias akarat nem volt.

Most is visszaérkezvén Bécsből, a szép nő a legjobb kedvvel rohant be a főispán dolgozó-szobájába, hol ez épen pipatöltésen dolgozott; azután leemelvén kalapját, és szóhoz sem engedvén fér-

jét jönni, elbeszélte neki: minő istenien mulatott Bécsben, s hogy őt egyik család a másik kezéből ragadta ki, — egyetlen nap sem telvén el gyönyörű tánczestélyek, ebédek, kirándulások nélkül.

Mikor Bandi szólni akart, a nő legvigabban félbeszakította őt, elmondván, hogy az udvarnál is volt, s a császár ő felsége maga kegyesen tudakozódott férje után.

Azután vendégek érkeztek; a nő elszaladt, újra öltözött, s mint valódi kis tündér jelent meg, fogadván, szóval tartván vendégeit, kik elragadtatva magasztalták a méltóságos főispán ur szerencsését, hogy az ég őt ily utánozhatatlan kellemű nővel ajándékozta meg, ki még bohóságaiban is finom izlésről, s jó társaságokhoz szokottságáról tanuskodott.

Balányi néha megvakarta fejét. Node — vigye a patvar! gondolá; — az egész világ azt hiszi, hogy a legboldogabb férj vagyok, okvetetlen úgy kell lenni, hogy az is vagyok! — — Aztán mulatok! nagy úr vagyok! — — és időm úgy telik, mintha ágyúból lőttek volna ki.

Ily állapotban volt Bandi! — Ki merné tagadni, hogy boldog embernek gondolta magát.

Hanem — itt sem állt meg a szerencse! — mely majdnem bosszantásig a mi boldog Bandink után adta magát, s úgy sarkában volt, mint az árny; s ha talán egyetlen napot mulaszt el, hogy emberünknek ne kedveskedjék valami kisebb-na-

gyobb ajándékokskával, felkiáltott volna, mint Titus: «Amici, diem perdididi!»

Ezen előzmény után olvasóim méltán számíthatnak valami újabb szerencse-bombára, mely Balányi feje fölött szétpattant, s öldöklő forgácsok helyett, őt a bőségszarú virágaival s kincseivel borítja el.

Úgy volt!

Az országot nagy szomorúság érte; az országbiró, jeles, közkedvességű férfiú meghalt.

Ember kellett a gátra; s ezen ember nem volt más, mint az ország leghíresebb főispánja, báró Balányi Endre ő méltósága.

Még abban is szerencséje volt, hogy épen országgyűlés levén, a mágnások táblájánál — példás hallgatással tüntette ki magát; s ez őt philosophus hírbe hozta.

Mikor tudára adatott, hogy ő az országbiró, úgy tetszett neki, mintha feje a padlást érné, s kedve volt fölkiáltani, mint Ottokárnak egykor: «Föld ne reszkess alattam; — mert a legnagyobb embert emeled hátadon!»

Miért ismételjük itt mindazon ünnepélyeket, melyek Balányinak ezen új előléptetését kísérték? Mindezt olvasóim magok a legszebben kicselelhetik.

Balányi gyönyörű palotát vett Pesten, s azt úgy bebutoroztatta, hogy párja nem volt a két testvérvárosban, sőt a két testvérházában.

Házában egyik ünnepély a másikat érte, s

tisztelői, barátai, tömjenezői annyira megszapordtak, mikép szorongó szükség állt be, hogy magának pár makranczos ellenséget szerezzen, nehogy barátai a tömjénszelenczékkel agyba-főbe füstöljék, s ügyetlen magasztalásaikkal ki ne rántsák a szőnyeget lábai alól, s rá ne uszítsák az egész megfüstöletlen világot.

Node volt Balányinak egy ellensége! — legalább ő azt hitte; s ez nem volt más, mint a mind ez óráig üres tállal megvendéglett, széllel és reménynyel tartott — s ki nem elégített — Herkay Péter.

Nem mondhatjuk, hogy félt tőle. Hiszen ő már oly nagy úr volt! — Hanem denique — miként akkor mondták — tartott tőle annyiban, hogy halálosan únta, mikor e jó úr megjelent, s őt ígéretére emlékeztette, ama deákos kor mondatát használván, hogy «promissum cadit in debitum — az ígéret adósság.»

Egy volt, a mi őt vigasztalta: Herkay — ezt meg kellett magának is vallania — nem volt alkalmatlan hitelező. Eljött egyszer az ő unalmas kakukjának kíséretében, s azután, ha savanyú képpel s üres kézzel is, eltávozott; s eddig bosszút sem állt; sőt még azzal sem dicsekedett mások előtt, hogy Bandinak gyors felmagasztaltatásában ő volt az első archimedi emelő.

A hálátlanságnál nincs könnyelműbb bűn. Az ember beleszokik, mint a szúk csizmába, mely végre ki is tágul, főleg ha sárban járunk vele.

E költői hasonlat Bandié, nem a miénk, kik még nem értünk a kaptáig költészetünkben.

Volt oka Bandinak Herkaytól tartani; — miután új előléptetése óta a pozsonyi Cagliostro és Albertus Magnus még nem tisztelkedett neki; s így még előtte állt a szokott déssert — s az asztali zene.

Két, három hét telt el új hivatalába lett beiktatása után, s Herkaynak sem híre, sem hamva nem volt! — Annál jobb! — gondolta Bandi; — majd csak kitalálok valamit, hogy őt lerázhassam végkép — egy kis ajándékkal nyakamról.

Ép ezen utóbbi eszmét hánytá-vetette elméjében, midőn az ajtó fölnyilt, s Herkay, minden bejelentés nélkül, a szobába toppant.

— Ah! Herkay úr! — kiáltott föl Bandi, — tudom, miért jött! ne aggódjék ön; most már minden bizonynyal szavamnak állok.

— Ön? ön áll szavának! ki engemet annyi idő óta hazugsággal tart?

— Uram! — kiáltott föl Bandi, haragra lobbanva, — mérsékelje magát! gondolja meg, kivel beszél! s hogy én az ily illetlen — mondhatnám — goromba kikeléseket nem fogom tűrni!

— Nem fogja tűrni? Kicsoda ön, hogy így mer velem szólni? velem, ki önt a semmiből föl-emeltem, s kinek mindent köszönhet!

— De már ez több az elégnél! — kiáltott föl Bandi, — hallgasson ön, vagy — —

— Vagy? — mit vagy? — mit tehet ön elle-

nem, hitvány ember, ki azt hitte, hogy kiaknázhatja jószívűségemet s aztán fekete hálátlansággal fizethet?

Ez valóban több volt, mint a mit az országbiró túrni tudott; s béketűrésének vége szakadt.

— Jancsi, Miska, Pista! — kiáltott, — majd megtanítom önt emberségre, s ledobatom a lépcsőn! Azt hiszi-e, hogy ily emberre szorulok, mint ön!

Bandi fölkiáltására siető léptek hallatszotak, s míg az országbiró dülva-fúlva várta előszólított inasait, hogy Herkay Péter úrnak előfogatul szolgáljanak a lépcső fokain: addig a dunaszéli csodaember, összefont karokkal és szánakodó megvetéssel kiáltott föl:

— Salomé!

Ugyanezen pillanatban, úgy tetszett az országbirónak, mintha igen közel hozzá kakukszót halana.

Föltekintett — és szemközt látta Herkay uramnak pozsonyi kakukos óráját.

A kakuk a falóra felső sátorkájának nyílt ajtócskái között állt, szépen, sőt kissé tréfás negéddel meghajtotta magát, s ezúttal csak két kakukszót hallatott.

Mikor az elámult országbiró előtt az órajtócskái becsapódtak s a kakuk láthatatlanná lön: — — íme! oldalajtó nyílt föl s azon Herkay urnak jámbor gazdasszonya, hófehér előkötővel lépett be.

— Salomé! — mond Herkay, — csak az egyik fogolyadarat kell föltálatni; ez a fiatal uracs itt a «Zöld fánál» fog reggelizni, ha kedve tartja!

— Mi ez! Mi történik itt! — riadt föl Bandi, micsoda új boszorkányság ez! — Heliadora! — cselédek, jertek elő! — kiáltott, a hogy a torkán kifért.

Hasztalan! — mint a fata morgana tündérszigetei vagy a hadzsidsz káprázatai, eltűnt minden!

Bandi, nem a persa shawlból készült hálókabátban, melyben Herkay őt pesti fényes palotájában találta! hanem ugyanazon öltözetben volt, melyben őt akkor láttuk, mikor Herkaynál első látogatását tevő.

Ott volt a derék, okos férfiú, nemes, szelid és mégis szigorú vonásaival, ki mély emberismeretében ovatosbnak tartotta a sokat követelő és sokra igényt tartó ifjunak szívét és jellemét próbára tenni, mielőtt őt jótéteményeiben részeltesse.

— Csöndesen, uram! — szólt Herkay; ki hagyván dühöngni az irtózatoss ébredés után haragra lobbant ifjút. — Csöndesen, Balányi uram! — Láthatja, most ismerem önt, s mivel ki nem állta a próbát, elmehet Isten hírével! keresen ön más bolondot magának!

— Hogyan, uram?! hát ez mind komédia? s a pesti palota, a pompás fogatok, a czifra öltönyök, a hercegek, grófok, excellentiás urak,

kik engemet tegeztek, a vendégek, kik lakomáztak, tánczoltak, — pokolbeli szemfényvesztés? — No uram, szépen viselte ön magát nőm, Heliadora iránt! — bizony magának köszönheti, ha — —

— Mit, ha? mi köze kegyed önhittségével s hálátlan szívtelenségével — a remek Heliadorának?

— Nőmnek?

— Nejének? hiszen ön alig néhány óra előtt jött házamhoz, akkor a kakuk épen tizet szólt, s most kettőt. Heliadora, soha nem volt önnek neje, még — a mint jól tudhatja — hallucináció közben is csak névvel volt ilyes valami.

Bandi öklét emelte a kakukos óra felé. — Most jutott eszébe, hogy méltósága és szerencséje közepett nem egyszer hallotta a kakukot, miként szólt tizenegyszer, miként énekelte el a tizenkettőt — s azt a hosszú-hosszú egyet, melyért rá is lött.

A méreg és szégyen ette; — hadonázott kezével s topogott lábaival; míg Herkay egész csön-
dességgel töltötte pipáját.

— Mind ez komédia? — ismételte Bandi.

— Bizony, uram, — viszonzá Herkay; — reám nézve közel járt a komédia a tragédiához: mikor ön hálából jótéteményeimért cselédeivel akart a lépcsőn ledobatni, mi nyaktörésbe kerülhetett volna.

A mint Bandi lassanként eszéhez tért, vére

is hülni kezdett, s átlátta, hogy ki van játszva, s kissé azt is — mikép ezt megérdemelte.

— De Heliodora? — szólt azután keserűen, — miután atyja és nénje meghaltak mit tett; hol van?

Atyja, s a kedves Amanda és Heliodora igen egészségesek. Tegnap kérte meg az egyiket Kézay gróf, a másikat Neogrády ezredes, s mivel az apa és leányok beleegyeztek, nemsokára meglesz a lakodalom.

— Tehát minden valótlan? minden hazugság?

— Ön téved, Balányi úr! sokkal egészségesebb való lappang itt azalatt, a mit ön komédiának s valótlanoknak nevez, mint gondolná; s okulására megmondom, mi a való mindebben.

— A ki nem elég büszke arra, hogy az ingyen ajánlott jótéteményt — idegentől vagy bárkitől — elfogadja: az ne legyen oly hiú, hogy a jótévőt megvesse, s a jóért, mit kapott, hálátlansággal fizessen.

— Ime egyik valóság; a másik az: hogy a világon nincsen nevetségesebb ember, mint a ki minden érdem, minden tudomány, minden szakértés híján, oly polczra vágy, melyet vagy be nem tölthet, vagy a melyen — a «pictus masculust» játsza, míg mások teljesítik, a mit maga nem képes.

— Ha ez nem elég, íme még egy örök igazság: hogy a hálátlan embert nem szokta áldás

kisérti — s mikor legkevésbé gondolja, — a szerencse, mely fölemelte, kirántja a szőnyeget lábai alól.

— Elég, uram! — kiáltott föl Bandi, — köszönöm e meghurczoltatásomat, s elmondhatom, hogy önnek dicső leczkézései, s úgynevezett igazsága mellett, néhány órát elvesztegettem, s üres kézzel mehetek haza!

— Ön jobbíthatatlan, Balányi úr! — de ne-hogy azt mondhassa, hogy üres kézzel hagyta el kis házikómat, íme adok önnek oly tanácsot, melyet követni — csak öntől függ, s mely — higye nekem — fölér ábrándozásainak czifra káprázataival.

— Halljuk e szép tanácsot, a ki hinne önnek! — mond Bandi, — kinek arcza égett és szeme szikrázott.

— Menjen ön haza, uram! Ott, a házi tüzelő enyhe körében, kis kertjének bokrai közt él egy szép, csodásan jó és nemes virág — önnek rokona, Ritta. Kérje meg őt mielőbb, nehogy mások kiismerjék a kincset, mely e ritka teremtés szívében és kedélyében van. — Ritta önt szereti, adjon hálát azért Istennek; — mert őszinte vagyok — ön nem érdemes ez angyalra!

Hagyjon fel a dicsvágygyal, a kitünési viselkedéssel, ne vágyjon oda, hol csak nevetséges, vagy alárendelt szerepet játszhatik. Fogja meg az eke szarvát — gazdálkodjék, tanuljon, legyen becsületes férj, s ha Isten gyermekekkel áldja

meg: neveljen ezekből derék magyar férfiakat és nőket. Aztán bizzék Istenben: a becsületes igyekezetet, a kitartást, a jámborságot is fölkeresi néha a szerencse, s ha nem is árasztja el bőségszarújával s nem is önti el csillámával: egy-egy virágot növeszt ösvényein — adja, a mi minden-nél fölér, az öntudatot és nyugalmat.

Tíz év telt el azóta, hogy a becsületes Herkay Balányi Andornak e jó tanácsot adta.

Az ifju magához tért, s miután jól kiduzzogta magát, s az Ehrenreich-hölgyek kettős lakodalmán személyesen megjelent: hazaérkezvén, megkérte Rittát — mikor a szerény leány már megszűnt remélni.

Végre megjött — minden boszorkányság nélkül — a szerencse.

Balányi tanúlt, kiképezte magát, kiábrándult; kedves, remek nejének társaságában megnemesedett.

A megyében szeretni, sőt tisztelni kezdték őt, s mikor harminczhatodik évét betöltötte, csakugyan elválasztották alispánnak — s a megyének és pártjának soha sem lön oka e választást megbánni.

Ha azt kérdik önök tőlem, mikép történhetett mind ez? — azt felelem: gondolkozzanak kissé, s föltalálják az életben magában azon káprázatokat, melyek némely embert olykor a sírig kísérek — s melyekben a valót — a kiábrándulás adja.

OSZAK

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent.

JÓKAI MÓR MUNKÁI.

Népszerű kiadás. — Egy-egy füzet 40 kr.

1. A varchoniták.
2. Fortunatus Imre. — Shirin.
3. Kalóz-király.
4. Sonkoly Gergely. — A drága kövek. — Marce Zára.
- 5—9. Törökvilág Magyarországon.
10. A bűntárs. — Nepean sziget.
- 11—12. A kétszemu ember. — Az egyiptusi rózsza.
13. Koronát szerelemért. — A Hargita. — A kalmár és családja.
14. Petki Farkas leányai. — Háromszéki leányok. — A [két százsz.]
15. Bródi.
16. Carinus. — A nagy-enyedi két fűzfa.
17. A serfőző. — A nyomorék naplója. — Fekete világ.
- 18—20. Erdély aranykora.
- 21—23. Csataképek 1848—1849-ből.
24. Büdös naplója. — Kurbán bég. — Megölt ország.
- 25—26. A fehér rózsza. — Humorisztikus papirszeletek.
27. Magyarhon szépségei.
- 28—29. Szomorú napok.
- 30—31. A janicsárok végnapjai.
- 32—37. Kárpáthy Zoltán.
- 38—43. Egy magyar nábob.
- 44—47. Új földesúr.
- 48—53. Szegény gazdagok.
- 54—55. A magyar előidőkből.
- 56—59. Hétköznapok.
- 60—63. A régi jó táblalabirák.
- 64—65. Délvirágok.
- 66—67. Milyenek a nők?
- 68—71. Véreskönyv.
- 72—73. A magyar nép élce szép hegedűszóban.
- 74—76. Arnyképek.
- 77—82. A kőszívű ember fiai.
83. Milyenek a férfiak?
- 84—89. Politikai divatok.
- 90—93. Mire megvénülünk.
94. Oceania. Egy elsúlyodt világrész története.
- 95—97. Az elátkozott család.
- 98—99. Felfordult világ.
100. Elbeszélések.
- 101—112. Dekameron. Száz novella.
113. Egy asszonyi hajszál.
114. Az életből elvesve.
- 115—119. Névtelen vár.
- 120—121. Népvilág. Elbeszélések.
- 122—124. Szélcsend alatt. Elbeszélések.
125. Észak honából. Muszka rajzok.
- 126—131. Egy az isten. Regény.

OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

